R G B WH GR BL Grey Scale #13 C M Y K
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

Mjr mgr inż. Mirosław SMOLAREK

PRZYGOTOWANIE OFICERÓW WOJSK LĄDOWYCH DO REALIZACJI ZADAŃ OPERACYJNO-TAKTYCZNYCH W WOJSKOWYCH STRUKTURACH MIĘDZYNARODOWYCH W ASPEKCIE ZNAJOMOŚCI JĘZYKÓW OBCYCH

Rozprawa doktorska

BIBLIOTEKA GŁÓWNA – ARCHIWUM
Nr ewid.
57149

WARSZAWA 2004

Colour Chart #13
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches Centimetres

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII Obrony Narodowej
Nr ewid. 57149

mjr mgr inż. Mirosław SMOLAREK

PRZYGOTOWANIE OFICERÓW WOJSK LĄDOWYCH DO REALIZACJI ZADAŃ OPERACYJNO – TAKTYCZNYCH W WOJSKOWYCH STRUKTURACH MIĘDZYNARODOWYCH W ASPEKCIE ZNAJOMOŚCI JĘZYKÓW OBCYCH

Rozprawa doktorska

OPRACOWANA
POD KIEROWNICTWEM NAUKOWYM

prof. dr. hab. Jerzego ZIELIŃSKIEGO

Warszawa **2004**

SPIS TREŚCI

WSTĘP 3
Rozdział 1
Założenia metodologiczne 7
1.1 Uzasadnienie wyboru tematu 7
1.2 Cel badań 10
1.3 Problem badawczy 11
1.4 Metody, techniki i narzędzia badawcze oraz teren badań 16
1.5 Charakterystyka badanej populacji 26
Rozdział 2
Wymagania stawiane oficerom wojsk lądowych kierowanym do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych 34
2.1 Formalne kryteria doboru oficerów wojsk lądowych kierowanych do służby w strukturach Sojuszu Północnoatlantyckiego i jednostkach wielonarodowych 34
2.2 Charakterystyka wymagań określonych dla stanowisk służbowych w dowództwach i sztabach Sojuszu Północnoatlantyckiego 39
Rozdział 3
Przygotowanie specjalistyczne oficerów wojsk lądowych do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych 47
3.1 Charakterystyka procesu przygotowania specjalistycznego 47
3.2 Przygotowanie kandydatów do służby w strukturach międzynarodowych realizowane w Wojsku Polskim 50
3.2.1 Treści kształcenia 51
3.2.2 Metody i formy nauczania 57
3.2.3 Środki dydaktyczne 59
3.3 Ocena przygotowania specjalistycznego oficerów wojsk lądowych 67
Rozdział 4
System nauczania języków obcych oficerów wojsk lądowych w aspekcie operacyjno – taktycznym. Analiza wyników badań 72
4.1 Cele i zakres nauczania języków obcych 72
4.2 Charakterystyka nauczania języków obcych w Wojsku Polskim 77
4.2.1 Koncepcja nauczania języków obcych w latach 1997 -2001 77
4.2.2 Nauczanie języków obcych – stan obecny 84
4.2.3 Organizacja kursów językowych i system egzaminowania według normy STANAG 6001 91
4. 3 Analiza treści nauczania języka angielskiego w aspekcie operacyjno - taktycznym 98
4.4 Środki dydaktyczne wykorzystywane w szkoleniu językowym 101
4.5. Ocena przygotowania językowego oficerów wojsk lądowych do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych w aspekcie zadań operacyjno - taktycznych 105
Rozdział 5
Propozycje zmian w systemie nauczania języków obcych w aspekcie terminologii operacyjno – taktycznej 140
5.1 Propozycja programu angielskiej terminologii wojskowej dla oficerów wojsk lądowych 151
ZAKOŃCZENIE 169
BIBLIOGRAFIA 172
WYKAZ RYSUNKÓW 175
WYKAZ TABEL 178

ZAŁĄCZNIKI **179**
Zał. 1 Charakterystyka podstawowych pojęć występujących w pracy 179
Zał. 2 Ankieta K-1 dla oficerów aktualnie pełniących służbę w strukturach międzynarodowych 182
Zał. 3 Ankieta K – 2 dla oficerów, którzy pełnili służbę w strukturach międzynarodowych i jednostkach wielonarodowych 192
Zał. 4 Ankieta K -3 dla nauczycieli języków obcych zatrudnionych w instytucjach resortu Obrony Narodowej 202
Zał. 5 Ankieta internetowa dla oficerów wojsk lądowych 208
Zał. 6 Wyniki pilotażowej ankiety internetowej 214
Zał. 7 Kwesationariusz wywiadu z ekspertem ze Sztabu Generalnego WP dotyczący kryteriów kierowania do służby w strukturach międzynarodowych 217
Zał. 8 Kwestionariusz wywiadu z ekspertem AON dotyczący Kursu Taktyczno – Operacyjnego Integracji z NATO 218

WSTĘP

Polska w swojej powojennej historii zawsze aktywnie uczestniczyła w międzynarodowej współpracy militarnej desygnując kontyngenty wojskowe do służby w ramach operacji pokojowych organizowanych pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych. Zmiany ustrojowe, jakie nastąpiły w latach 90-tych otworzyły przed naszym krajem perspektywę przystąpienia do NATO - największego sojuszu militarnego na kuli ziemskiej, który mógł zagwarantować państwu polskiemu bezpieczny rozwój i pokojowe współistnienie z innymi krajami. Przystąpienie do Sojuszu Północnoatlantyckiego otworzyło Polsce szerokie perspektywy współpracy międzynarodowej oraz wzrostu znaczenia militarno – politycznego w świecie. Polska nie ogranicza się tylko do działań w ramach samego Sojuszu. Żołnierze polscy uczestniczą w licznych operacjach pokojowych przeprowadzanych pod egidą ONZ, uczestniczymy i intensywnie wspieramy program Partnerstwa dla Pokoju, partycypujemy w militarnych inicjatywach ONZ, np. w tworzeniu Wielonarodowej Brygady Sił Szybkiego Rozwinięcia ONZ (SHIRBRIG). Ponadto Polska wspiera inne kraje sąsiedzkie w ich aspiracjach wstąpienia do NATO organizując wojskową kooperację międzynarodową poprzez wspólne inicjatywy współpracy wojskowej z naszymi sąsiadami, której przykładami są Polsko - Ukraiński Batalion Sił Pokojowych (POLUKRBAT), Litewsko-Polski Batalion Sił Pokojowych (LITPOLBAT) oraz nowo formowana Wielonarodowa Brygada Czesko - Polsko - Słowacka.

W Polsce znajduje się dowództwo sił wielonarodowych - Korpusu Wielonarodowego Północ - Wschód w Szczecinie, w którego skład wchodzą jednostki wojskowe Danii, Niemiec i Polski, co oznacza, iż nasz kraj jest równoprawnym partnerem i zdobył uznanie sojuszników[1]. Ponadto istnieją plany utworzenia nowych instytucji NATO na terenie naszego kraju m.in. Centrum

[1] Krautscheid A., Auf dem Weg zu einer gemeinsamen Europäischen Sicherheits- und Verteidigungspolitik. [w]: Przegląd Środkowoeuropejski, 20-21/1998.

Szkolenia Sił Szybkiego Reagowania w Bydgoszczy, które będzie podlegało dowództwu strategicznemu NATO w Norfolk (USA)[2].

Całokształt militarnej współpracy międzynarodowej wymaga odpowiedniego przygotowania kadry zawodowej do efektywnej realizacji zadań i współdziałania z żołnierzami innych armii.

Jednym z najważniejszych elementów gwarantujących skuteczną kooperację jest umiejętność komunikowania się i przekazu informacji, bez których każda jednostka chcąca efektywnie współpracować z inną skazana jest na niepowodzenie. Problem sprawnego i niezakłóconego przepływu informacji nabiera szczególnego znaczenia w sytuacji zagrożenia życia ludzkiego, które pojawia się w konfliktach zbrojnych, działaniach zmierzających do zażegnania konfliktów, czy też operacjach przywracania pokoju. Międzynarodowe organizacje wojskowe i siły wielonarodowe winny posiadać sprawne sieci przesyłu informacji oraz personel, który potrafi skutecznie porozumieć się pomiędzy sobą oraz komunikować ze środowiskiem zewnętrznym. Q. Wright stwierdza: „[...] świat jest jedną wielką siecią komunikacyjną, która determinuje charakter stosunków między państwami. [...]"[3]. Dlatego też każdy element tego układu musi funkcjonować poprawnie, aby nie zakłócić działania całej organizacji.

Zasadniczym faktorem procesu komunikacyjnego jest wymiana poglądów, doświadczeń, informacji, która przeważnie odbywa się w sposób werbalny lub pisemny przy założeniu, iż obie strony procesu komunikacyjnego posługują się językiem (lub językami) zrozumiałym przez wszystkich interlokutorów. Dlatego też w niniejszej dysertacji starano się udzielić odpowiedzi na pytanie:

W jakim stopniu polscy oficerowie wojsk lądowych są przygotowani językowo do zadań operacyjno - taktycznych w wojskowych strukturach międzynarodowych oraz jakich zmian należy dokonać w systemie przygotowania kandydatów na te stanowiska?

---

[2] Informacja Polskiej Agencji Prasowej z dn. 11.12.203 r.

[3] Wright. Q., The Study of International Relations, Appleton Century Crafts, New York 1995, s.294.

Próbę odpowiedzi na powyższe pytanie przedstawiono w pięciu rozdziałach niniejszej rozprawy.

W rozdziale pierwszym zaprezentowano metodologiczne założenia badań, przedstawione zostały cele, problemy, hipotezy robocze. Omówiono metody, techniki i narzędzia badawcze, jakie były wykorzystywane w czasie prowadzenia badań. Ponadto zaprezentowany został teren badań oraz dokonano charakterystyki badanej populacji. W rozdziale drugim przedstawiono wymagania formalno – prawne stawiane oficerom wojsk lądowych - kandydatom do służby w strukturach międzynarodowych oraz zaprezentowano system naboru i przygotowania oficerów wojsk lądowych do tego typu służby. W rozdziale trzecim omówiono system przygotowania specjalistycznego, jakiemu poddawani są kandydaci przewidziani do służby w strukturach międzynarodowych. W rozdziale czwartym autor, opierając się na wynikach przeprowadzonych badań ankietowych, określił kompetencje językowe badanej populacji oraz dokonał oceny poziomu przygotowania oficerów do służby w wojskowych instytucjach międzynarodowych. W rozdziale piątym zawarte zostały propozycje rozwiązań i zmian w systemie nauczania języków obcych w aspekcie znajomości słownictwa operacyjno – taktycznego, będące rezultatem przeprowadzonych badań. Ponadto zaprezentowano propozycję programu nauczania angielskiego słownictwa wojskowego z uwzględnieniem tematyki operacyjno - taktycznej.

Aby ułatwić nauczycielom dostęp do anglojęzycznych materiałów o tematyce wojskowej autor opracował i dołączył do programu wykaz stron internetowych udostępniających podręczniki i słowniki wojskowe, czasopisma wojskowe on –line, adresy oficjalnych stron armii amerykańskiej, brytyjskiej i kanadyjskiej oraz stron zawierających materiały do uczenia się angielskiego słownictwa wojskowego. Zdaniem autora te działania mogą zwiększyć efektywność przygotowania językowego kadry Wojska Polskiego.

W załącznikach do rozprawy zamieszczono narzędzia badawcze wykorzystane do badań. Kryterium poprawności terminologicznej stanowi jeden z istotnych aspektów każdego tworu pisarskiego, a używana terminologia „[...] powinna odpowiadać rozpowszechnieniu i normom zwyczajowym tej dziedziny, w której

jest realizowana [...]"[4]. Nawiązując do postulatu J. Pietera, który stwierdza: „[...] ale to nie znaczy, że prace naukowe przeznaczone są wyłącznie dla specjalistów. Nauka jest instrumentem życia społecznego [...]"[5], autor uznał za celowe zdefiniowanie niektórych pojęć pojawiających się w rozprawie, ponieważ niniejsza dysertacja zawiera słownictwo zaczerpnięte zarówno z terminologii wojskowej jak również lingwistycznej (załącznik 1).

Na zakończenie autor pragnie podziękować Panu Pułkownikowi prof.dr.hab. Jerzemu ZIELIŃSKIEMU za merytoryczną pomoc w rozwiązywaniu problemów badawczych niniejszej rozprawy. Ponadto, składa podziękowania respondentom oraz wszystkim kolegom, którzy wspierali autora w różnych etapach powstawania niniejszej dysertacji.

[4] Kolman R., Poradnik dla doktorantów i habilitantów, Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego, Bydgoszcz 1994, s. 120.
[5] Pieter J., Ogólna metodologia pracy naukowej, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1967, s. 225.

Rozdział 1

ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE

1.1 Uzasadnienie wyboru tematu

Transformacja ustrojowa jaka dokonała się w Polsce po upadku Muru Berlińskiego oraz rozpadzie Związku Radzieckiego, spowodowała istotne zmiany w geopolitycznym układzie sił na kontynencie europejskim. Polska dostrzegła swoją historyczną szansę powrotu do kręgu krajów związanych z kulturą zachodnioeuropejską oraz do trwałego zapewnienia sobie bezpieczeństwa militarnego. Jedną z najpoważniejszych konsekwencji dążenia naszego kraju do ekonomiczno – militarnej integracji z Europą był akces przystąpienia do Sojuszu Północnoatlantyckiego i deklaracja wstąpienia w szeregi Unii Europejskiej. Wszystkie te procesy pociągnęły za sobą przewartościowanie roli i znaczenia sił zbrojnych, które „[...] z narzędzia agresji stały się środkiem wymuszania pokoju i jego utrzymywania [...]"[6]. Wypełnienie wymagań w zakresie interoperacyjności[7], jakie postawione zostały polskim Siłom Zbrojnym stanowiło klucz do przyjęcia naszego kraju w szeregi NATO, miało zasadniczy wpływ na działania Polski w okresie przedakcesyjnym oraz bezpośrednio wpłynęło na obecny kształt i charakter Sił Zbrojnych III RP. Polska ratyfikowała szereg aktów prawnych Sojuszu, np. Traktat Północnoatlantycki z dnia 4 kwietnia 1949 r.[8] Dokonano zmian w ustawach dotyczących bezpośrednio sił zbrojnych, takich jak ustawa o powszechnym obowiązku obrony[9] oraz ustawa o służbie żołnierzy zawodowych[10]. Zaistniała konieczność dostosowania polskiego prawodawstwa do nowej sytuacji militarno – politycznej. Powstały nowe akty prawne umożliwiające pobyt wojskom obcym na terytorium

---

[6] Zieliński J., Zarys teorii sztuki operacyjnej wojsk lądowych Rzeczpospolitej Polskiej, wyd. Adam Marszałek, Toruń 1998, s. 5.

[7] Allied Administrative Publication (APP)-6(2002) str. 2-I-7 definiuje interoperacyjność jako „zdolność Sojuszu i jeżeli będzie to właściwe wojsk Partnerów ewentualnie innych krajów do wspólnego szkolenia i ćwiczenia oraz wspólnego działania w celu efektywnej realizacji założonych misji i zadań." *http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/eng/aap6-2002-eng-i.pdf* z dn. 10.09.2003 r.

[8] Dziennik Ustaw nr 13 poz. 111 z 1999 r.

[9] Dziennik Ustaw nr 4 poz. 16 z 1992 r. z późniejszymi zmianami.

[10] Dziennik Ustaw nr 10 poz. 55 1997 r. z późniejszymi zmianami.

Rzeczypospolitej Polskiej[11] oraz określające zasady użycia lub pobytu Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa[12]. Sojusz opracował również procedury wdrażania interoperacyjności określone jako Proces Planowania i Oceny (PARP - Planning and Review Process), w których zdefiniowane zostały jednostki wojskowe i instytucje uczestniczące w przedsięwzięciach związanych z realizacją zadań w ramach programu Partnerstwa dla Pokoju we współdziałaniu z jednostkami NATO[13]. Przeobrażenia te wymogły zmianę systemu kształcenia wojsk tak, aby nasza armia była efektywnie przygotowana do współdziałania w ramach struktur wielonarodowych. „[...] już na początku 1995 roku przedstawiliśmy oświadczenie, co do kierunków polityki obronnej, planowania i finansów w zakresie PdP. Wyznaczono też określone jednostki do ćwiczeń, szkoleń i wspólnych operacji. Przygotowaliśmy też trzy ośrodki szkolenia poligonowego. Na podstawie tego oświadczenia Komitet Kierowania Polityczno-Wojskowego NATO wypracował - po negocjacjach - 17 celów interoperacyjności oraz zaplanował harmonogram wchodzenia Polski oraz operacje wspólne z Sojuszem w ramach PdP na lata 1995-1996 [...]"[14].
Po wypełnieniu zadań w okresie kandydackim i wstąpieniu naszego kraju w szeregi NATO, Polska już jako pełnoprawny członek Sojuszu otrzymała przydział stanowisk służbowych w dowództwach i sztabach Sojuszu Północnoatlantyckiego, do których objęcia Wojsko Polskie desygnowało kadrę zawodową legitymującą się odpowiednim przygotowaniem fachowym oraz lingwistycznym.

Polscy oficerowie wojsk lądowych służą w dowództwach i sztabach NATO zlokalizowanych w Europie Zachodniej, jednostkach wielonarodowych jak np. już wcześniej wspomniany Wielonarodowy Korpus Północ – Wschód, LITPOLBAT, POLUKRBAT, Brygada Czesko – Polsko – Słowacka. Zaangażowani są w prace międzynarodowego dowództwa strefy stabilizacyjnej w Iraku, służą w dowództwach i sztabach operacji pokojowych na Bałkanach, w Afganistanie,

[11] Dziennik Ustaw nr 93 poz. 1063 z 1999 r.
[12] Dziennik Ustaw nr 162 poz. 1117 z 1998 r.
[13] Faliński M. A., Biuletyn Departamentu Integracji z NATO BBN, nr 2(11) / 1998, s. 38 - 41.
[14] Tamże, s. 40.

Syrii i Libanie. Odpowiedzialni są za dowodzenie 4019 żołnierzami polskimi uczestniczącymi w operacjach pokojowych na całym świecie[15].

We wszystkich strukturach międzynarodowych oficerowie wojsk lądowych muszą podejmować decyzje dotyczące kwestii operacyjno – taktycznych, wymagających odpowiedniego zasobu wiedzy specjalistycznej zdobytej podczas służby zawodowej oraz właściwego przygotowania językowego. Odpowiedni zasób słownictwa specjalistycznego pozwala efektywnie komunikować się z zagranicznymi współpracownikami i przełożonymi oraz produktywnie współuczestniczyć w procesach decyzyjnych. Dlatego też problem właściwego przygotowania językowego, a w szczególności znajomość angielskiej terminologii operacyjno - taktycznej posiada kapitalne znaczenie dla sprawnego funkcjonowania wojskowych struktur międzynarodowych i właściwej realizacji stojących przed nimi zadań.

Opierając się na własnych doświadczeniach wyniesionych z pięcioletniej służby (1997-2001) na stanowisku Kierownika Ośrodka Doskonalenia Znajomości Języków Obcych Śląskiego Okręgu Wojskowego oraz ponad dwuletniej służby jako Kierownik Studium Języków Obcych Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu autor postanowił zbadać system nauczania języków obcych realizowany w Siłach Zbrojnych RP oraz wypracować i zaproponować rozwiązania, które mogłyby przyczynić się do podniesienia poziomu nauczania języków obcych w Wojsku Polskim.

---

[15] Polskie kontyngenty wojskowe w operacjach pokojowych w 2003 roku:
Operacja "Iraq Freedom" – 2438 (US CENTCOM 6), PKW KFOR (Kosowo) – 569, PKW SFOR (Bośnia) – 277, PKW UNDOF (Syria) – 356, PKW UNIFIL (Liban) – 238, Operacja "Enduring Freedom" PKW w Afganistanie – 95.
Misje w których uczestniczą obserwatorzy delegowani przez MON: OBWE (Mołdawia) - 1, UNAMA (Afganistan) -1, UNMIL (Liberia) - 1, UNMIK (Kosowo) - 1, MINURSO (Sahara Zach.) - 1, UNOMIG (Gruzja) - 4, UNMEE (Etiopia i Erytrea) 6, MONUC (Kongo) - 3, MINUCI (Wybrzeże Kości Słoniowej) - 1, OBWE (Gruzja) – 4 *(stan osobowy na dzień 9.10.2003 r.: http://www.wp.mil.pl/start.php?page=1010604000* z dn. 9.10.2003 r.

1.2 Cel badań

Jedną z zasadniczych czynności przed rozpoczęciem badań jest określenie ich celu. Z. Skorny stwierdza, że wymogiem jest: „[...] uświadomienie sobie, po co podejmujemy badania oraz do czego mogą być przydatne uzyskane w nich wyniki [...]"[16]. Celem niniejszych badań jest opracowanie naukowo uzasadnionych założeń nauczania języków obcych, z uwzględnieniem aspektu słownictwa operacyjno – taktycznego, oficerów wojsk lądowych przygotowywanych do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych.

Badania obejmowały:

- w płaszczyźnie poznawczej:
- ustalenie wymagań formalnych określonych dla stanowisk przewidzianych dla oficerów wojsk lądowych Wojska Polskiego pełniących służbę w sztabach i dowództwach NATO oraz jednostkach wielonarodowych.
- analizę przygotowania języko179
wego oficerów wojsk lądowych w zakresie znajomości języka angielskiego w aspekcie słownictwa operacyjno - taktycznego.

- w płaszczyźnie prakseologicznej:
- weryfikację i ocenę funkcjonującego systemu nauczania języków obcych oraz przygotowania oficerów wojsk lądowych do służby w wojskowych instytucjach międzynarodowych i siłach wielonarodowych.
- propozycje zmian dotyczące doskonalenia systemu nauczania języków obcych, z uwzględnieniem szerszego zakresu anglojęzycznej specjalistycznej terminologii wojskowej, którą oficerowie wojsk lądowych służący w międzynarodowych dowództwach i sztabach zobowiązani są posługiwać się w rozwiązywaniu zadań natury operacyjno – taktycznej.

[16] Skorny Z., Prace magisterskie z psychologii i pedagogiki, Warszawa 1984, s. 68.

1.3 Problem badawczy

Istotną sprawą w organizacji wszelkich badań jest właściwe sformułowanie problemu badawczego. „[...] bo choć problemy badawcze określają zakres naszej niewiedzy, to, aby zrobić to trafnie trzeba sporo wiedzieć o przedmiocie naszych badań [...]"[17]. Ponadto: „[...] Problemy badawcze są najczęściej uwikłane sytuacyjnie i nie zawsze dają się natychmiast dostrzec [...]"[18].

Według S. Nowaka problem badawczy jest to: „[...] pewne pytanie lub zespół pytań, na które odpowiedzi ma dostarczyć badanie [...]"[19]. Z kolei J. Pieter uważa, iż: „[...] coś się wie formułując problem, a czegoś się nie wie – i właśnie chodzi o to, aby dowiedzieć się, czyli aby poznać prawdę w obrębie tego, czego się nie wie (...). Każdy problem jest swoistym pytaniem i może być sformułowany w zdaniu pytającym [...]"[20]. Zdaniem M. Łobockiego problemem badawczym jest: „[...] takie pytanie, które w miarę precyzyjnie określa cel zamierzonych badań i jednocześnie ujawnia braki w dotychczasowej wiedzy na interesujący temat [...]"[21]. Podobnie o problemie pisze J. Sztumski twierdząc, iż: „[...] problemem badawczym nazywamy to, co jest przedmiotem wysiłków badawczych [...]".[22]

Interesujące podejście do tematyki problemu badawczego reprezentują uczeni amerykańscy. W. C. Booth, G. G. Colomb, J. M. Williams uważają, że celem badań naukowych jest nie tylko znalezienie odpowiedzi na nurtujące nas pytania, czyli rozwiązanie problemu badawczego niejako dla samego poszerzenia posiadanej wiedzy naukowej, lecz problem badawczy powinien stanowić kluczowy element prowadzący do rozwiązania problemu praktycznego, który ich zdaniem jest podstawą i przesłanką do prowadzenia badań[23].

---

[17] Pilch T., Zasady badań pedagogicznych, wyd. „Żak", Warszawa 1995, s. 25.
[18] Bogusz J., Dydaktyka wojskowa, wyd. MON, Warszawa 1983, s. 43.
[19] Nowak S., Metody badań socjologicznych, PWN, Warszawa 1965, s. 16.
[20] Pieter J., Ogólna metodologia pracy naukowej, Ossolineum, Wrocław 1967, s. 52-53.
[21] Łobocki M., Metody i techniki badań pedagogicznych, wyd. Impuls, Kraków 2000, s. 21.
[22] Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych, PWN, Warszawa 1984, s. 28.
[23] Booth Wayne C., Colomb Gregory G., Williams Joseph M., The Craft of Research, The University of Chicago Press, Chicago 1995, s.47.

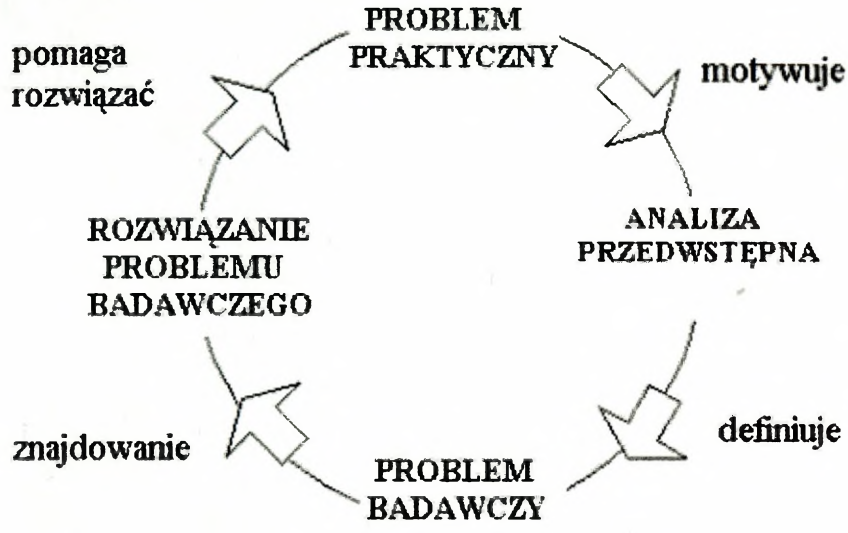

Rys.1 - 1. ***Schemat prowadzenia badań wg W. C. Bootha, G.G. Colomba, J. M. Williamsa***
Źródło: Booth Wayne C., Colomb Gregory G., Williams Joseph M., The Craft of Research, The University of Chicago Press, Chicago 1995, s. 49.

Zdaniem autorów problem praktyczny wynika z poczynionych obserwacji lub własnych doświadczeń. Podobne, praktyczne podejście do problemu badawczego prezentuje W. Trochim twierdząc, że: „[...] prawdopodobnie jedną z najczęstszych przesłanek powstawania pomysłów badawczych jest osobiste doświadczenie problemów praktycznych [...]"[24].

Na praktyczny charakter rozwiązania problemu badawczego zwraca również uwagę T. Pilch stwierdzając: „[...] Rozstrzygnięcie problemu badawczego może mieć dwojakie konsekwencje. Po pierwsze przynieść określone korzyści praktyczne, po wtóre może doprowadzić do ważnych ustaleń naukowo – poznawczych. Oczywiście skutki te nie wykluczają się wzajemnie [...]"[25].

Z powyższych definicji wynika, iż sformułowanie problemu badawczego polega na postawieniu pytania lub pytań wynikających z chęci odpowiedzi na nurtujące nas problemy poznawcze lub w celu rozwiązania problemu praktycznego. „ [...] Problem badawczy sformułowany jest poprawnie, gdy określa – w miarę poprawnie – zakres naszej niewiedzy w badanym temacie, wskazuje teren poszukiwań badawczych, zawiera zależności między zmiennymi, jest empirycznie

[24] Trochim W., The Research Methods Knowledge Base, 2nd Edition. Atomic Dog Publishing, Cincinnati (OH.) 2000, wersja elektroniczna: *http://www.trochim.human.cornell.edu* z dn. 1.08.2003 r.
[25] Pilch T., Zasady....op. cit., s. 25.

rozstrzygalny i posiada wartość praktyczną [...]"[26]. Znalezienie odpowiedzi na zdefiniowane problemy powinny być rezultatem przeprowadzanych badań.

Główny problem badawczy niniejszej dysertacji zawiera się w pytaniu:

W jakim stopniu oficerowie wojsk lądowych są przygotowani językowo do zadań operacyjno - taktycznych w wojskowych strukturach międzynarodowych i jakich należy dokonać zmian w procesie przygotowania?

Rozwiązanie tak sformułowanego głównego problemu badawczego implikuje potrzebę odpowiedzi na następujące pośrednie problemy badawcze zawarte w pytaniach:

1. Jakie wymagania formalne muszą spełniać oficerowie wojsk lądowych kierowani na stanowiska służbowe w wojskowych strukturach międzynarodowych?
2. Jakie treści kształcenia realizowane są w procesie specjalistycznego przygotowania[27] operacyjno - taktycznego oficerów wojsk lądowych przewidzianych do służby w strukturach międzynarodowych?
3. W jakim stopniu obecny system nauczania języków obcych uwzględnia treści operacyjno - taktyczne zapewniające oficerom wojsk lądowych odpowiednie przygotowanie lingwistyczne niezbędne do realizacji zadań?
4. Czy cywilna kadra dydaktyczna jest odpowiednio przygotowana do nauczania terminologii operacyjno – taktycznej w ramach nauki języka obcego?
5. Czy system nauczania języków obcych oficerów wojsk lądowych kierowanych do służby w strukturach międzynarodowych odpowiednio przygotowuje ich do tego typu służby oraz jakich zmian należy dokonać w tym systemie?

Określenie problemu badawczego i sprecyzowanie go w formie pytań pośrednich pozwala zdefiniować hipotezy robocze dotyczące niniejszej pracy, gdyż „[...] logicznym podsumowaniem rozważań nad problemem badawczym jest hipoteza robocza[...]"[28].

---

[26] Bogusz J., Dydaktyka...op.cit., s. 43-44.
[27] Wyjaśnienie pojęcia patrz: załącznik 1 s.180.
[28] Bogusz J., Dydaktyka...op.cit., s. 44.

T. Kotarbiński definiuje hipotezę jako: „[…] przypuszczenie dotyczące zachodzenia pewnych zjawisk lub zależności między nimi, które pozwala wyjaśnić jakiś niewytłumaczony dotąd zespół faktów będący problemem […]"[29]. Natomiast zdaniem J. Pietera „[…] hipoteza jest naukowym przypuszczeniem o obecności (istnieniu) danego zjawiska bądź jego wielkości, częstotliwości, o jego stosunku do zjawisk innych, o związku zależności danych zjawisk od innych lub o związku pojęć bądź wielkości pojęciowych o znaczeniu ustalonym […]"[30]. Według W. Zaczyńskiego „[…] Hipoteza robocza jest pierwszą propozycją odpowiedzi na pytanie zawarte w problemie badawczym […]"[31], a M. Łobocki dodaje, że hipotezy robocze są: „[...] próbą odpowiedzi na sformułowane uprzednio problemy badawcze […]"[32]. W. Trochim uważa, iż hipoteza jest: „[…] specyficznym stwierdzeniem przewidywania […]"[33] i twierdzi, że: „ […] pojedyncze badanie może mieć jedną lub kilka hipotez […]"[34]. Wyróżnia dwie metody podejścia do rozwiązywania problemów: dedukcyjną (od stwierdzeń ogólnych do twierdzeń specyficznych) oraz indukcyjną (od obserwacji specyficznej do stwierdzeń ogólnych lub teorii)[35].

Poniższe schematy służą do zobrazowania istoty ww. metod badawczych.

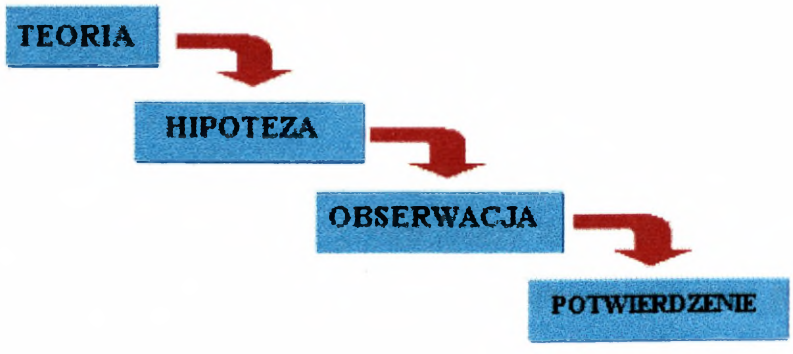

Rys. 1 - 2. ***Metoda dedukcyjna***
Źródło: Trochim W., The Research Methods Knowledge Base, http://www.trochim.human.cornell.edu

[29] Kotarbiński T., Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk, PWN, Warszawa 1961, s. 341.
[30] Pieter J., Ogólna metodologia pracy naukowej, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1967, s. 82.
[31] Zaczyński W., Praca badawcza nauczyciela, WSiP, Warszawa 1995, s.26.
[32] Łobocki M., Metody…op. cit., s.26.
[33] Trochim W.,The Research….op.cit.
[34] Tamże.
[35] Tamże.

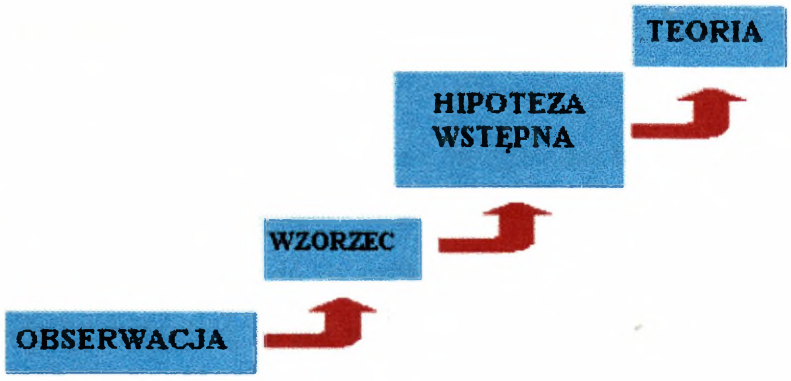

Rys.1 - 3. ***Metoda indukcyjna***
Źródło: Trochim W., The Research Methods Knowledge Base, http://www.trochim.human.cornell.edu

Sformułowana poniżej hipoteza robocza jest efektem zastosowania podejścia indukcyjnego i wynika z obserwacji i sondaży przeprowadzonych wśród oficerów wojsk lądowych służących w dowództwach i sztabach NATO oraz jednostkach wielonarodowych. W kontekście przedstawionych problemów badawczych oraz bazując na wynikach badań wstępnych można założyć, że:

Stopień znajomości anglojęzycznej terminologii wojskowej, a szczególnie operacyjno – taktycznej, nie zapewnia oficerom wojsk lądowych pełnej możliwości wykonywania zadań realizowanych w wojskowych strukturach międzynarodowych.

System nauczania języków obcych w zbyt małym stopniu uwzględnia treści operacyjno – taktyczne, zapewniające oficerom wojsk lądowych odpowiednie przygotowanie językowe, niezbędne do sprawnego funkcjonowania w strukturach międzynarodowych.

Weryfikacja przyjętej hipotezy roboczej w empirycznej części rozprawy, pozwoliła nakreślić kierunki zmian, jakich należy dokonać w systemie nauczania języków obcych w celu osiągnięcia satysfakcjonującego poziomu przygotowania językowego oficerów wojsk lądowych w zakresie specjalistycznej terminologii operacyjno –taktycznej.

1.4 Metody, techniki i narzędzia badawcze oraz teren badań

Zdefiniowanie celu badań, określenie problemów badawczych, sformułowanie hipotezy roboczej umożliwiło dokonanie odpowiedniego doboru metod i technik badawczych służących do zweryfikowania założonej hipotezy.

Na wstępie należy stwierdzić, iż nie istnieje jednolita definicja, która określałaby, co należy rozumieć pod pojęciami metoda, technika czy też narzędzie badawcze. T. Pilch twierdzi, że: „[...] Choć niejasność w tej mierze nie rozstrzyga o efektach naukowych badań pedagogicznych – to jednak w obrębie samej dyscypliny odbierają aparatowi pojęciowemu walor uniwersalności i prowadzą do nieporozumień [...]"[36]. W literaturze przedmiotu można znaleźć różne definicje i systemy klasyfikacyjne. S. Nowak definiuje metody jako: „[...] pewne typowe i powtarzalne sposoby zbierania, analizy i interpretacji danych empirycznych, służące do uzyskania maksymalnie zasadnych odpowiedzi na pytania problematyki badawczej [...]"[37]. W. Okoń uważa, iż metoda to: „[...] systematycznie stosowany sposób postępowania prowadzący do założonego wyniku. Na dany sposób postępowania składają się czynności myślowe, praktyczne, odpowiednio dobrane i realizowane w określonej kolejności [...]"[38]. Z. Zaborowski definiuje metodę badawczą jako: „[...] zespół środków i czynności umożliwiający zdobycie informacji prowadzących do wydania prawdziwych sądów o określonym wycinku rzeczywistości [...]"[39]. Według W. Zaczyńskiego: „[...] przez metodę rozumiemy sposób systematycznie stosowany, to znaczy stosowany w danym przypadku z intencją zastosowania go także przy ewentualnym powtórzeniu się analogicznego zadania [...]"[40].

Pojęcie techniki badawczej ma węższy zakres pojęciowy i podporządkowane jest metodzie badawczej. Zdaniem M. Łobockiego: „ [...] różnice między nimi upatruje się tutaj w tym, że metody są raczej ogólnie zalecanymi (postulowanymi) sposobami rozwiązywania nurtujących badacza problemów. Techniki natomiast

[36] Pilch. T., Zasady..., op. cit., s. 41.
[37] Nowak S., Metodologia badań społecznych, PWN, Warszawa, 1985, s. 46.
[38] Okoń W., Słownik pedagogiczny, PWN, Warszawa 1975, s. 167.
[39] Zaborowski Z., Wstęp do metodologii badań pedagogicznych, Ossolineum 1973, s. 358.
[40] Zaczyński W., Praca..., op. cit., s. 19.

odnoszą się do bardziej uszczegółowionych sposobów postępowania badawczego i faktycznie stosowanych w danej nauce. Są one także metodami, lecz nie w ogólnym, a węższym znaczeniu tego słowa [...]"[41].

Próbę usystematyzowania pojęć podjął A. Kamiński twierdząc, że metoda badawcza to: „[...] zespół teoretycznie uzasadnionych zabiegów koncepcyjnych i instrumentalnych obejmujących najogólniej całość postępowania badacza, zmierzającego do rozwiązania określonego problemu badawczego [...]", zaś za technikę „[...] czynności praktyczne, regulowane starannie wypracowanymi dyrektywami pozwalającymi na uzyskanie optymalnie sprawdzalnych informacji, opinii, faktów[...]"[42]. T. Pilch uzupełnia powyższą definicję o pojęcie narzędzia badawczego: „[...] otóż narzędzie badawcze jest przedmiotem służącym do realizacji wybranej techniki badań. O ile technika badawcza ma znaczenie czasownikowe i oznacza czynność jak np.: obserwowanie, prowadzenie wywiadu, to narzędzie badawcze ma znaczenie rzeczownikowe i służy do technicznego gromadzenia danych z badań [...]"[43]. Zgodnie z przytoczonymi definicjami T. Pilch nazywa przykładowo obserwację techniką badawczą, ale już J. Pieter określa obserwację jako – metodę badań naukowych[44].

W celu usystematyzowania pojęć stosowanych w niniejszej dysertacji przyjęto nomenklaturę proponowaną przez A. Kamińskiego i T. Pilcha[45].

Interdyscyplinarny charakter niniejszych badań implikował konieczność zastosowania skorelowanych metod i technik badawczych, które umożliwiłyby realizację celów i rozwiązanie problemów badawczych sformułowanych w niniejszej dysertacji. W badaniach zastosowana została metoda sondażu dydaktycznego i techniki badawcze przynależące do tej metody[46]:

- ankieta
- wywiad

---

[41] Łobocki M., Metody..., op. cit., s. 27.
[42] Kamiński A., Metoda, technika, procedura badawcza w pedagogice empirycznej, [w:] Metodologia pedagogiki społecznej, praca zbiorowa pod red. R. Wroczyńskiego i T. Pilcha, Ossolineum PAN, Wrocław 1974, s. 65.
[43] Pilch.T.,Zasady..., op. cit., s. 42.
[44] Pieter.J., Ogólna..., op. cit., s. 106.
[45] Należy wspomnieć, iż niektórzy autorzy [por. Zaczyński (1995) s. 17] krytykują podział na metody i techniki przyjęty T. Pilcha.
[46] Pilch T., Zasady..., op. cit., s. 51.

- badanie dokumentów
- obserwacja

Wykorzystane zostały następujące narzędzia badawcze umożliwiające przeprowadzenie badań:

- kwestionariusz ankiety
- kwestionariusz wywiadu
- arkusz badania dokumentacji

Metoda sondażu

Metoda sondażu stanowi jedną z najważniejszych metod badawczych w badaniach socjologicznych[47]. Do przeprowadzenia badań wybrano właśnie tą metodę, gdyż jest zalecana do zastosowania, gdy badacz chce poznać opinie i przekonania respondentów: „[...] na temat interesujących nas spraw oraz o tym, jak je oni oceniają i w ogóle co o nich wiedzą, jak je oni oceniają lub co chcieliby wiedzieć na ten temat [...]"[48]. Metoda ta: „[...] jest sposobem gromadzenia wiedzy o atrybutach strukturalnych i funkcjonalnych oraz dynamice zjawisk społecznych, opiniach i poglądach wybranych zbiorowości [...]"[49]. Jak już wspomniano powyżej z technik badawczych przynależnych do tej metody wybrane zostały ankieta, wywiad, analiza dokumentów i obserwacja.

Ankieta

Wspomniane wcześniej rozbieżności związane z terminologią dotyczącą metod, technik i narzędzi badawczych wyraźnie widać na przykładzie ankiety. W. Zaczyński definiuje ankietę jako wariant wywiadu (który nazywa metodą) jako rozmowy kierowanej, w której badacz, zwany ankieterem, posługuje się specjalnym kwestionariuszem wywiadu.[50] M. Łobocki natomiast twierdzi: „[...] z tych powodów przez 'ankietę' i 'kwestionariusz' będę rozumiał w niniejszym rozdziale dwie

[47] Trochim W., The Research..., op. cit.,
[48] Łobocki M., Metody..., op. cit., s. 244.
[49] Pilch T., Zasady..., op. cit., s. 51.
[50] Zaczyński M., Praca..., op. cit., s.147.

odmiany tej samej niejako techniki badawczej (technika wypytywania), mianowicie techniki wypytywania w formie pisemnej, w przeciwieństwie do techniki wypytywania w formie mówionej, jaką jest metoda rozmowy lub wywiadu [...]"[51]. Natomiast T. Pilch dostrzega trzy cechy[52] odróżniające ankietę od wywiadu i stwierdza: „[...] Ankieta zatem jest techniką gromadzenia informacji polegającą na wypełnieniu najczęściej samodzielnie specjalnych kwestionariuszy na ogół o wysokim stopniu standaryzacji w obecności lub częściej bez obecności ankietera [...]"[53].

Badaniami ankietowymi objęto trzy grupy respondentów: oficerów wojsk lądowych aktualnie służących w strukturach międzynarodowych, dowództwach, sztabach i jednostkach wielonarodowych (kwestionariusz ankiety K–1[zał. 2]), oficerów, którzy służyli w wyżej wymienionych formacjach (kwestionariusz ankiety K–2 [zał. 3])[54], przy czym kwestionariusz K–2 stanowi wariant kwestionariusza K–1, a dane zawarte w nich analizowane są łącznie.

Ze względu na bardzo szeroki teren badań (Polska, Niemcy, Holandia, Dania, Bałkany, Afganistan, Liban, Irak), oprócz tradycyjnego sposobu zbierania danych polegającego na bezpośrednim kontakcie ankietera z ankietowanymi, do pozyskiwania danych wykorzystano Internet. Natomiast ankieta K-3 (zał. 4) przeznaczona była dla cywilnych nauczycieli języka angielskiego zatrudnionych w ośrodkach doskonalenia znajomości języków obcych podległych Dowództwu Wojsk Lądowych. Szczegółowy opis prowadzenia badań ankietowych przedstawiony został w rozdziale 4.5.

Badania ankietowe pozwoliły zgromadzić wiedzę dotyczącą badań populacji, określenia sposobu zdobywania kompetencji językowych przez ankietowanych, stopnia znajomości języków obcych oraz oceny poziomu znajomości angielskiego słownictwa operacyjno – taktycznego oraz oceny systemu nauczania języków obcych w Siłach Zbrojnych.

---

[51] Łobocki M., Metody..., op. cit., s. 270.
[52] T. Pilch wymienia: a) stopień standaryzacji pytań, b) zakres i „głębokość" problematyki, c) zasady jej przeprowadzania i związane z tym różnice dystansu społecznego między badanym i badającym, op. cit., s.86.
[53] Tamże, s. 87.
[54] Generalnie ankiety K-1 i K-2 różnią się między sobą formą gramatyczną zadawanych pytań.

Wywiad

„Wywiad jest rozmową badającego z respondentem według opracowanych wcześniej dyspozycji lub w oparciu o specjalny kwestionariusz [...]"[55]. W. Zaczyński dodaje, iż: „[...] Wywiad jest metodą zdobywania informacji przez bezpośrednie stawianie pytań wybranym osobom, które mogą udzielić nam pewnej sumy wiadomości [...]"[56]. Rolę wywiadu jako techniki badawczej podkreśla R. Yin uważając, że wywiad jest „[...] jednym z najważniejszych źródeł informacji badawczych [...]"[57].

Ta technika badawcza została wykorzystana do zbierania informacji dotyczących dwóch obszarów zainteresowań. Pierwszy typ wywiadu miał charakter indywidualny i jawny. Skategoryzowaną wersję tej techniki badawczej zastosowano w rozmowach z ekspertami służącymi Sztabie Generalnym Wojska Polskiego (zał. 7), odpowiedzialnymi za kierowanie oficerów wojsk lądowych do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych. Technika wywiadu dostarczyła cennych informacji dotyczących kryteriów i systemu naboru kandydatów do służby w wojskowych instytucji międzynarodowych co pozwoliła ukierunkować badania realizowane za pomocą techniki badania dokumentów.

Drugim typem ekspertów badanych techniką wywiadu skategoryzowanego (zał. 8) byli wykładowcy Akademii Obrony Narodowej odpowiedzialni za przygotowanie specjalistyczne kandydatów do służby poza granicami kraju w ramach Kursu Taktyczno - Operacyjnego Integracji z NATO. Wywiad ekspercki pozwolił wyjaśnić wątpliwości dotyczące praktycznych aspektów kursu (kadra dydaktyczna, system egzaminowania kandydatów po zakończeniu kursu, zastosowanie technik komputerowych w procesie przygotowania kandydatów).

We wstępnej fazie badań zastosowany został wywiad ukryty nieformalny, dotyczący zakresu terminologii nauczanej na kursach językowych w kraju. Przeprowadzany był z oficerami wojsk lądowych posiadającymi doświadczenie w służbie w wojskowych strukturach międzynarodowych i pozwolił na wyciągnięcie konkluzji dotyczących problemów badawczych.

---

[55] Pilch T., Zasady..., op. cit., s. 82.
[56] Zaczyński W., Praca..., op. cit., s. 146.
[57] Yin R., Case study research: Design and methods, Sage Inc., Thousand Oaks (CA) USA 1994, s.84.

Analogiczny typ wywiadu przeprowadzony został również z cywilną kadrą dydaktyczną przygotowującą językowo oficerów wojsk lądowych do tego rodzaju służby. Problemy wynikłe podczas wywiadu skłoniły autora do przygotowania dodatkowej ankiety (K–3) mającej na celu dokładniejsze poznanie opinii nauczycieli cywilnych uczących kadrę zawodową WP.

Analiza dokumentów

„ Przez analizę dokumentów, czyli wytworów działania, rozumie się metodę lub technikę badawczą, polegającą na opisie i interpretacji konkretnych dokonań w procesie uczenia się, pracy produkcyjnej, zabawy lub innego rodzaju działalności, zakończonych bardziej lub mniej gotowym produktem [...]"[58]. Głównym celem analizy dokumentów jest: „[...] potwierdzenie i powiększenie zbioru dowodów [...]"[59] zgromadzonych przy pomocy innych technik badawczych. Odgrywa „[...] doniosłą rolę przy zbieraniu wszelkiego rodzaju danych [...]"[60]. Dokumentem może być „[...] każda rzecz mogąca stanowić źródło informacji, na podstawie której można wydać uzasadniane sądy o przedmiotach, ludziach, procesach [...]"[61].

Zastosowanie tej techniki umożliwiło zdobycie wiedzy dotyczącej stanowisk w wojskowych strukturach międzynarodowych, na które kierowani są oficerowie wojsk lądowych oraz określenie stawianych im wymagań formalnych.
Analizą objęte zostały również dokumenty dydaktyczne, które K. Żegnałek dzieli na:„[...] normatywne, programowo-planistyczne, ewidencyjno-sprawozdawcze [...]"[62], a w szczególności programy kształcenia wykorzystywane w ramach przygotowania oficerów wojsk lądowych do tego rodzaju służby, co pozwoliło na określenie stopnia koherencji pomiędzy wymaganiami formalnymi a systemem nauczania obowiązującym w Siłach Zbrojnych RP.

---

[58] Łobocki M., Metody badań pedagogicznych, Warszawa 1978, s. 227.
[59] Yin R., Case..., op. cit., s. 81.
[60] Tamże, s. 81.
[61] Zaczyński W., Praca..., op. cit., s. 158.
[62] Żegnałek K., (red.), Metodyka kształcenia w Akademii Obrony Narodowej, AON, Warszawa 1995, s. 19.

Wnikliwej analizie poddano następujące dokumenty:

- dokumenty normatywne dotyczące stanowisk w wojskowych strukturach międzynarodowych, na które kierowani są oficerowie wojsk lądowych
- wytyczne, zarządzenia, rozkazy, instrukcje dotyczące wymagań formalnych stawianym oficerom wojsk lądowych kierowanym do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych.
- programy nauczania, plany szkolenia oraz materiały sprawozdawczo – kontrolne dotyczące ocen i wyników szkolenia.

Analiza dokumentacji źródłowej umożliwiła dokonanie porównania między założeniami teoretycznymi dotyczącymi profilu osobowo – zawodowego oficerów wojsk lądowych kierowanych do służby w dowództwach i sztabach NATO oraz jednostkach wielonarodowych a stanem faktycznym. Ponadto analiza dokumentów pozwoliła na zweryfikowanie danych zdobytych przy zastosowaniu innych technik badawczych.

Obserwacja

„Obserwacja jako metoda naukowa jest planowym i systematycznym spostrzeganiem ściśle określonych przedmiotów i zjawisk celem dokonania ich opisu lub charakterystyki [...]"[63].

Większość badaczy zalicza obserwację do najważniejszych technik w prowadzeniu badań naukowych. J. Pieter twierdzi nawet: „[...] wśród roboczych metod badań naukowych miejsce pierwsze należy się z kilku względów metodom obserwacyjnym [...]"[64]. T. Pilch potwierdza, iż: „[...] Obserwacja jest najbardziej wszechstronną techniką gromadzenia materiałów [...]"[65]. Badacze stosujący tą technikę powinni postępować „[...] jakby wiedzieli bardzo niewiele o ludziach i miejscach, które chcą odwiedzić i obserwować. Stwierdzenie, że się dokładnie wie jak ukończyć swoją pracę byłoby aroganckie. Plany ewoluują gdy badacze dowiadują się więcej o otoczeniu, podmiotach i innych źródłach danych poprzez bezpośrednie oględziny. Pełny zbiór procedur jest najlepiej opisywany z perspektywy czasu,

[63] Zaborowski Z., Wstęp..., op. cit., s. 174.
[64] Pieter J., Ogólna..., op. cit., s. 106.
[65] Pilch T., Zasady..., op. cit., s. 76.

przez relację co się dzieje w rzeczywistości oraz i poprzez to co zostało zapisane po zakończeniu obserwacji [...]"[66].

Technika obserwacji otwartej zastosowana została w początkowej fazie badań do określenia treści oraz metod nauczania oficerów wojsk lądowych przewidzianych do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych poprzez uczestnictwo w pracach Centralnej Komisji Egzaminacyjnej Języków Obcych MON podczas egzaminów resortowych na 3 stopień znajomości, hospitacje krajowych kursów językowych 2 i 3 stopnia, organizowanych dla oficerów wojsk lądowych w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu, Ośrodku Doskonalenia Języków Obcych Śląskiego Okręgu Wojskowego oraz Ośrodku Doskonalenia Języków Obcych 2 KZ w Krakowie. Obserwację uczestniczącą ukrytą zastosowano w czasie kursu z udziałem polskich oficerów wojsk lądowych organizowanego przez Defense Language Institute, Lackland, USA. Technika obserwacji pozwoliła poznać formy i metody nauczania stosowane przez kadrę dydaktyczną oraz ocenić wyposażenie bazy dydaktycznej ośrodków szkolenia. Dzięki obserwacji uzyskano informacje o rzeczywistych przedsięwzięciach realizowanych w zakresie przygotowania oficerów wojsk lądowych do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych. Dodatkowo obserwacja umożliwiła zebranie materiału niezbędnego do oceny treści, form i metod nauczania stosowanych w ramach kursów specjalistycznych i językowych.

Główną część materiału badawczego stanowią kwestionariusze ankiet K–1, K–2 i K–3. Zebrany materiał faktograficzny opracowany został przy użyciu komputerowego programu statystycznego STATISTICA 5.5. Do analizy zmiennych nominalnych i pomiaru siły związku pomiędzy nimi zastosowano współczynnik Cramera[67] oparty na teście χ^2 [68]. Do analizy statystycznej korelacji pomiędzy zmiennymi jakościowymi przyjęto skalę używaną w programie STATISTICA[69].

---

[66] Marshall C., Rossman G., Designing qualitative research, Sage, Thousand Oaks (CA) USA 1992, s. 58.
[67] Cieślarczyk M.(red.), Metody, techniki i narzędzia badawcze oraz elementy statystyki stosowane w pracach magisterskich i doktorskich, AON, Warszawa 2003, s. 79.
[68] Siciński A., Współczynniki zależności dla skal nominalnych, [w:] Metody statystyczne w socjologii, pod red.K. Szaniawkiego, PWN, Warszawa 1968, s. 237-240.
[69] Stanisz A., Przystępny kurs statystyki w oparciu o program STATISTICA PL na przykładach z medycyny, StatSoft Polska, Kraków 1998, s. 205.

Jako poziom istotności przyjęto wartość $p \leq 0,05$.

współczynnik siły związku	określenie siły związku
$r_{xy} = 0$	zmienne nie są skorelowane
$0 < r_{xy} < 0,1$	korelacja nikła
$0,1 \leq r_{xy} < 0,3$	korelacja słaba
$0,3 \leq r_{xy} < 0,5$	korelacja przeciętna
$0,5 \leq r_{xy} < 0,7$	korelacja wysoka
$0,7 \leq r_{xy} < 0,9$	korelacja bardzo wysoka
$0,9 \leq r_{xy} < 1$	korelacja prawie pełna
$r_{xy} = 1$	korelacja pełna

Tab. 1 - 1. ***Stopień korelacji pytań na podstawie wyliczenia współczynnika siły związku (V Cramera).***

Źródło: Stanisz A., Przystępny kurs statystyki w oparciu o program STATISTICA PL na przykładach z medycyny, StatSoft Polska, Kraków 1998, s. 205.

Ponadto do prezentacji niektórych elementów statystyki opisowej takich jak: tabele, wykresy, prezentacje graficzne zastosowano arkusz kalkulacyjny Excel z pakietu biurowego Microsoft Office 2000. Wyniki ankiety internetowej[70] zostały przetransponowane i uwzględnione w obliczeniach przeprowadzonych programem STATISTICA.

Taki dobór technik i narzędzi badawczych pozwolił, zdaniem autora, na zweryfikowanie założonych hipotez roboczych, wyciągnięcie właściwych wniosków i w efekcie końcowym przygotowanie konstruktywnych rozwiązań i propozycji.

Teren badań

Właściwy dobór badanej populacji oraz terenu badań ma zasadniczy wpływ na rozwiązanie problemów badawczych i potwierdzenie (lub nie) sformułowanych hipotez roboczych. T. Pilch twierdzi, że: „[...] wybór terenu badań to przede wszystkim typologia wszystkich zagadnień, cech i wskaźników, jakie muszą być zbadane, odnalezienie ich na odpowiednim terenie, u odpowiednich grup społecznych lub w układach i zjawiskach społecznych i następnie wytypowanie

[70] Strona http://www.ankieter.pl/ dysponuje własnymi narzędziami analitycznymi, jednakże nie są tak rozbudowane jak program STATISTICA 5.5.

rejonu, grup zjawisk i instytucji jako obiektów naszego zainteresowania [...]"[71]. Podobnie stwierdza B. Hydzik określając teren badań jako pojęcie obejmujące „[...] takie elementy procesu badawczego jak: miejscowości, w których zamierza się prowadzić badania właściwe, zbiorowości społeczne (...) oraz stosunki i procesy występujące w badaniach zbiorowości społecznych [...]"[72].

Badaniami objęto oficerów wojsk lądowych służących w:

- dowództwach i sztabach NATO:

- SHAPE - Mons (Belgia);
- RHQ AFNORTH - Brunsum (Holandia);
- JHQ NORTHEAST - Karup (Dania);
- JHQ CENT - Heidelberg (Niemcy);

- w wielonarodowych dowództwach i sztabach operacji pokojowych:

- KFOR (Kosovo Force) (Bałkany);
- SFOR (Stabilisation Force) (Bałkany);

- jednostkach wielonarodowych:

- Wielonarodowym Korpusie Północ – Wschód w Szczecinie.

Ponadto badania przeprowadzono również wśród oficerów aktualnie służących w polskich kontyngentach wojskowych uczestniczących w operacji „Enduring Freedom" w Afganistanie, UNIFIL w Libanie oraz wśród oficerów służących jako eksperci wojskowi w Tymczasowych Władzach Koalicyjnych w Iraku.

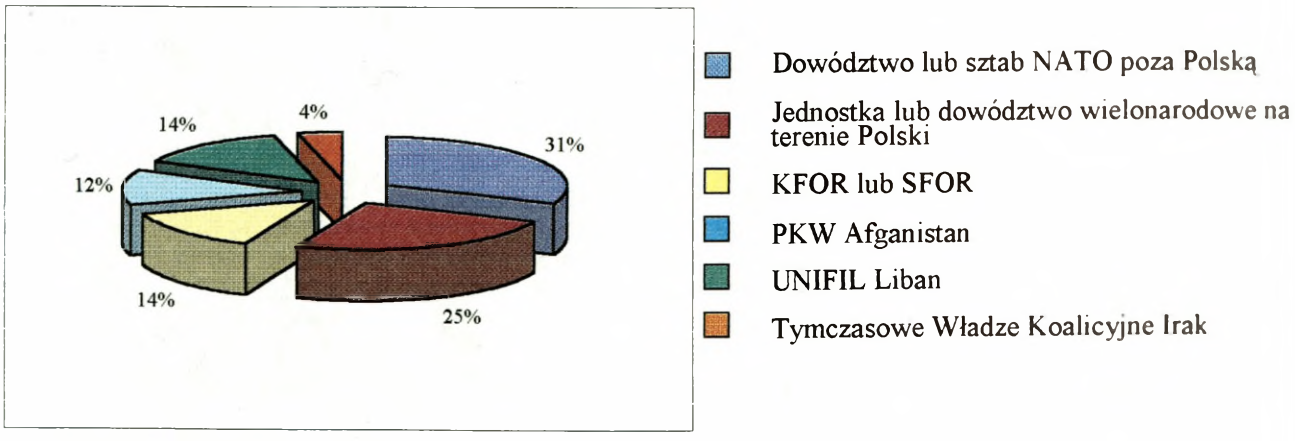

Rys. 1 - 4. ***Miejsce służby oficerów wojsk lądowych uczestniczących w ankiecie.***
Źródło: Badania własne, pyt. 6.

[71] Pilch T., Zasady..., op. cit., s. 178.
[72] Hydzik B., Metodologiczne podstawy badań pedagogicznych w wojsku, MON, Warszawa 1972, s. 102.

Drugą grupę badanych stanowili etatowi nauczyciele języka angielskiego zatrudnieni w resorcie Obrony Narodowej zatrudnieni:

- w Ośrodku Doskonalenia Znajomości Języków Obcych Dowództwa Wojsk Lądowych w Zegrzu;
- w Studium Języków Obcych Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu;
- w Ośrodku Doskonalenia Znajomości Języków Obcych 2 KZ w Krakowie;
- w Ośrodku Doskonalenia Znajomości Języków Obcych 1 KZ w Bydgoszczy;
- w Nieetatowym Ośrodku Doskonalenia Znajomości Języków Obcych Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu.

1.5 Charakterystyka badanej populacji

Dobór grupy badawczej jest istotnym problemem jaki musi rozwiązać każdy organizator badań. W niniejszych badaniach zastosowano losowy dobór respondentów w sposób bezzwrotny, gdyż J. Brzeziński stwierdza: „[...] jedynie losowy dobór jednostek gwarantuje uzyskanie próby reprezentatywnej [...]"[73].
Do określenia wielkości próby reprezentatywnej zastosowano następujący wzór zaproponowany przez J. Grenia[74]:

$$n_b = \frac{N}{1 + \frac{d^2 (N-1)}{z_\alpha^2 pq}}$$

gdzie:
N – liczebność populacji
p – spodziewany rząd wielkości szacowanej frakcji
q= 1-p
$z_\alpha = 1,64$ *dla* $\alpha=0,10$
d – dopuszczalny błąd szacunku frakcji p

W obliczeniach przyjęto współczynnik ufności 0,90 oraz założono błąd szacunku 5%. Za iloczyn ***pq*** przyjęto jego maksymalną wartość czyli ¼.

---

[73] Brzeziński J., Metodologia badań psychologicznych, PWN, Warszawa 2003, s.231.
[74] Tamże, s. 247.

Badaniami ankietowymi objęto dwie grupy respondentów. Pierwszą stanowiło 100 oficerów wojsk lądowych służby czynnej ($n_b \approx 99$), którzy aktualnie służą w dowództwach i sztabach NATO, jednostkach wielonarodowych stacjonujących w kraju oraz w kontyngentach sił pokojowych (90% badanej populacji) lub zakończyli służbę w tych strukturach w 2002 roku (10% respondentów). Natomiast w drugiej grupie ankietowano 30 cywilnych nauczycieli języka angielskiego ($n_b \approx 28$), którzy uczą w instytucjach podległych Dowództwu Wojsk Lądowych. Wybór nauczycieli języka angielskiego wynika z faktu, iż w wyniku reformy szkolnictwa wojskowego zaprzestano nauczania innych języków obcych w ośrodkach podległych Dowództwu Wojsk Lądowych.

Wśród oficerów wojsk lądowych 31% służy w strukturach międzynarodowych dowództwach i instytucjach NATO, które zlokalizowane są poza Polską, 25 % w siłach wielonarodowych stacjonujących na terenie kraju, 14 % dowództwach operacji pokojowych KFOR lub SFOR na Bałkanach, 12 % w Polskim Kontyngencie Wojskowym Afganistanie, 14 % w wielonarodowym dowództwie UNIFIL w Libanie, 4 % w Tymczasowych Władzach Koalicyjnych w Iraku.

Zmienną różnicującą populację był stopień wojskowy. Dla oficerów, którzy wypełniali ankietę K–2 (żołnierze, którzy służyli wcześniej) pytanie dotyczyło stopnia posiadanego w czasie służby poza granicami kraju. 57 % respondentów należy do korpusu oficerów starszych, 43 % należy bądź należało do korpusu oficerów młodszych.

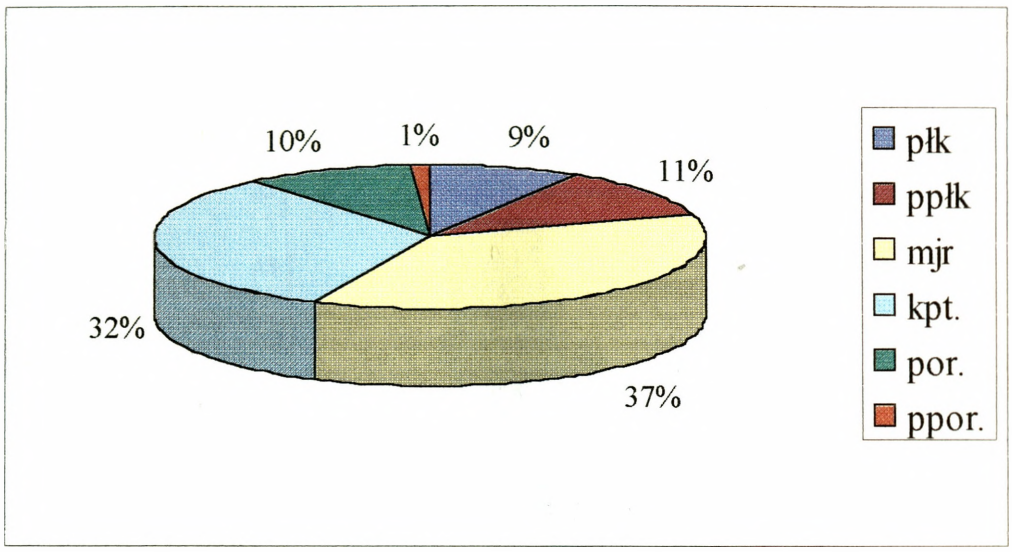

Rys. 1 - 5. ***Podział populacji ze względu na stopień wojskowy.***
Źródło: Badania własne, pyt. 1.

Do służby kierowani są z reguły oficerowie mający odpowiedni staż pracy i doświadczenie zawodowe, co wynika ze struktury stanowisk zajmowanych w dowództwach i sztabach międzynarodowych i siłach wielonarodowych.

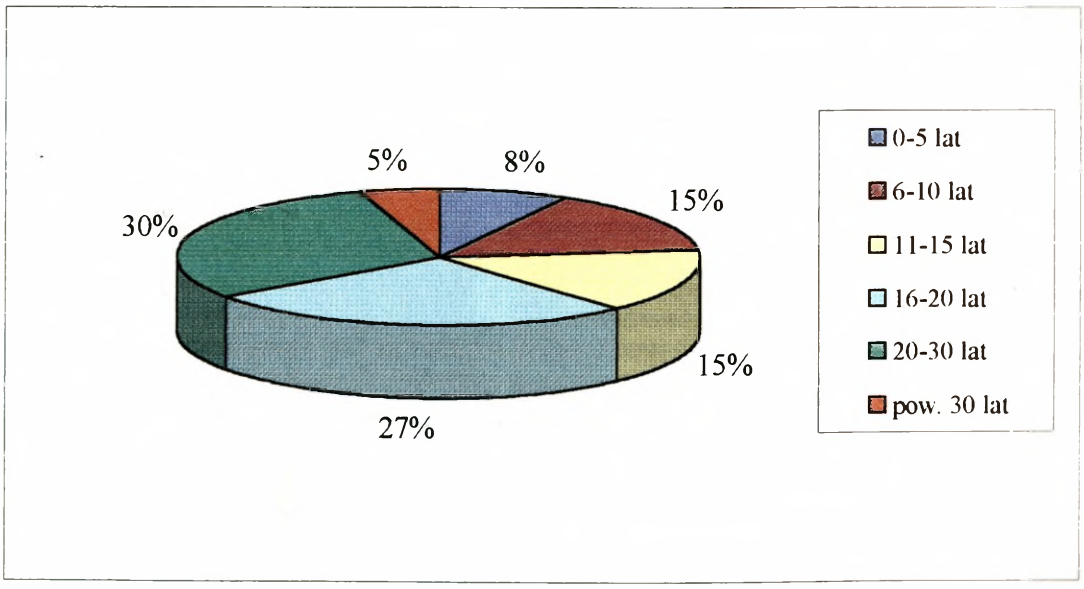

Rys. 1 - 6. ***Doświadczenie zawodowe oficerów wojsk lądowych kierowanych do służby w strukturach międzynarodowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 3.

35 % respondentów legitymuje się ponad 20 letnim doświadczeniem zawodowym, 42 % ponad 10 letnim stażem, a tylko 8% stażem krótszym niż 5 lat.

W badanej populacji oficerów wojsk lądowych istnieje wysoka korelacja (V Cramera = 0,6) pomiędzy stażem pracy a posiadanym stopniem wojskowym.

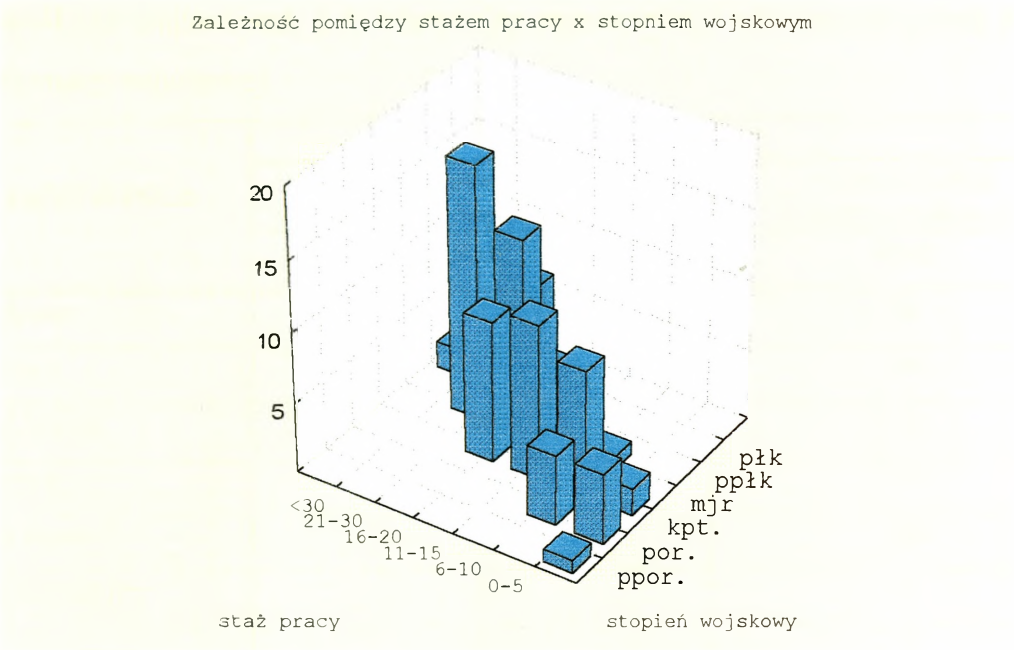

Rys. 1 - 7. ***Korelacja pomiędzy stażem pracy a stopniem wojskowym badanej populacji.***
Źródło: Badania własne, pyt. 1 i 3.

74 % respondentów ukończyło WSO, a 22 % Wojskową Akademię Techniczną. Ponadto 29 % jest absolwentami Akademii Obrony Narodowej, 41 % ukończyło dodatkowo studia magisterskie na uczelni cywilnej, 18 % studia podyplomowe, a 3 % studiowało za granicą na uczelni wojskowej.

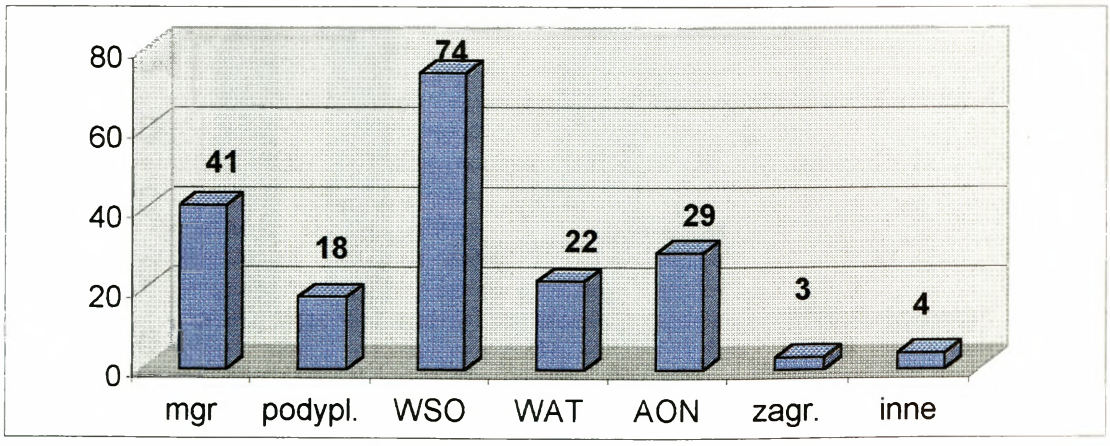

Rys. 1 - 8. ***Wykształcenie respondentów.***
Źródło: Źródło: Badania własne, pyt. 2.

Przed skierowaniem do służby w strukturach międzynarodowych oficerowie pełnili służbę na różnych stanowiskach, przy czym 18 % służyło na więcej niż 2 typach stanowisk. 40 % respondentów posiadało doświadczenie dowódcze, 57 % sztabowe, 14 % logistyczne, 10 % zajmowało stanowiska dydaktyczne, 4 % było

pracownikami naukowymi, 2 % służyło na stanowiskach administracyjnych a 1% w dyplomacji wojskowej.

STANOWISKA	Respondenci	
	przed rozpoczęciem służby w strukturach międzynarodowych	w strukturach międzynarodowych
	Ilość	ilość
Dowódcze	40	16
Sztabowe	57	66
Dydaktyczne	10	0
Naukowe	4	0
Logistyczne	14	18
Administracyjne	2	3
Inne	1	1

Tab. 1 - 2. ***Stanowiska służbowe respondentów przed rozpoczęciem służby w strukturach międzynarodowych oraz podczas służby.***
Źródło: Badania własne, pyt. 4 i 5.

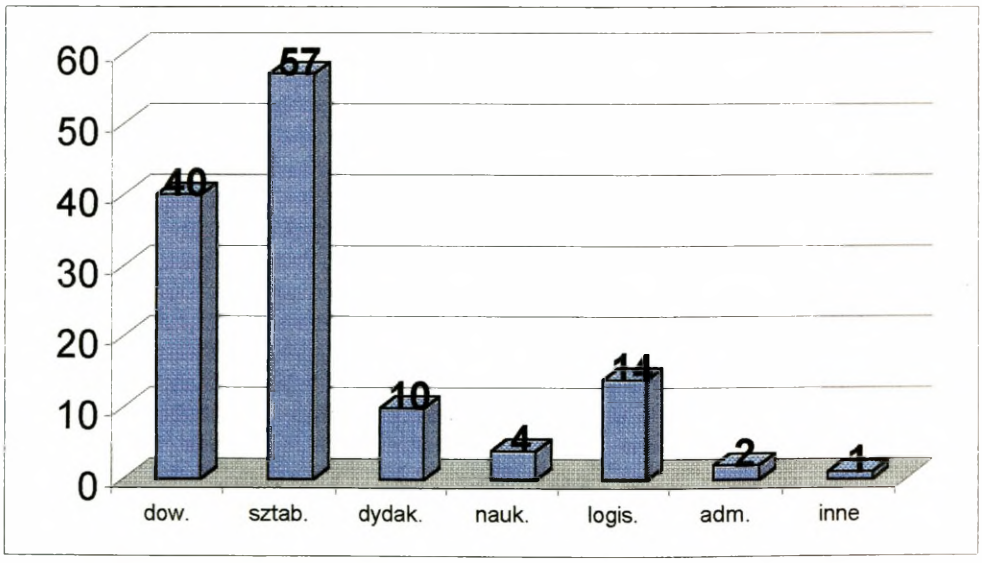

Rys.1 - 9. ***Stanowiska jakie zajmowali oficerowie przed skierowaniem do służby w strukturach międzynarodowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 4.

Natomiast podczas służby w dowództwach, sztabach i instytucjach wojskowych przeważająca liczba oficerów zajmuje stanowiska sztabowe (66 %), logistyczne (18 %), dowódcze (16 %) oraz administracyjne (3 %).

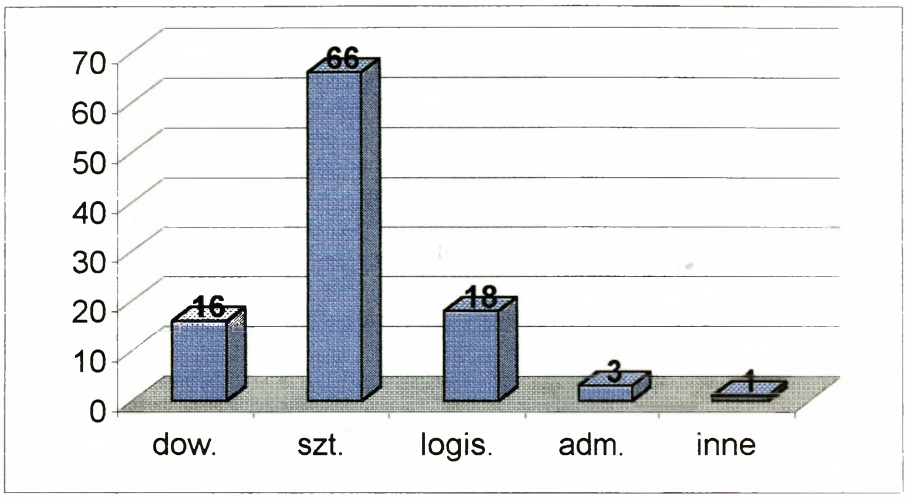

Rys.1 - 10. ***Stanowiska jakie zajmowali oficerowie po skierowaniu do służby w strukturach międzynarodowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 5.

Interesującym zagadnieniem była korelacja pomiędzy stopniem wojskowym a zajmowanym stanowiskiem w strukturach międzynarodowych oraz stażem pracy a stanowiskiem.

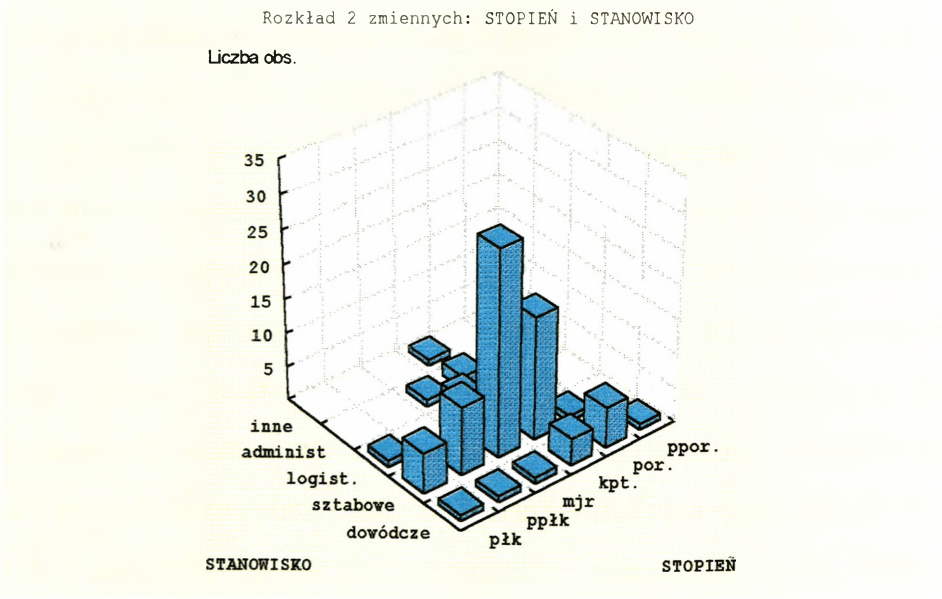

Rys. 1 - 11. ***Zależność pomiędzy posiadanym stopniem wojskowym a zajmowanym stanowiskiem służbowym w strukturach międzynarodowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 1 i 5.

Na podstawie obliczeń współczynnika siły związku V Cramera = 0,32 należy stwierdzić, iż istnieje przeciętna zależność pomiędzy posiadanym stopniem wojskowym a typem stanowiska służbowego zajmowanego w strukturach międzynarodowych.

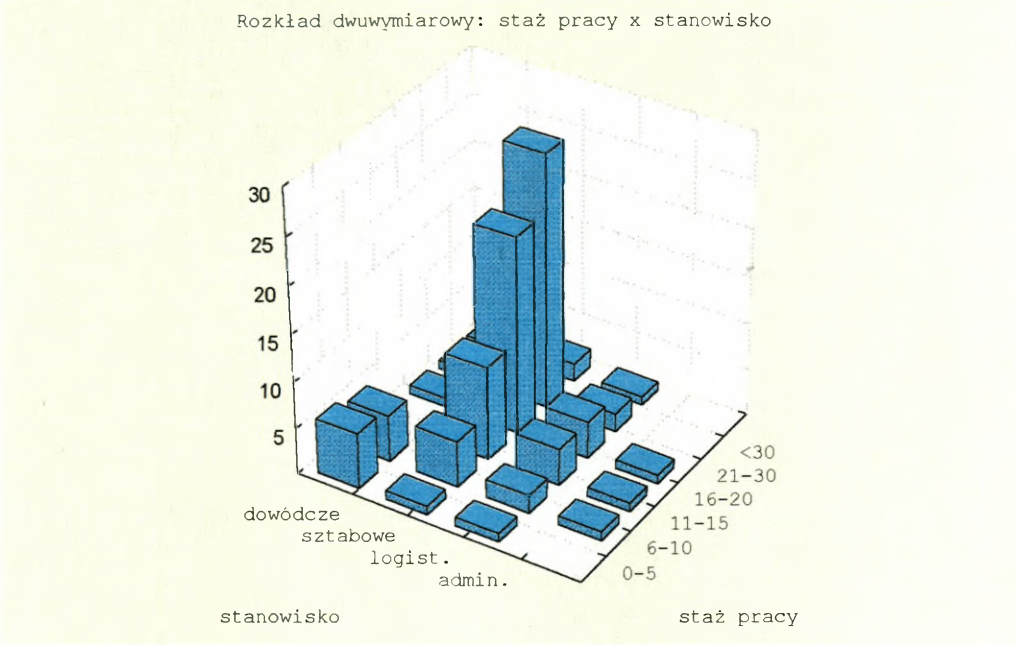

Rys. 1 - 12. ***Zależność pomiędzy stażem służby a zajmowanym stanowiskiem służbowym w strukturach międzynarodowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 3 i 5.

Również w przypadku zależności pomiędzy posiadanym stażem służby a typem stanowiska służbowego zajmowanego w strukturach międzynarodowych należy stwierdzić, iż istnieje przeciętna siła związku. (Siła związku V Cramera = 0,40). Oficerowie starsi, dysponujący większym doświadczeniem zajmują z reguły stanowiska sztabowe, w stopniu kapitana zajmują z reguły stanowiska sztabowe, dowódcze lub logistyczne, podczas gdy oficerowie młodsi niższe stanowiska dowódcze.

Drugą grupę badanych stanowili nauczyciele języka angielskiego (30 respondentów), uczący w instytucjach resortu Obrony Narodowej. 43 % nauczycieli posiada ukończone studia na kierunku filologia angielska, 37 % posiada licencjat z j. angielskiego, 10 % respondentów ukończyło studia filologiczne z innego języka obcego a następnie przekwalifikowało się na nauczycieli j. angielskiego, 10 % posiada studia wyższe bez przygotowania pedagogicznego i przeszło kursy przekwalifikowania na nauczycieli j. angielskiego.

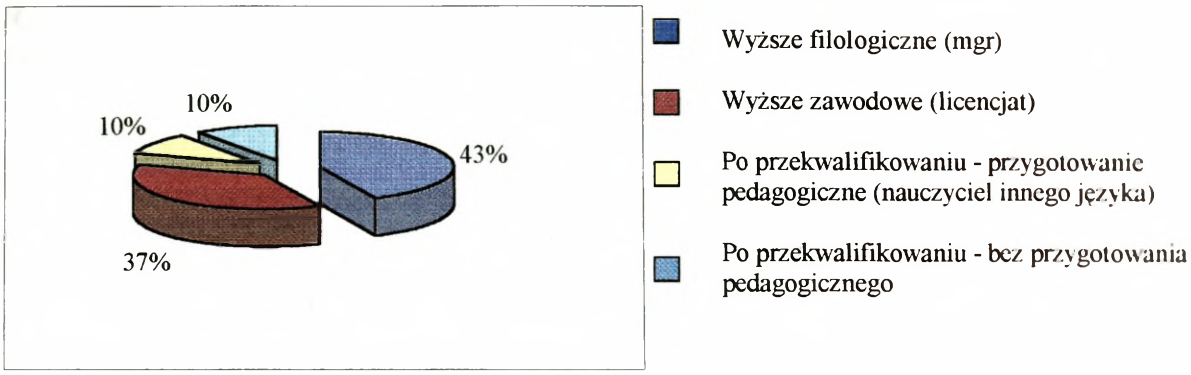

Rys. 1 - 13. ***Kwalifikacje zawodowe ankietowanych nauczycieli uczących w instytucjach resortu ON.***
Źródło: Badania własne, ankieta dla nauczycieli K-3. pyt. 1.

Ucząca kadra dydaktyczna posiada dość krótki staż pracy w resorcie Obrony Narodowej. Ponad jedna trzecia nauczycieli ma staż krótszy niż 2 lata, 32 % uczy krócej niż 5 lat, 26 % respondentów posiada 5-10 letni staż pracy, tylko 3 % uczy w wojsku 11-15 lat oraz 3 % ankietowanych posiada ponad 20 letni staż pracy.

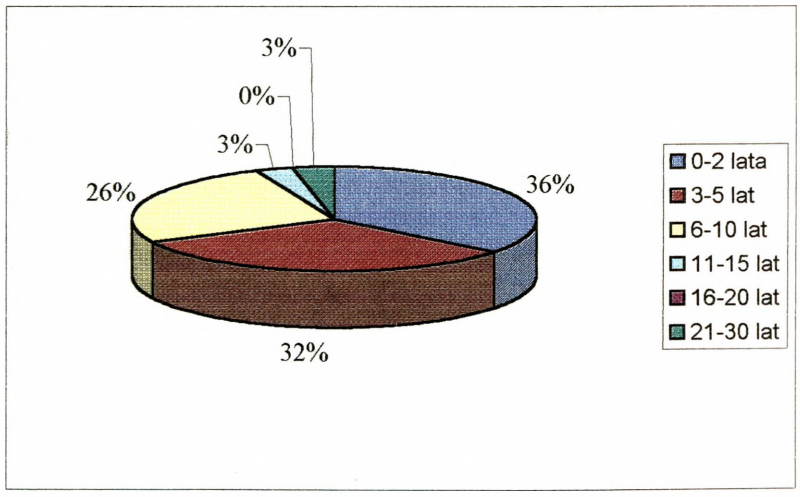

Rys. 1 - 14. ***Staż pracy ankietowanych nauczycieli języka angielskiego.***
Źródło: Badania własne, ankieta dla nauczycieli K-3. pyt. 3.

Zdaniem autora taki dobór badanej populacji umożliwił przeanalizowanie systemu nauczania języków obcych w Siłach Zbrojnych w zakresie nauczania specjalistycznego słownictwa wojskowego, a szczególnie nomenklatury związanej ze słownictwem operacyjno – taktycznym. Opinie respondentów posługujących się praktycznie tego typu słownictwem w pracy zawodowej posłużyły do określenia poziomu nauczania terminologii wojskowej i zweryfikowania założeń ze stanem faktycznym.

Rozdział 2
WYMAGANIA STAWIANE OFICEROM WOJSK LĄDOWYCH KIEROWANYM DO SŁUŻBY W WOJSKOWYCH STRUKTURACH MIĘDZYNARODOWYCH

2.1 Formalne kryteria doboru oficerów wojsk lądowych kierowanych do służby w strukturach Sojuszu Północnoatlantyckiego i jednostkach wielonarodowych

Odpowiedni dobór kadr odgrywa istotną rolę w funkcjonowaniu i zarządzaniu organizacjami lub przedsiębiorstwami, szczególnie międzynarodowymi, skupiającymi współpracowników z różnych środowisk etniczno – kulturowych, religijnych i socjalnych o różnych poziomach edukacji ogólnej i fachowej.
Organizacja międzynarodowa to: „[...] organizacja utworzona przez państwa lub instytucje pozarządowe w celu współpracy tych państw (instytucji pozarządowych). Organizacja międzynarodowa charakteryzuje się (w miarę) stałym składem oraz posiadaniem stałych organów międzynarodowych, wykonujących określone funkcje (w ramach ustalonych kompetencji). Podstawą istnienia organizacji międzynarodowych jest umowa międzynarodowa (w przypadku państw) lub inny rodzaj umowy np. regulamin lub statut (w przypadku instytucji pozarządowych) – będące aktami wewnętrznymi. Organy wewnętrzne organizacji międzynarodowej działają w ramach przyznanych im kompetencji (niekiedy mogą ustanawiać przepisy prawne, które wiążą państwa będące stronami takiej umowy)[...][75].
Taka instytucja, „[...] może posiadać własne środki trwałe w wielu krajach, prowadzącą politykę globalną (...) a proces planistyczny ma charakter globalny [...]” [76].
Sojusz Północnoatlantycki jest typową organizacją międzynarodową o charakterze militarnym. Jako elementy funkcjonalne tej organizacji można potraktować dowództwa i sztaby NATO w Europie oraz wojsk uczestniczących w międzynarodowych operacjach pokojowych np. w Afganistanie czy na Bałkanach.
Bilateralna współpraca militarna z sąsiadami Polski, Ukrainą oraz Litwą ma charakter ponadnarodowy, gdyż wydzielone jednostki tych krajów nie tylko

[75] http://www.akademiaeuropejska.edu.pl/akademia/index_main.php?site=4 z dn. 7.10.2003 r.
[76] Aldag R., Stearns T., Management, South-Western Publishing Co. Cincinnati (OH) 1997, s. 761.

uczestniczą we wspólnych ćwiczeniach współdziałają również w operacjach pokojowych poza granicami tych państw.

Każdy kraj członkowski NATO zobowiązany jest desygnować do służby w wojskowych instytucjach Sojuszu odpowiednio przygotowane kadry dysponujące szeroką wiedzą specjalistyczną oraz odpowiednio przygotowane do przezwyciężania problemów wynikających z konieczności komunikacji międzykulturowej[77]. Problem niezakłóconej komunikacji jest niezwykle ważny nie tylko w zakresie współpracy pomiędzy żołnierzami różnych nacji, lecz również w przypadku operacji pokojowych i jest kluczowym elementem w przezwyciężaniu konfliktów, w rozwiązywaniu spornych zagadnień, komunikacji i współpracy z miejscową ludnością cywilną. Żołnierze wykonujący tego typu zadania, powinni być nie tylko stosownie przygotowani pod względem specjalistycznym i językowym, lecz powinni również dysponować odpowiednimi cechami charakterologicznymi ułatwiającymi komunikację międzykulturową. Wśród szeregu cech, jakie według B. Szulca, powinni posiadać np. obserwatorzy wojskowi znajdują się przymioty, które znacznie ułatwiają komunikację międzykulturową[78]:

- *zdolność i wola współpracy z personelem wielonarodowym;*
- *zdolność do ponoszenia odpowiedzialności;*
- *stanowcze, lecz uprzejme postępowanie, siła przekonywania i umiejętność wcielenia w życie decyzji;*
- *odpowiedzialność postępowania, elastyczność i umiejętność improwizacji.*

W działaniach związanych z kontaktem ze stronami konfliktów kluczowy problem stanowi znajomość zagadnień kulturowych, religijnych, etnicznych, obyczajów i obrzędów, uprzedzeń i stereotypów oraz języka lub języków, które umożliwiają nawiązanie dialogu z interlokutorami, gdyż sprawna komunikacja międzykulturowa

---

[77] Yanan Ju próbuje wyjaśnić to pojęcie w następujący sposób *„ludzie z różnych kultur czy subkultur oddziałują na siebie wzajemnie w jakimkolwiek celu – negocjując transakcję, wyjeżdżając z wizytą za granicę, będąc studentem w programie wymiany, tocząc wojnę, czy też, jak to się zdarza z coraz większą szybkością, pracując na tym samym piętrze sklepowym – jest to komunikacja międzykulturowa"*
Yanan J., Komunikacja międzykulturowa jako pole badań, [w]: Materiały Pomocnicze dla Polsko – Amerykańskiego Studium Komunikacji Społecznej w Organizacji i Zarządzaniu w Politechnice Wrocławskiej, Wrocław 1995, s. 1.

[78] Szulc B. (red.), Misje pokojowe – Podstawy teoretyczne działań wspierających pokój pk. „Misje", AON, Warszawa 1998, s. 73.

może czasami decydować o powodzeniu podjętych działań a nawet życiu ludzkim[79]. Ponadto każdy żołnierz mający kontakt z przedstawicielami innych nacji jest niejako „ambasadorem" danego kraju i jego postępowanie rzutuje na postrzeganie całej armii a nawet narodu.

Polscy oficerowie wojsk lądowych mogą pełnić służbę w składzie polskich kontyngentów wojskowych wydzielonych z Sił Zbrojnych do udziału w operacjach pokojowych, w wojskowych organizacjach międzynarodowych i siłach wielonarodowych oraz w dowództwach i sztabach tych sił. Ponadto nasi żołnierze służą jako obserwatorzy wojskowi lub osoby posiadające status obserwatora wojskowego w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych (ONZ i OBWE), w polskich przedstawicielstwach wojskowych przy organizacjach międzynarodowych i przy międzynarodowych dowództwach wojskowych lub bezpośrednio w strukturach organizacji międzynarodowych lub międzynarodowych dowództw wojskowych na podstawie indywidualnych kontraktów. Poza tym oficerowie mogą służyć w polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych, ataszatach wojskowych i urzędach konsularnych.

Ze względu na rangę zajmowanych stanowisk, każdy oficer musi też posiadać odpowiednie predyspozycje do tego typu służby oraz spełniać wymagania określone w wytycznych zawartych w dyrektywach NATO[80] i w „Wymogach kwalifikacyjnych dla stanowisk służbowych w polskich przedstawicielstwach wojskowych, sztabach i dowództwach poza granicami kraju" opracowanych przez Sztab Generalny Wojska Polskiego.

---

[79] Tragicznym przykładem nieprzestrzegania komunikacji etnicznej może być wybuch zamieszek 25.06.2003 r. w miejscowości Majjar w Iraku, w wyniku których i śmierć poniosło 6 brytyjskich żołnierzy, którzy weszli do irackich domostw z psami w celu poszukiwania broni i materiałów wybuchowych oraz próbowali zrewidować znajdujące się w pomieszczeniach muzułmańskie kobiety. (Dla muzułmanów dotknięcie kobiety przez innego mężczyznę jest największym dyshonorem, a psy są zwierzętami „nieczystymi", które nie mogą przekroczyć progu domostwa).
Źródło: *http://www.reuters.com/printerFriendlyPopup.jhtml?type=topNews&storyID=2986696*. Informacja z dn. 26.10. 2003 r.

[80] Zasady służby żołnierzy zawodowych w instytucjach międzynarodowych NATO reguluje dyrektywa ACE Directive Nr 45-1 *Allied Command Europe Military Personnel Management and Administration* z 26.09.1994 r.

Kandydat przewidziany do służby poza granicami kraju powinien prezentować[81] odpowiednią postawę obywatelską wyrażaną w trosce o dobro Ojczyzny, godność narodową, powinien charakteryzować się myśleniem w kategoriach państwa Polskiego oraz w zakresie pełnienia służby, dbać o interesy państw sprzymierzonych. Patriotyzm kandydata powinien uwidaczniać się w umiłowaniu ojczyzny, przywiązaniu do kultury ojczystej. Powinien być gotowy do poświęcenia życia w służbie własnego kraju i służbie państw członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Od kandydata wymagana jest również odpowiednia postawa etyczna wyrażająca się w przestrzeganiu norm kodeksu honorowego żołnierzy zawodowych, uczciwości, praworządności, rzetelności i zaangażowaniu w służbie. Żołnierz służący w strukturach międzynarodowych powinien być tolerancyjny, wyrozumiały dla poglądów innych, odmiennych postaw i stylów działania. Powinien być też lojalny w odniesieniu do przełożonych, współpracowników a szczególnie podwładnych, zdyscyplinowany i odpowiedzialny, gotów do ponoszenia konsekwencji za podejmowane decyzje, działania czy też wyrażane opinie. Powinien być odważny i wytrwały, umieć działać w sytuacjach trudnych i niebezpiecznych, być odporny na stres, doraźne niepowodzenia oraz wytrwale i dzielnie przezwyciężać tymczasowe trudności. Ponadto powinien przejawiać inicjatywę i kreatywność w działaniu i służbie.

Oprócz wyżej wymienionych wymagań charakterologiczno – psychologicznych umożliwiających służbę w środowisku międzynarodowym, kandydat musi spełniać wymagania szczegółowe, bez których praca w dowództwach i instytucjach wojskowych byłaby niemożliwa.

Od oficerów wymaga się ukończenia odpowiedniej uczelni wojskowej (akademii krajowej bądź zagranicznej) oraz znajomości języka angielskiego na poziomie zaawansowanym (SPJ 3333). Kandydat powinien posiadać wysokie kwalifikacje zawodowe niezbędne na danym stanowisku, ukończyć kursy specjalistyczne oraz wdrażające do służby w strukturach NATO, adekwatne do zajmowanego stanowiska. Musi uzyskać odpowiednią klauzulę poświadczenia bezpieczeństwa stosowną

[81] Vademecum dla kandydatów do służby w strukturach międzynarodowych poza granicami państwa, MON, Warszawa 2000, s. 18 – 19.

do przewidzianego stanowiska, posiadać prawo jazdy kategorii B, obsługiwać komputer i umieć korzystać z pakietu „Microsoft Office".

Ponadto kandydat, po wcześniejszym wyrażeniu zgody, musi przejść pozytywnie weryfikację prowadzoną przez Wojskowe Służby Informacyjne, zgodnie z przepisami o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej.

Oficer musi legitymować się odpowiednim stanem zdrowia potwierdzonym orzeczeniem lekarskim o braku przeciwwskazań zdrowotnych do służby poza granicami kraju.

Każdy żołnierz wyraża również pisemną zgodę na służbę poza granicami państwa z określeniem miejsca i czasu pełnienia służby, stanowiska służbowego oraz stopnia wojskowego, w jakim będzie pełnił służbę.

Ponadto kandydat kierowany na stanowisko w polskim przedstawicielstwie wojskowym przy organizacji międzynarodowej lub bezpośrednio w strukturach organizacji międzynarodowej musi dodatkowo uzyskać zgodę Ministra Spraw Zagranicznych.

Kryteria doboru oficerów – kandydatów do służby poza granicami państwa oparte są na szeregu aktów prawnych, regulujących zasady kwalifikacji oraz toku pełnienia tego rodzaju służby. W procesie kwalifikacji kandydatów do służby kluczową rolę odgrywają przepisy kadrowe. Do najważniejszych należą:

- Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej,
- Ustawa z dnia 30 czerwca 1970 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych,
- Ustawa z dnia 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium,
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1996 r. w sprawie służby wojskowej żołnierzy zawodowych,
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 września 1998 r. w sprawie pełnienia służby poza granicami państwa przez żołnierzy zawodowych.

Stworzenie sprawnego i przejrzystego systemu naboru i przygotowania kadr pełniących służbę poza granicami kraju gwarantuje wysoki stopień profesjonalizmu polskich żołnierzy, ich odpowiednią postawę etyczno – moralną oraz poświęcenie

dla dobra służby, co zapewnia polskim Siłom Zbrojnym uznanie wśród sojuszników oraz państw, z którymi nasz kraj realizuje zadania pokojowe na całym świecie.

2.2 Charakterystyka wymagań określonych dla stanowisk służbowych w dowództwach i sztabach Sojuszu Północnoatlantyckiego

Sojusz Północnoatlantycki, jako instytucja międzynarodowa, posiada odpowiednią strukturę organizacyjną, umożliwiająca realizację celów oraz sprawne kierowanie i koordynację działań. Każde państwo członkowskie otrzymało parytet stanowisk, na które zobowiązane jest desygnować odpowiednio przygotowaną kadrę. Również Polska po przystąpieniu do NATO otrzymała do obsadzenia 307[82] stanowisk służbowych. Przykładowo w dowództwie JHQ NOTHEAST Karup (Dania) Polska otrzymała 40 z 318 etatów, co stanowi 12,5 %, a w RHQ AF NORTH Brunssum (Holandia) 97 stanowisk czyli 4 % ogólnej liczby etatów.

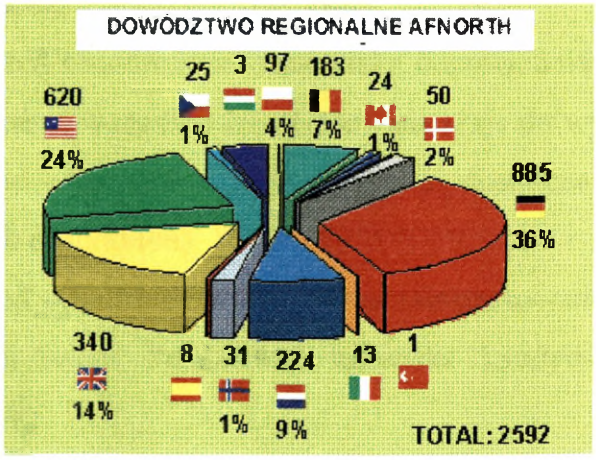

Rys. 2- 1. ***Przykładowy udział elementu polskiego w strukturze Dowództwa Regionalnego AFNORTH, Brunssum (Holandia).***
Źródło: http://www.afnorth.nato.int ***z dnia 23. 10. 2003 r.***

Zgodnie ze wspomnianą NATO-wską Dyrektywą nr 45 żołnierze mogą obejmować w strukturach NATO następujące stanowiska[83]:

- narodowe (Quota Posts - QP) – są to stanowiska służbowe w dowództwach, sztabach i instytucjach NATO przydzielone danemu państwu za obustronnym porozumieniem, które dany kraj zadeklarował się obsadzać permanent-

[82] Szumski H., Bilans Funkcjonowania Sił Zbrojnych RP w NATO oraz misji pokojowych, Myśl Wojskowa 6/2000, s. 10.
[83] ACE Directive Nr 45..., op. cit., s.5-1.

nie i jest odpowiedzialny za sprawną i czasową rotację personelu. Ponadto do stanowisk narodowych zaliczane są stanowiska w polskich przedstawicielstwach wojskowych i zespołach łącznikowych przy dowództwach NATO.

- przemienne, zwane też rotacyjnymi (Rotational Posts - RO) – w dowództwach, sztabach i instytucjach NATO, które zostały przydzielone Polsce oraz innym krajom, a zmiana służącego na nich personelu następuje na zasadzie planowej rotacji koordynowanej przez odpowiednią Wojskową Sekcję Personalną.
- konkursowe (Non-Quta Posts) – międzynarodowe stanowisko wojskowe, które może być obsadzone przez przedstawiciela dowolnego kraju NATO wyłonionego wskutek określonych procedur kwalifikacyjnych spośród kandydatów zgłoszonych do konkursu przez dane państwa.

Procedura konkursowa obejmuje cztery etapy:

1. 12 miesięcy przed obsadzeniem stanowiska odpowiednia Wojskowa Sekcja Personalna zaprasza wszystkie zainteresowane kraje do wytypowania kandydatów na dane stanowisko konkursowe i dostarcza opis stanowiska służbowego (job description).
2. 9 miesięcy przed obsadzeniem stanowiska zainteresowane kraje dostarczają do Wojskowej Sekcji Personalnej nazwiska kandydatów wraz z ich życiorysami (CV).
3. Do 6 miesięcy przed obsadzeniem stanowiska Komisja Kwalifikacyjna danego sztabu analizuje wszystkie CV kandydatów, a w przypadku niejasności, może wezwać kandydatów na rozmowy indywidualne. Następnie Komisja przedstawia rekomendację dowódcy do zatwierdzenia. Wojskowa Sekcja Personalna informuje wszystkie zainteresowane kraje o decyzji dowódcy oraz o terminie zmiany na tym stanowisku.
4. 2 tygodnie przed objęciem stanowiska żołnierz zobowiązany jest zameldować się w danej instytucji.

Według wymogów NATO[84] żołnierz obejmujący stanowisko powinien spełniać wszystkie wymagania zawarte w opisie stanowiska służbowego. Szczególną uwagę zwraca się na następujące elementy:

1. *Klauzula bezpieczeństwa NATO* musi być zgodna z wymogami na zajmowanym stanowisku.

2. *Stopień znajomości języka* musi odpowiadać zdefiniowanemu w opisie stanowiska i potwierdzony świadectwem według normy STANAG 6001.

3. *Kwalifikacje zawodowe* dotyczą wcześniejszego szkolenia, doświadczenia oraz przygotowania przed skierowaniem do służby i muszą być adekwatne zarówno w odniesieniu do doświadczenia sztabowego oraz opanowania technicznych środków automatycznego przetwarzania danych, zgodnie ze standardami zawartymi w publikacji sojuszniczej AAP 16-C, rozdz. 3.

4. *Stopień wojskowy*. Zgodnie z normą STANAG 2116, na dane stanowisko powinien być wyznaczony oficer w stopniu adekwatnym do ekwiwalentu NATO, jednakże dopuszczalne jest desygnowanie żołnierzy w stopniu o jeden niższym lub wyższym w stosunku do stopnia podanego w opisie stanowiska służbowego. Tej zasady nie stosuje się w odniesieniu do stopnia pułkownika i wyżej.

Wypełnienie tych wymagań jest o tyle ważne, ponieważ ich niedotrzymanie może spowodować zwolnienie żołnierza z zajmowanego stanowiska i żądanie wymiany na inną osobę wypełniającą te wymogi. Oprócz czynników dyscyplinarnych i zdrowotnych przyczyną zwolnienia ze służby mogą być:

- utrata klauzuli bezpieczeństwa
- brak uzupełnienia wymogów językowych do poziomu przewidzianego w opisie stanowiska służbowego w przeciągu 4 miesięcy, w przypadku, gdy do służby skierowany został żołnierz o niższych kwalifikacjach językowych.
- brak uzupełnienia kwalifikacji zawodowych do poziomu przewidzianego w opisie stanowiska służbowego w przeciągu 4 miesięcy w sytuacji jak wyżej.

Oficerowie kierowani do służby w strukturach NATO na stanowiska określone parytetem Sojuszu, muszą spełniać wymagania opisane w podrozdziale 2.1

[84] Tamże, s.2.1.

oraz wymagania szczegółowe wynikające z „opisu stanowiska służbowego" (tzw. „job description"). Tego typu opis etatu posiada każde stanowisko służbowe w strukturach NATO. Opis stanowiska służbowego zawiera klauzulę tajności, określa miejsce pełnienia służby, nazwę kraju jakiemu zostało przydzielone dane stanowisko, stopień etatowy oraz tytuł służbowy powiązany z danym stanowiskiem. W części „Kwalifikacje" określony jest niezbędny poziom znajomości języka angielskiego, ewentualnie dodatkowego języka, jeżeli wymagany jest na danym stanowisku, wymaganą klauzulę dopuszczenia do pracy z dokumentami tajnymi. Zawarta jest tu również charakterystyka kwalifikacji, jakie musi posiadać oficer służący na danym stanowisku oraz ewentualne kwalifikacje dodatkowe, które żołnierz powinien posiadać lub nabyć w czasie służby (np. może zostać skierowany na określone kursy doskonalące).

Część „Obowiązki" zawiera szczegółowy opis zakresu obowiązków na danym stanowisku oraz ewentualne obowiązki dodatkowe w czasie pokoju (Peacetime Establishment[85]) oraz zagrożenia (Emergency Establishment[86]). Ponadto określone jest podporządkowanie służbowe (przełożony). Każdy żołnierz lub osoba cywilna zatrudniona w NATO otrzymuje opis stanowiska służbowego przed rozpoczęciem służby na danym stanowisku. Kraj kierujący żołnierza do służby zobligowany jest do dokonania właściwej selekcji i odpowiedniego przygotowania kandydata. W zależności od typu etatu dany „opis stanowiska" może być opatrzony klauzulą bezpieczeństwa.

Opis wybranych stanowisk polskich oficerów wojsk lądowych w dowództwach i sztabach NATO (wyciąg)				
lokalizacja	HQ AIRFORTH	SHAPE	JHQ	MNC NE
narodowość	PL	PL	PL	PL
Wydział	A-1	ACE RD	J 5/9	G-6
nazwa stanowiska	Asystent Szefa Sztabu	Szef Wydziału	Oficer szt. CIMIC	Szef sekcji
stopień etat	płk	płk	mjr	ppłk
kwalifikacje językowe obligatoryjne pożądane	 ang. SPJ 4444 niem. SPJ 2222	 ang. SPJ 3333 fr. SPJ 3232	 ang. SPJ 3333 ----------	 ang. SPJ 3333 ----------

[85] AAP-6, s.2-P-3.
[86] Tamże, s.2-E-3.

klauzula bezpieczeństwa	NS[87]	CTS/A[88]	CTS/A	CTS/A
Kwalifikacje - wykształcenie narodowe - kursy NATO	**pożądane:** - kurs Sztabu Gen., - doświadczenie w służbie w sztabach NATO oraz na szczeblu Ministerstwa Obrony., - - znajomość zasad działalności sztabów, - doświadczenie w planowaniu i zarządzaniu kadrami, - bardzo dobre umiejętności w zakresie komunikacji w kontaktach z obcokrajowcami.	**pożądane:** - kurs Sztabu Gen. lub równorzędny, - stopień zawodowy magistra ekonomii, zarządzania finansami lub podobny, **wskazane:** - doświadczenie w służbie jako oficer Sztabu Generalnego i doświadczanie w służbie w operacjach międzynarodowych.	**pożądane:** - kurs Sztabu Gen., - doświadczenie w pracy sztabowej, - znajomość MS Office, **pożądane:** -I-35 Kurs dowodzenia i kontroli (C^2), **wskazane:** -I-51 Kurs zarządzania kryzysowego.	**pożądane:** - kurs Sztabu Gen., - doświadczenie na stanowisku dowódcy batalionu, - wiedza w zakresie łączności na szczeblu korpusu, szczególnie w obszarze taktycznych środków łączności, **wskazane:** - praktyczne doświadczenie w służbie w jednostkach dowodzenia jak również doświadczenie w pracy sztabowej, **pożądane:** -101 – kurs zapoznawczy z informatycznymi systemami dowodzenia, -I-35 Kurs dowodzenia i kontroli (C^2).
Zadania	-odpowiedzialność za wszystkie sprawy dotyczące zarządzania kadrami i działalnością administracyjną włącznie z zabezpieczeniem tłumaczeń dla Szefa Sztabu.	- kierowanie przygotowaniem Średnioterminowego Planu Finansowego Kwatery Głównej, - przewodnictwo Wojskowej Komisji Priorytetów Budżetowych i Kontroli.	- wykonawstwo wszystkich zadań stawianych przez Szefa Oddziału Planowania/ Współpracy Cywilno – Wojskowej.	- przygotowanie planu łączności, tworzenie i wydawanie standardowych procedur operacyjnych, - zabezpieczenie bezpieczeństwa informatycznego.
Opis obowiązków	- odpowiada za całokształt spraw związanych z działalnością kadrową, - nadzoruje obieg dokumentów dla sztabu, nadzoruje szkolenie w zakresie zarządzania - nadzoruje: działalność administracyjną, procedury sztabowe, prowadzenie rejestru centralnego, działalność kurierską i dystrybucję korespondencji, - nadzoruje działalność prawną i translatorską sztabu.	- odpowiada za kontrolę i poprawność prawną planów finansowych sporządzanych w Kwaterze Głównej, - nadzoruje pracę Sekcji zarządzania transportem motorowym, - prowadzi wykłady w Szkole NATO (Oberamergau) i zajmuje się Zintegrowanym Zarządzaniem Zasobami, -wykonuje inne zadania relatywne do jego stanowiska.	- przyczynia się do rozwoju doktryny działań lądowych, - wypełnia funkcje operacyjne, - uczestniczy w konferencjach, - może zostać oddelegowany do rejonów prowadzenia operacji poza obszarem NATO.	- planuje i nadzoruje łączność w okresie pokoju, - proponuje i ulepsza organizację i wyposażenie jednostki łączności, przygotowuje plany rozkazów i standardowych procedur operacyjnych na okres wojny, - kontroluje budżet w części dotyczącej łączności.

Tab. 2- 1. ***Opis wybranych stanowisk zajmowanych przez polskich oficerów w strukturach NATO. Źródło: Opisy stanowisk oficerów wojsk lądowych służących w instytucjach NATO.***

Ponadto polscy oficerowie pełnią służbę na stanowiskach w polskich przedstawicielstwach wojskowych i zespołach łącznikowych przy dowództwach NATO jako:

[87] NATO Secrect
[88] COSMIC Top Secret ATOMAL

- *Polski Przedstawiciel Wojskowy przy Komitecie Wojskowym Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego – stopień etatowy generał broni*
- *Polski Narodowy Przedstawiciel Wojskowy przy Kwaterze Głównej Sojuszniczych Sił Zbrojnych NATO w Europie (SHAPE) – generał dywizji*
- *Zastępca Polskiego Przedstawiciela Wojskowego przy Komitecie Wojskowym Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego – generał brygady*
- *Zastępca Polskiego Narodowego Przedstawiciela Wojskowego przy Kwaterze Głównej Sojuszniczych Sił Zbrojnych NATO w Europie (SHAPE) – pułkownik*
- *Narodowy Przedstawiciel Wojskowy przy Naczelnym Dowódcy Sojuszniczych Sił Zbrojnych Atlantyku (SACLANT) - pułkownik*
- *Szef Zespołu Łącznikowego – pułkownik*
- *Główny Specjalista – pułkownik*
- *Szef Sekretariatu – podpułkownik*
- *Starszy Specjalista – podpułkownik*
- *Szef Wydziału Administracyjno – Gospodarczego – major*
- *Starszy Oficer – major*
- *Specjalista – major*
- *Oficer – kapitan*

Żołnierze służący w dowództwie Wielonarodowego Korpusu Północny – Wschód muszą spełniać analogiczne wymagania formalne. Oficerowie wojsk lądowych mogą pełnić w Korpusie służbę na stanowiskach:

- *Dowódcy Korpusu - stanowisko etatowe generał broni (stanowisko przemienne)*
- *Zastępca Dowódcy Korpusu - generał dywizji (stanowisko przemienne)*
- *Szef Sztabu Korpusu - generał brygady (stanowisko przemienne)*
- *Szef Oddziału „G" – pułkownik*
- *Szef Wydziału – podpułkownik*
- *Pełnomocnik ds. Ochrony Informacji Niejawnych – podpułkownik*
- *Starszy Oficer – major*
- *Szef Sekcji Zabezpieczenia – kapitan*
- *Oficer – kapitan*
- *Adiutant – kapitan*

Opis wybranych stanowisk Wielonarodowego Korpusu Północ Wschód w Szczecinie (wyciąg)				
narodowość	przemienne (DK, GE, PL)	PL	PL	PL
Wydział	Grupa Dowodzenia	G-2	G-3	G-4
Nazwa stanowiska	Szef Sztabu	Asystent Szefa Sztabu	Szef Sekcji Wspar.	Asystent Szefa Sztabu
stopień etat	gen. bryg.	płk	ppłk	płk
kwalifikacje językowe obligatoryjne pożądane	ang. 3333 ----------	ang. 3333 ----------	ang. 3333 ----------	ang. 3333 ----------
Klauzula bezpieczeństwa	CTS/A	CTS/A	CTS/A	CTS/A
Kwalifikacje - wykształcenie narodowe - kursy NATO	**pożądane:** - kurs Sztabu Gen., - doświadczenie na stanowisku dowódcy brygady, **wskazane:** doświadczenie w operacjach pokojowych, **pożądane:** **wskazane:** - I-16 Kurs dowodzenia i kontroli (C^2) dla oficerów wyższych, - I-31 Kurs polityki dla oficerów wyższych.	**pożądane:** - kurs Sztabu Gen., - doświadczenie w pracy sztabowej na szczeblu dywizji lub wyższym, - znajomość MS Office **wskazane:** - znajomość zag. OT, - znajomość zag, działań połączonych /oper. pokojowych, **pożądane:** I-53 Joint Operations Centre Course, **wskazane:** I-32 Staff Officers Orientation Course, I-16 Kurs dowodzenia i kontroli (C^2) dla oficerów wyższych	- kurs Sztabu Gen., - doświadczenie w pracy sztab. na szczeblu dywizji, - doświadczenie na stanowisku d-cy dywizjonu art. lub pplot., - znajomość zag. koordynacji wsparcia ogniowego na szczeblu korpusu/dywizji, **pożądane:** I-17 Kurs NATO uzbrojenia konwencjonalnego **wskazane:** - Kurs planowania operacji połączonych (UK).	**pożądane:** - kurs Sztabu Gen., - doświadczenie w pracy jako Szef Logistyki w sztabie narodowym, **- wskazane:** - doświadczenie jako oficer sztabowy w sztabie NATO na poziomie korpusu lub wyższym, - znajomość MS Office, **- pożądane:** - I-51 Zarządzanie kryzysowe, - kurs logistyczny NATO, **- wskazane:** - Kurs planowania operacji połączonych (UK) - I-31 Kurs polityki dla oficerów wyższych
Zadania	- koordynacja i kierowanie działalnością sztabu według wytycznych Dowódcy Korpusu, - informowanie Grupy Dowodzenia o wszystkich istotnych sprawach, - szkolenie i doskonalenie umiejętności kadry sztabu.	- planowanie i koordynacja działań rozpoznawczych, analiza i ocena informacji, - kierowanie sekcją rozpoznania i analizy danych, - koordynacja działań w zakresie ochrony sztabu.	tworzenie i dostarczanie ekspertyzy dotyczące procedur operacyjnych dotyczących wsparcia i walki broni połączonych.	- całokształt planowania logistycznego, -koordynacja działań logistycznych z NATO i instytucjami krajowymi i międzynarodowymi.
Opis obowiązków	- koordynuje i kieruje działalnością sztabu, - przekazuje wytyczne, plany decyzji Dowódcy lub Zastępcy do podległego personelu sztabu, - doradza Dowódcy i Zastępcy we wszystkich zagadnieniach dotyczących polityki, planowania, szkolenia, - asystuje Dowódcy i Zastępcy w procesie podejmowania decyzji,	- odpowiada za całokształt działań rozpoznawczych i ochronnych, - doradza Grupie Dowodzenia w zakresie ochrony, - Oficer Narodowy, przełożony innych żołnierzy danego kraju.	- koordynuje wszelkie działania sekcji wsparcia - współuczestniczy w tworzeniu rozkazu bojowego i opracowywaniu zadań przygotowawczych - wykonuje inne przedsięwzięcia zlecone przez przełożonych	- odpowiada za całokształt planowania logistycznego, - koordynuje planowanie logistyczne z planami NATO i procedurami zaopatrzenia logistycznego, -przygotowuje i tworzy element logistyczny w wysuniętym sztabie WNK P-W.

Tab. 2- 2. ***Opis wybranych stanowisk Wielonarodowego Korpusu Północ – Wschód w Szczecinie.***
Źródło: Wyciąg z opisów stanowisk WNK P-W w Szczecinie.

Czas służby na danym stanowisku (tzw. tura) ustalona została na zasadzie porozumień dwustronnych z danymi krajami i w przypadku Polski wynosi 3 lata[89] z możliwością przedłużenia kontraktu w wyjątkowych przypadkach o 12 miesięcy.

Podsumowanie

Proces doboru oficerów wojsk lądowych do służby w sztabach i dowództwach Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz jednostkach wielonarodowych odbywa się zgodnie z zasadami przyjętymi w NATO (Dyrektywa 45), wymaganiami określonymi przez Sztab Generalny Wojska Polskiego oraz z zachowaniem wartości i tradycji obowiązujących i przyjętych w Wojsku Polskim. Rotacja kadr na stanowiskach w Sojuszu umożliwia zdobycie doświadczenia większej liczbie żołnierzy zawodowych. Po zakończeniu służby w strukturach międzynarodowych swoją wiedzę i doświadczenie mogą wykorzystać na stanowiskach narodowych w strukturach Wojska Polskiego. Oficerowie ci dysponują znacznym doświadczeniem praktycznym w zakresie procedur sztabowych, znają „język wojskowy" oraz terminologię operacyjno - taktyczną. Wiedzę i doświadczenie tej kadry można by wykorzystać w procesie przygotowania następnych kandydatów przewidzianych do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych oraz jednostkach wielonarodowych, jak również kursach językowych organizowanych w resorcie Obrony Narodowej.

[89] ACE Directive Nr 45..., op. cit., s. 3-4.

Rozdział 3
PRZYGOTOWANIE SPECJALISTYCZNE OFICERÓW WOJSK LĄDOWYCH DO SŁUŻBY W WOJSKOWYCH STRUKTURACH MIĘDZYNARODOWYCH

3.1 Charakterystyka procesu przygotowania specjalistycznego[90]

Odpowiednie przygotowanie oficera do służby w strukturach międzynarodowych jest istotnym zadaniem Sił Zbrojnych, ponieważ poziom jego profesjonalizmu oraz postawa etyczno - obywatelska stanowi niejako wizytówkę Wojska Polskiego. Dla oficerów – kandydatów do służby w strukturach międzynarodowych poza granicami państwa Sztab Generalny przygotowuje indywidualny „plan przygotowania" kandydata na dane stanowisko służbowe. W ramach realizacji tego planu kandydaci mogą być skierowani na:

- Kurs Taktyczno - Operacyjny Integracji z NATO organizowany w Akademii Obrony Narodowej;
- kursy zagraniczne organizowane w instytucjach szkoleniowych NATO o charakterze ogólnym lub specjalistycznym;
- praktyki doskonalące (w odpowiednich instytucjach np. Ministerstwa Obrony Narodowej, dowództwach RSZ, sztabie Wielonarodowego Korpusu Północ – Wschód itp.);
- praktyki na stanowiskach dowódczo – sztabowych poza granicami kraju;
- kursy języka angielskiego podwyższające poziom jego znajomości.

Sojusz Północnoatlantycki oferuje krajom członkowskim szeroką gamę różnorodnych form doskonalenia i przygotowania oficerów do służby w strukturach międzynarodowych. Do najważniejszych instytucji edukacyjnych NATO należą[91]:

a. Akademia Obrony NATO (NATO Defence College - NDC)
b. Szkoła Kwatery Głównej Połączonych Sił Zbrojnych (NATO [SHAPE] School)
c. Szkoła NATO do spraw Systemów Łączności i Informacji (NATO Communications and Information Systems [NCISS] School)

---

[90] Interpretacja pojęcia *przygotowanie specjalistyczne* zamieszczona została w załączniku 1, s. 180.
[91] por. *http://www.nato.int/docu/handbook/2001/hb141301.htm* z dn. 12.11.2003 r.

Ad. – a) Akademia Obrony NATO[92] (NDC) znajduje się w Rzymie (Włochy) i podlega Komitetowi Wojskowemu NATO. Akademia organizuje 9 - 10 różnorodnych kursów rocznie dotyczących problemów bezpieczeństwa euroatlantyckiego. Uczestnikami kursów są oficerowie starsi oraz cywilni urzędnicy szczebla rządowego, którzy przewidziani są do objęcia kluczowych stanowisk w strukturach Sojuszu lub instytucjach narodowych. W kursach mogą uczestniczyć przedstawiciele państw – członków NATO, słuchacze z państw objętych programami Partnerstwa dla Pokoju i Dialogu Śródziemnomorskiego. Zasadniczym przedsięwzięciem organizowanym przez Akademię jest 23 tygodniowy kurs na poziomie strategicznym dla wiodącej kadry wojskowej i cywilnej Sił Zbrojnych armii NATO (Senior Course). Celem tego kursu jest poszerzenie wiedzy oraz zapoznanie z aktualnymi i przyszłymi problemami polityczno - militarnymi, którym musi sprostać Sojusz.

Ad. – b) Szkoła Kwatery Głównej Połączonych Sił Zbrojnych (NATO [SHAPE] School)[93] znajduje się w Oberamergau (Niemcy). Stanowi jedną z kluczowych instytucji edukacyjnych NATO kształcących kadrę i pracowników cywilnych armii Sojuszu jak również krajów partnerskich. Szkoła organizuje kilkadziesiąt kursów rocznie[94] w czterech działach tematycznych:

- operacje połączone,
- planowanie operacyjne,
- polityka bezpieczeństwa,
- broń masowego rażenia.

Kursy obejmują spektrum zagadnień począwszy od kontroli zbrojeń, poprzez operacje pokojowe, zarządzenie kryzysowe, operacje połączone, mobilizację, ochronę przed bronią masowego rażenia i zwalczanie zagrożeń związanych z użyciem broni nuklearnych, po ochronę środowiska i pomoc humanitarną w ramach operacji pokojowych.

---

[92] *http://www.ndc.nato.int* z dn. 12.11.2003 r.
[93] *http://www.natoschool-shape.de* z dn. 12.11.2003 r.
[94] Na rok 2003 zaplanowano 64 kursy.

Ad. – c) Szkoła NATO do spraw Systemów Łączności i Informacji (NATO Communications and Information Systems [NCISS] School)[95] zlokalizowana jest w miejscowości Latina (Włochy). Szkoła kształci personel wojskowy w wykorzystaniu i obsłudze systemów komunikacyjnych i informatycznych NATO. Ponadto Szkoła prowadzi kursy zapoznawcze dla personelu krajów partnerskich. NCISS organizuje około 50 kursów specjalistycznych rocznie. Tematyka szkolenia obejmuje między innymi wykorzystanie systemów transmisyjnych, kontrolę sieci informatycznych, obsługę systemów dowodzenia i kontroli systemów informatycznych, inżynierię oprogramowania, zarządzanie projektami programistycznymi, oraz wykorzystanie, obsługę i serwisowanie wyposażenia kryptograficznego. Corocznie w kursach uczestniczy ok. 1650 słuchaczy.

Oferta szkoleniowa dostępna w wymienionych instytucjach NATO nie wyczerpuje całokształtu możliwości kształcenia zawodowego oficerów kierowanych do służby w strukturach Sojuszu.

Już w okresie przedakcesyjnym kadra zawodowa Wojska Polskiego miała możliwość uczestniczenia w studiach i kursach językowych organizowanych przez naszych przyszłych sojuszników.

Kraj	studia uniwersyteckie	studia dow.- szt.	studia podyplomowe	kursy doskonalące	kursy językowe	inne	RAZEM
Dania		2			2		4
Francja		16	10	43	18	46	133
Hiszpania				90			90
Kanada			1	36	141	2	180
Luksemburg					15		15
NATO				15		1	16
Norwegia				3			3
PdP				118	6	36	160
RFN	13		24	67	60	28	192
USA	8	14	71	160	61	1	315

[95] *http://www.act.nato.int/organization/schools.html* z.dn. 3.12.2003 r.

W. Brytania			16	47	53		116
Włochy				16		6	22
Razem	**21**	**32**	**132**	**583**	**356**	**120**	1242

Tab. 3 - 1. ***Udział polskich oficerów w szkoleniu poza granicami kraju w latach 1991- 1997.***
Źródło: Wł. Grygolec, M.Kaźmirski, NATO w polityce bezpieczeństwa Polski, Kluczowe dziedziny w procesie polityczno-wojskowej integracji z NATO, [w]: Przegląd Środkowoeuropejski 22/1998.

Obecnie kraje NATO również oferują szeroką gamę możliwości szkoleniowych w postaci różnorodnych kursów doskonalących dostępnych dla kadry Wojska Polskiego. Corocznie Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego analizuje otrzymane oferty kursowe. Dane dotyczące wojsk lądowych przekazywane są Szefowi Zarządu Osobowego DWLąd, który sporządza „Plan doskonalenia zawodowego kadry poza granicami kraju", stanowiący podstawę kwalifikacji oficerów na kursy specjalistyczne.

3.2 Przygotowanie kandydatów do służby w strukturach międzynarodowych realizowane w Wojsku Polskim

Wojsko Polskie nie posiada specjalistycznych instytucji zajmujących się etatowo przygotowaniem kadry zawodowej kierowanej do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych.

Jedyną zorganizowaną formą podnoszenia kwalifikacji kandydatów przewidzianych do służby w strukturach Sojuszu Północnoatlantyckiego realizowaną w Polsce jest Kurs Taktyczno - Operacyjny Integracji z NATO organizowany przez Akademię Obrony Narodowej. Celem kursu jest: „[...] pogłębienie i ugruntowanie wiedzy słuchaczy dotyczącej funkcjonowania Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz zapoznanie z narodowymi i sojuszniczymi procedurami dowodzenia [...]"[96]. Absolwenci kursu powinni być przygotowani do pełnienia służby zarówno w dowództwach i sztabach NATO jak również w instytucjach centralnych i dowództwach rodzajów Sił Zbrojnych RP współdziałających z ogniwami dowódczo – sztabowymi Sojuszu.

[96] Program Kursu Taktyczno – Operacyjnego Integracji z NATO, AON, Warszawa 2001, s. 4.

Kurs ma charakter stacjonarny, kształcenie trwa trzy miesiące. Po zakończeniu kursu słuchacze zobligowani są do zdawania egzaminu ustnego i pisemnego oraz otrzymują certyfikat ukończenia kursu.

Do prowadzenia zajęć wyznaczani są doświadczeni oficerowie z różnych ogniw dydaktycznych Akademii Obrony Narodowej. Ponadto zapraszani są wykładowcy z innych instytucji wojskowych: oficerowie państw – członków NATO służący w strukturach dowódczo – sztabowych Sojuszu, oficerowie – specjaliści desygnowani przez Marynarkę Wojenną RP oraz znane osobistości związane z zagadnieniami obronności i funkcjonowania struktur wojskowych. Kurs stoi na wysokim poziomie metodyczno – merytorycznym, a jego ukończenie gwarantuje lepsze poznanie struktur NATO, opanowanie procedur dowódczych Sojuszu oraz sprawniejszą asymilację absolwentów kursu do służby w strukturach międzynarodowych.

3.2.1 Treści kształcenia

Treści kształcenia to „[...] zasób faktów, pojęć, wiadomości, prawidłowych związków i teorii przekazywanych przez nauczycieli w procesie kształcenia [...]"[97]. Podobnie treści kształcenia charakteryzuje J. Bogusz określając je jako system „[...] wzajemnie ze sobą powiązanych wiadomości, umiejętności, nawyków, doświadczeń i oceniająco – emocjonalnego stosunku do świata, których poznanie i opanowanie gwarantuje wszechstronne przygotowanie żołnierzy do skutecznego działania zarówno w warunkach pokoju jak też złożonych sytuacjach współczesnego pola walki [...]"[98]. J. Półturzycki przestrzega przed utożsamianiem treści kształcenia z programem nauczania[99], który „[...] ustala, jakie wiadomości, umiejętności i nawyki o trwałych walorach poznawczych i wychowawczych oraz w jakiej kolejności uczniowie mają sobie przyswoić [...]"[100]. Program nauczania powinien zawierać „[...] przedstawienie celów, treści oraz metod nauczania i uczenia się danego przedmiotu, niekiedy również wyników, które powinny być

[97] Półturzycki J., Dydaktyka dla nauczycieli, Wydawnictwo Naukowe Novum, Płock 2002, s. 89.
[98] Bogusz J., Dydaktyka wojskowa, Wydawnictwo MON, Warszawa 1983, s. 78.
[99] Półturzycki J., Dydaktyka ..., op.cit., s.87.
[100] Kupisiewicz Cz., Dydaktyka ..., op. cit., s. 93.

osiągnięte przez uczniów [...]"[101]. Zdaniem J. Bogusza programy kształcenia są „[...] warunkiem koniecznym skuteczności procesu dydaktyczno - wychowawczego w wojsku [...]"[102].

Program omawianego Kursu Taktyczno - Operacyjnego podzielony został na 6 przedmiotów, na realizację których przeznaczono 394 godziny lekcyjne:

Przedmiot	**Ilość godzin**
Dowodzenie	313
Strategia obronna i wojskowa	12
Działania połączone	27
Działania operacyjne	23
Logistyka	6
Metodyka szkolenia taktycznego	13
RAZEM	**394**

Tab. 3 - 2. ***Godzinowy podział materiału nauczania na przedmioty.***
Źródło: Program Kursu Taktyczno...., op.cit., s. 5.

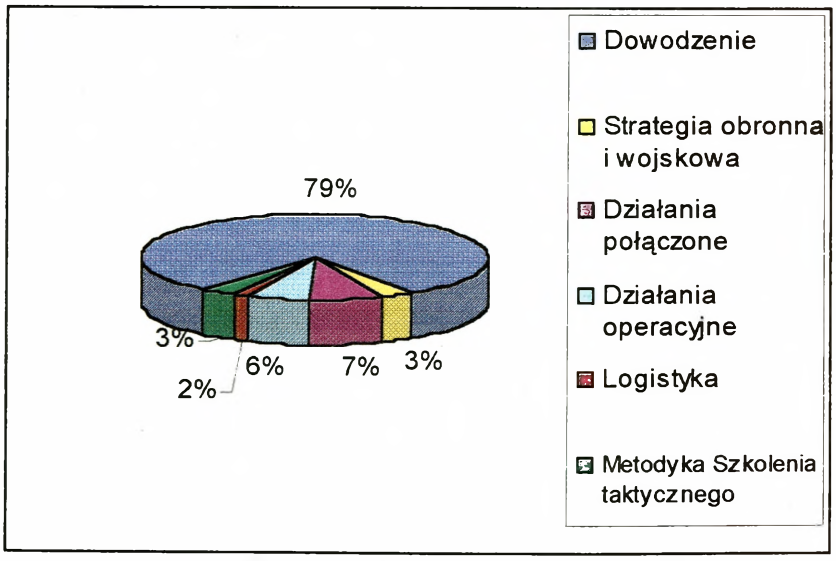

Rys. 3 - 1. ***Procentowy podział materiału nauczania na przedmioty.***
Źródło: Program Kursu Taktyczno...., op.cit., s. 5.

Jak widać z powyższego wykresu najwięcej godzin lekcyjnych (79 %) przypada na temat „Dowodzenie". W tym przedmiocie można wyróżnić kilka działów tematycznych. 81 godzin lekcyjnych poświęcono zagadnieniom omawiającym ogólną strukturę dowodzenia; strukturę organizacyjną, środki dowodzenia i dokumenty NATO; strukturę dowodzenia SZ RP; procesy planowania działań Sojuszu. Omawiane są również zadania i obowiązki poszczególnych ogniw dowodzenia na

[101] Okoń W., Słownik pedagogiczny, PWN, Warszawa 1981, s.244.
[102] Bogusz J., Dydaktyka..., op.cit., s.89.

szczeblu operacyjno - taktycznym. Większość zajęć realizowanych jest w formie wykładów i konwersatoriów. Ponadto w ramach tego przedmiotu słuchacze zapoznawani są praktycznie z wykorzystywaniem techniki komputerowej w zautomatyzowanych systemach dowodzenia, zagadnieniami pracy w sieci, wykorzystania pakietu grafiki komputerowej PGO – 2000, formatowaniem informacji w standardzie ADdat-3, pracą w środowisku systemu operacyjnego Windows oraz zasadami korzystania z programów zawartych w pakiecie Microsoft Office będącym standardowym pakietem biurowym NATO. Zajęcia z praktycznej obsługi komputera i korzystania z programów stanowią 11% zajęć z tego przedmiotu.

W dziale „Dowodzenie" zawarto również 70-godzinny „Staff Officers Military Terminology Course"[103], będący blokiem anglojęzycznej terminologii wojskowej prowadzonej przez oficerów służących w strukturach NATO[104].

Celem zajęć jest nie tylko podniesienie kompetencji językowych słuchaczy w zakresie terminologii specjalistycznej, lecz również poszerzanie ich wiedzy o celach, zadaniach oraz zasadach działania Sojuszu. Zajęcia odbywają się w języku angielskim, najpierw w formie wykładu a następnie ćwiczeń praktycznych. Słuchacze zapoznawani są z historią i strukturą oraz ogólnymi zasadami funkcjonowania NATO, zagadnieniami sztuki operacyjnej, osiągania interoperacyjności w ramach Sojuszu oraz zasadami współpracy i organizacji ćwiczeń z państwami uczestniczącymi w programie Partnerstwa dla Pokoju. Omawiane są również zagadnienia związane z zarządzaniem kryzysowym w ramach Sojuszu, tworzeniem zgrupowań wielonarodowych sił połączonych. Prezentowany jest cykl decyzyjny w procesie dowodzenia oraz problemy organizacji zabezpieczenia logistycznego i łączności.

W części praktycznej słuchacze dzieleni są na 5-7 osobowe grupy robocze (tzw. syndykaty), w ramach których rozwiązują wspólnie problemy związane z danym tematem (np. rozwiązania sytuacji kryzysowej w wyimaginowanym regionie). Wyniki prac syndykatów prezentowane są w języku angielskim na forum całego

---

[103] Kurs terminologii wojskowej dla oficerów sztabowych.

[104] Autor uczestniczył w tego typu kursie w maju 2000 r., który prowadzony był przez oficerów z AF NORTH, pochodzących z Wielkiej Brytanii, Holandii, Włoch, Belgii i Niemiec.

kursu. Wystąpienia przedstawicieli grup są filmowane a następnie nagrania służą do identyfikacji i analizy ewentualnych niedociągnięć i błędów, jakie wystąpiły w czasie prezentacji. W ten sposób słuchacze kursu dodatkowo przygotowywani są do wystąpień indywidualnych w ramach odpraw, briefingów, szkoleń podczas służby w strukturach NATO.

30% czasu w przedmiocie „Dowodzenie" przeznaczone są na ćwiczenia dowódczo – sztabowe. I tak ćwiczenie *„Strong Barier"* (Mocna Zapora) jest ćwiczeniem dowódczo – sztabowym opartym na wykorzystaniu map (tzw. MAPEX). Podczas tego ćwiczenia realizowane są zagadnienia związane z analizą zadań i informowaniem operacyjnym, rozpoznawczym przygotowaniu pola walki (IPB - Intelligence Preparation of the Battlefield), oceną czynników wpływających na wykonanie zadania, ustaleniem, rozpatrywaniem i porównaniem wariantów działania wojsk własnych. Ćwiczenie kończy odprawa decyzyjna, podczas której słuchacze prezentują i analizują własne rozwiązania.

Ćwiczenie *„Allied Effort"* (Sojuszniczy Wysiłek) dotyczy problemów dowodzenia w ramach wielonarodowej operacji połączonej. Ćwiczenie poprzedzone jest wykładami i seminariami na temat rodzajów i zasad prowadzenia operacji pokojowych, rozwiązywania problemów związanych z dowodzeniem w tego typu operacjach, prawnymi aspektami stosowania siły i użycia broni w operacjach pokojowych.

Ćwiczenie *„Red Bull"* (Czerwony Byk) zajmuje się aspektami dowodzenia batalionem narodowym w operacjach wsparcia pokoju. Poprzedzone jest seminarium i konwersatorium dotyczącym realizacji zadań przez zespoły na stanowiskach dowodzenia oraz poświęconym samemu procesowi dowodzenia w tego typu operacjach.

Ćwiczenia prowadzone są w języku angielskim, a do uczestnictwa w nich zapraszani są oficerowie - przedstawiciele innych państw Sojuszu.

W ramach praktycznego zapoznania słuchaczy z działaniem struktur międzynarodowych organizowana jest podróż studyjna do sztabu Wielonarodowego Korpusu Północ – Wschód w Szczecinie, gdzie uczestnicy kursu zapoznawani są (10 godz.) z systemem pracy korpusu wielonarodowego, zadaniami i obowiązkami poszczególnych komórek organizacyjnych (personalnej [1], rozpoznania [2], operacyjnej

[3], współpracy cywilno – wojskowej [5 i 9] i łączności [6]) na różnych szczeblach organizacyjnych (S, G, CJ).

Formą ewaluacji słuchaczy po zakończeniu przedmiotu „Dowodzenie" jest ocena.

Przedmiot „Strategia wojskowa" (12 godz.) obejmuje problemy bezpieczeństwa i obronności, doktryną obronną państwa, strategią państwa doby informacyjnej, wyzwaniami i zagrożeniami stojącymi przed Unią Europejską, NATO i Polską. Ponadto w formie wykładów słuchacze zapoznawani są z systemami bezpieczeństwa i obronności RP, implementacji systemów narodowych w strukturę obronną NATO. Po zakończeniu tego przedmiotu słuchacze otrzymują oceny.

Następnym przedmiotem są „Działania operacyjne" (6 %) materiału, w ramach którego słuchacze poznają doktrynę sojuszniczych działań połączonych, zasady użycia wojsk lądowych, powietrznych i marynarki wojennej w działaniach połączonych. Informowani są o zasadach przeprowadzania operacji powietrznych i lądowych oraz użycia wojsk lądowych w operacjach o charakterze niemilitarnym. Przedmiot ten kończy się zaliczeniem.

W ramach przedmiotu „Działania połączone" omawiane są ogólne warunki działań połączonych, problemy dowodzenia w tego typu działaniach, procesy dowodzenia, rola i miejsce operacji specjalnych w działaniach połączonych. Słuchacze zapoznawani są również z koncepcją Zadaniowych Wielonarodowych Sił Połączonych (CJTF – Combained Jonit Task Force) oraz strukturami i systemami dowodzenia oraz przeprowadzane jest ćwiczenie audytoryjne „Planowanie użycia narodowego komponentu w kampanii CJTF". Po zakończeniu bloku tego tematycznego słuchacze otrzymują oceny.

Przedmiot „Logistyka" realizowany jest w formie zapoznawczej, gdyż stanowi tylko 1,5% (6 godz.) całości kursu. W formie wykładów słuchacze zapoznawani zostają z poglądami NATO na temat zabezpieczenia logistycznego wojsk w trakcie operacji, oraz dowiadują się o sposobie funkcjonowania narodowego systemu logistycznego. W formie konwersatorium analizują zadania i obowiązki struktur logistycznych na różnych szczeblach dowodzenia (S4, G4, CJ4). Przedmiot kończy się zaliczeniem.

Przedmiot „metodyka szkolenia operacyjno – taktycznego" przygotowuje słuchaczy do przygotowywania i udziału w ćwiczeniach sił Sojuszu. Zagadnieniami poruszanymi podczas kształcenia są: rola i znaczenie ćwiczeń w szkoleniu wojsk lądowych NATO, zasady i procedury przygotowywania i przeprowadzania ćwiczeń oraz sporządzanie odpowiedniej dokumentacji. Podsumowaniem przedmiotu jest zaliczenie.

Po zakończeniu kursu słuchacze zobligowani są do zdawania egzaminów końcowych w formie ustnej (7 godz.) oraz pisemnej (7 godz.)

Egzamin ustny polega na kompleksowym sprawdzeniu wiedzy słuchacza z całokształtu tematyki kursu. Ma on charakter indywidualnej rozmowy z komisją złożoną z wykładowców różnych przedmiotów. Egzaminowany losuje pytania dotyczące różnych dziedzin i zagadnień omawianych w czasie kursu.

Egzamin pisemny realizowany jest w formie testu składającego się z ok. 50 pytań dotyczących struktur organizacyjnych Sojuszu, systemu dowodzenia i procesu planistyczno – decyzyjnego, zasad działania oraz terminologii wojskowej.

Ocena końcowa kursu uzyskana przez słuchacza kursu jest wypadkową ocen z poszczególnych przedmiotów, wyników ćwiczeń i rezultatów uzyskanych podczas egzaminu pisemnego i ustnego. Absolwenci, którzy ukończyli kurs z wynikiem pozytywnym otrzymują stosowny certyfikat potwierdzający ich odpowiednie przygotowanie do służby w strukturach Sojuszu.

Przedmiot	**Forma rozliczenia**
Dowodzenie	Ocena
Strategia obronna i wojskowa	Ocena
Działania połączone	Ocena
Działania operacyjne	Zaliczenie
Logistyka	Zaliczenie
Metodyka Szkolenia taktycznego	Zaliczenie
Po zakończeniu kursu	- egzamin pisemny - egzamin ustny

Tab. 3 - 3. ***Formy rozliczenia przedmiotów.***
Źródło: Program Kursu Taktyczno...., op.cit., s. 6.

3.2.2 Metody i formy nauczania

Metody nauczania to: „[...] systematyczne stosowane sposoby pracy nauczyciela z uczniami umożliwiające uczniom opanowanie wiedzy oraz umiejętności stosowania jej w praktyce, jak również rozwinięcie ich zdolności i zainteresowań [...]"[105]. W ujęciu dydaktyki obronnej metoda „[...] to wypróbowany sposób współpracy nauczycieli (instruktorów, dowódców i wychowanków wojskowych) z uczniami (słuchaczami, studentami, żołnierzami), stosowany świadomie i ukierunkowany na osiąganie celów kształcenia [...]"[106]. Metoda jest więc sposobem najskuteczniejszego osiągnięcia rezultatów dydaktycznych zakładanych przez nauczyciela wynikających z programów nauczania. W procesie kształcenia: „[...] metoda staje się podstawowym elementem, obok sposobu postępowania, określa organizację procesu, jego tok, właściwe reguły i prawidłowości nauczania przy zastosowaniu określonej metody [...]"[107]. Metody należy odróżniać od form nauczania jako elementów służących do „[...] określenia zewnętrznej, organizacyjnej strony nauczania [...]"[108]. Zdaniem Cz. Kupisiewicza metody nauczania odpowiadają na pytanie, jak uczyć w określonych warunkach, natomiast formy nauczania określają jak organizować proces dydaktyczny[109].

Program kursu wykorzystuje werbalne metody kształcenia[110], jak wykłady, seminaria oraz metody praktyczne[111] w formie ćwiczeń teoretyczno – problemowych, proseminaryjnych oraz konwersatoryjno – repetytoryjnych. Podczas ćwiczeń dowódczo – sztabowych wykorzystuje się również metodę planowania działania jak również metody gier – kierowniczo - decyzyjnych. Jako specyficzną odmianę metody pokazu[112] można traktować wspomnianą wcześniej podróż studyjną do Wielonarodowego Korpusu Północno – Wschodniego w Szczecinie. W procesie kształcenia szczególny nacisk położony jest na metody aktywizujące (sytuacyjna, analizy zdarzeń) i kształcenie problemowe.

---

[105] Suchodolski B. (red), Pedagogika, PWN, Warszawa 1985, s. 350.
[106] Żegnałek K., Dydaktyka obronna, wyd. Ergos, Warszawa 2001, s. 120.
[107] Półturzycki J., Dydaktyka..., op.cit., s.165.
[108] Suchodolski B. (red), Pedagogika..., op. cit., s. 350.
[109] Kupisiewicz. Cz., Dydaktyka..., op.cit., s. 157.
[110] Bogusz J., Dydaktyka....op.cit., s. 161.
[111] Tamże, s.183.
[112] Tamże, s. 178.

Metody/ formy kształcenia	Ilość godzin
Wykłady	98
Konwersatoria	33
Seminaria	59
Ćwiczenia audytoryjne	7
Informacja	5
Ćwiczenia dowódczo- sztabowe	84
Egzaminy	14
Zajęcia praktyczne	94
RAZEM	**394**

Tab. 3 - 4. ***Godzinowy podział form zajęć Kursu Taktyczno – Operacyjnego Integracji z NATO.***
Źródło: Program Kursu Taktyczno...., op.cit., s. 7.

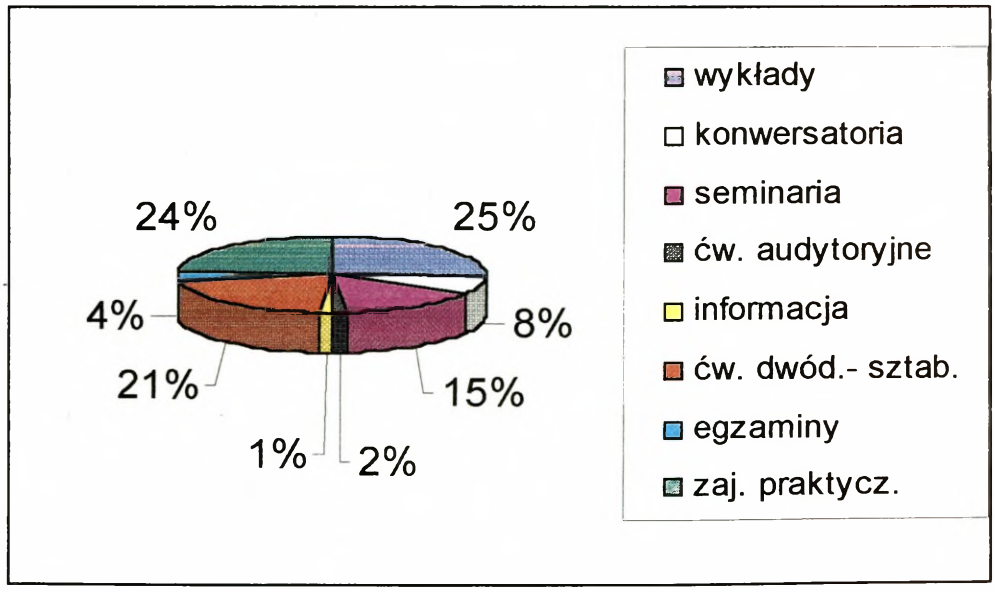

Rys. 3 - 2. ***Procentowy podział form kształcenia Kursu Taktyczno – Operacyjnego Integracji z NATO.***
Źródło: Program Kursu Taktyczno...., op.cit., s. 7.

Zajęcia prowadzone są przez doświadczonych oficerów Akademii Obrony Narodowej, przedstawicieli dowództw Sojuszu, a szczególnie Dowództwa AF NORTH, oraz na wykłady gościnne zapraszani są przedstawiciele innych instytucji międzynarodowych lub znane osobistości związane z zagadnieniami polityki obronnej i współpracy międzynarodowej.

3.2.3 Środki dydaktyczne

Środki dydaktyczne stanowią nieodzowny element wspomagający w procesie nauczania – uczenia się. F. Fisher i D.W. Tess twierdzą, iż siła oddziaływania obrazu na wyobraźnię ucznia jest trzykrotnie bardziej skuteczna niż słowo, natomiast słowo w połączeniu z obrazem oddziaływuje sześciokrotnie silniej niż samo słowo[113].

Wszyscy autorzy zajmujący się problemami dydaktyki zarówno polscy jak i zagraniczni, podkreślają doniosłą wagę środków dydaktycznych w procesie nauczania. H. D. Brown podkreśla, że w szerokiej gamie metod i technik nauczania, można znaleźć tylko kilka, które nie korzystają z pomocy różnorodnych środków dydaktycznych[114]. Cz. Kupisiewicz definiuje środki dydaktyczne jako „[...] przedmioty, które dostarczając uczniom określonych bodźców sensorycznych oddziałujących na ich wzrok, słuch dotyk itd., ułatwiają im bezpośrednie i pośrednie poznawanie rzeczywistości [...]"[115] i stwierdza, że są „[...] nieodzownym składnikiem racjonalnie zorganizowanego i realizowanego procesu nauczania – uczenia się [...]"[116].

Według K. Żegnałka pojęcie „środek dydaktyczny" składa się z 2 elementów:

- materiał dydaktyczny – „[...] to pewna treść, która przekazywana jest jako zespół bodźców sensorycznych i nosi nazwę komunikatu, np. obraz filmowy czy też określona treść zapisana na folii itp. Ponadto jest to również podłoże materialne na którym została zapisana treść, czyli nośnik komunikatu, np. taśma filmowa, folia itp. [...]"[117].
- urządzenia techniczne – „[...] to środki przekazu umożliwiające nadanie ożywionego komunikatu odbiorcy, np. projektor filmowy, rzutnik światła dziennego itp."[118].

---

[113] Fisher F. Tees D.W., Poradnik szkoleniowy, Warszawa 1992, s. 17.
[114] Brown H. D., Teaching by Principles. An interactive approach to language pedagogy, A Pearson Education Company, New York 1994, s.144.
[115] Kupisiewicz Cz., Podstawy dydaktyki ogólnej, BGK, Warszawa 1994, s. 242.
[116] Tamże, s.242.
[117] Żegnałek K., Dydaktyka...., op. cit., s. 210.
[118] Tamże, s. 210.

O ile jedni autorzy (P. Porter i M. Grant[119]) podkreślają wagę środków dydaktycznych szczególnie w nauczaniu języków obcych, to niektórzy zalecają, aby nie przeceniać ich roli w procesie kształcenia[120], podkreślając jednocześnie rolę nauczyciela, dla którego środki dydaktyczne są jedynie dodatkowymi narzędziami rozszerzającymi jego możliwości przekazu wiedzy.

Dzięki środkom dydaktycznym proces kształcenia staje się bardziej poglądowym, środki pomagają uczniom w wykonywaniu ćwiczeń i w zdobywaniu określonych sprawności i umiejętności zarówno teoretycznych jak i praktycznych. Zdaniem T. Nowackiego[121], środki dydaktyczne uzupełniają zasób zmysłowych doświadczeń uczniów, ułatwiają zrozumienie i zapamiętanie myśli, teorii naukowej, uogólnień i praw, pomagają w zrozumieniu istoty i sposobu wykonywania określonych czynności oraz przyśpieszają proces opanowania przez uczniów wiedzy i wykształcenia umiejętności. Większość autorów twierdzi zgodnie, iż środki dydaktyczne skracają proces nauczania – uczenia się, pozwalając w krótszym czasie przekazać więcej wiadomości. Powinny być stosowane zarówno w zaznajamianiu z nowym materiałem, utrwalaniu go i podczas oceny i kontroli[122].

Podczas omawianego Kursu Taktyczno - Operacyjnego stosuje się całą gamę środków dydaktycznych począwszy od tradycyjnych środków wzrokowych[123], którymi są podręczniki, książki, dokumenty. Ważnym elementem w procesie kształcenia operacyjno – taktycznego są mapy służące do realizacji ćwiczeń dowódczo – sztabowych (tzw. MAPEX – map exercises). Wykorzystywane są również środki audiowizualne (wzrokowo – słuchowe) służące do nagrywania i odtwarzania kaset audio i wideo. Przykładowo za pomocą kamery wideo nagrywane są wystąpienia słuchaczy w roli sprawozdawców na briefingach, czy też prelegentów przed większym audytorium a następnie nagrania te analizowane są przez wykładowców i słuchaczy w celu omówienia i oceny wystąpień.

---

[119] Porter P., Grant M., Communicating effectively in English, Heinle&Heinle Publishers, Wadsworth 2001, s.98.
[120] Bogusz J., Dydaktyka...., op. cit., s. 296.
[121] Nowacki T., Podstawy dydaktyki zawodowej, PWN, Warszawa 1973 s. 124-136.
[122] Półturzycki J., Dydaktyka..., op. cit.,s. 309.
[123] Kupisiewicz Cz., Podstawy..., op. cit., s. 245.

W procesie nauczania wykładowcy i uczniowie wykorzystują nowoczesne techniczne środki dydaktyczne, jak np. projektory, rzutniki przeźroczy, pisma, rzutniki światła dziennego z nakładkami ciekłokrystalicznymi sprzężonymi z komputerami, beamery itd. Środki te służą nie tylko do wspomagania procesu kształcenia podczas kursu, lecz również umożliwiają słuchaczom zapoznanie się ze sprzętem, który będą wykorzystywali w swojej przyszłej pracy w strukturach międzynarodowych.
Doniosłą rolę w edukacji słuchaczy odgrywają komputery, które nie tylko stanowią istotny środek dydaktyczny w procesie kształcenia. Zagadnienia obsługi komputera i wykorzystania programów, stanowią ważny element składowy treści kształcenia kursu. Podczas zajęć słuchacze poznają system operacyjny Windows będący standardowym systemem operacyjnym wykorzystywanym w NATO, zapoznawani są z zasadami pracy w wewnętrznych sieciach komputerowych (Intranet) oraz korzystania z Internetu. W ramach kursu słuchacze praktycznie zapoznawani są z zasadami użytkowania pakietu grafiki operacyjnej PGO 2000, doskonalą umiejętności posługiwania się pakietem biurowym Microsoft Office, oraz formatują informacje w standardzie ADat P-3. Programy te są nie tylko przedmiotem nauczania z myślą późniejszego wykorzystania w pracy w strukturach międzynarodowych, ale również stanowią ważny środek dydaktyczny i w czasie kursu służą słuchaczom jako narzędzia do opracowywania ćwiczeń taktycznych, materiałów dydaktycznych, dokumentów i prezentacji itp.
Do najważniejszych programów komputerowych, jakie słuchacze poznają w ramach Kursu Operacyjno – Taktycznego Integracji z NATO należą:

Pakiet grafiki operacyjnej PGO 2000

PGO 2000 przygotowuje słuchaczy do pracy z wykorzystaniem zautomatyzowanych systemów dowodzenia. Składa się z zestawu aplikacji służących do zobrazowania sytuacji taktycznej, operacyjnej bądź strategicznej za pomocą znaków taktycznych NATO. Do zobrazowania terenu stosowane mogą być cyfrowe mapy obszaru całego świata w wybranych w skalach 1:5 000 000, 1:2 000 000, 1:250 000, 1:50 000, 1:25 000.

Ponadto program umożliwia[124]:

- definiowanie własnych znaków taktycznych,
- pracę wielowarstwową,
- współpracę z komercyjnymi bazami danych (ACCESS, ORACLE, INFORMIX),
- możliwość wyświetlania zdjęć lotniczych i satelitarnych,
- wydruk map w dowolnej skali,
- eksport mapy rastrowej do pliku graficznego.

Dodatkowo PGO 2000 posiada opcje wspomagania procesu analizy terenu dzięki możliwościom obliczania odległości, azymutu i powierzchni, określania współrzędnych dowolnego punktu oraz wyznaczania profilu terenu i widoczności wzrokowej. Atutami programu są możliwości współpracy w sieci, współpracy z bazami danych w architekturze klient – serwer, szybki dostęp do map terenu oraz możliwość wydruku mapy z naniesioną sytuacją bojową. Pakiet PGO 2000 działa w środowisku operacyjnym Windows NT 4.0. Do wad programu należy zaliczyć wysokie wymagania sprzętowe szczególnie z zakresie pamięci operacyjnej RAM[125].

Program ten mimo całej jego złożoności i oporów użytkowników w korzystaniu z map w formie cyfrowej, stanowi ważny środek dydaktyczny zarówno w procesie przygotowania słuchaczy, jak i późniejszego wykorzystania zautomatyzowanych systemów dowodzenia w działalności służbowej.

Pakiet biurowy Microsoft Office

- Pakiet biurowy MS Office należy do najbardziej rozpowszechnionych aplikacji biurowych na świecie, a jednocześnie stanowi oficjalne, standardowe oprogramowanie wykorzystywane w dowództwach i sztabach NATO. W ramach kursu słuchacze zapoznawani są ze standardową wersją pakietu, ze szczególnym uwzględnieniem edytora tekstu MS Word. Do zasadniczych elementów składowych MS Office, stanowiących równocześnie najważniejsze środki dydaktyczne wykorzystywane w procesie kształcenia i przygotowania zajęć należą MS Word, Excel oraz Power Point.

---

[124] Dela P., Użytkowanie pakietu grafiki operacyjnej PGO 2000, AON, Warszawa 2002, s. 7.

[125] P. Dela podaje przykładowo, iż wczytanie rastrowej mapy Polski w skali 1:250 000 na komputerze z procesorem Celeron 600, 128 MB RAM i dyskiem ze sterownikiem IDE ATA -100 zajmuje ok. 90 sekund. Tamże, s. 17.

Microsoft Word jest najpopularniejszym edytorem tekstu na świecie. Aplikacja generalnie służy do opracowywania tekstów, które następnie mogą być udostępniane w postaci wydruków, listów elektronicznych czy też publikowane w Internecie w postaci stron *.html. MS Word posiada ponadto opcję zapisu dokumentów w formatach innych edytorów tekstu. Edytor ten umożliwia również dołączanie do dokumentów plików graficznych (rysunki, zdjęcia w formacie cyfrowym), schematów organizacyjnych (MS Organization Chart), wykresów (MS Graph), tabel z programu MS Excel, równań matematycznych (MS Equation) oraz obiektów utworzonych za pomocą innych aplikacji. Ponadto Word współpracuje z innymi aplikacjami pakietu MS Office. Program umożliwia sprawdzanie poprawności ortograficznej i gramatycznej tworzonych dokumentów. Standardowo polska wersja pakietu posiada słowniki do sprawdzania języka polskiego, angielskiego oraz niemieckiego, jednakże dodatkowo można nabyć i doinstalować słowniki dla dowolnego języka lub dialektu (np. program posiada 18 wersji języka angielskiego). Aplikacja wyposażona została również w słowniki wyrazów bliskoznacznych (tzw. Tezaurusy) oraz narzędzie do dzielenia wyrazów. Word potrafi również dokonywać tłumaczeń tekstu, niestety nie istnieje jeszcze wersja polska tego narzędzia. W polskiej wersji językowej programu znajduje się tylko narzędzie tłumaczące tekst z j. niemieckiego na angielski i odwrotnie. Do Worda zaimplementowano również narzędzia ochrony dokumentów przed dostępem osób nieupoważnionych. Zakres wszystkich możliwości Worda jest ogromny i ich opis wykraczałby znacznie poza ramy niniejszej pracy.

Reasumując, MS Word przeznaczony jest do tworzenia i edycji dokumentów stanowiąc podstawowe narzędzie w pracy biurowej realizowanej w sztabach i dowództwach międzynarodowych. Jego doskonałe opanowanie jest niezbędne do prawidłowego funkcjonowania oficera w tych strukturach.

Microsoft Excel jest zaawansowanym arkuszem kalkulacyjnym służącym do przeprowadzania wszelkiego rodzaju prac kalkulacyjnych, analiz, realizacji operacji finansowych oraz innych typów obliczeń. Ponadto może być wykorzystywany do przeprowadzania zaawansowanych operacji filtrowania danych oraz ich graficznego zobrazowania (tworzenie wykresów i diagramów). MS Excel umożliwia

użytkownikom współpracę zespołową w sieci Web. Współpracuje z bazą danych MS Access (program MS Query) oraz pozwala na import i eksport danych z/i do wspomnianej bazy danych oraz do edytora tekstu MS Word. Posiada opcje sprawdzania błędów kalkulacyjnych jak również sprawdzania poprawności językowej tworzonych arkuszy kalkulacyjnych. MS Excel wyposażony został w mechanizmy ochronne zapewniające bezpieczną pracę z programem oraz zabezpieczenie rezultatów pracy przed dostępem osób nieuprawnionych. Jest efektywnym narzędziem analitycznym znajdującym zastosowanie w instytucjach na całym świecie.

PowerPoint przeznaczony jest do projektowania, przygotowania i przedstawiania zaawansowanych prezentacji multimedialnych. Umożliwia pracę z tekstem, rysunkami, zdjęciami cyfrowymi, diagramami, wykresami a nawet filmami w formatach cyfrowych. Ponadto umożliwia uatrakcyjnienie prezentacji poprzez dodanie efektów animacji bądź dołączanie plików dźwiękowych. Aplikacja ta współpracuje z pozostałymi programami oraz korzysta z narzędzi Office'a takich jak sprawdzanie pisowni i poprawności gramatycznej. Program umożliwia również współpracę z innymi użytkownikami oraz udostępnianie prezentacji w sieci Web, co pozwala kooperację przy tworzeniu prezentacji większej ilości członków zespołu, którzy mogą przebywać w różnych miejscach.

Microsoft Outlook jest aplikacją przeznaczoną do organizowania i zarządzania narzędziami komunikacyjnymi jak: poczta elektroniczna (e-mail), wiadomości błyskawiczne. Służy jako organizator zajęć dzięki wyposażeniu go w wielofunkcyjny kalendarz z opcjami powiadamiania o spotkaniach, terminach itp, zarządzania kontaktami, sporządzania list zadań oraz notatek. Aplikacja wyposażona została ponadto w system zabezpieczeń dostępu do danych i do poczty elektronicznej. Program współpracuje z pozostałymi aplikacjami MS Office i jest stosunkowo łatwy w obsłudze, a jego intuicyjny interfejs nie sprawia problemów w korzystaniu dla użytkowników zaznajomionych z pracą w środowisku Windows.

Znajomość i umiejętność sprawnego posługiwania się wyżej wymienionymi aplikacjami pakietu MS Office oraz PGO 2000 jest zasadniczym wymogiem umożliwiającym pracę i prawidłowe funkcjonowanie w codziennej działalności oficera w sztabach i dowództwach Sojuszu czy też dowództwach wielonarodowych.

Ponadto programy te są równocześnie ważnymi środkami dydaktycznymi, które wykładowcy i słuchacze wykorzystują podczas przygotowywania zajęć, wystąpień, prezentacji, organizacji ćwiczeń czy też współpracy w sieci. Również zasadniczy element pracy w ramach nauki własnej stanowi umiejętność posługiwania się Internetem, jako źródłem wyszukiwania i przekazu informacji.

Jak już wspomniano na wstępie środki dydaktyczne odgrywają znaczną rolę w procesie nauczania, wspomagają pracę nauczyciela, pozwalają uczniom na szybsze, sprawniejsze i łatwiejsze przyswajanie wiedzy oraz optymalizują proces nauczania - uczenia się. Dobór i zastosowanie odpowiednich środków dydaktycznych zależy od tematu zajęć, inwencji wykładowcy, dostępności danych środków. Mimo, iż najważniejszą rolę w procesie nauczania odgrywa nauczyciel, to jednakże w przypadku Kursu Taktyczno – Operacyjnego Integracji z NATO realizowanego w Akademii Obrony Narodowej niemożliwym by było odpowiednie przygotowanie słuchaczy do realizacji zadań w wojskowych strukturach międzynarodowych, bez odpowiedniego zaplecza technicznego wyposażonego w nowoczesne środki techniczne oraz materiały dydaktyczne.

Ocena kursu

Kurs Taktyczno – Operacyjny Integracji z NATO stanowi podstawową formę przygotowania oficerów kierowanych do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych realizowaną przez Siły Zbrojne RP. W badanej populacji oficerów wojsk lądowych 17 % ankietowanych uczestniczyło w tym kursie.

Na pytanie czy kurs spełnił oczekiwania pod względem merytorycznym. 55 % respondentów stwierdziło, że kurs spełnił ich oczekiwania w stopniu wysokim, 36 % oceniło kurs na średnim poziomie, a 9 % stwierdziło, iż kurs spełnił ich oczekiwania w stopniu minimalnym. Żaden z respondentów nie ocenił kursu bardzo wysoko ani też negatywnie.

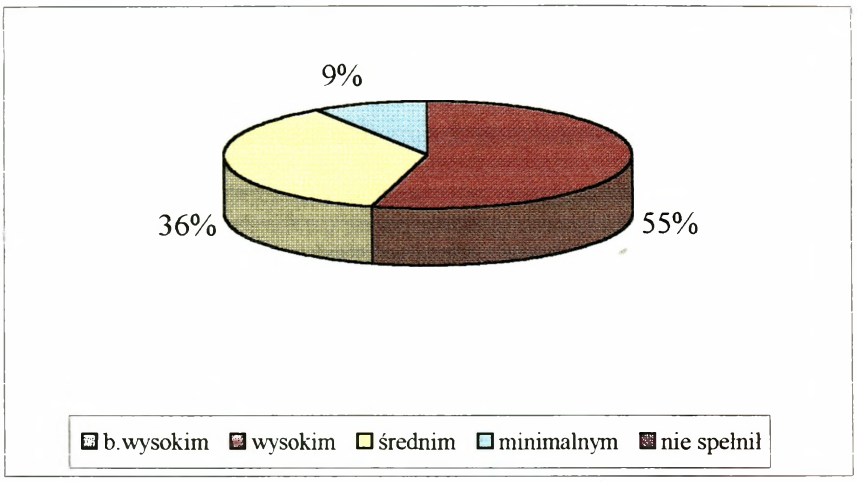

Rys. 3 - 3. ***Kurs Taktyczno- Operacyjny Integracji z NATO ocenie uczestników.***
Źródło: Badania własne, pyt. 33.

Postanowiono również zebrać opinie dotyczące modułu językowego realizowanego podczas kursu. 9 % respondentów oceniło ten fragment kursu bardzo wysoko, 41 % wysoko, 18 % na poziomie średnim, 27 % stwierdziło, że kurs poprawił ich kompetencje językowe w stopniu minimalnym, a 5 % orzekło, iż moduł językowy nie spełnił ich oczekiwań.

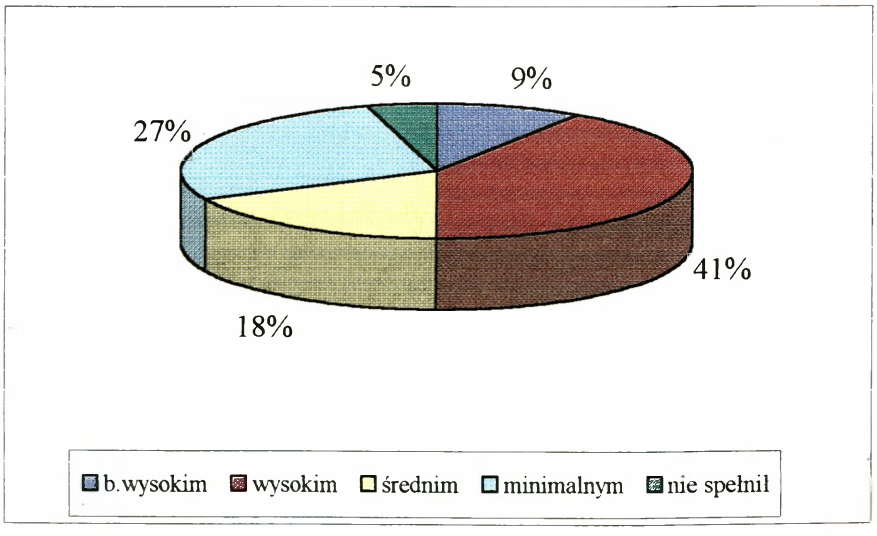

Rys. 3 - 4. ***Ocena modułu językowego realizowanego podczas Kursu Taktyczno- Operacyjnego Integracji z NATO.***
Źródło: Badania własne, pyt. 34.

Podsumowanie

Kurs Taktyczno – Operacyjny Integracji z NATO przygotowujący oficerów wojsk lądowych do służby w strukturach międzynarodowych spełnia pokładane w nim założenia w zakresie przygotowania do służby w strukturach NATO. 86 % respondentów oceniło kurs pozytywnie. Brak oceny najwyższej może wynikać z faktu, iż program kursu przygotowuje ogólnie nie uwzględniając specyfiki służby na danych stanowiskach, gdyż nie jest to celem kursu i do tego typu służby przygotowują kursy specjalistyczne organizowane przez NATO. Ponadto z rozmów z ekspertami z Akademii Obrony Narodowej wynika, że większość wykładowców uczących na Kursie nie ma doświadczenia z zakresu służby w wojskowych strukturach międzynarodowych i ich wiedza bazuje na doświadczeniach zdobytych w służbie w kraju oraz zdobytej wiedzy teoretycznej.
Na podstawie analizy danych dotyczących modułu językowego (rys. 3-4) (32 % ocen negatywnych) można dostrzec rezerwy dotyczące doskonalenia specjalistycznego słownictwa wojskowego, a szczególnie słownictwa operacyjno – taktycznego, tkwiące w module językowym, które można wykorzystać poprzez odpowiednią modyfikację programu kształcenia Kursu Taktyczno - Operacyjnego Integracji z NATO.

3.3 Ocena przygotowania specjalistycznego oficerów wojsk lądowych

W celu uzyskania informacji o stopniu przygotowania oficerów wojsk lądowych do wykonywania zadań w wojskowych strukturach międzynarodowych przeprowadzono badania oficerów pełniących służbę w tych strukturach.
Wśród badanej populacji oficerów wojsk lądowych 31% respondentów służy w dowództwach i sztabach NATO, 25% w jednostkach wielonarodowych, 44% respondentów służy lub służyło w operacjach pokojowych. Badani oficerowie uczestniczyli w następujących kursach (Tab. 3-5):

Miejsce służby	Służących oficerów*	kurs op. – takt. AON		kursy w instytucjach NATO		Inne kursy		Nie uczestniczyło w kursach		Nie udzieliło odpowiedzi	
			%**		%		%		%		
Dowództwa i sztaby NATO	31	11	35	8	26	5	16	10	32	0	0
Jednostki wielonarodowe	25	2	8	7	28	5	25	12	48	0	0
Operacje Pokojowe	44	4	9	1	2	6	13	30	68	3	6
RAZEM	100	17		16		16		52		3	

* część oficerów uczestniczyła w więcej niż 1 kursie.
** procent liczony od liczby respondentów w danej grupie.
Tab. 3 - 5. ***Uczestnictwo oficerów wojsk lądowych w kursach specjalistycznych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 32.

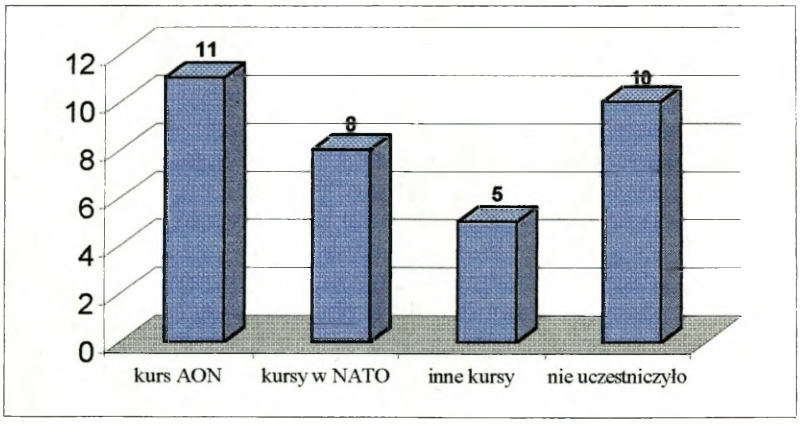

Rys. 3 - 5. ***Uczestnictwo w kursach specjalistycznych oficerów wojsk lądowych służących w dowództwach i sztabach NATO.***
Źródło: Badania własne, pyt. 32.

Wśród oficerów wojsk lądowych służących w dowództwach i sztabach NATO (rys.3-5) 35 % respondentów uczestniczyło w Kursie Operacyjno - Taktycznym Integracji z NATO, 26% w kursach organizowanych przez instytucje szkoleniowe NATO (z czego 30% brało udział w kursach organizowanych przez NATO SHAPE School), 16 % uczestniczyło w innego rodzaju kursach specjalistycznych związanymi z zapoznaniem z zasadami funkcjonowania NATO (np. organizowanymi min. przez Centrum Marshalla w Garmisch-Partenkirchen (RFN), Akademię Bundeswehry w Hamburgu (RFN), Korpus Wielonarodowy w Szczecinie na zlecenie SHAPE itp.). Należy zaznaczyć, że 9 % respondentów uczestniczyło w więcej niż jednym kursie. Natomiast 32 % ankietowanych oficerów wojsk lądowych służących w strukturach NATO nie uczestniczyło w żadnych kursach tego typu.

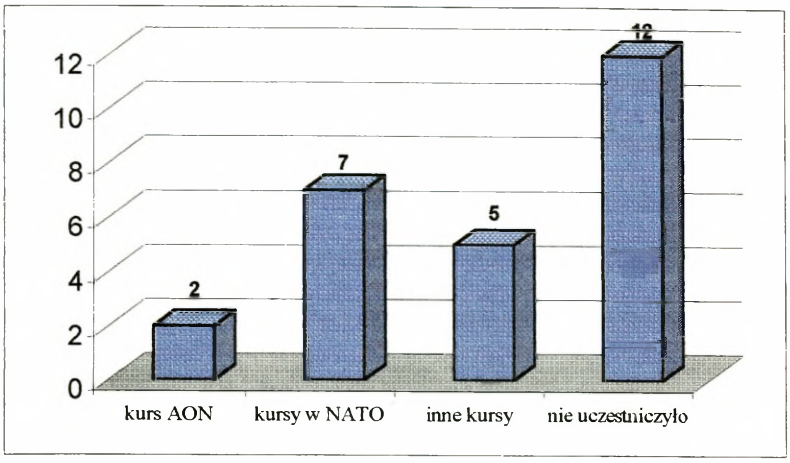

Rys. 3 - 6. ***Uczestnictwo w kursach specjalistycznych oficerów wojsk lądowych służących w jednostkach wielonarodowych w kraju.***
Źródło: Badania własne, pyt. 32.

Tylko 8 % oficerów wojsk lądowych służących w Korpusie Wielonarodowym Północ - Wschód uczestniczyło w kursie organizowanym AON, 28 % uczestniczyło w kursach organizowanych przez instytucje Sojuszu, 25% w innego typu kursach i aż 48 % nie uczestniczyło w żadnych kursach specjalistycznych.

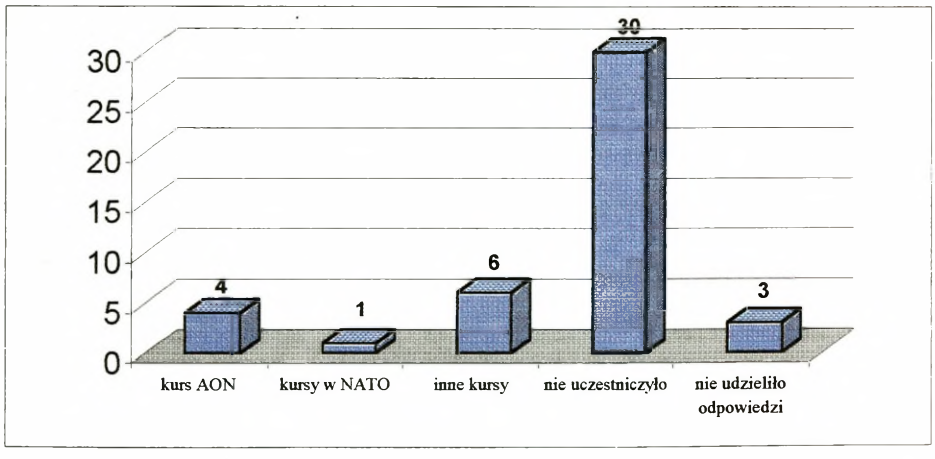

Rys. 3 - 7. ***Uczestnictwo w kursach specjalistycznych oficerów wojsk lądowych biorących udział w operacjach pokojowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 32.

W przypadku oficerów biorących udział w operacjach pokojowych 68 % respondentów nie uczestniczyło w żadnych kursach organizowanych przez instytucje międzynarodowe[126], 9 % uczestniczyło w kursie organizowanym w AON, 2 % ukończyło kursy NATO-wskie, 13 % inne kursy, a 6% nie udzieliło odpowiedzi.

[126] W badaniach celowo pominięto pytanie o kursy przygotowawcze do misji organizowane **Ośrodku Szkolenia dla potrzeb Sił Pokojowych** w Kielcach gdyż program kursu nie przewiduje zajęć z języków obcych (są prowadzone tylko fakultatywnie).

Z powyższych danych wynika, że znaczna część oficerów (52 %) służących w wojskowych instytucjach międzynarodowych nie uczestniczyła w żadnym kursie mającym na celu pogłębienie wiedzy o służbie w tych strukturach. O ile odbycie tego typu kursów nie jest obligatoryjne w stosunku do oficerów służących w misjach pokojowych, to taką formą przygotowania powinni być objęci oficerowie służący w dowództwach i sztabach NATO lub jednostek wielonarodowych. W tych strukturach 23 % uczestniczyło w Kursie Taktyczno – Operacyjnym Integracji z NATO organizowanym w AON, 21 % w kursach NATO, 18 % w innego typu kursach, przy czym 9 % uczestniczyło w więcej niż jednym kursie. Jednakże 43 % respondentów tej grupy nie uczestniczyło w żadnych kursach.

Powyższe wyniki pozostają w sprzeczności z założeniami formalnymi, według których oficerowie ci powinni odbyć kursy przed skierowaniem do służby poza granicami kraju. Według opinii ekspertów ze Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, na taką sytuację składa się kilka przesłanek, do których należą:

- duża fluktuacja kadry zawodowej wynikająca z reformy prowadzonej w Wojsku Polskim powoduje, iż część absolwentów Kursu Taktyczno – Operacyjnego Integracji z NATO lub innych kursów organizowanych przez Sojusz, będących potencjalnymi kandydatami do służby poza granicami państwa, zakończyła zawodową służbę wojskową.
- ograniczona przepustowość Kursu Taktyczno – Operacyjnego Integracji z NATO organizowanego 1-2 razy w roku dla ok. 30 oficerów.
- w początkowej fazie obsadzania stanowisk przydzielonych Polsce przez NATO oficerowie kierowani byli bez kursów, co wynikało z konieczności szybkiego skierowania oficera o danej specjalności na stanowisko. Część tej kadry pozostaje jeszcze na kontraktach w wojskowych instytucjach międzynarodowych ze względu na kadencyjność stanowisk (3-lata).
- obsadzanie stanowisk w „trybie awaryjnym" wynikającym z konieczności wcześniejszej rotacji oficerów przed upływem kadencji z różnych przyczyn (np. zdrowotnych, rodzinnych, służbowych, formalnych).
- odmowa objęcia stanowiska przez wcześniej wytypowanego oficera (przyczyny jak wyżej). Należy przypomnieć, że do służby poza granicami kraju

mogą być kierowani tylko żołnierze, którzy wyrażą pisemną zgodę na objęcie tego typu stanowiska.

Z wyżej wymienionych przesłanek wynika, że kierowanie oficerów do służby w instytucjach międzynarodowych bez odpowiedniego wstępnego przygotowania kursowego może się jeszcze zdarzać do czasu zakończenia restrukturyzacji Sił Zbrojnych RP.

Rozdział 4
SYSTEM NAUCZANIA JĘZYKÓW OBCYCH OFICERÓW WOJSK LĄDOWYCH W ASPEKCIE OPERACYJNO – TAKTYCZNYM. ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ

4.1 Cele i zakres nauczania języków obcych

Znajomość języków obcych zawsze była i jest zasadniczym determinantem rozwoju narodów, szerzenia nauki, efektywnej współpracy, wymiany poglądów i doświadczeń. Język był i jest narzędziem w rozwiązywaniu sporów i konfliktów w sposób pokojowy. Zdolność do sprawnego komunikowania się jest niezwykle ważna w dobie globalizacji świata. Pojęcie „globalnej wioski"[127] wprowadzone przez M. McLuhana w 1964 r. bazuje na znajomości języków obcych, gdyż ten właśnie czynnik zapewnia wolny dostęp do prasy, radia, telewizji i Internetu.

Próby wprowadzenia jednego języka stanowiącego jednorodną platformę komunikacyjną były czynione już przed wiekami. Wystarczy przypomnieć znaczenie greki jako języka filozofii, łaciny jako narzędzia szerzenia wiary, nauki i kultury, języka francuskiego jako „języka dyplomacji" czy też obecnie języka angielskiego jako języka bussinesu i nauki.

Znajomość języków obcych, które stały się typowymi lingua franca[128] odgrywa szczególną rolę w instytucjach międzynarodowych, gdzie współpracują ludzie różnych nacji, mówiący różnymi językami. Zasadniczą potrzebą w takich sytuacjach jest ustalenie wspólnej płaszczyzny komunikacyjnej – określenia języka lub wybranych języków gwarantujących sprawną wymianę informacji.

Międzynarodową instytucją militarną jest również NATO (North Atlantic Treaty Organization). Sojusz utworzony został w 1949 r. przez 12 różnojęzycznych państw: Belgię, Danię, Francję, Holandię, Islandię, Luksemburg, Norwegię, Włochy, Portugalię, Wielką Brytanię, Kanadę i Stany Zjednoczone. Już od samego początku funkcjonowania NATO zaistniała potrzeba określenia platformy

---

[127] Mc Luhan M., Understanding Media. The Extensions of Man, MIT Press, Cambridge (MA) 1994, s. 17.

[128] *lingua franca* (wł. dosł. język Franków) gwara złożona z elementów języka francuskiego, włoskiego, hiszpańskiego, greckiego i arabskiego używana w portach Morza Śródziemnego. Określenie używane dla języka obcego stosowanego do porozumiewania się między nacjami mówiącymi różnymi językami. Webster's Collegiate Dictionary, Merriam-Webster Incorporated, Springfield, Massachusetts 1993, s. 678.

językowej, dzięki której przedstawiciele krajów członkowskich mogliby komunikować się we wspólnym działaniu. Sojusz Północnoatlantycki, zdominowany przez kraje anglojęzyczne (USA, Wielka Brytania, Kanada) oraz francuskojęzyczne (Francja, częściowo Kanada, częściowo Belgia), wybrał język angielski oraz język francuski jako oficjalne języki obowiązujące w strukturach NATO. Wszystkie dokumenty normatywne, zarządzenia, rozkazy, opracowania oraz dokumenty informacyjne redagowane są w tych właśnie językach. W kontaktach interpersonalnych przeważa język angielski ze względu na jego znaczne rozpowszechnienie na całym świecie.

Polska decydując się na przystąpienie do Sojuszu Północnoatlantyckiego zobowiązała się również do odpowiedniego przygotowania kadry zawodowej pod względem językowym. B. Szulc stwierdza: „[...] Przejście do nowego sojuszu wymagało znacznych przewartościowań, z których najważniejsze, w moim przekonaniu, były dwa. Po pierwsze, należało dokonać stosunkowo szybkich zmian w procedurach dowodzenia. Po drugie zaś, konieczne było przystosowanie do pełnej komunikatywności oficerów we wspólnych działaniach, co z kolei wiązało się z opanowaniem języka angielskiego [...]"[129].

W koncepcji osiągania interoperacyjności ujęto również cel językowy o nazwie TG 0335, definiujący jednostki, instytucje oraz kluczowy[130] personel Wojska Polskiego, który powinien komunikować się w języku angielskim na poziomie zawansowanym już od pierwszego dnia naszego członkostwa w Sojuszu. Wymogiem zaawansowanej znajomości języka angielskiego objęto:

- dowódców i personel sztabów jednostek Sił Reagowania;
- pilotów i oficerów dowodzenia taktycznego rakietami plot w jednostkach Sił Reagowania i systemu Obrony Powietrznej NATO;
- kontrolerów ruchu powietrznego na lotniskach wyznaczonych do przyjęcia wzmocnienia;
- kontrolerów w Centrum Prowadzenia Operacji Powietrznych;

---

[129] Szulc B., Andragogiczny kontekst kształcenia oficerów, [w:] Nauczyciel andragog u progu XXI wieku, pod red. W. Horynia i J. Maciejewskiego, wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002, s. 213.
[130] Cel nr 0355 – Priorytet I Wymagania Językowe, Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego, Warszawa 1998.

- podstawowy personel Marynarki Wojennej na okrętach Sił Reagowania;
- oficerów sztabowych w MON, SG WP i dowództwach RSZ;
- zespoły łącznikowe;
- operatorów w sieciach dowodzenia NATO[131].

Na dzień 31.12.1998 r. około 600 oficerów znało język angielski na poziomie zaawansowanym (trzecim), 1100 na poziomie średnio zawansowanym (drugim) oraz ok.2400 na podstawowym (pierwszym). Cel TG 0335 zakładał, że do końca 2000 r. ok. 2500 żołnierzy osiągnie zaawansowany (SPJ 3333) stopień znajomości języka angielskiego.

Implikowało to konieczność zorganizowania intensywnych kursów językowych dla znacznej rzeszy kadry zawodowej Wojska Polskiego.

Polska zobowiązała się prowadzić przygotowania do członkostwa w oparciu o dokumenty i przepisy obowiązujące w krajach NATO jak: Porozumienia o Standaryzacji (STANAG-i) i Publikacje Sojusznicze (AP - Allied Publications). Nauka języka angielskiego stanowiła jeden z istotnych obszarów „zgrywania" Wojska Polskiego z Sojuszem Północnoatlantyckim[132]. W nauczaniu języków obcych oparto się na wspomnianym w rozdziale pierwszym Porozumieniu o Standaryzacji 6001 (STANAG 6001).

W celu ujednolicenia kryteriów oceny znajomości języków dla wszystkich państw członkowskich Sojuszu, określono wymagania, jakie należy spełniać, aby osiągnąć potwierdzenie znajomości języka obcego na danym poziomie. Określone zostały minimalne wymogi językowe w zakresie czterech sprawności[133]:

1. stopień – podstawowy (Elementary)

Osoba legitymująca się podstawowym stopniem znajomości języka posługuje się słownictwem umożliwiającym wymianę zwrotów grzecznościowych i komunikację w zakresie minimalnych potrzeb związanych z życiem codziennym (pytanie o drogę, prośba o pomoc, podróżowanie, zakwaterowanie itp.). Powinna

---

[131] Tamże s. 20.
[132] Faliński M. A., Biuletyn..., op. cit., s.40.
[133] por. Standard Language Profile Descriptors in Amplification of NATO STANAG 6001. Second Draft, DSL 1995.

rozumieć proste wypowiedzi, chociaż może domagać się wielokrotnych powtórzeń i zwolnienia tempa mowy. Tworzy zdania oznajmujące oraz pytające. Podczas artykułowania wypowiedzi możliwe są częste przerwy i brak płynności oraz mogą pojawiać się błędy gramatyczne, które jednak nie zakłócają ogólnego sensu wypowiedzi. Czyta ze zrozumieniem proste teksty, zawierające niewielką liczbę podstawowych struktur gramatycznych i znacznie ograniczony zakres słownictwa ogólnego. Ponadto osoba ta jest w stanie napisać krótki tekst złożony z prostych zdań poprawnych gramatycznie.

2. stopień średnio zaawansowany (Fair - Limited working)

Osoba, która opanowała drugi poziom znajomości języka obcego rozumie wypowiedzi na ogólnie znane tematy, chociaż ma problemy ze zrozumieniem rozmowy pomiędzy osobami mówiącymi językiem ojczystym. Opanowała ograniczony zakres słownictwa ogólnego oraz słownictwa ogólnowojskowego. Wypowiedzi artykułowane są w normalnym lub trochę wolniejszym tempie mowy. Poprawnie wykorzystuje najczęściej spotykane formy gramatyczne. Potrafi przedstawić zaobserwowane zdarzenia, wypowiadać się na tematy potoczne oraz tematy zawodowe. Potrafi czytać ze zrozumieniem teksty ogólne oraz zawierające słownictwo ogólnowojskowe, jednakże zmuszona jest do częstego korzystania ze słownika.

3. stopień zaawansowany (Good - Minimum professional)

Osoba legitymująca się zaawansowanym stopniem znajomości języka obcego opanowała umiejętność czytania tekstów standardowych, fachowych oraz technicznych z umiarkowanym wykorzystaniem słowników. Rozumie teksty i wypowiedzi dotyczące tematów społecznych, ekonomicznych i wojskowych, rozumie wypowiedzi wykształconych osób mówiących standardowym językiem ojczystym, lecz może występować brak zrozumienia regionalizmów i dialektów. Odpowiednio interpretuje wszystkie struktury gramatyczne. Wypowiada się płynnie bez przerw na dobieranie właściwych słów, jednakże wymowa może zdradzać obce pochodzenie, co jednak nie wpływa na zrozumienie wypowiedzi. Potrafi prowadzić

korespondencję urzędową, chociaż teksty urzędowe mogą wymagać korekty przez wykształconą osobę posługującą się danym językiem ojczystym.

4. stopień czwarty –biegły (Very good - Full professional)

Czwarty stopień znajomości języka odzwierciedla duże doświadczenie w posługiwaniu się tym językiem w środowisku używającym go na co dzień. Biegłość posługiwania się językiem w wielu obszarach porównywalna jest z osobami mówiącymi danym językiem jako ojczystym. Wymowa może zdradzać obce pochodzenie, jednakże w żadnym przypadku nie utrudnia komunikacji. Błędy gramatyczne mogą pojawiać się bardzo rzadko i nie zmieniają znaczenia wypowiedzi. Umiejętność czytania tekstów specjalistycznych z minimalnym wykorzystaniem słownika. Styl, słownictwo i pisownia zbliżone są do poziomu rodzimych użytkowników języka.

5. stopień – doskonały (Excellent (Native/bilingual)

Zakłada się, iż tego stopnia nie można osiągnąć w drodze kształcenia. We wszystkich kryteriach znajomość języka równa jest znajomości rodzimych użytkowników języka, którzy posiadają co najmniej wykształcenie średnie zdobyte w swoim kraju. Sprawność raczej nieosiągalna dla obcokrajowców[134].

Ponieważ podstawowym stopniem znajomości języka angielskiego wymaganym od oficerów w sztabach i dowództwach NATO jest poziom zaawansowany (3333) (minimum professional) założono, iż nauczanie w Polsce będzie prowadzone maksymalnie do tego właśnie poziomu.

[134] por.: *http://www.dlielc.org/bilc/APPENDIXA1_1.doc*

4.2 Charakterystyka nauczania języków obcych w Wojsku Polskim

4.2.1 Koncepcja nauczania języków obcych w latach 1997 -2001

System nauczania języków obcych obowiązujący do 1997 r. nie był w stanie spełnić wymogów NATO ujętych w celu TG 0355, zarówno pod względem jakościowym, jak również ilości kształconej kadry zawodowej. Decyzja Ministra Obrony Narodowej[135] wprowadziła w życie nowe kryteria oceny znajomości języków obcych odpowiadające wymogom normy STANAG 6001.

W 1998 r. Dowództwo Wojsk Lądowych opracowało koncepcję kształcenia i doskonalenia językowego[136], w której podano wytyczne do nauczania języka angielskiego, określono założenia systemowe oraz wyznaczono jednostki organizacyjne wojsk lądowych do współpracy z NATO. Określono również aktualny stan znajomości języka angielskiego wśród kadry oficerskiej wojsk lądowych oraz określono potrzeby w zakresie nauczania.

L.p.	Podporządkowanie		Nazwa jednostki	stan ewid.	Poziom znajomości języka angielskiego				
					1	**2**	**3**	**4**	**Razem**
1	ŚOW	11 DKPanc	**Dowództwo**	73	13	10	1	-	24
2			10 br	24	7	6	1	-	14
3			10 BKPanc	205	32	8	8	1	49
	Razem ŚOW			**302**	**52**	**24**	**10**	**1**	**87**
4	POW	12 DZ	**Dowództwo**	78	8	6	3	-	17
5			12 br	26	1	3	1	-	5
6			3 pplot	57	3	4	-	-	7
7			6 BKPanc	168	14	10	2	-	26
8		10 Szpital Kliniczny		28	2	-	3	-	5
	Razem POW			**357**	**28**	**23**	**9**	-	**60**

[135] Decyzja nr 187/MON Ministra Obrony Narodowej z dn. 7.10.1997 r. w sprawie nauki i doskonalenia znajomości języków obcych w resorcie Obrony Narodowej.

[136] Koncepcja doraźnego systemu kształcenia i doskonalenia językowego znajomości języka angielskiego w Wojskach Lądowych, Dowództwo Wojsk Lądowych, Warszawa 1998 r.

9	KOW	25 BKPow	**Dowództwo**	24	4	2	1	2	9
10			1 bkp	84	10	9	2	-	21
11		6 BDsz	**Dowództwo**	58	18	7	2	1	28
12			18 bdsz	61	8	2	1	1	12
13			16 bpd	63	11	6	2	-	19
14		Batalion Polsko – Ukraiński		24	4	6	2	-	12
	Razem KOW			**314**	**55**	**34**	**10**	**4**	**101**
15	WOW	Batalion Polsko – Litewski		Nie sformowano obsady stanowisk etatowych Stan etatowy 51 oficerów					
	Razem WOW			**51**	-	-	-	-	-
	RAZEM w DWLąd.			**1024**	**135**	**79**	**29**	**5**	**248**

Potrzeby w zakresie szkolenia językowego			
ŚOW	**POW**	**KOW**	**WOW**
267	325	268	ok. 40
Razem ok. 900 oficerów			

Tab. 4 - 1. ***Stan znajomości języka angielskiego przez oficerów wojsk lądowych służących w jednostkach wydzielonych do współpracy z NATO w 1998 r. i potrzeby w zakresie nauczania języków obcych w Wojskach Lądowych do roku 2000-2001.***
Źródło: Koncepcja..., op. cit., załącznik 4.

Jak wynika z powyższej tabeli tylko 34 oficerów opanowało 3 i wyższy poziom znajomości języka angielskiego, co stanowiło 3,3 % całej kadry oficerskiej wojsk lądowych. 79 oficerów posiadało średnio zaawansowany (SPJ 2222) czyli 7,7 % stanu osobowego kadry oficerskiej.

Dodatkowy problem stanowiła konieczność obsadzenia stanowisk przydzielonych Polsce w dowództwach i sztabach Sojuszu Północnoatlantyckiego. NATO przewidziało dla naszego kraju 307 stanowisk etatowych, natomiast jeszcze w 2000 r. Polska obsadziła tylko 22 %.

Dowództwo NATO	Stan etatowy komponentu polskiego	Stan ewidencyjny komponentu polskiego	Procent wykorzystania przydzielonych stanowisk
NATO HQ Bruksela	11	9	81%
SACLANT Norfolk	12	6	50 %
SHAPE Mons	43	13	30 %
RHQ AFSOUTH Neapol	16	3	19 %
RHQ AFNORTH Brunssum	97	16	16 %
HQ AIRNORTH Ramstein	44	6	14 %
JHQ NORTH Stavanger	18	2	11 %
JHQ CENTRE Heidelberg	25	5	20 %
JHQ NORTHEAST Karup	41	7	17 %
RAZEM	**307**	**67**	**22 %**

Tab. 4 - 2. ***Obsada stanowisk przydzielonych Polsce w dowództwach NATO.***
Źródło: Dane Departamentu Kadr, *(stan: czerwiec 2000 r.)*

W tej dość niekorzystnej sytuacji kadrowej nauczanie języków obcych otrzymało przysłowiowe „zielone światło". Dowódcy wszystkich szczebli zobligowani zostali do zapewnienia kadrze kierowniczej wymienionych jednostek odpowiednich warunków i możliwości uczenia się, nakazano powołać w trybie pilnym dodatkowe nieetatowe ośrodki i filie nauczania języka angielskiego. Opracowany został „Doraźny system kształcenia i doskonalenia znajomości języka angielskiego w Wojskach Lądowych".

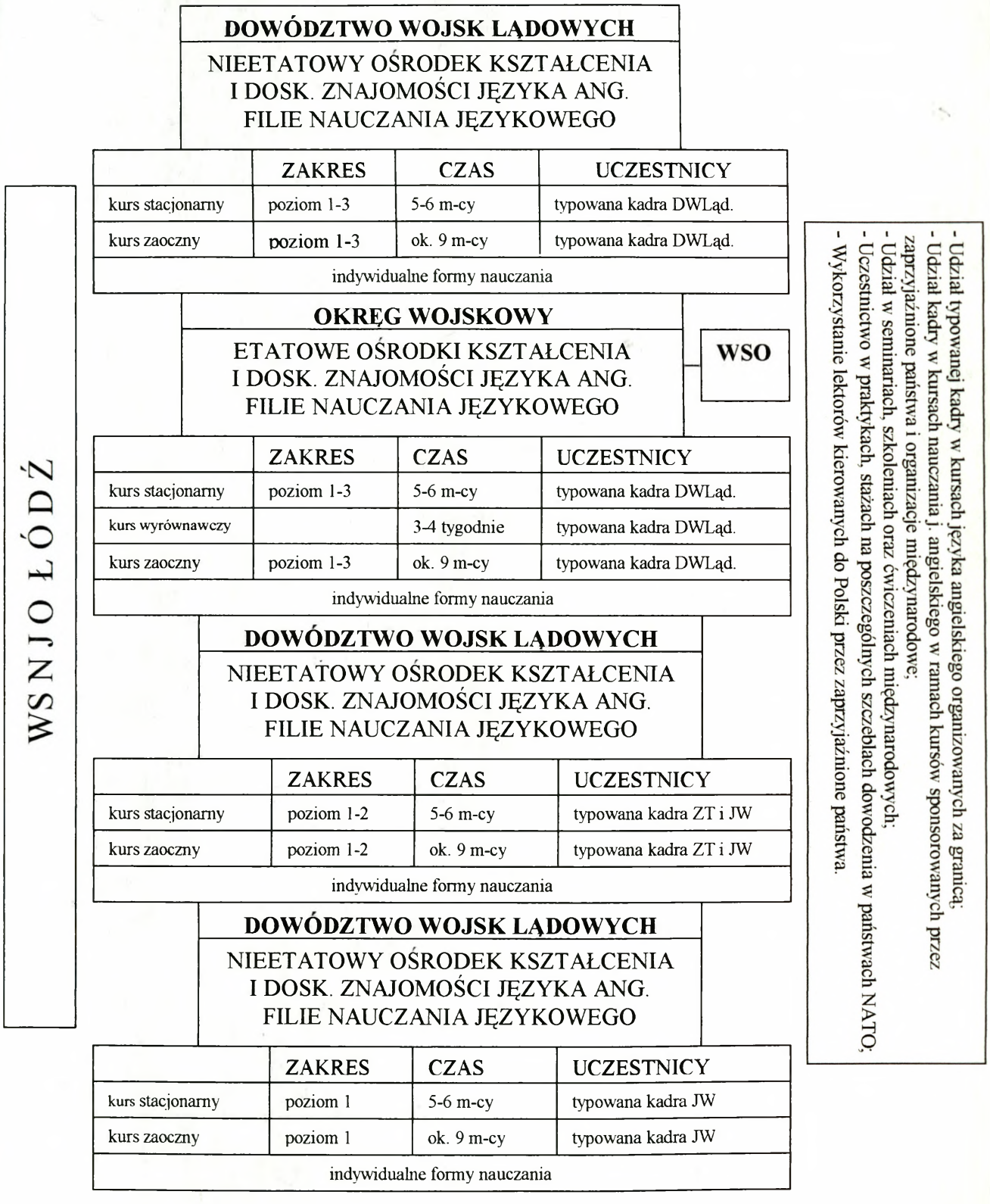

Rys. 4 - 1. ***Schemat organizacji nauczania języków obcych w wojskach lądowych.***
Źródło: Koncepcja..., op. cit., s. 9.

Nauczanie języków obcych oparto o ośrodki nauczania dysponujące odpowiednio przygotowaną kadrą dydaktyczną: centralnym ośrodkiem szkolenia ustanowiono

Wojskowe Studium Nauczania Języków Obcych (WSNJO) w Łodzi, które strukturalnie podporządkowano ówczesnemu Departamentowi Kadr i Szkolnictwa Wojskowego, a po reorganizacji Departamentowi Nauki i Szkolnictwa Wojskowego. Po rozwiązaniu tego ostatniego WSNJO ponownie podporządkowano DKiSzW. WSNJO uczyniono odpowiedzialnym za nauczanie języków, a także za prowadzenie kursów dla kadry z innych języków obcych.

Następne ogniwo stanowiły Ośrodki Doskonalenia Znajomości Języków Obcych (ODZJO), powołane do nauczenia kadry okręgów wojskowych, które przyporządkowano szkołom oficerskim znajdującym się w danym okręgu wojskowym. Dla Wojsk Lądowych takie ośrodki utworzono już w 1993 r.[137] Ośrodki tego typu znajdowały się już w WSO im. T. Kościuszki we Wrocławiu dla Śląskiego Okręgu Wojskowego, w WSOWRiA w Toruniu dla Pomorskiego Okręgu Wojskowego. Kadra Warszawskiego Okręgu Wojskowego i Dowództwa Wojsk Lądowych oprócz WSNJO w Łodzi dysponowała ośrodkiem przy Wyższej Szkole Oficerskiej w Zegrzu. Z powodu braku szkoły oficerskiej na terenie Krakowskiego Okręgu Wojskowego, powołano ośrodek nieetatowy przy Dowództwie KOW w Krakowie. Do wykonywania zadań dydaktycznych zaangażowano również Akademię Obrony Narodowej, Wojskową Akademię Techniczną w Warszawie oraz WSOWP w Poznaniu.

Wszystkie te ośrodki prowadziły nauczanie na poziomach od pierwszego (podstawowy) do trzeciego (zaawansowany). Kursy językowe w tych ośrodkach prowadzone były przez etatową kadrę dydaktyczną. W celu intensyfikacji nauczania doraźnego zwiększono liczbę etatów lektorskich w ośrodkach. Przykładowo w ODZJO ŚOW przy WSO im. T. Kościuszki liczbę etatów zwiększono z 5 do 15.

Na szczeblach dywizji, brygad i samodzielnych pułków zorganizowano nieetatowe ośrodki doskonalenia znajomości języków obcych. Ośrodki te otrzymały uprawnienia do nauczania na poziomach 1 i 2 (dywizje, brygady) oraz na 1 (samodzielne pułki). Z powodu braku kadry dydaktycznej do nauczania zatrudnione zostały cywilne szkoły językowe wybierane w drodze przetargów, przy czym nadzór

[137] Wykaz zmian nr PF 1606/ORG z dn. 18.12.1993 r.

merytoryczny nad procesem nauczania sprawowany miał być przez kierownictwo ODZJO danych okręgów wojskowych.

Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego, który był odpowiedzialny za realizację celu TG 0355 opracował „Ramowe programy nauczania języka angielskiego"[138] oraz powołał i ustalił zasady działania Centralnej Komisji Egzaminacyjnej MON[139]. Nauczaniem języka angielskiego objęto głównie kadrę oficerską wojsk lądowych.

Skalę tego zamierzenia ilustrują dane zaprezentowane poniżej. Tabela 4-3 oraz wykresy 4-2 do 4-6 ilustrują zmiany ilościowe w nauczaniu języka angielskiego jakie zaszły w latach 1995 – 2001 w Ośrodku Doskonalenia Znajomości Języków Obcych Śląskiego Okręgu Wojskowego przy Wyższej Szkole Oficerskiej im. T. Kościuszki we Wrocławiu.

ROK	POZIOM 1			POZIOM 2			POZIOM 3			Razem roku	UWAGI
	of.st	of.mł	razem	Of. st	of .mł.	razem	of. st.	of. mł	razem		
1995	10	19	**29**	0	0	**0**	0	0	**0**	**29**	stary system
1996	31	51	**82**	6	7	**13**	0	0	**0**	**95**	stary system
1997	34	70	**104**	36	19	**55**	10	22	**32**	**191**	stary system
1998	90	71	**161**	13	17	**30**	0	0	**0**	**191**	STANAG 6001
1999	194	300	**494**	110	103	**213**	15	28	**43**	**750**	STANAG 6001
2000	301	485	**786**	139	185	**324**	36	14	**50**	**1160**	STANAG 6001
2001	204	465	**669**	117	209	**326**	96	87	**183**	**1178**	STANAG 6001

Tab. 4 - 3. ***Udział oficerów Wojsk Lądowych w egzaminach resortowych z języka angielskiego organizowanych przez ODZJO ŚOW w latach 1995-2001.***
Źródło: Protokoły egzaminacyjne ODZJO ŚOW przy WSO im. T. Kościuszki we Wrocławiu.

[138] Szczepański K., Kowalewski J., Kiełkowski T., Ramowy Program nauczania języka angielskiego (poziomy 1,2,3 –wg STANAG 6001), DKiSZW, Warszawa 1999.
[139] Decyzja nr 7 Dyrektora Departamentu Kadr i Szkolnictwa Wojskowego z dn. 14 maja 1998 r. w sprawie Regulaminu Działania Centralnej Komisji Egzaminacyjnej Języków Obcych MON.

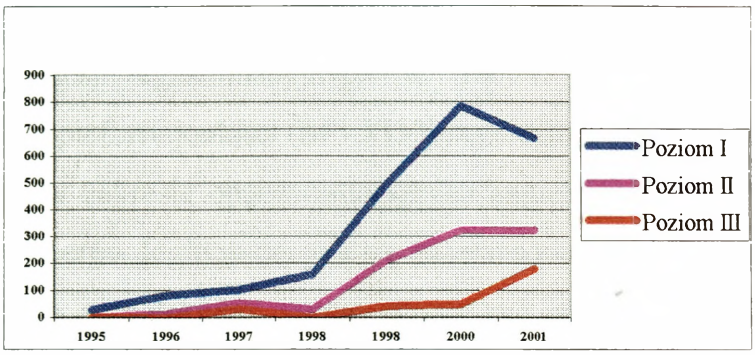

Rys. 4 - 2. ***Udział oficerów wojsk lądowych w egzaminach resortowych z języka angielskiego organizowanych w ODZJO ŚOW we Wrocławiu.***

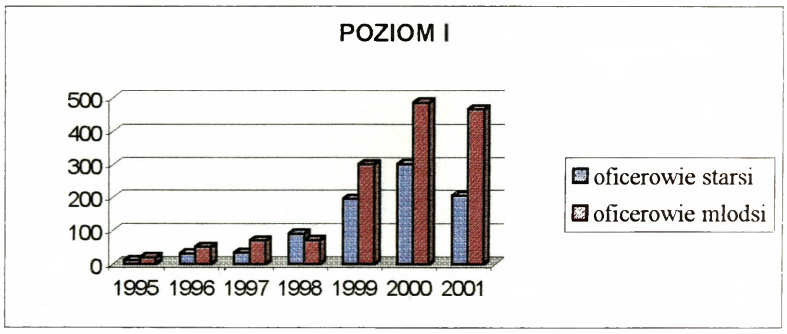

Rys. 4 - 3. ***Udział oficerów starszych i młodszych w egzaminach resortowych z języka angielskiego na 1 poziom znajomości (ODZJO Wrocław).***

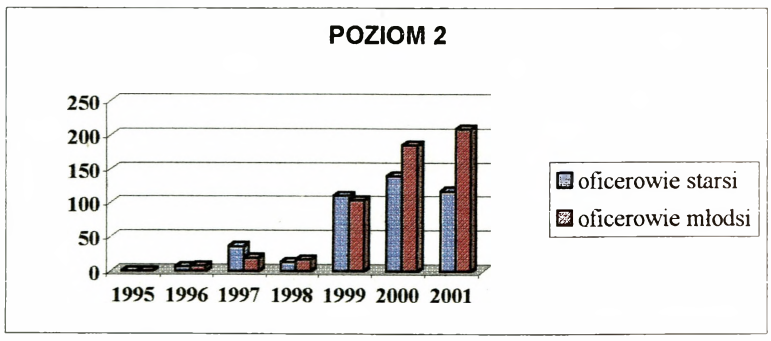

Rys. 4 - 4. ***Udział oficerów starszych i młodszych w egzaminach resortowych z języka angielskiego na 2 poziom znajomości (ODZJO Wrocław).***

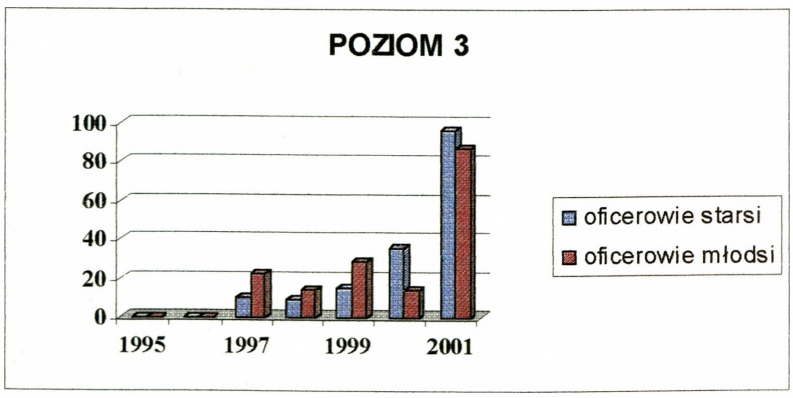

Rys. 4 - 5. ***Udział oficerów starszych i młodszych w egzaminach resortowych z języka angielskiego na 3 poziom znajomości (ODZJO Wrocław).***

Inny problem stanowiła zdawalność egzaminów resortowych, która przykładowo podczas trzech sesji egzaminacyjnych w 2000 r. w czasie egzaminów na zaawansowany stopień znajomości (SPJ 3333) wyniosła średnio 39 %[140].
Jednakże postęp w zakresie opanowania języka angielskiego był duży i znacznie wzrosła liczba oficerów legitymujących się zaawansowanym i wyższymi stopniami znajomości języka angielskiego, którzy mogli być przewidziani do zajmowania stanowisk służbowych w wojskowych strukturach międzynarodowych.

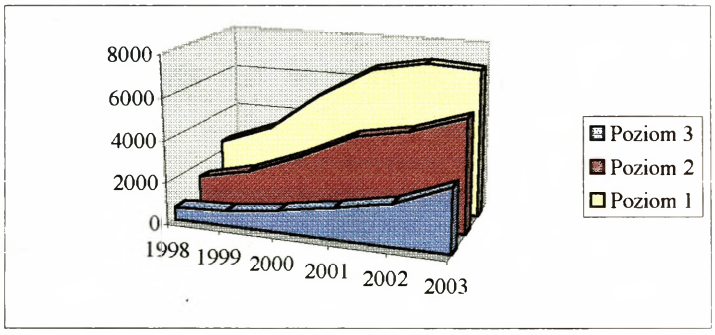

Rys. 4 - 6. ***Wzrost liczby kadry oficerskiej WP posiadających świadectwa znajomości języka angielskiego według normy STANAG 6001.***
Źródło: Dane Departamentu Kadr i Szkolnictwa Wojskowego.

4.2.2 Nauczanie języków obcych – stan obecny

NATO określiło Polsce nowe cele osiągania interoperacyjności, w tym nowy cel językowy EG 0356 „Umiejętności językowe stanów osobowych w siłach zdolnych do przerzutu i siłach w miejscu". Docelowo do końca 2008 r. 3 stopniem (SPJ 3333) znajomości języka angielskiego będą musieli legitymować się wszyscy oficerowie służący w jednostkach Sił Zdolnych do Przerzutu (Deployable Force - DF), Wysokiej Gotowości Bojowej (High Readiness Force - HRF), Niższej Gotowości Bojowej (Force of Lower Readiness - FLR), oraz oficerowie Sił na Miejscu (In-Place Force - IPF) na stanowiskach dowódców batalionów i wyższych. Pozostała kadra oficerska jednostek typu IPF będzie zobligowana legitymować się znajomością na poziomie SPJ 3232.
Wykonanie celu będzie niewątpliwie utrudniała restrukturyzacja przeprowadzana obecnie w Wojsku Polskim, która objęła również szkolnictwo wojskowe. Dokonana została redukcja Wyższych Szkół Oficerskich w Toruniu i Poznaniu, co

[140] Źródło: Dane Departamentu Kadr i Szkolnictwa Wojskowego na dzień 24.09.2003 r.

spowodowało faktyczną likwidację Ośrodków Doskonalenia Znajomości Języków Obcych działających przy tych uczelniach. Lektoraty językowe w okrojonym składzie przeniesione zostały do Centrów Szkolenia.

Nowoutworzona Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych[141] we Wrocławiu również nie dysponuje w nowym etacie wyspecjalizowanym ośrodkiem nauczania języków obcych dla kadry zawodowej, skupiając swoje wysiłki na nauczaniu podchorążych oraz kandydatów na podoficerów. Wprawdzie w dalszym ciągu organizowane są kursy językowe dla kadry, ale działalność ta nie ma charakteru permanentnego i realizowana jest na doraźnie na zlecenie Dowództwa Wojsk Lądowych.

W znacznym stopniu ciężar zadań związanych z nauczaniem języków obcych oficerów i podoficerów wojsk lądowych przeniesiony został na centra szkolenia, korpusy zmechanizowane, dowództwa ŚOW i POW oraz WSNJO w Łodzi.

Dodatkowo nauczanie języków obcych prowadzą akademie wojskowe oraz wyższe szkoły oficerskie dla swoich słuchaczy oraz kadry zawodowej.

Ze względów finansowych w Siłach Zbrojnych dominuje obecnie koncepcja organizacji nauczania j. angielskiego bezpośrednio w jednostkach wojskowych tak, aby słuchacze nie byli kierowani na kursy stacjonarne do ośrodków językowych, co umożliwia wyeliminowanie kosztów dodatkowych na zakwaterowanie, wyżywienie i koszty dojazdu słuchaczy. Prowadzenie zajęć powierzone jest cywilnym szkołom językowym wyłanianym w drodze przetargów.

Należy stwierdzić, iż podstawę wyboru szkoły językowej nie stanowią kwestie językowe, tylko cena godziny lekcyjnej, co nie zawsze przekłada się na wysoką jakość nauczania. Kursy tego typu charakteryzują się niską efektywnością, szczególnie na wyższych poziomach nauczania wynikającą z niewystarczającego przygotowania kadry nauczycielskiej w zakresie znajomości wojskowych zagadnień specjalistycznych. Kadra ucząca w cywilnych szkołach językowych z reguły nie posiada odpowiedniej wiedzy w zakresie znajomości terminologii wojskowej lub w ogóle nie miała styczności z zagadnieniami wojskowymi.

---

[141] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 r. w sprawie zniesienia niektórych wyższych szkół oficerskich oraz utworzenia Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu. (Dz. U. z dnia 8 stycznia 2002 r.)

STRUKTURA ORGANIZACYJNA NAUCZANIA JĘZYKÓW OBCYCH
STAN OBECNY

WSNJO ŁÓDŹ

Szkolenie językowe za granicą

WAT
(Studium)

AON
(Studium)

WOJSKA LĄDOWE

WSOWLąd
Wrocław
(Studium)

Centrum Szkolenia
Poznań
(lektorat)

Centrum Szkolenia
Toruń
(lektorat)

Centrum Szkolenia
Zegrze
(lektorat)

Centrum Szkolenia
Kielce
(lektorat)

1 KZ
Bydgoszcz
(ośrodek)

2 KZ
Kraków
(ośrodek)

Grupy Szkolenia Językowego
w 45 jednostkach wojskowych

WOJSKA LOTNICZE i OBRONY POWIETRZNEJ

WSOWP
Dęblin
(Studium)

Centrum Szkolenia
Koszalin
(lektorat)

Centrum Szkolenia
Jelenia Góra
(lektorat)

Grupy Szkolenia Językowego
w 10 jednostkach wojskowych

MARYNARKA WOJENNA

AMW
Gdynia
(Studium)

Centrum Szkolenia
Ustka
(lektorat)

Grupy Szkolenia Językowego
w 4 jednostkach wojskowych

Rys. 4-7 *Struktura organizacyjna nauczania języków obcych w Wojsku Polskim - stan obecny.*
Źródło: Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego.

Ponadto nauczyciele zaangażowani do prowadzenia kursów nie zawsze są absolwentami filologii angielskiej oraz nie znają zasad nauczania języków obcych. Zdarzało się, że osoby zatrudnione jako lektorzy języka angielskiego nie posiadały odpowiedniego przygotowania pedagogicznego a ich znajomość języka była niewystarczająca do prowadzenia nauczania i potwierdzona była tylko posiadaniem certyfikatu First Certificate in English [142].

Jak wskazuje doświadczenie, firmy językowe odpowiedzialne za tego typu szkolenie nie wykazywały zainteresowania w nauczaniu specjalistycznej terminologii wojskowej oraz w nawiązywaniu współpracy w tej dziedzinie z ośrodkami wojskowymi odpowiedzialnymi za nauczanie języków obcych[143].

Ze względu na konieczność osiągnięcia celu EG 0356 w chwili obecnej rysują się również tendencje do zintensyfikowania nauczania języków obcych podoficerów i chorążych. Ogranicza się uczestnictwo oficerów w kursach języka angielskiego pierwszego oraz drugiego stopnia, a intensyfikuje nauczanie na poziomie trzecim. Wynika to z faktu, iż decyzją Ministra Obrony Narodowej[144] komendanci (rektorzy) akademii i wyższych szkół wojskowych mają obowiązek przyjmowania do uczelni w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych absolwentów szkół średnich legitymujących się znajomością języka angielskiego na poziomie porównywalnym z SPJ 1111.

Program nauczania przewiduje 300 godzin nauki j. angielskiego realizowanych w ciągu pierwszych pięciu semestrów. Po zakończeniu nauki słuchacz będzie zobligowany zdać egzamin końcowy z języka angielskiego na poziomie średnio zawansowanym (SPJ 2222).

Następnie słuchacze będą mogli wybrać język dodatkowy (francuski, niemiecki, rosyjski), na który przewidziano 120 godzin lekcyjnych. Zakłada się, że część

---

[142] ***First Certificate in English*** jest jednym z z najbardziej popularnych egzaminów z języka angielskiego na świecie na poziomie średnio zaawansowanym firmowanym przez University of Cambridge Local Examinations Syndicate i jest uznawany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu na prawach dawnego egzaminu resortowego. por. *http://www.cambridge-efl.org*
W odniesieniu do normy STANAG 6001 stanowi odpowiednik 3 poziomu znajomości zakresie zagadnień gramatycznych i leksykalnych, jednakże bez uwzględniania terminologii wojskowej. Certyfikat potwierdza tylko poziom znajomości języka i nie jest dokumentem uprawniającym do nauczania języka angielskiego.

[143] Powyższe stwierdzenia autor opiera na własnym doświadczeniu wyniesionym z pracy na stanowisku Kierownika Ośrodka Doskonalenia Języków Obcych Śląskiego Okręgu Wojskowego w latach 1998-2002.

[144] Decyzja nr 242/MON Ministra Obrony Narodowej z dn. 10 września 2002 r. w sprawie nauczania, doskonalenia i egzaminowania ze znajomości języków obcych w resorcie Obrony Narodowej pkt.16.

słuchaczy będzie kontynuowała naukę języka obcego poznanego w szkole średniej. Zajęcia będą odbywały się podczas 6 i 7 semestru nauki i zakończony będzie tylko egzaminem wewnętrznym, gdyż przewidziany limit godzin nie pozwala na opanowanie języka dodatkowego na poziomie podstawowym (SPJ 1111). Docelowo absolwent WSOWLąd będzie legitymował się znajomością języka angielskiego na poziomie SPJ 2222 oraz będzie posiadał podstawy znajomości drugiego języka obcego.

System nauczania języków obcych kandydatów na żołnierzy zawodowych – absolwentów szkół średnich (od września 2004 - projekt)

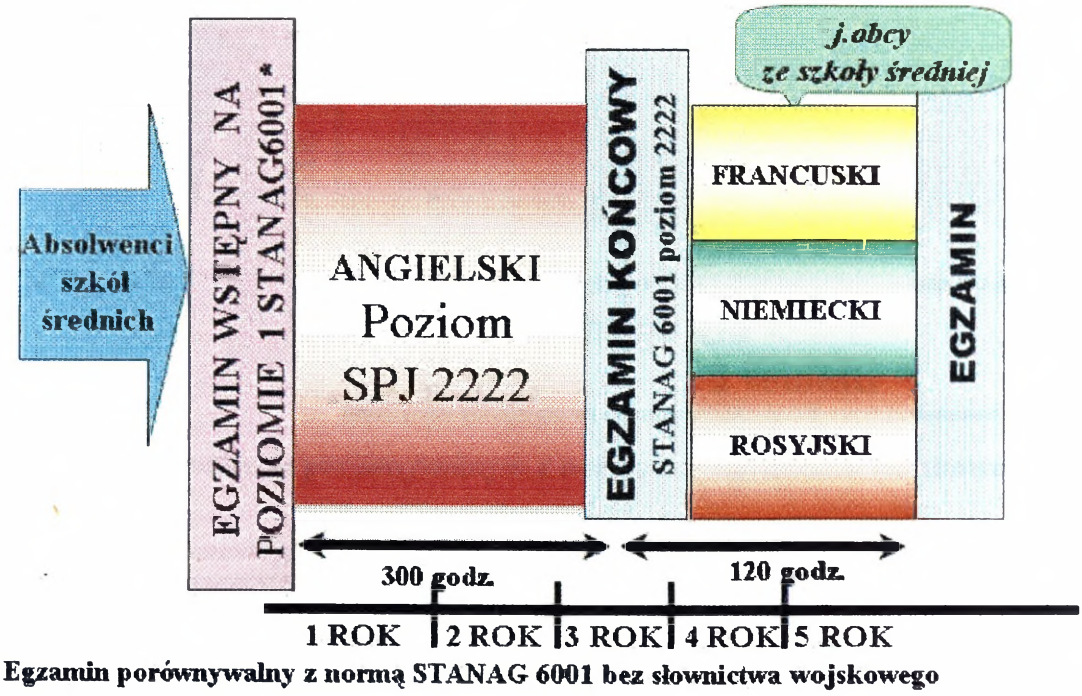

*** Egzamin porównywalny z normą STANAG 6001 bez słownictwa wojskowego**

Rys. 4 - 8. ***Projekt systemu nauczania języków obcych podchorążych studiów magisterskich WSOWLąd. Źródło: Opracowanie własne Studium Języków Obcych WSOWLąd.***

Począwszy od września 2003 rozpoczęto eksperymentalnie nabór do Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych absolwentów uczelni wyższych na roczny kurs oficerski. Kandydaci zobligowani są do zdawania egzaminu wstępnego z języka angielskiego na poziomie porównywalnym z SPJ 2222 (testy wstępne nie zawierają słownictwa wojskowego) tak, aby po 60 godzinnym bloku zajęć, w którym nauczane będzie specjalistyczne słownictwo wojskowe słuchacz mógł

zdawać egzamin resortowy na stopień SPJ 2222, gdyż każdy absolwent – oficer musi znać język angielski na poziomie średnio zaawansowanym (SPJ 2222).[145]

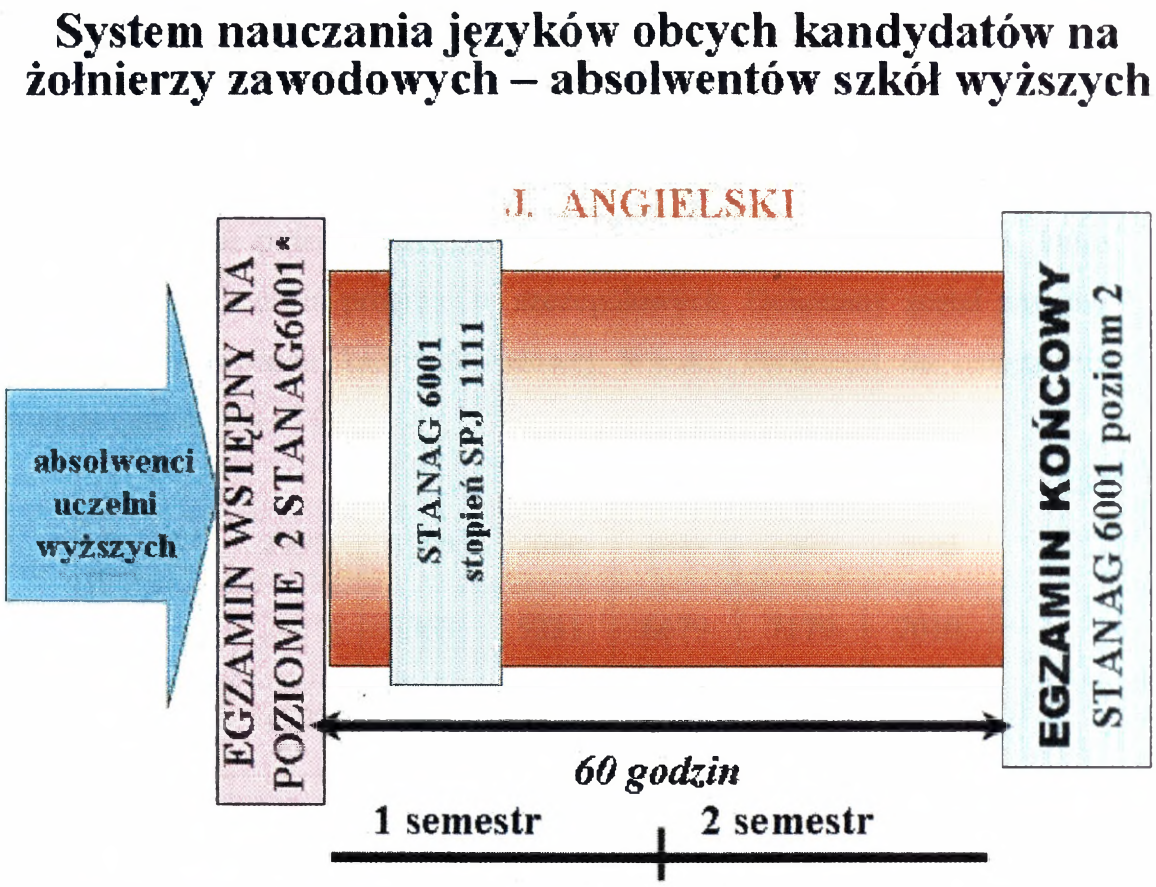

Rys. 4 -9. *System nauczania języka angielskiego podchorążych – absolwentów |szkól wyższych w ramach Studium Oficerskiego w WSOWLąd.*
Źródło: Opracowanie własne Studium Języków Obcych WSOWLąd.

Ten system powinien zagwarantować podniesienie poziomu znajomości języka angielskiego wśród kadry oficerskiej wojsk lądowych oraz stworzy absolwentom akademii i wyższych szkół oficerskich podwaliny pod dalszą edukację językową, aby docelowo posiąść 3 stopień znajomości języka angielskiego.

[145] Decyzja nr 242/MON Ministra Obrony Narodowej z dn. 10 września 2002 r. w sprawie nauczania, doskonalenia i egzaminowania ze znajomości języków obcych w resorcie Obrony Narodowej pkt.17.

Podsumowanie

Reasumując, należy stwierdzić, że Polska przystępując do Sojuszu Północnoatlantyckiego podjęła trudne zadanie przygotowania szerokiej rzeszy kadry zawodowej, która biegle potrafiłaby posługiwać się językiem angielskim. Stworzona została odpowiednia infrastruktura szkoleniowa oraz baza dydaktyczna. Opracowane zostały odpowiednie przepisy wykonawcze i ramowe programy nauczania, które posłużyły do opracowania programów szczegółowych. Dokonany został znaczny postęp w przygotowaniu kadry zawodowej Wojska Polskiego do osiągnięcia interoperacyjności z NATO.

rok / stopień	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1111	2410	3363	5231	6679	7179	7010
2222	1293	1881	2875	4068	4568	5414
3333	592	725	1055	1494	1994	3035

Tab. 4 - 4. ***Kadra oficerska WP posiadająca świadectwa znajomości języka angielskiego według normy STANAG 6001.***
Źródło: Dane Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego.

Kadra zawodowa Wojska Polskiego włada również innymi językami obcymi, jednakże zauważalnym zjawiskiem jest odstąpienie od nauczania innych języków obcych, a skoncentrowanie się na języku angielskim.
Obecnie ogólna znajomość pozostałych języków obcych przez kadrę zawodową Wojska Polskiego kształtuje się w następujący sposób:

	Stopień 1	Stopień 2	Stopień 3 i 4	RAZEM
Francuski	174	155	107	436
Niemiecki	624	436	450	1510
Rosyjski	656	528	445	1629
Ukraiński	54	38	34	126
RAZEM	**1508**	**1157**	**1036**	**3701**

Tab. 4 - 5. ***Znajomość języków obcych przez kadrę zawodową Wojska Polskiego.***
Źródło: Dane Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego.

W Wojskach Lądowych liczących 14238[146] oficerów znajomość języka angielskiego wśród oficerów wojsk lądowych kształtuje się następująco:

oficerowie WL	**Stopień 1**	**Stopień 2**	**Stopień 3**	**Stopień 4**
	2639	2286	879	11
Procent	18,5 %	16%	6,2%	0,08%

Tab. 4 - 6. ***Znajomość języka angielskiego wśród oficerów wojsk lądowych.***
Źródło: Dane Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego stan na *dzień 24.09.2003 r*

Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego ocenia, iż aby zrealizować cel EG 0356 należy do końca 2008 r. objąć nauczaniem języka angielskiego 2403 oficerów wojsk lądowych (3271 oficerów w całych Siłach Zbrojnych). Priorytet stanowi przygotowanie językowe kadry służącej w jednostkach objętych Celem EG 0356.

Ważnym elementem przygotowania językowego jest nauczanie kandydatów na oficerów - podchorążych akademii i szkół oficerskich. W celu pełnej realizacji wspomnianego Celu należałoby stworzyć podchorążym warunki do uzyskiwania poziomu SPJ 3333, gdyż po 2008 roku będzie to prawdopodobnie wymogiem formalnym do wyznaczenia na pierwsze stanowisko służbowe. Obecne wymagania zdefiniowane w Decyzji nr 242/MON nie pokrywają się wytycznymi Celu EG 0356 wyznaczonego przez NATO, a zaakceptowanego przez Polskę.

4.2.3 Organizacja kursów językowych i system egzaminowania według normy STANAG 6001

Krótki czasookres jakim dysponowała nasza armia do przygotowania stosownej liczby kadry zawodowej legitymującej się odpowiednią znajomością języka angielskiego implikował intensywny charakter nauczania.
Do prowadzenia zajęć wyznaczono wykładowców i lektorów cywilnych jak również nauczycieli wojskowych z dużym doświadczeniem pedagogicznym. Z pomocą przyszły Polsce inne kraje członkowskie NATO oferując możliwość doskonalenia metodycznego cywilnej i wojskowej kadry nauczycielskiej poprzez uczestnictwo w wojskowych kursach specjalistyczno – metodycznych organizowanych w Polsce

[146] Stan na dzień 1.01.2003 r. Źródło: http://www.wp.mil.pl/start.php?page=1010801000

przez wykładowców zagranicznych i poza granicami kraju np. w USA Advanced English Language Instructor Course (AELIC), Advanced Language Proficiency Skills Course (ALPS), w Kanadzie Language Teacher Training Course (LTTC), English Language Instructor Training (ELIT) oraz w kursach organizowanych w kraju przez British Council (Wielka Brytania)

Na kursy językowe dla kadry zawodowej przewidziano od 360 do 600 godzin lekcyjnych na każdy stopień znajomości w zależności od charakteru kursu, przy czym przeciętna ilość godzin dydaktycznych wynosiła 540 godzin. De facto kursy trwają 5-6 miesięcy. Aby osiągnąć poziom trzeci należy uczestniczyć w ok. 1620 godzinach zajęć. Nauczanie ma charakter intensywny poprzez uczestnictwo pięć razy w tygodniu w 6-cio godzinnych zajęciach programowych. Aby sprostać wysokim wymogom językowym określonym w normie STANAG 6001, słuchacze obligowani są dodatkowo do samodzielnej nauki własnej w godzinach popołudniowych (ok. 2-3 godziny dziennie). Dla osób, które mają problemy z przyswojeniem przerobionego materiału organizowane są konsultacje indywidualne po zakończeniu zajęć. Podczas trwania kursu organizowane są 3-4 – krotnie sprawdziany śródokresowe, które umożliwiają ocenę postępów słuchaczy. W przypadku, gdy dany słuchacz nie wykazuje odpowiedniego postępu ani nie wykazuje odpowiedniego zaangażowania w proces nauczania skreślany jest z listy uczestników kursu.

Forma sprawdzianów śródokresowych odpowiada układowi testów zdawanych przez słuchaczy na zakończenie kursu i stwarza im możliwość lepszego przygotowania się do egzaminu końcowego.

Egzaminy resortowe na stopień trzeci i czwarty przeprowadza kadra dydaktyczna powoływana doraźnie przez Dyrektora DKiSZW do prac w ramach Centralnej Komisji Egzaminacyjnej Języków Obcych MON. W pracach CKEJO mogą uczestniczyć doświadczeni nauczyciele z wykształceniem filologicznym lub posiadający 4 stopień znajomości danego języka, które ukończyły studia pedagogiczne[147]. Egzaminy na poziomach pierwszym i drugim przeprowadzają nauczyciele uczący

[147] Decyzja nr 7 Dyrektora Departamentu Kadr i Szkolnictwa Wojskowego z dn. 14 maja 1998 r. w sprawie Regulaminu Działania Centralnej Komisji Egzaminacyjnej Języków Obcych MON § 3.

w ośrodkach etatowych, którzy również muszą spełniać analogiczne kryteria jak członkowie CKEJO. Za organizację i przebieg egzaminów odpowiada Dowództwo Wojsk Lądowych. Materiały egzaminacyjne przygotowywane są przez CKEJO (z wyjątkiem poziomu 1 – podstawowego) i są jednorodne dla wszystkich zdających w całym kraju. Dane dotyczące wyników egzaminacyjnych ewidencjonowane są w protokołach egzaminacyjnych i po zakończeniu egzaminów przekazywane są poprzez Dowództwo Wojsk Lądowych do Departamentu Kadr i Szkolnictwa Wojskowego. Prace egzaminacyjne magazynowane są przez CKEJO w WSNJO w Łodzi przez okres 1 roku i mogą służyć jako ewentualna dokumentacja w przypadku odwołań od rezultatów egzaminu. Osobom, które pomyślnie zdały egzamin resortowy wydawane jest świadectwo resortowe.

Egzamin resortowy składa się z czterech niezależnych części: czytania, słuchania, pisania i mówienia. Polega on na wypełnianiu specjalnych testów oraz rozmowie z komisją egzaminacyjną. Każda sprawność oceniana jest oddzielnie, a warunkiem jej zaliczenia jest uzyskanie minimum 70% poprawnych odpowiedzi.

Poziom 1

Czytanie

Sprawność ta oceniana jest na podstawie testu sprawdzającego zrozumienie przeczytanych tekstów. Na wykonanie wszystkich zadań przeznaczone jest 50-60 minut. Test składa się z 2 zadań. W części pierwszej egzaminowany rozwiązuje test wielokrotnego wyboru. Zdający zobligowany jest do przeczytania 5 krótkich tekstów zawierających 250 – 300 znaków. Do każdego tekstu przygotowane są 2 pytania zawierające 3 warianty odpowiedzi A, B i C, z których należy wybrać jedną prawidłową. W części drugiej egzaminowany zobowiązany jest zapoznać się z jednym dłuższym tekstem (ok.1000 znaków). Jest to również test wielokrotnego wyboru. Do tekstu przygotowanych jest 10 pytań z odpowiedziami A,B i C, z których należy wybrać jedną poprawną. Teksty stanowią oryginalne materiały anglojęzyczne, adoptowane pod względem trudności do poziomu zdających.

Słuchanie

Test sprawdzający umiejętność rozumienia materiału odtwarzanego z kasety magnetofonowej lub płyty kompaktowej. Czas trwania testu 20-30 minut. Test składa

się z 3 zadań. Egzaminowany wysłuchuje nagrań zarejestrowanych na nośniku audio. Każde nagranie powtarzane jest dwukrotnie z 30-40 sekundowymi przerwami. Przed rozpoczęciem każdej części przewidziany jest czas na zapoznanie się z pytaniami. W części pierwszej zdający wysłuchuje 4 krótkich nagrań o długości 30-40 sekund, do których przygotowane są 2 pytania z odpowiedziami A,B i C. Zdający zaznacza jedną prawidłową. W części drugiej egzaminowany wysłuchuje jednego dłuższego nagrania powtarzanego 2 razy. Do tekstu przygotowanych jest 6 zdań nawiązujących do nagrania. Obowiązkiem zdającego jest określenie czy podane twierdzenia są prawdziwe czy fałszywe.

W części trzeciej należy wysłuchać jednego dłuższego nagrania i odpowiedzieć na 6 pytań wybierając jedną prawidłową odpowiedź z 3 zaproponowanych.

Pisanie

Test sprawdzający umiejętność wypowiedzi pisemnej składasię z 3 zadań. W części pierwszej egzaminowany otrzymuje arkusz odpowiedzi w formie listu posiadającego rozpoczęcie i zakończenie. Zadaniem egzaminowanego jest uzupełnienie listu 6 zdaniami stanowiącymi rozwinięcie 6 haseł – podpowiedzi napisanych w języku polskim. W części drugiej egzaminowany zobligowany jest to utworzenia 6 pytań bazujących na podanych hasłach. W części trzeciej należy napisać krótkie wypracowanie (8 zdań) na zadany temat dotyczący problemów i zagadnień pochodzących z życia codziennego. Czas przewidziany na egzamin pisemny wynosi 50 minut.

Mówienie

Egzamin z tej sprawności przeprowadzany jest w formie indywidualnej rozmowy egzaminowanego z członkami komisji. Rozpoczyna się od tzw. rozgrzewki językowej mającej na celu zmniejszenie stresu egzaminacyjnego. Ta część egzaminu nie podlega ocenie. W części drugiej tworzony jest problem komunikacyjny wymagający nawiązania dialogu (np. zakupy w sklepie, sytuacja w restauracji, pytanie o drogę itp.). Dialog toczy się pomiędzy członkiem komisji występującym jako określona osoba, której interlokutorem jest zdający. Rozmowa powinna prowadzić do osiągnięcia określonego celu. Ostatnią część egzaminu stanowi

swobodna wypowiedź egzaminowanego na wybrany temat dotyczący zagadnień z zakresu życia codziennego.

Poziom 2

Egzaminy na stopień średnio zaawansowany posiadają odmienną formę egzaminowania i składają się z następujących elementów:

Czytanie

Test składa się z 3 zadań na zrealizowanie których przewidziane jest 75 minut. Egzaminowany zobligowany jest do zapoznania się z treścią 2 tekstów o tematyce ogólnej i jednym tekstem o charakterze ogólnowojskowym. Zadanie 1 stanowi test wielokrotnego wyboru składający się z 7 pytań zawierających po 3 warianty odpowiedzi A, B i C. Zadaniem zdającego jest zaznaczenie poprawnej odpowiedzi. W zadaniu drugim należy dopasować do tekstu 7 fragmentów, które uprzednio zostały z niego usunięte. Wśród tych fragmentów znajduje się jeden dodatkowy, który nie pochodzi z zamieszczonego tekstu. Trzecie zadanie polega na przeczytaniu tekstu, do którego podane jest 6 zdań. Egzaminowany powinien określić które stwierdzenia są prawdziwe a które fałszywe.

Słuchanie

Egzamin z tej sprawności polega na wysłuchaniu trzech nagrań, każde z nich powtarzane jest dwukrotnie. W części pierwszej po wysłuchaniu nagrania należy wybrać poprawne odpowiedzi do 7 pytań, które posiadają trzy warianty odpowiedzi A, B i C. W zadaniu drugim należy wychwycić z nagrania 6 fragmentów informacji i zanotować je na arkuszu odpowiedzi. Zadanie trzecie polega na wysłuchaniu nagrania a następnie określeniu, czy 7 podanych zdań jest prawdziwych, czy fałszywych. Czas trwania testu około 25 – 35 minut.

Pisanie

Egzaminowany ma zrealizować 2 zadania w czasie 75 minut. W zadaniu pierwszym zdający wybiera jeden z dwóch zaproponowanych tematów (w tym jeden związany jest z tematyką wojskową) i zobligowany jest do napisania listu o charakterze prywatnym lub służbowym. W części drugiej należy napisać wypracowanie na zasugerowany temat zawierające 120 – 150 słów oraz umieścić w nim dodatkowo 6-8 informacji podanych w arkuszu egzaminacyjnym.

Mówienie

Sprawność ta realizowana jest na zasadzie rozmowy egzaminowanego z komisją. Test prowadzony jest przez minimum 2 egzaminatorów – prowadzącego egzamin i oceniającego. Część pierwszą stanowi luźna rozmowa na tematy ogólne: praca, hobby, rodzina itp. Część druga polega na dialogu z egzaminatorem prowadzonym w celu osiągnięcia konkretnego celu. Egzaminowany otrzymuje wskazówki w formie pisemnej sugerujące przebieg rozmowy. W części trzeciej prowadzona jest krotka rozmowa na temat ogólny wybrany przez egzaminatora.

Poziom 3

Egzamin na zaawansowany stopień znajomości języka obcego przeprowadzany jest przez Centralną Komisję Egzaminacyjną Języków Obcych w której uczestniczą również obcojęzyczni specjaliści językowi. Egzamin ten podobnie jak poprzednie sprawdza opanowanie języka w czterech obszarach:

Czytanie

Test składa się z 3 zadań, które należy zrealizować w ciągu 60 minut. W części pierwszej egzaminowany zobowiązany jest do przeczytania 2 tekstów niezwiązanych tematycznie ze sobą i powinien wybrać poprawne odpowiedzi do 6 pytań z podanymi 3 wariantami A, B i C do każdego pytania. Zadanie drugie polega na uzupełnieniu artykułu w formie wywiadu, do którego należy dopasować 7 pytań lub stwierdzeń zamieszczonych poniżej tekstu. Wśród nich znajduje się jedno dodatkowe pytanie lub stwierdzenie, które nie jest związane z treścią wywiadu. Zadanie 3 stanowi test wielokrotnego wyboru. Do tekstu podane jest 7 pytań z 3 wariantami odpowiedzi A,B i C, z których tylko jedna jest poprawna.

Słuchanie

Test składa się z 4 zadań, które należy zrealizować w ciągu 40 – 45 minut. W części pierwszej należy wysłuchać dwukrotnie 5 fragmentów nagrań stanowiących wyciągi z wiadomości radiowych, telewizyjnych i zaznaczyć prawidłowe rozwiązanie w teście wielokrotnego wyboru zawierającego 5 pytań każde z 3 wariantami odpowiedzi. Zadanie drugie polega na wysłuchaniu 5 krótkich dialogów. Do każdego dialogu przewidziane jest jedno pytanie oraz 4 warianty odpowiedzi A, B, C i D. Zadaniem egzaminowanego jest zaznaczenie jednej poprawnej odpowiedzi. Zadanie

trzecie polega na wysłuchaniu jednego nagrania, do którego przygotowano 4 pytania. Egzaminowany dokonuje wyboru jednej poprawnej odpowiedzi spośród 3 wariantów A,B i C. W zadaniu czwartym egzaminowany wysłuchuje krótkiego fragmentu odprawy służbowej, instruktażu itp. i zobligowany jest do wykonania na arkuszu odpowiedzi 6 krótkich notatek dotyczących zasugerowanych problemów.

Pisanie

Na tą sprawność zarezerwowano 90 minut. Pierwsze zadanie stanowi pisemna reakcja (w formie listu obejmującego 150 –180 słów) na sytuację przedstawioną w poleceniu. Arkusz odpowiedzi zawiera dodatkowe informacje, które należy uwzględnić przy redagowaniu listu. Zdanie drugie polega na napisaniu wypracowania zawierającego 200-250 wyrazów na jeden z 3 podanych tematów o tematyce ogólnowojskowej.

Mówienie

Test składa się z 3 etapów. Zadanie służy do określenia czy egzaminowany potrafi posługiwać się językiem obcym w sytuacjach towarzyskich. Zdający udziela odpowiedzi na bezpośrednie pytania egzaminującego dotyczące pracy, zainteresowań, rodziny itp. W drugiej fazie egzaminu zdający opisuje sytuację przedstawioną na ilustracji oraz udziela odpowiedzi na pytania tematycznie powiązane z prezentowanym zdjęciem lub rysunkiem. Ostatnie zadanie polega na wypowiedzi na 3 tematy określone przez egzaminatora luźno związane z ówcześnie zaprezentowaną ilustracją. Faza ta umożliwia egzaminowanemu swobodne zaprezentowanie posiadanych umiejętności językowych.

Norma STANAG 6001 określa tylko zakres przygotowania językowego i wymogi jakie powinna spełniać osoba legitymująca się świadectwem znajomości danego języka na odpowiednim poziomie. Norma ta nie definiuje natomiast sposobu przeprowadzania egzaminów resortowych, pozostawiając tą kwestię w kompetencji stosownych instytucji narodowych. Zaprezentowany model egzaminu obowiązujący w Polsce opracowany został przez Departament Kadr i Szkolnictwa

Wojskowego przy konsultacji z brytyjskimi specjalistami językowymi desygnowanymi przez British Council[148] do współpracy z Wojskiem Polskim.

4. 3 Analiza treści nauczania języka angielskiego w aspekcie operacyjno - taktycznym

Wymagania postawione Polskim Siłom Zbrojnym przez Sojusz Północnoatlantycki w zakresie interoperacyjności zobligowało Wojsko Polskie do wdrożenia nauczania języków obcych w oparciu o normę językową STANAG 6001. Wymagało to gruntownej przebudowy systemu nauczania języków obcych. Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego powołał zespół specjalistów, który opracował programy ramowe nauczania języka angielskiego[149]. W programach określono cele nauczania, zestawy umiejętności w ramach poszczególnych sprawności językowych, poziom ich kompetencji językowej i komunikacyjnej oraz zestawy tematyczne dla poszczególnych stopni językowych co umożliwiło sformułowanie jednolitych kryteriów egzaminacyjnych dla całych Sił Zbrojnych. W programie określono, iż opanowanie danego poziomu językowego powinno nastąpić po kursie obejmującym 360 – 600 godzin lekcyjnych w zależności od typu kursu. Maksymalną liczę godzin przewidziano dla kursów intensywnych, stacjonarnych, realizowanych w ciągu 3 - 5 miesięcy, a minimalny nakład godzin dla kursów realizowanych w warunkach akademickich w systemie 2-4 godzin tygodniowo przez okres 3-4 lat nauki. Grupy słuchaczy nie powinny liczyć więcej niż 15 osób. Zrezygnowano z opracowania jednolitych programów nauczania dla poszczególnych poziomów, wychodząc z założenia, iż ośrodki realizujące nauczanie języków obcych w Siłach Zbrojnych opracują programy szczegółowe zindywidualizowane dla każdego kursu, co pozwoliłoby na najefektywniejsze wykorzystanie czasu nauki, dostosowanie tematyki kursu do potrzeb kształconej grupy (np. inna tematyka specjalistyczna poruszana byłaby w grupach słuchaczy

[148] British Council jest niezależną i apolityczną organizacją utworzoną w 1934 z siedzibą w Londynie, propagującą język angielski oraz brytyjski dorobek kulturalny, naukowy i intelektualny.
[149] Szczepański K. Kowalewski J. Kiełkowski T., Ramowe programy nauczania języka angielskiego. Poziomy 1,2,3 wg STANAG 6001/. Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego. Druk DWLąd Zam. 346 1999.09.02.

przygotowywanych do udziału w operacjach pokojowych, a inna dla kandydatów do służby w dowództwach i sztabach NATO), oraz dostosowanie kursów do realnego poziomu językowego słuchaczy. Ogólnie scharakteryzowano zakres słownictwa wojskowego oraz dokonano określenia parytetów godzinowych przeznaczonych na tematykę ogólną oraz tematykę specjalistyczną.

Czas Tematyka	**STOPIEŃ I**	**STOPIEŃ II**	**STOPIEŃ III**
Ogólna	90-95%	80-90%	60-70 %
Specjalistyczna	5-10 %	10-20%	30 -40%

Tab. 4 - 7. ***Parytety czasowe dla tematyki ogólnej i specjalistycznej na danych stopniach nauczania.***
Źródło: Badania własne, analiza Ramowych programów nauczania języka angielskiego.

Stopień	I		II		III	
Ośrodek	Godzin ogółem	słownictwo wojskowe	godzin ogółem	słownictwo wojskowe	Godzin ogółem	słownictwo wojskowe
WSNJO Łódź	540	24 (4,4%)	540	60 (11,1%)	540	123 (22,7%)
WSOWLąd Wrocław	540	40 (7,5%)	540	64 (11,8)	540	130 (24%)
2 KZ Kraków	540	64 (11,8%)	540	40 (7,4%)	540	72 (13,4%)

Tab. 4 - 8. ***Czas nauki przeznaczony na poznanie słownictwa wojskowego.***
Źródło: Badania własne, analiza programów nauczania.

Analiza treści nauczania zawartych w programach trzech najważniejszych ośrodków językowych dla potrzeb wojsk lądowych wykazuje, iż nie we wszystkich etapach nauczania parytety godzinowe dotyczące słownictwa ogólnego/specjalistycznego zostały zachowane zgodnie z wymogami programów ramowych. Jak wykazuje tabela 4 – 8 w żadnym ośrodków nie został zachowany wymóg zaimplementowania do programów nauczania 30 – 40 % zajęć lekcyjnych dotyczących słownictwa wojskowego. Sytuacja ta jest usprawiedliwiana przez osoby opracowujące programy potrzebą przygotowania słuchaczy do egzaminów resortowych, w których specjalistyczne słownictwo wojskowe nie stanowi priorytetu. Analiza treści testów egzaminacyjnych przygotowywanych przez Centralną Komisję Egzaminacyjną Języków Obcych MON na trzeci stopień

wykazuje, że specjalistyczna terminologia wojskowa nie jest w nich uwzględniana. Słownictwo wojskowe zawarte w testach ma charakter ogólnowojskowy, jaki można spotkać w doniesieniach prasowych dotyczących spraw związanych z wojskiem. Może to wynikać z faktu, że zespół opracowujący testy egzaminacyjne przygotowuje je w sposób uniwersalny, niezależnie od rodzaju sił zbrojnych w jakim służy egzaminowany.

Na kursach pierwszego stopnia, nauczanie słownictwa wojskowego ogranicza się do nazewnictwa podstawowego jak podstawowe pojęcia i nazwy rodzajów wojsk, stopnie wojskowe, nazwy podstawowego sprzętu, uzbrojenia, umundurowania i wyposażenia pojedynczego żołnierza, słownictwo związane z organizacją dnia służbowego żołnierza. Na tym poziomie nauczania we wszystkich programach nie są poruszane zagadnienia dotyczące wyższych szczebli dowodzenia, gdyż słuchacze dysponują zbyt ubogimi ogólnymi kompetencjami językowymi i komunikacyjnymi, aby wprowadzać im słownictwo specjalistyczne.

Na drugim stopniu, czas przeznaczony na słownictwo specjalistyczne powinien stanowić 10 – 20% całości materiału, paradoksalnie wolumen godzin w 2 KZ jest zmniejszony o 47,5% w stosunku do poziomu pierwszego. Na tym etapie nauczania pojawią się tematy związane ze strukturą, rolą, zadaniami i zasadami działania pododdziału na szczeblu drużyny/plutonu na współczesnym polu walki, elementy rozkazodawcze, analizy zadania i oceny sytuacji na szczeblu plutonu/kompanii, analiza oryginalnych dokumentów bojowych, regulaminów i instrukcji.

Słownictwo operacyjno – taktyczne pojawia się we wszystkich analizowanych programach na 3 stopniu znajomości języka. Omawiane są zasady prowadzenia działań bojowych w obronie i natarciu, problemy związane z planowaniem, oceną sytuacji, podejmowaniem decyzji, dowodzeniem i kontrolą (C^2). Analizowane i tworzone są pisemnie zarządzenia wstępne, rozkazy bojowe. Słuchacze powinni być przygotowywani do meldowania wypracowanych decyzji, stawiania zadań bojowych, czy prowadzenia odpraw i narad. Ponadto programy zawierają tematy związane z operacjami pokojowymi. Tematyka programów powinna również zapoznawać słuchaczy ze strukturą organizacyjną Sojuszu Północnoatlantyckiego, nomenklaturą

związaną z nazewnictwem instytucji, organów i elementów organizacyjnych NATO oraz narodowych ogniw i systemów dowodzenia siłami zbrojnymi. W programach zaleca się wykorzystywanie do zajęć oryginalnych materiałów wojskowych: instrukcji, regulaminów walki, materiałów pozyskanych z Internetu oraz dostępnych w kraju wojskowych podręczników specjalistycznych.

Należy jednak stwierdzić, iż dobór tematów, zakres słownictwa oraz treści nauczania dotyczącego specjalistycznego słownictwa wojskowego zawarte w programach w dużej mierze zależały od inwencji i doświadczenia autorów programów (głownie nauczycieli wojskowych), ich wiedzy wojskowej, znajomości potrzeb i wymagań językowych z jakimi spotkają się słuchacze.

4.4 Środki dydaktyczne wykorzystywane w szkoleniu językowym

Obserwacje poczynione podczas hospitacji zajęć w ośrodkach językowych podległych Dowództwu Wojsk Lądowych pozwalają stwierdzić, iż instytucje odpowiedzialne za nauczanie języków obcych w Siłach Zbrojnych nie dysponują odpowiednimi środkami dydaktycznymi wspierającymi proces nauczania. Ośrodki wyposażone są tylko w podstawowe urządzenia techniczne: radiomagnetofony, magnetowidy, telewizory, rzutniki światła dziennego. Sprzęt audio – wizualny jest starszej generacji, wyeksploatowany i średniej bądź niskiej jakości. Ośrodki nie dysponują również odpowiednią ilością sprzętu, aby wyposażyć w niego wszystkie sale wykładowe. Brak jest profesjonalnych laboratoriów językowych, komputerów przeznaczonych do zastosowań dydaktycznych, kserokopiarek i materiałów eksploatacyjnych, dostępu do Internetu. Ośrodki nie posiadają sal wykładowych odpowiednio wyposażonych technicznie. Ponadto ośrodki nie dysponują dostępem do telewizji satelitarnej.

Podobna sytuacja występuje w przypadku materiałów dydaktycznych. Brak jest specjalistycznych podręczników do nauczania języka wojskowego, oryginalnych anglojęzycznych regulaminów i dokumentów NATO, dydaktycznych programów komputerowych do nauczania specjalistycznego języka wojskowego (jakie oferuje np. Defense Language Institute, Lackland USA). Ośrodki nie

dysponują odpowiednią ilością skryptów, opracowań własnych lub materiałów oryginalnych, które mogłyby służyć do nauczania słownictwa operacyjno – taktycznego. Tylko biblioteka Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych regularnie prenumeruje anglojęzyczne czasopisma wojskowe [150]. Brak jest również kaset wideo z nagraniami zawierającymi materiały wojskowe. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest niedofinansowanie ośrodków prowadzących nauczanie języków. Nauczyciele stosują głownie ogólnodostępne na rynku podręczniki do nauki języka angielskiego (Headway, Matters, Cutting Edge) i dostępne do nich kasety oraz podręczniki do nauki gramatyki j. angielskiego (Murphy, Marinnet) oraz słowniki. Na trzecim stopniu nauczania słuchacze z reguły prenumerują angielskojęzyczne czasopismo Newsweek, będące de facto jedynym tego typu periodykiem dostępnym na polskim rynku po przystępnej cenie (studenci prenumerują je na własny koszt). Nauczyciele samodzielnie przygotowują materiały do zajęć korzystając z czasopism ogólnych, Internetu oraz nagrywają audycje telewizyjne o tematyce ogólnowojskowej.

W nauczaniu specjalistycznego słownictwa wojskowego nauczyciele używają dostępnych podręczników wojskowych[151] i opracowań własnych, z którymi spotkało się w trakcie kursów 57 % respondentów, nagrania magnetofonowe (71 %), filmy wideo (49 %), folie i slajdy (19 %), oryginalne dokumenty wojskowe (regulaminy, zarządzenia, rozkazy bojowe, SOPs itp.), z którymi zetknęło się 17 % ankietowanych, tablice poglądowe 14 %, komputerowe programy dydaktyczne 9 %, Internet 6 %.

---

[150] Prenumerowane czasopisma: Armed Forces Journal (USA), Armour (USA), Army (USA), CBW Conwentions Bulletin (GBR), Engineer (USA), Infantry (USA), International Defense Review (GBR), Military Engineer (USA), Military Review (USA),- National Defense Journal (USA), - Strategy&Tactics (USA.

[151] Materiały pozyskane z Defense Language Institute, USA, lub dostępne na rynku polskim – Tactical English for Land Forces in PSO, Command English, Z angielskim do NATO.

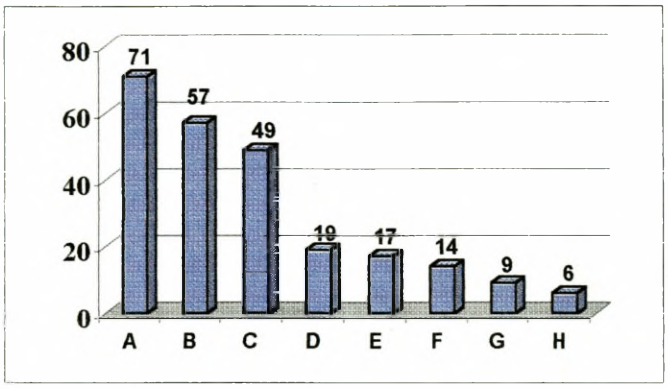

A - Nagrania magnetofonowe
B - Wojskowe podręczniki i skrypty specjalistyczne
C - Filmy wideo
D - Folie, slajdy
E - Tablice poglądowe
F - Dokumenty oryginalne, zarządzenia, regulaminy itp.
G - Komputerowe programy dydaktyczne
H- Internet

Rys. 4 – 10. ***Środki dydaktyczne stosowane w nauczaniu specjalistycznego słownictwa wojskowego.***
Źródło: Badania własne, pyt. 25.

48 % respondentów pozytywnie oceniło środki dydaktyczne wykorzystywane przez nauczycieli podczas kursów językowych, 36 % wyraziło się negatywnie o zastosowanych pomocach dydaktycznych, 6 % nie umiało ocenić ich przydatności, 2 % stwierdziło, że dany element nie występował (środki nie były stosowane), 8% respondentów nie udzieliło odpowiedzi na zadane pytanie.

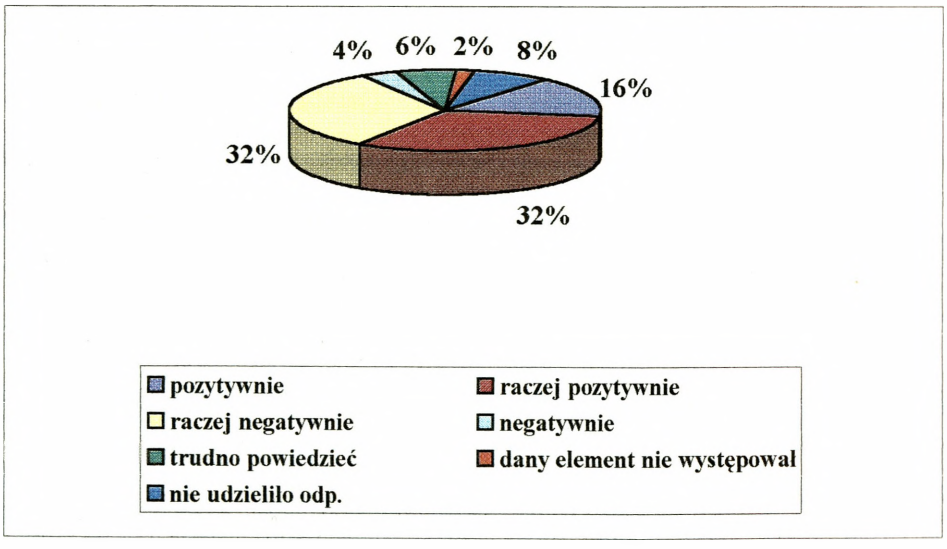

Rys. 4 - 11. ***Ocena środków dydaktycznych przeprowadzona przez oficerów uczestniczących w kursach językowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 24-5.

Środki dydaktyczne dostępne w ośrodkach językowych zostały ocenione pozytywnie przez nauczycieli. Dostępne środki pozytywnie oceniło 59% nauczycieli, negatywnie 35%, a 6% ankietowanych nie potrafiło dokonać oceny.

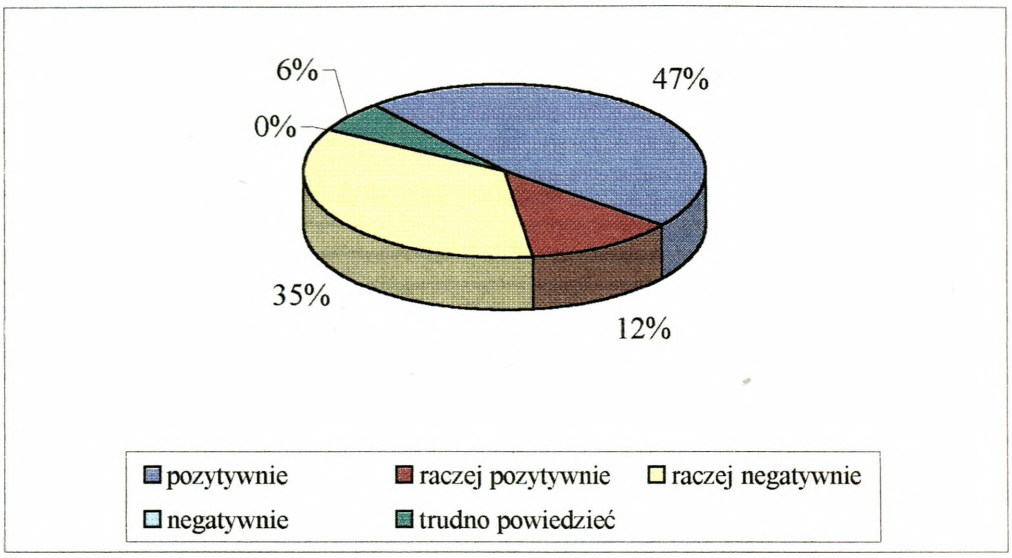

Rys. 4 - 12. ***Ocena środków dydaktycznych przeprowadzona przez nauczycieli uczących na kursach językowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 24-5.

Mimo, iż prawie połowa respondentów oceniła pozytywnie środki dydaktyczne wykorzystywane w nauczaniu języków obcych, to jednakże zastosowanie szerszej gamy środków dydaktycznych umożliwiłoby lepsze wykorzystanie ich funkcji szczególnie dydaktycznej[152], co wpłynęłoby na podniesienie poziomu nauczania języków. Jak wynika z rys. 4- 10. nauczyciele bazują raczej na tradycyjnych środkach stosowanych w nauczaniu jak podręcznik, kaseta magnetofonowa, czy też kaseta wideo. Jednakże jak stwierdza K. Żegnałek: „[...] Posługiwanie się jednym środkiem, nawet tak uniwersalnym jak film, audycja telewizyjna, program komputerowy – nie jest wystarczającym warunkiem **powodzenia dydaktycznego**, czyli osiągnięcia celów[...]"[153]. Szerokie pole możliwości w zakresie podniesienia efektywności nauczania tkwią również w wykorzystaniu technik multimedialnych, a szczególnie w nauczaniu wspomaganym komputerowo (tzw. CALL), które: „[...] stanowi nowe potężne źródło możliwości w nauczaniu języków obcych [...]"[154]. Interaktywne programy komputerowe pozwalają nie tylko uatrakcyjnić proces uczenia się słownictwa specjalistycznego, lecz umożliwiają jednocześnie pogłębienie czy też odświeżenie wiedzy z różnych

[152] Kupisiewicz Cz., Podstawy..., op.cit. s. 200.
[153] Żegnałek K., Dydaktyka....op. cit., s. 215.
[154] Brown H.D., Teaching..., op.cit. s. 144.

dziedzin wojskowych: taktyki, kierowania ogniem, cyklu decyzyjnego czy też topografii wojskowej[155]. Ponadto komputer stanowi doskonały środek do testowania wiedzy ucznia.

Szczególnie niedocenianym źródłem wiedzy w zakresie angielskiego słownictwa operacyjno - taktycznego jest Internet (6% respondentów). „Światowa pajęczyna" umożliwia dostęp do oryginalnych materiałów jakimi są anglojęzyczne regulaminy walki, publikacje sojusznicze (AP) NATO, specjalistyczne czasopisma wojskowe w formie elektronicznej itp. W Internecie można znaleźć również wojskowe strony edukacyjne jak np. utworzoną przez British Council stronę umożliwiającą interaktywne nauczania słownictwa wojskowego w ramach projektu „English Peacekeeping Project"[156].

Mimo wiadomej sytuacji finansowej Wojska Polskiego, należałoby znaleźć środki na doinwestowanie ośrodków językowych, aby kursy językowe były prowadzone za pomocą środków dydaktycznych na miarę XXI wieku.

4.5. Ocena przygotowania językowego oficerów wojsk lądowych do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych w aspekcie zadań operacyjno - taktycznych

Jednym z głównych celów przeprowadzonych badań ankietowych była ocena przygotowania językowego oficerów wojsk lądowych pod względem znajomości angielskiej terminologii operacyjno – taktycznej. Metodologia badań oferuje szeroki zakres narzędzi badawczych, które każdy badacz musi dostosować do swoich potrzeb, gdyż jak wskazują C. Marshall i G. Rossman „[...] metody badań naukowych i techniki gromadzenia danych muszą być ściśle powiązane z pytaniami badawczymi i teorią przedmiotu [...]"[157].

Narzędzia badawcze tworzone są każdorazowo „[...] dla poznania określonej sytuacji zjawiska czy problemu [...]"[158] dlatego też, aby uzyskać reprezentatywne

---

[155] Autor korzystał z tego typu programów podczas kursów organizowanych w Defense Language Institute, Lackland (TX) USA.

[156] Wykaz stron WWW zawierających materiały możliwe do wykorzystaniu w nauczaniu słownictwa operacyjno – taktycznego zawiera propozycja programu nauczania angielskiej terminologii wojskowej zamieszczona w rozdziale 5.

[157] Marshall C. Rossman G.,Designing..., op. cit., s. 36.

[158] Pilch T., Zasady...op. cit., s.135.

wyniki stopnia przygotowania językowego oficerów wojsk lądowych w aspekcie operacyjno – taktycznym przygotowany został zestaw narzędzi badawczych obejmujący kwestionariusz ankiety (K-1 i K-2) opracowany z myślą o oficerach służących w dowództwach i sztabach NATO oraz jednostkach wielonarodowych (zał. 2 i 3), ankietę (K-3) dla nauczycieli uczących na kursach językowych (zał. 4) oraz kwestionariusze wywiadów przeprowadzonych z ekspertami ze Sztabu Generalnego Wojska Polskiego (zał. 7) oraz Akademii Obrony Narodowej - organizatorami Kursu Taktyczno – Operacyjnego Integracji z NATO (zał. 8).

Bazując na tabeli porównawczej sposobów ankietowania Weisa i Stainmetza[159] zdecydowano się zastosować formę pisemną zawierającą drukowaną listę pytań jaką jest kwestionariusz ankiety [160] ze względu na zakres tematyczny, brak możliwości wpływu ankietera na ankietowanego, zakres ilościowy i rozproszenie badanej populacji oraz koszty tego typu badań. Przy opracowaniu kwestionariuszy zastosowano schemat przygotowania tego typu narzędzia badawczego proponowany przez H. D. Mummendey[161]. Przy formowaniu pytań zwrócono uwagę, aby sformułować je adekwatnie do kompetencji językowych i przyzwyczajeń badanej populacji.[162] Większość z 34 pytań stanowią pytania z kafeterią zamkniętą -19. Ponadto wykorzystane zostały również pytania z kafeterią konjunktywną – 8, półotwartą – 5, otwartą – 2[163]. Ankieta dla oficerów wojsk lądowych musiała być przygotowana w dwóch wariantach: dla oficerów aktualnie służących w strukturach międzynarodowych (K-1), oraz dla oficerów, którzy takową służbę już odbyli (K–2), aby uzyskać od nich odpowiedzi dotyczące stanu w okresie ich służby w strukturach międzynarodowych a nie obecnego poziomu przygotowania językowego. Zakres problemów analizowanych w obu ankietach był identyczny, zmiany dotyczyły tylko ujęcia stylistycznego i czasowego zadawanych pytań. Po przygotowaniu narzędzia badawczego przeprowadzony został test pilotażowy na terenie Polski na

---

[159] Weis H.-C. Steinmetz P., Marktforschung (3., überarb. u. erw. Aufl.) Kiehl, Ludwigshafen 1998, s. 47.
[160] Kupisiewicz Cz., Dydaktyka,...op.cit., s. 39.
[161] Por. Mummendey H. D., Fragebogen- Methode, Hogrefe, Göttingen 1999, rozdz.4.
[162] Bortz J. Döring N., Forschungsmethoden und Evaluation. 2. Auflage, Springer Berlin,1995, s. 232.
[163] Wprawdzie T. Pilch nie przewiduje w badaniach ankietowych pytań otwartych, jednakże uwzględniając fakt, iż inni autorzy [por. Bortz/Döring (1995), Weis H.-C., Steinmetz P (1998), M.Łobocki, (200)] dopuszczają w ankietach tego typu pytania, autor niniejszej pracy uznał za stosowne dołączenie do arkusza ankiety dwóch pytań otwartych.

grupie 18 oficerów wojsk lądowych, którzy służyli w dowództwach i sztabach NATO, oraz którzy pełnią służbę w Wielonarodowym Korpusie Północ – Wschód w Szczecinie. Ponadto eksperymentalnie zamieszczono skróconą wersję ankiety w Internecie, na którą odpowiedziało 22 respondentów (zał. 6). Wyniki tej ankiety wskazały na niską ocenę stopnia znajomości słownictwa wojskowego przez cywilną kadrę dydaktyczną uczącą w Polsce na kursach językowych, co potwierdziło dane uzyskane na podstawie nieformalnych wywiadów ukrytych z cywilnymi nauczycielami wykładającymi na kursach językowych w resorcie Obrony Narodowej. Dlatego też autor zdecydował się przygotować dodatkową ankietę dla cywilnych nauczycieli języków obcych (kwestionariusz ankiety K–3), aby zweryfikować konstatacje dotyczące systemu przygotowania językowego oficerów wojsk lądowych. Celem tego sondażu było zapoznanie się z opiniami cywilnej kadry dydaktycznej oraz porównanie tych opinii z ocenami byłych słuchaczy, którzy uczestniczyli w tych kursach. Ankieta dla nauczycieli zawiera 19 pytań z czego 8 z kafeterią zamkniętą, 6 z otwartą, 3 z kafeterią konjunktywną i 2 z półotwartą.

Ponadto wyniki internetowej ankiety próbnej posłużyły do modyfikacji ankiet K–1, K–2 i K– 3, które po ich przetestowaniu na grupie próbnej uzyskały ostateczny kształt.

Badania ankietowe prowadzono według schematu zaproponowanego przez Weisa i Stainmetza[164].

[164] Weis H.-C., Steinmetz P., ...op. cit., s. 87.

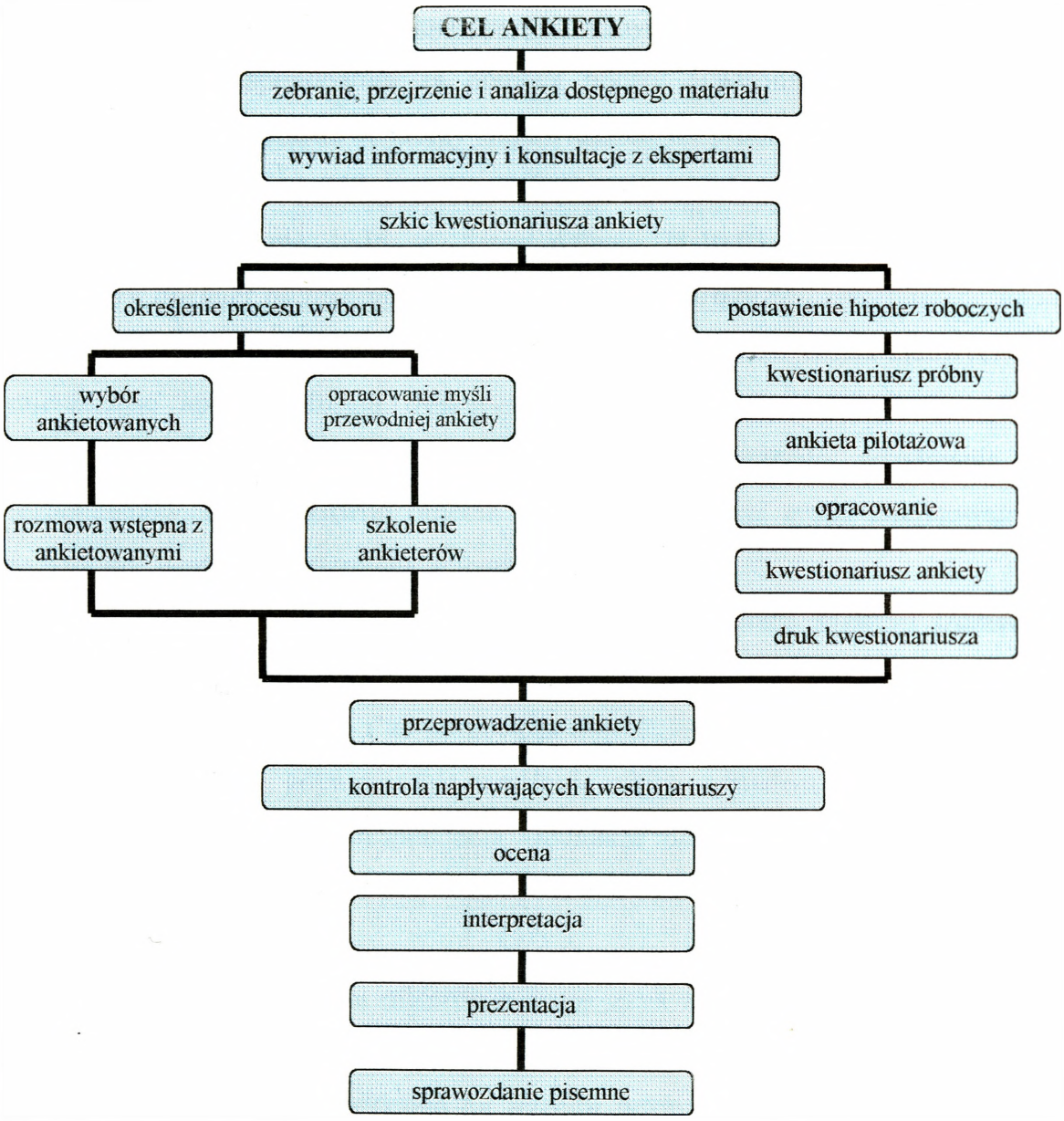

Rys. 4 - 13. ***Schemat prowadzenia badań ankietowych wg. Weisa i Stainmetza.***

Do przeprowadzenia badań wykorzystano technikę ankiety audytoryjnej[165], przeprowadzonej osobiście przez autora, której poddani zostali głównie oficerowie wojsk lądowych służący w Polsce w Wielonarodowym Korpusie Północ – Wschód w Szczecinie, oraz częściowo – oficerowie służący w dowództach JHQ CENT w Heidelbergu (Niemcy) oraz JHQ NOETHEAST w Karup (Dania).

Do przeprowadzania ankiet w PKW w Afganistanie i w UNIFIL w Libanie o pomoc poproszono specjalnie przeszkolonych ankieterów, którzy rozpoczynali służbę

[165] Łobocki M., Metody ....op.cit., s. 260.

w tych kontyngentach. Część ankiet przygotowanych w formacie *.html i *.doc została przesłana respondentom za pomocą poczty elektronicznej (e – mail) [166]. Ponadto ilość respondentów, którzy odpowiedzieli na próbną ankietę internetową zachęciły autora do opublikowania pełnej wersji ankiety w Internecie (zał. 5). Ankieta zamieszczona była w Sieci dniach 23.10.03–23.12.03 na stronie *http://www.ankieter.pl/ankieta.php?id=1803&kod=BD162979*.

O jej wypełnienie zwrócono się do respondentów – oficerów wojsk lądowych zamieszczając apel na forum dyskusyjnym Polski Zbrojnej *http://www.polska-zbrojna.pl/dyskusja/list.php3?num=1*. Na apel odpowiedziało pozytywnie 14 respondentów, co umożliwiło objęcie badaniami większej grupy ankietowanych i uzyskanie bardziej obiektywnych wyników.

Ankieta miała charakter anonimowy w celu zagwarantowania większej szczerości wypowiedzi respondentów. Jednakże dla respondentów indywidualnych ankietowanych korespondencyjnie i za pomocą poczty elektronicznej ankieta miała charakter quasi jawny[167], gdyż sam fakt przesłania ankiety e-mailem mógłby umożliwić ankieterowi identyfikację respondenta. Jednakże dane osobowe ankietowanych w uzyskane w ten sposób nie były analizowane w trakcie pracy nad ankietą.

Wyniki ankiet

Wszyscy ankietowani oficerowie znają język angielski. 65% respondentów zna język na poziomie trzecim i wyższym, 10% legitymuje się niepełnym świadectwem znajomości angielskiego na trzecim poziomie, 23 % zna angielski na poziomie drugim, a 2 % respondentów zna angielski na poziomie niepełnej „dwójki". Skierowanie ich do operacji pokojowej ze słabszą znajomością języka uwarunkowane było specyfiką zajmowanych stanowisk specjalistycznych (logistyczne).

[166] Por. Jones S., Studying the Net: Intricacies and Issues [w:] S. Jones., Doing Internet Research. Critical Issues and Methods for Examining the Net, Sage Publications Inc, Thousand Oaks 1999, s. 1-28.
[167] Tamże, s. 261.

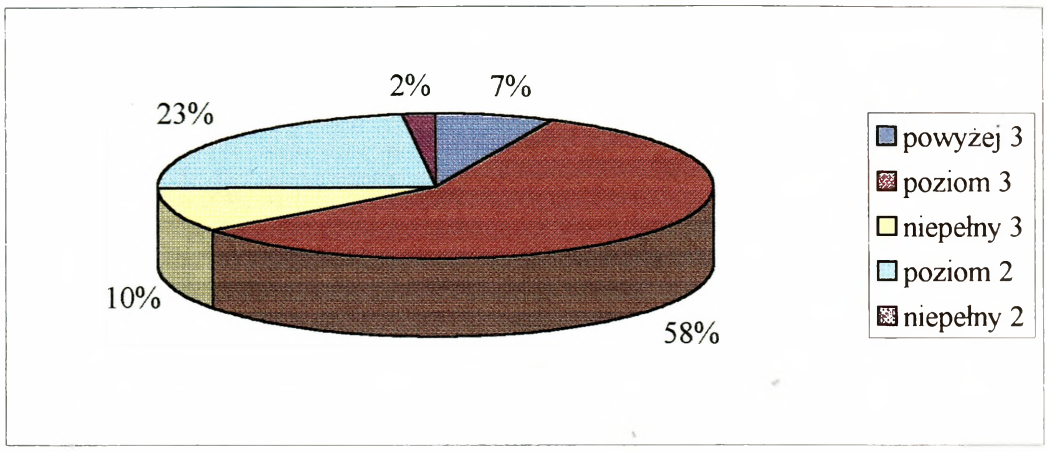

Rys. 4 - 14. ***Znajomość języków obcych w badanej grupie oficerów wojsk lądowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 8.

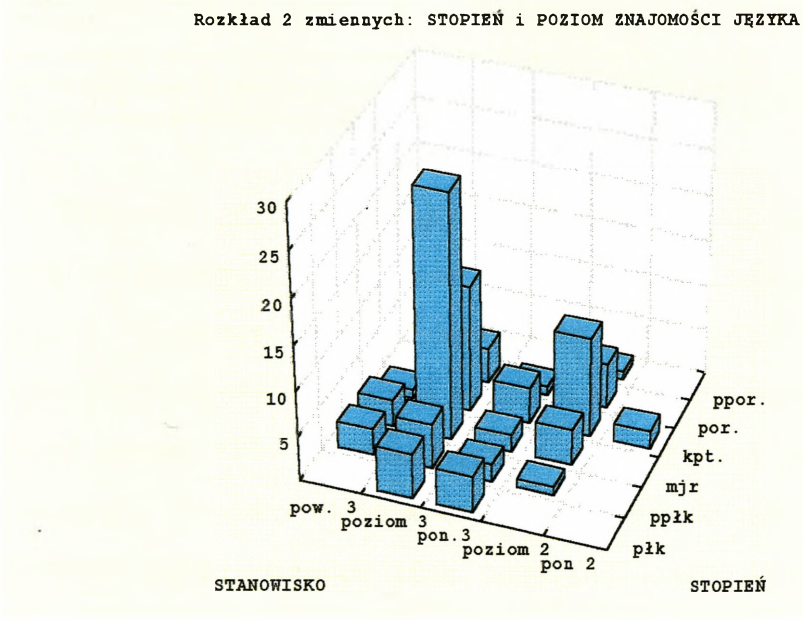

Rys. 4 - 15. ***Korelacja pomiędzy stopniem wojskowym a znajomością języka angielskiego.***
Źródło: Badania własne, pyt. 1 i 8.

Autora zainteresowało pytanie, czy istnieje związek pomiędzy stopniem wojskowym a znajomością języka obcego. Na podstawie obliczeń siły związku należy stwierdzić, iż istnieje przeciętna korelacja pomiędzy stopniem wojskowym a stopniem znajomości języka angielskiego (V Cramera = 0,30).

Ponadto 67 % badanych zadeklarowało znajomość innych języków obcych: rosyjskiego 45 %, niemieckiego 23 %, francuskiego 8 %, serbsko –

chorwackiego – 4 %. 2 % ankietowanych zna duński, 2 % hiszpański, po 1 % zna włoski, holenderski, arabski oraz chiński.

poziom / język	powyżej SPJ 3333	SPJ 3333	niepełny SPJ 3333	SPJ 2222	niepełny SPJ 2222	SPJ 1111	niepełny SPJ 1111	brak formalnie potwierdzonej znajomości
francuski				2		2		4
niemiecki	1	2		5	3	2	1	10
Rosyjski	1		1	10	4	8	2	19
serbsko-chorwacki								4
Duński								2
hiszpański								2

Tab. 4 - 9. ***Znajomość innych języków obcych przez ankietowanych oficerów wojsk lądowych.***
Źródło: Opracowanie własne na podstawie opinii z ankiet pyt. 10.

Większość oficerów wojsk lądowych uczyło się języka angielskiego na kursach stacjonarnych organizowanych w ośrodkach nauczania języków obcych podległym resortowi Obrony Narodowej. W kursach pierwszego stopnia (podstawowy) znajomości języka uczestniczyło 60% respondentów, w kursach drugiego stopnia 74 % ankietowanych, a w kursach na poziomie trzecim 64 % respondentów. Ponadto oficerowie mieli możliwość uczestniczenia w kursach językowych organizowanych poza granicami kraju. Aczkolwiek z tego typu nauczania miało możliwość skorzystania: na stopniu 2 – 4 %, a na stopniu 3 – 8 % respondentów.

12 % ankietowanych zadeklarowało znajomość języka angielskiego uzyskaną w szkole średniej lub zdobytą na uczelni cywilnej. Również 12 % respondentów zadeklarowało udział w kursach organizowanych przez instytucje cywilne. 42 % ankietowanych samodzielnie doskonaliło znajomość języka angielskiego. 3 % ankietowanych uczestniczyło w studiach na zagranicznej uczelni wojskowej, w której językiem wykładowym był język angielski, 1% ankietowanych studiowało na zagranicznej uczelni cywilnej, w której językiem wykładowym był język angielski.

	kurs stacjo-narny	kurs zaoczny	kształcenie indywidual ne	Nie udzieliło odpowiedzi	Nie posiada danego stopnia	Uczestniczyło lecz nie zdało egzaminów po kursie
stopień 1	57	4	18	21	0	0
stopień 2	72	5	8	13	2	2
stopień 3	64	2	4	1	29	10

Tab. 4 - 10. ***Tryb uczestnictwa w kursach językowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 14.

Oficerowie wojsk lądowych mieli możliwość doskonalenia znajomości języka angielskiego w różny sposób:

Na pierwszym stopniu nauczania (tab. 4-10) 57% respondentów uczestniczyło w kursach stacjonarnych, 4% w kursach zaocznych, 18% indywidualnie uczyło się języka, a 21% respondentów nie udzieliło odpowiedzi.

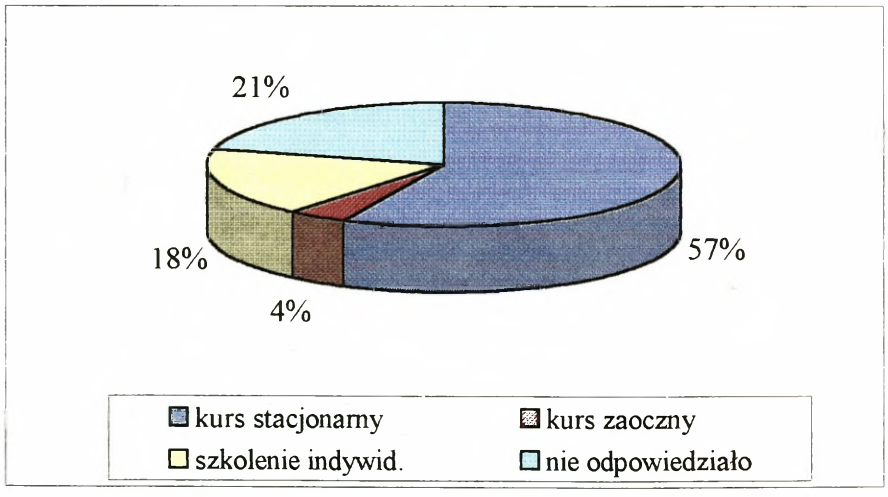

Rys. 4 - 16. ***Tryb kursów pierwszego stopnia, w których uczestniczyli oficerowie wojsk lądowych***
Źródło: Badania własne, pyt. 14.

W przypadku stopnia drugiego 72% respondentów uczestniczyło w kursach stacjonarnych, 5% w kursach zaocznych, 8% opanowało stopień 2 w trybie indywidualnym, 13% nie udzieliło odpowiedzi, a 2% respondentów nie uzyskało tego stopnia, mimo iż uczestniczyło w kursach stacjonarnych na tym poziomie (nie zdało egzaminów po zakończeniu kursu, ani nie uzupełniło brakujących sprawności w trybie indywidualnym).

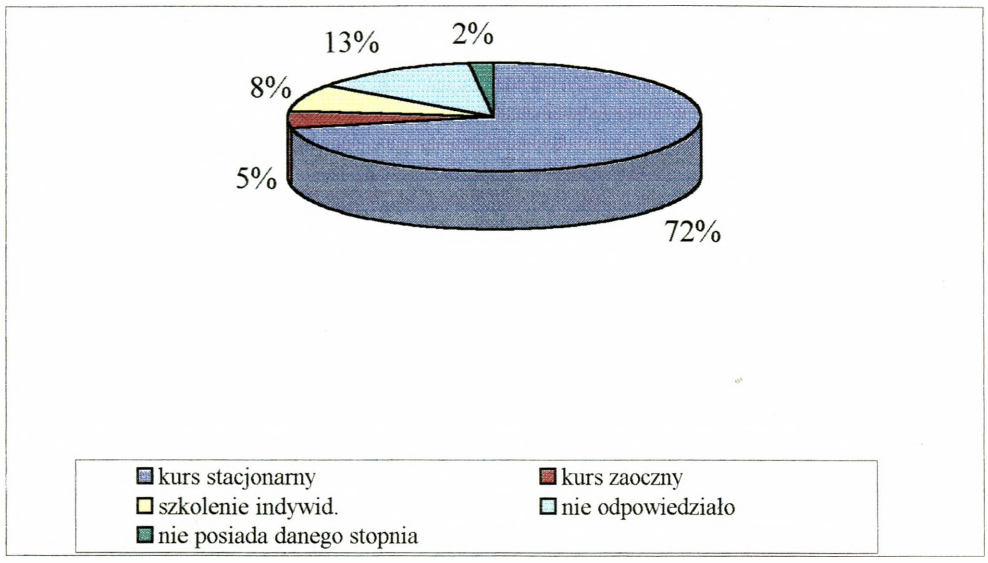

Rys. 4 - 77. ***Tryb kursów drugiego stopnia, w których uczestniczyli oficerowie wojsk lądowych. Źródło: Badania własne, pyt. 14.***

64 % respondentów legitymujących się stopniem trzecim i wyższym uczestniczyło w kursach stacjonarnych, 2 % w kursach zaocznych, 4 % zdobywało wiedzę indywidualnie, 29 % nie posiada tego stopnia znajomości, aczkolwiek 10 % uczestniczyło w kursach 3 stopnia, lecz nie osiągnęło tego poziomu znajomości języka. 1 % ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

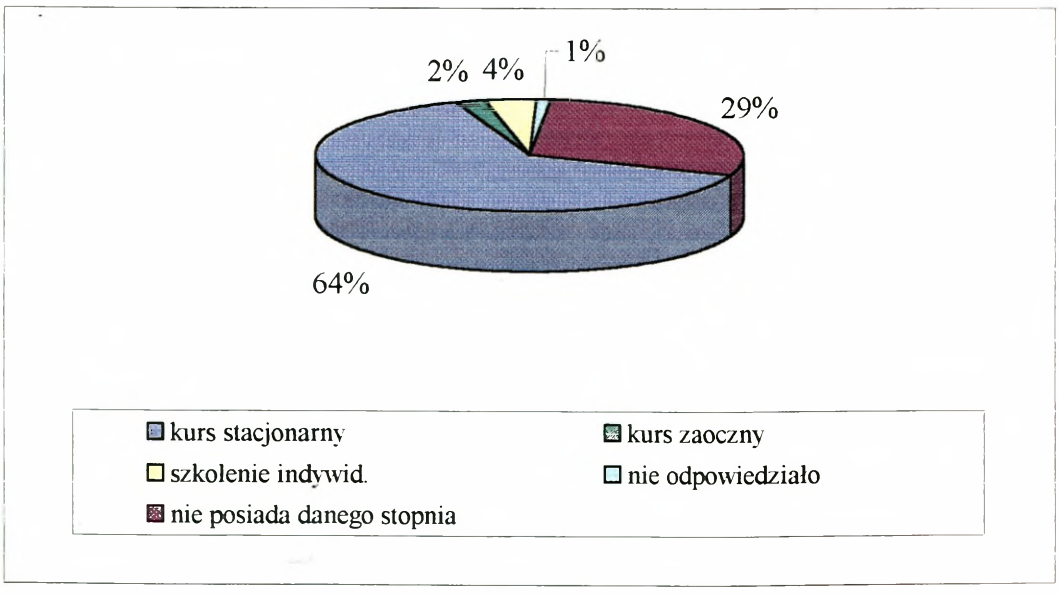

Rys. 4 - 18. ***Tryb kursów drugiego stopnia, w których uczestniczyli oficerowie wojsk lądowych. Źródło: Badania własne, pyt. 14.***

Przeważająca większość respondentów (2/3) zdawała egzaminy resortowe po zakończeniu kursów.

	stopień 1	stopień 2	stopień 3 i powyżej
Po zakończeniu Kursu	63	73	64
eksternistycznie	27	22	17
Nie udzieliło Odpowiedzi	10	3	0
Nie zdało egzaminów na dany poziom	0	2	19

Tab. 4 - 11. ***Tryb zadawania egzaminów przez respondentów.***
Źródło: Badania własne, pyt. 17.

Podczas kursów językowych słuchacze nauczani byli przez nauczycieli cywilnych, żołnierzy zawodowych będącymi nauczycielami języków oraz obywateli państw anglojęzycznych tzw. „native speakerów".

Na kursach pierwszego stopnia 66 % słuchaczy uczonych było przez nauczycieli cywilnych, 16 % przez nauczycieli wojskowych i 3 % przez native speakerów, przy czym u 18 % respondentów nauczycielem był zarówno nauczyciel cywilny jak i wojskowy, a u 3 % nauczyciel cywilny i native speaker.

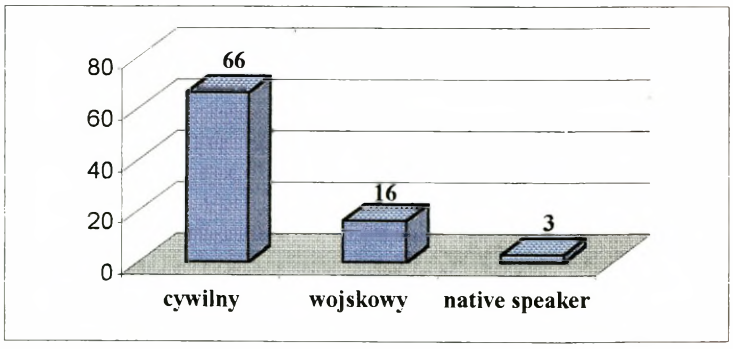

Rys. 4 - 89. ***Kadra dydaktyczna ucząca ankietowanych oficerów na kursach 1 stopnia.***
Źródło: Badania własne, pyt. 15-1.

W przypadku drugiego stopnia 76 % ankietowanych było nauczanych przez lektorów cywilnych, 23 % wojskowych, a 20 % miało kontakt z native speakerami, przy czym 15 % było uczonych równocześnie przez nauczycieli cywilnych i wojskowych, 12 % nauczycieli cywilnych i native speakerów, a 6 % przez cywilnych, wojskowych i native speakerów.

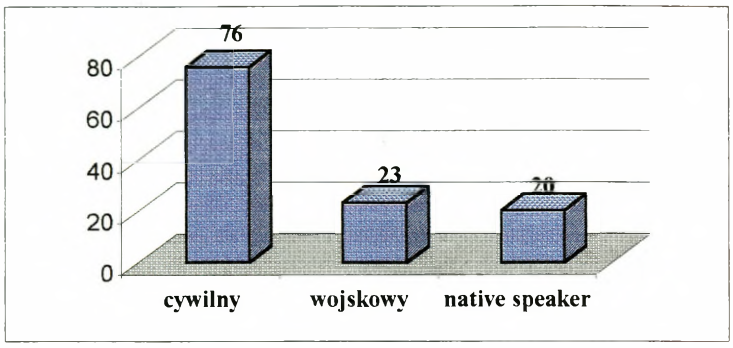

Rys. 4 - 20. ***Kadra dydaktyczna ucząca ankietowanych oficerów na kursach 2 stopnia.***
Źródło: Badania własne, pyt. 15-2.

59 % ankietowanych, którzy uczestniczyli w kursach trzeciego stopnia uczonych było przez nauczycieli cywilnych, 22 % słuchaczy miało kontakt z nauczycielami wojskowymi a 19 % z native speakerami, przy czym 16 % było uczonych równocześnie przez nauczycieli cywilnych i wojskowych, 10 % nauczycieli cywilnych i native speakerów, a 4 % przez cywilnych, wojskowych i native speakerów.

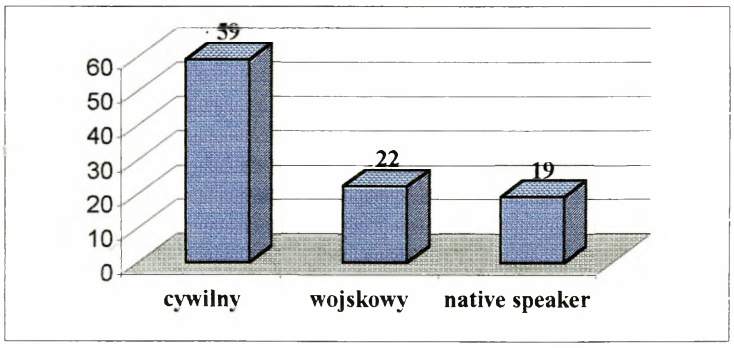

Rys. 4 - 91. ***Kadra dydaktyczna ucząca ankietowanych oficerów na kursach 3 stopnia.***
Źródło: Badania własne, pyt. 15-3.

Z powyższych danych wynika, iż w większości przypadków słuchacze uczeni są przez nauczycieli cywilnych. Nauczyciele będący wojskowymi lub native speakerami z reguły nie uczą indywidualnie, lecz w zespole z nauczycielami cywilnymi. Na pierwszym stopniu tylko w 1 % przypadków jedynym wykładowcą był nauczyciel wojskowy, na stopniu drugim nie wystąpił taki przypadek a na stopniu trzecim tylko w 2 % wypadków jedynym nauczycielem był wykładowca wojskowy. W przypadku native speakerów prowadzili grupy samodzielnie w 4 % przypadków.

Ocena przygotowania językowego uczestników kursów językowych w aspekcie znajomości słownictwa ogólnego.

Respondenci uczestniczący w kursach stacjonarnych dobrze ocenili poziom nauczania językowego w zakresie słownictwa ogólnego. W przypadku wypełniania funkcji społecznych 17% ankietowanych stwierdziło, iż zostało przygotowanych na poziomie bardzo dobrym, 47% określiło swój stopień przygotowania jako średni, 11% uznało swoje przygotowanie za niskie, a 7% oceniło je jako minimalne, 18% nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

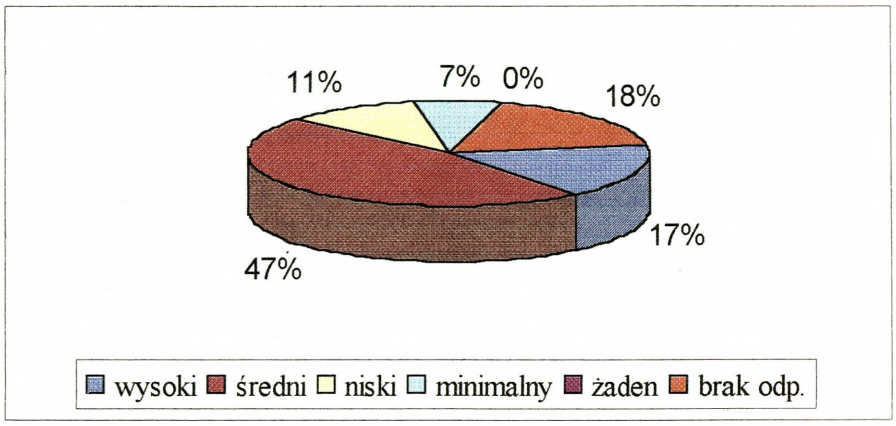

Rys. 4 - 22. ***Ocena kursów językowych w zakresie przygotowania słuchaczy do wypełniania funkcji społecznych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 18-1.

Podobnie – na dobrym poziomie ankietowani ocenili swoje przygotowanie do wypełniania funkcji towarzyskich. 18% oceniło swój stopień przygotowania na poziomie bardzo dobrym, 43% na poziomie dobrym, 5% określiło swój stopień przygotowania jako minimalny, 18% respondentów nie udzieliło odpowiedzi. Żaden z uczestników nie ocenił swojego poziomu przygotowania zdecydowanie negatywnie.

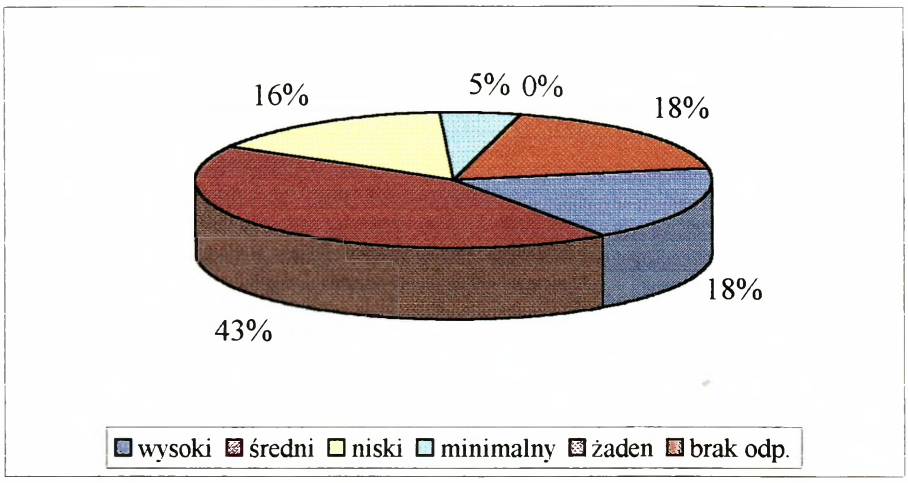

Rys. 4 - 23. ***Ocena kursów językowych w zakresie przygotowania słuchaczy do wypełniania funkcji społecznych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 18-2.

Respondenci – oficerowie wojsk lądowych uczestnicy kursów językowych ocenili swój poziom przygotowania z zakresu słownictwa ogólnego na poziomie średnim. Średnie oceny opanowania poszczególnych sprawności językowych prezentuje tabela 4-12. Zdaniem nauczycieli uczących na kursach językowych poziom przygotowania językowego jest wyższy niż ocenili to sami uczestnicy (tabela 4.13)

Zakres	wysokim (1)	średnim (2)	niskim (3)	mini-malnym (4)	żadnym (5)	brak odp.	średnia
Komunikacja werbalna w sytuacjach wynikających w życiu codziennym (dom, sklep, podróże, zdrowie itp.)	31	49	9	4	2	5	1,9
Komunikacja werbalna w sferze towarzyskiej (spotkania towarzyskie, przyjęcia, rauty itp.)	28	45	15	7	0	5	2,1
Zrozumienie audycji radiowych i telewizyjnych o tematyce ogólnej	7	52	26	10	0	5	2,4
Prowadzenie korespondencji pisemnej o charakterze ogólnym (prywatnej oraz urzędowej)	12	57	16	10	0	5	2,3
Czytanie ze zrozumieniem tekstów o charakterze ogólnym (książki, gazety, czasopisma itp.)	28	51	10	4	2	5	2,0
OCENA ŚREDNIA							**2.1**

Tab. 4 - 12. ***Ocena opanowania wybranych elementów języka ogólnego dokonana przez oficerów - uczestników kursów językowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 20.1-5.

Zakres	wysokim (1)	średnim (2)	niskim (3)	mini-malnym (4)	żadnym (5)	brak odp.	średnia
Komunikacja werbalna w sytuacjach wynikających w życiu codziennym (dom, sklep, podróże, zdrowie itp.)	25	5	0	0	0	0	1,2
Komunikacja werbalna w sferze towarzyskiej (spotkania towarzyskie, przyjęcia, rauty itp.)	22	6	2	0	0	0	1,3
Zrozumienie audycji radiowych i telewizyjnych o tematyce ogólnej	9	18	3	0	0	0	1,8
Prowadzenie korespondencji pisemnej o charakterze ogólnym (prywatnej oraz urzędowej)	17	11	1	0	1	0	1,5
Czytanie ze zrozumieniem tekstów o charakterze ogólnym (książki, gazety, czasopisma itp.)	16	13	1				1,5
OCENA ŚREDNIA							**1,5**

Tab. 4 - 13. ***Opanowanie przez słuchaczy kursów językowych wybranych zagadnień słownictwa ogólnego w ocenie nauczycieli.***
Źródło: Badania własne. ankieta dla nauczycieli K-3 , pyt. 10 -1 do 5.

Analiza wyników zawartych w wykresach 4 -22 i 4 – 23 oraz tabelach 4 -12 i 4 -13 pozwala stwierdzić, iż poziom przygotowania absolwentów kursów językowych w zakresie opanowania słownictwa ogólnego kształtuje się na poziomie dobrym. Opinia tej grupy respondentów jest o tyle ważna, iż wszyscy z nich służą bądź służyli poza granicami kraju i dysponują doświadczeniem praktycznym w tym obszarze.

Obawę może wzbudzać opinia nauczycieli o poziomie przygotowania uczestników kursów plasująca się pomiędzy oceną dobrą i bardzo dobrą. Taka wysoka ocena może spowodować, iż nauczyciele mogą uznać, że stosowane przez nich metody nauczania i wykorzystywane środki dydaktyczne są wystarczające i mogą prezentować postawę zachowawczą i nie poszukiwać nowych rozwiązań dydaktycznych w obszarze nauczania języków obcych.

Ocena przygotowania językowego respondentów w aspekcie znajomości specjalistycznej terminologii operacyjno – taktycznej.

Respondenci - oficerowie wojsk lądowych znacznie gorzej ocenili własne przygotowanie do wypełniania funkcji zawodowej. 10% oceniło, że kursy nie przygotowały ich w ogóle, 17% stwierdziło, ze zostali przygotowani w stopniu minimalnym, 36% oceniło przygotowanie w stopniu niskim. 29% oceniło, iż przygotowani są w stopniu średnim, a 8%, że są przygotowani w stopniu wysokim do wypełniania funkcji zawodowej.

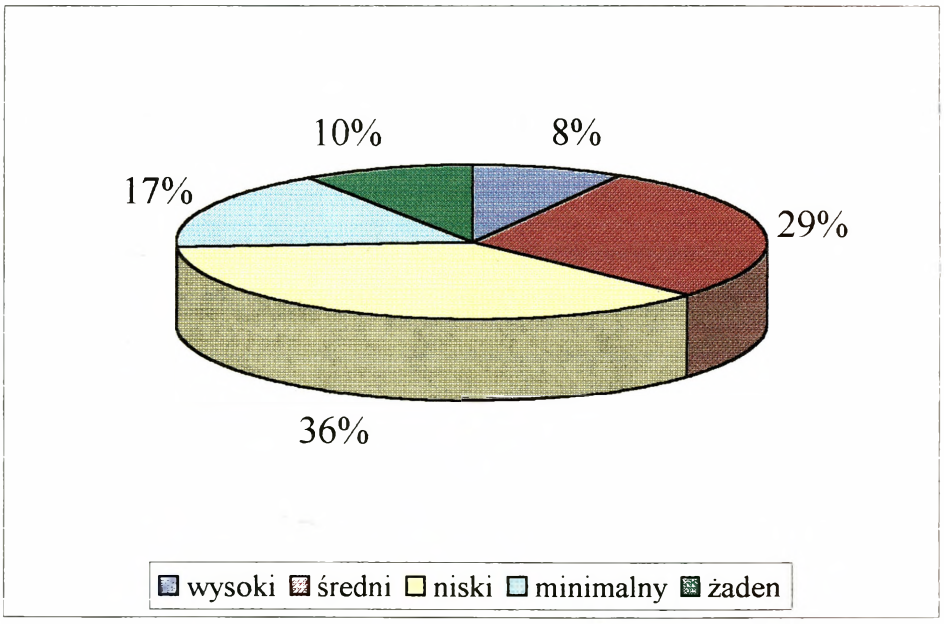

Rys. 4 - 24. ***Ocena kursów językowych w zakresie przygotowania słuchaczy do wypełniania funkcji zawodowej.***
Źródło: Badania własne. pyt.18 - 3.

Ankietowani oficerowie ocenili, iż zakres wojskowego słownictwa specjalistycznego na stopniu pierwszym jest wysoki - 8%, średni - 29%, niski - 36%, minimalny – 17% a nawet żaden – 10%.

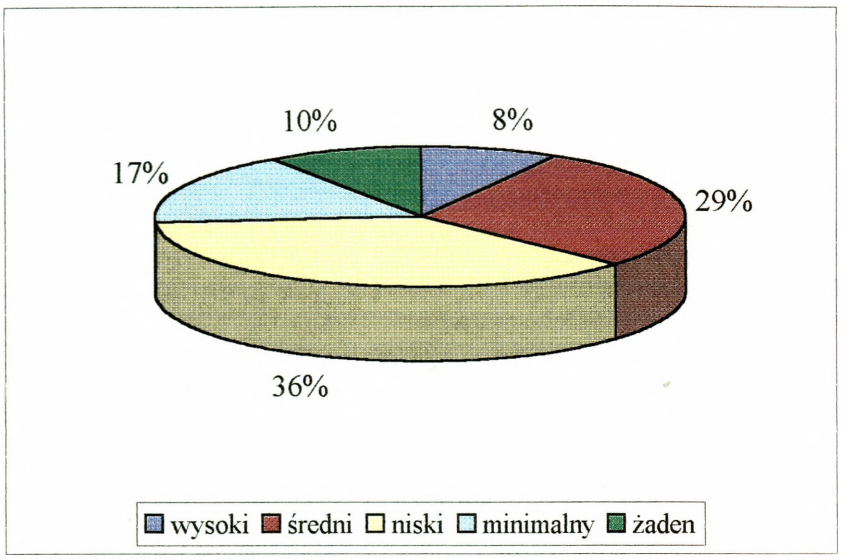

Rys. 4 - 25. ***Ocena zakresu wojskowego słownictwa specjalistycznego na stopniu pierwszym.***
Źródło: Badania własne, pyt.19.-1.

Na drugim stopniu nauczania wyniki kształtują się następująco: wysoki – 1%, średni - 32%, niski - 52%, minimalny – 14% a nawet żaden – 1%.

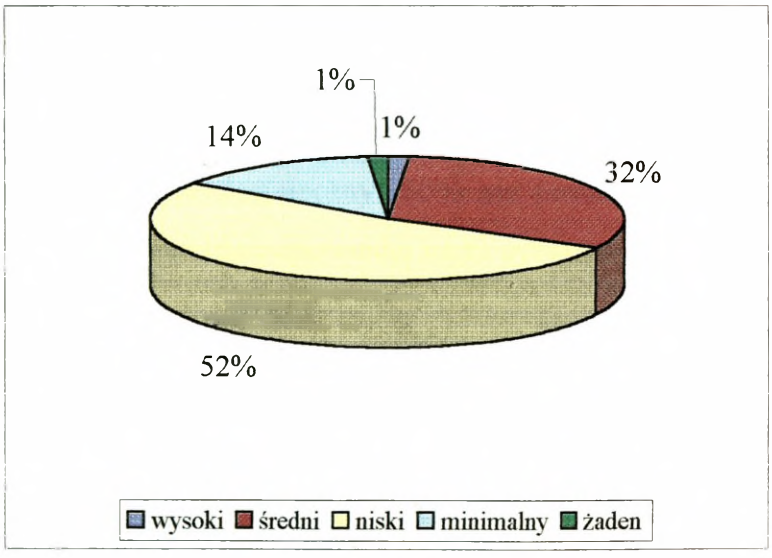

Rys. 4 - 26. ***Ocena zakresu wojskowego słownictwa specjalistycznego na stopniu drugim.***
Źródło: Badania własne. pyt.19-2.

Natomiast na kursach trzeciego stopnia żaden z respondentów nie ocenił wysoko zakresu poznanej terminologii wojskowej, 29 % oceniło ten zakres jako średni, 54 % dokonało niskiej oceny tego elementu, a 17 % ankietowanych uważa, że zakres specjalistycznego słownictwa wojskowego był minimalny.

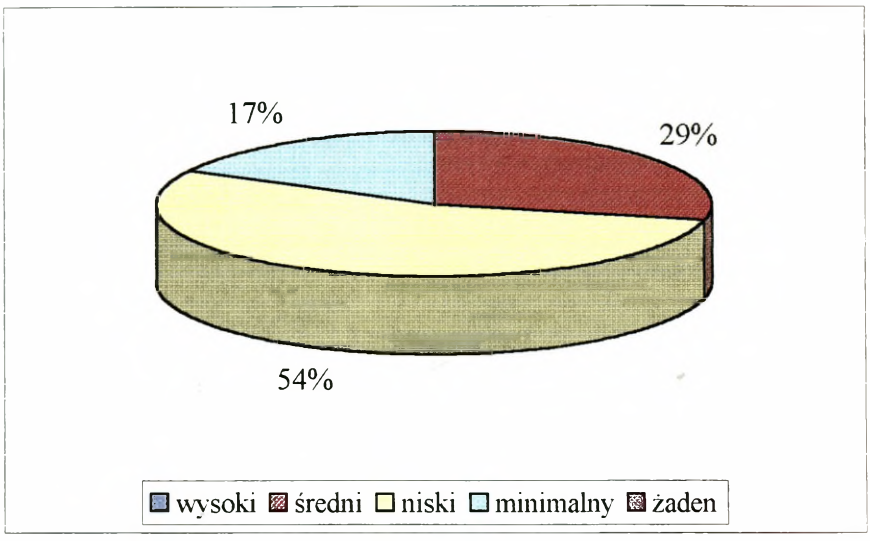

Rys. 4 - 27. ***Ocena zakresu wojskowego słownictwa specjalistycznego na stopniu trzecim.***
Źródło: Badania własne, pyt.19 - 3.

Respondenci poproszeni zostali o ocenę poziomu przygotowania językowego do realizacji zadań zawodowych podczas pełnienia służby w wojskowych strukturach międzynarodowych. Tylko 2% ankietowanych oceniło stopień przygotowania w zakresie znajomości specjalistycznego słownictwa wojskowego jako wysoki, 17% jako dobry. Jednakże 40 % oceniło swój poziom przygotowania jako dostateczny, a 20% jako niedostateczny. 10% nie potrafiło dokonać samooceny, a 11 respondentów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

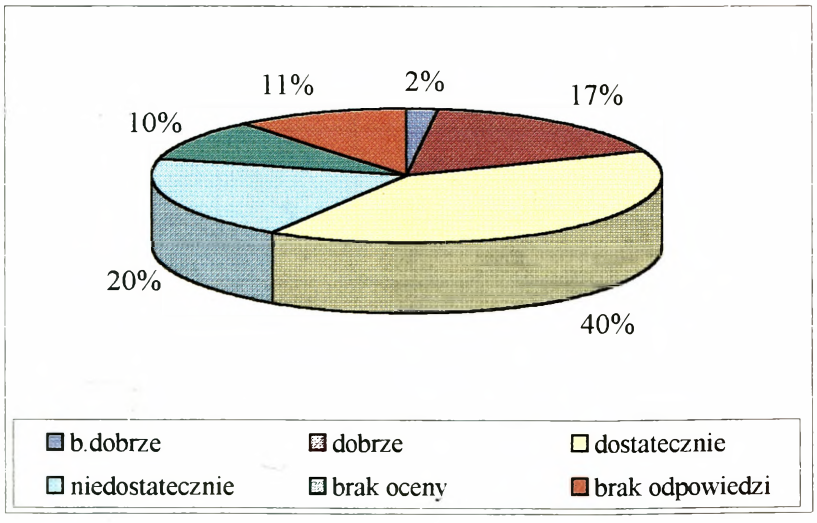

Rys. 4 - 28. ***Ocena kursów językowych w zakresie przygotowania słuchaczy do realizacji zadań zawodowych w wojskowych strukturach międzynarodowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 23-1.

Analogiczne pytanie postawione uczestnikom kursów językowych poza granicami kraju (26 % respondentów) przyniosło następujące rezultaty: 8 % oceniło tego typu kursy bardzo dobrze, 39 % dobrze, 23 % dostatecznie, 15 % niedostatecznie a 15 % nie potrafiło dokonać takiej oceny.

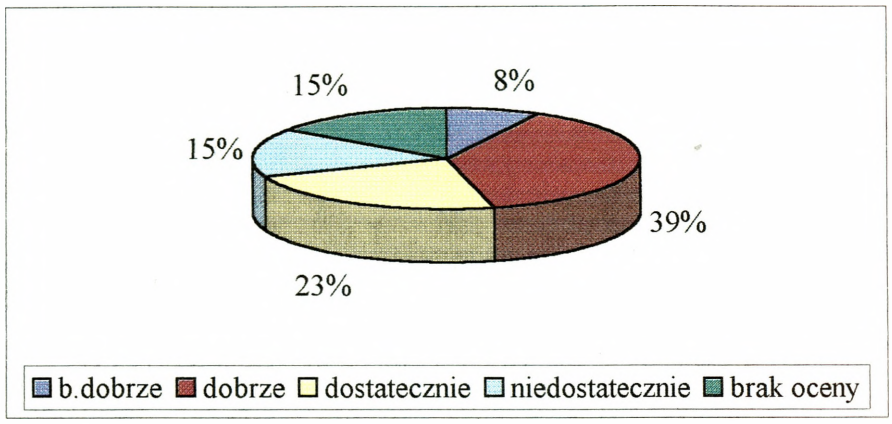

Rys. 4 - 29. ***Ocena zagranicznych kursów językowych w zakresie przygotowania słuchaczy do realizacji zadań zawodowych w wojskowych strukturach międzynarodowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 23-2.

Ocena wybranych zagadnień związanych ze słownictwem wojskowym nauczanym na kursach językowych wypadła następująco:

Zakres	wysokim (1)	średnim (2)	niskim (3)	mini-malnym (4)	żadnym (5)	brak odp.	średnia
Komunikacja werbalna w sytuacjach zawodowych (narady, odprawy, realizacja wspólnych projektów itp.)	2	30	39	19	5	5	2,9
Prowadzenie korespondencji wojskowej w formie pisemnej	5	23	34	20	13	5	3,1
Pisemne przygotowanie wojskowych materiałów specjalistycznych (rozkazy, zarządzenia, wytyczne itp.)	4	14	25	31	21	5	3,5
Czytanie ze zrozumieniem wojskowych materiałów specjalistycznych (instrukcje, regulaminy, prasa specjalistyczna)	5	27	29	29	5	5	3,0
Prowadzenie korespondencji radiowej, telefonicznej zawierającej wojskowe słownictwo specjalistyczne	7	16	21	22	29	5	3,5
ŚREDNIA							**3,2**

Tab. 4 - 14. ***Ocena opanowania wybranych zagadnień w zakresie terminologii wojskowej dokonana przez oficerów - uczestników kursów językowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 20-6 do 20- 10.

Zakres	wysokim (1)	średnim (2)	niskim (3)	mini-malnym (4)	żadnym (5)	brak odp.	średnia
Komunikacja werbalna w sytuacjach zawodowych (narady, odprawy, realizacja wspólnych projektów itp.)	3	20	5	1	1		2,2
Prowadzenie korespondencji wojskowej w formie pisemnej	4	19	6	0	1		1,8
Pisemne przygotowanie wojskowych materiałów specjalistycznych (rozkazy, zarządzenia, wytyczne itp.)	3	11	13	2	1		2,5
Czytanie ze zrozumieniem wojskowych materiałów specjalistycznych (instrukcje, regulaminy, prasa specjalistyczna)	7	15	6	1	1		2,1
Prowadzenie korespondencji radiowej, telefonicznej zawierającej wojskowe słownictwo specjalistyczne	3	9	11	6	1		2,7
ŚREDNIA							**2,3**

Tab. 4 - 15. ***Ocena opanowania przez słuchaczy kursów językowych wybranych zagadnień w zakresie terminologii wojskowej w ocenie nauczycieli.***
Źródło: Badania własne, pyt.20-6 do 10.

Zdaniem nauczycieli cywilnych, absolwenci kursów językowych reprezentują znacznie wyższy poziom (2,3 - zbliżony do dobrego) opanowania słownictwa wojskowego, co nie koresponduje z opinią oficerów mających doświadczenie praktyczne w tej dziedzinie. Rozbieżność ta wynika zapewne z faktu, iż nauczyciele nie orientują się jakie wymogi są stawiane oficerom służącym w strukturach międzynarodowych. Tylko 17 % (rys. 4-30) ankietowanych uczestniczyło w kursach instruktorskich przygotowujących do nauczania zagadnień wojskowych. Kursy tego typu organizowane są przez armię amerykańską[168] i kanadyjską[169]. 20 % uczestniczyło w krótkoterminowych kursach organizowanych przez instytucje

[168] Defense Language Institute, Lackland (TX) organizuje szereg kursów dla nauczycieli:
- Basic American English Language Instructor Course (BALIC) - 6 miesięcy.
- Advanced English Language Instructor Course (AELIC) -4 miesiące.
- Introduction to the American Language Course and Culture Seminar (INTRO) - 3 miesiące.
- Advanced Language Proficiency Skills Course (ALPS) - 2 miesiące.

[169] Canadian Forces Language School Ottawa – English Language Instructor Course 4 – miesiące.

NATO[170] (rys. 4-31). Wojsko Polskie nie posiada stałej oferty doskonalenia zawodowego dla nauczycieli zatrudnionych w resorcie Obrony Narodowej. W Siłach Zbrojnych nie ma instytucji odpowiedzialnej za organizację systemu podnoszenia kwalifikacji nauczycieli cywilnych. Za kierowanie nauczycieli na kursy zagraniczne odpowiedzialny jest Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego, który też doraźnie umożliwia nauczycielom cywilnym udział w panelu językowym, który prowadzony jest w ramach scharakteryzowanego w rozdziale 3.2 Kursu Operacyjno – Taktycznego Integracji z NATO prowadzonym w Akademii Obrony Narodowej (uczestniczyło w nim 13% ankietowanych nauczycieli rys.4-32). Ponadto doraźnie organizowane są dwutygodniowe kursy metodyczne, które jednak w stopniu marginalnym poruszają zagadnienia związane z tematyką wojskową (udział 3% ankietowanych nauczycieli).

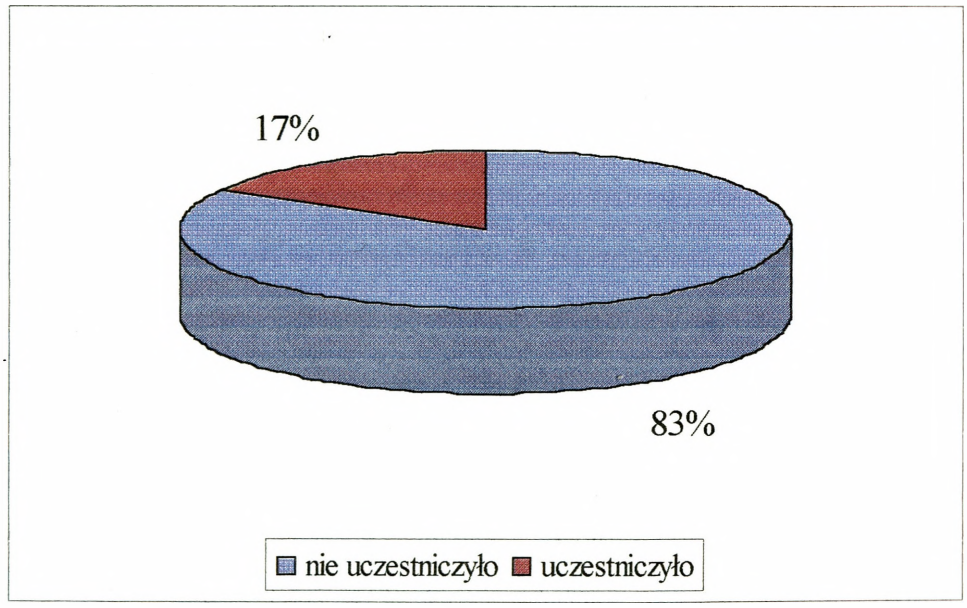

Rys. 4 -30. ***Udział nauczycieli zatrudnionych w resorcie ON w kursach instruktorsko - metodycznych organizowanych przez wojskowe instytucje dydaktyczne w Kanadzie, Stanach Zjednoczonych lub Wielkiej Brytanii.***
Źródło: Badania własne, ankieta dla nauczycieli K-3, pyt. 5.

[170] kurs -Tactical English zorganizowany przez RHQ AF NORTH (Brunssum) w Polsce – 1 tydzień
kurs Military English for Peace Keeping Operations organizowany przez British Council
i JHQ CENT Heidelberg – 1 tydzień.

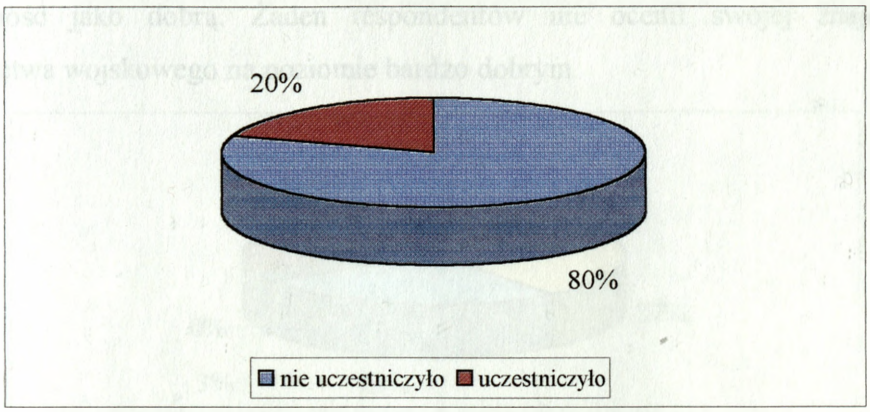

Rys. 4 - 31. ***Udział nauczycieli zatrudnionych w resorcie ON w kursach instruktorsko - metodycznych organizowanych przez armie innych państw NATO.***
Źródło: Badania własne, ankieta dla nauczycieli K-3, pyt. 4.

Rys. 4 - 32. ***Udział nauczycieli zatrudnionych w resorcie ON w kursach instruktorsko - metodycznych organizowanych przez Wojsko Polskie.***
Źródło: Badania własne, ankieta dla nauczycieli K-3, pyt. 7.

Reasumując, należy stwierdzić, że jedną z istotnych przyczyn niskiego stopnia oceny poziomu nauczania językowego w zakresie wojskowego słownictwa operacyjno - taktycznego jest słabe przygotowanie cywilnych nauczycieli zatrudnionych w Resorcie Obrony Narodowej. Jedną z przesłanek, jest na pewno krótki staż pracy respondentów i brak doświadczenia zawodowego, gdyż prawie 1/3 ankietowanych uczy na kursach językowych krócej niż 2 lata, a 68 % legitymuje się stażem pracy mniejszym niż 5 lat (rys. 1-14).

54 % (rys. 4-33) ankietowanych ocenia nisko ocenia własną znajomość wojskowego słownictwa operacyjno - taktycznego. 27 % oceniło ją jako dostateczną, 27 % jako mierną, a 3 % jako niedostateczną. 43 % uważa swoją

znajomość jako dobrą. Żaden respondentów nie ocenił swojej znajomości słownictwa wojskowego na poziomie bardzo dobrym.

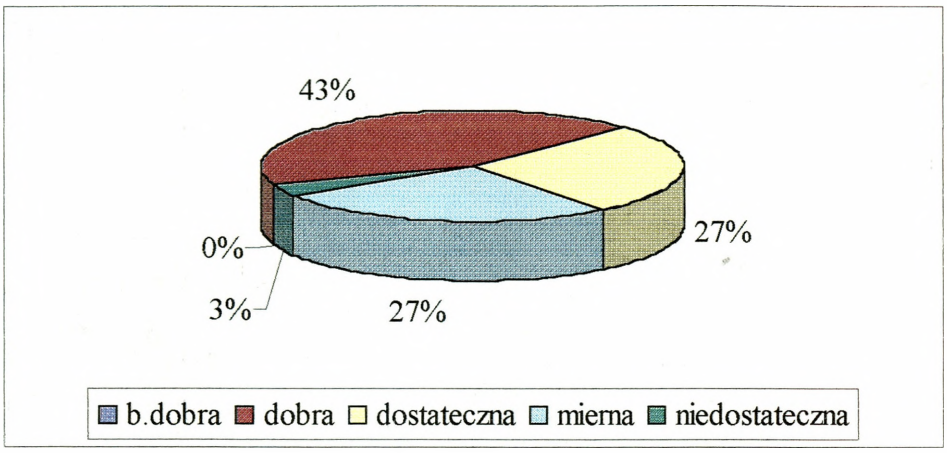

Rys. 4 - 33. ***Samoocena znajomości wojskowego języka specjalistycznego dokonana przez nauczycieli cywilnych uczących w ośrodkach doskonalenia znajomości języków obcych.***
Źródło: Badania własne, ankieta dla nauczycieli K-3, pyt. 15.

Interesującym problemem jest porównanie dokonanej samooceny znajomości specjalistycznego słownictwa wojskowego ze stażem pracy (rys 4-34). Można zauważyć, iż stopień samooceny wzrasta wraz ze stażem pracy respondentów. Wynika to ze zebranych doświadczeń zawodowych oraz możliwości rozwoju zawodowego. W grupie respondentów o stażu pracy 0-2 lata (36 % respondentów) nikt nie uczestniczył w żadnych kursach związanych z nauczaniem słownictwa wojskowego. W grupie nauczycieli, których staż zawodowy wynosi 3-5 lat (32 % respondentów) 11% uczestniczyło w długoterminowych kursach zagranicznych, 22 % uczestniczyło w krótkoterminowych kursach organizowanych przez instytucje wojskowe NATO, oraz 11 % uczestniczyło w kursach organizowanych przez Wojsko Polskie. Najlepsza sytuacja panuje wśród ankietowanych nauczycieli ze stażem pracy 6-10 lat (26 % ankietowanych). 33 % uczestniczyło w długoterminowych kursach zagranicznych, 44 % uczestniczyło w krótkoterminowych kursach organizowanych przez instytucje wojskowe NATO, oraz 22 % uczestniczyło w kursach organizowanych przez Wojsko Polskie.

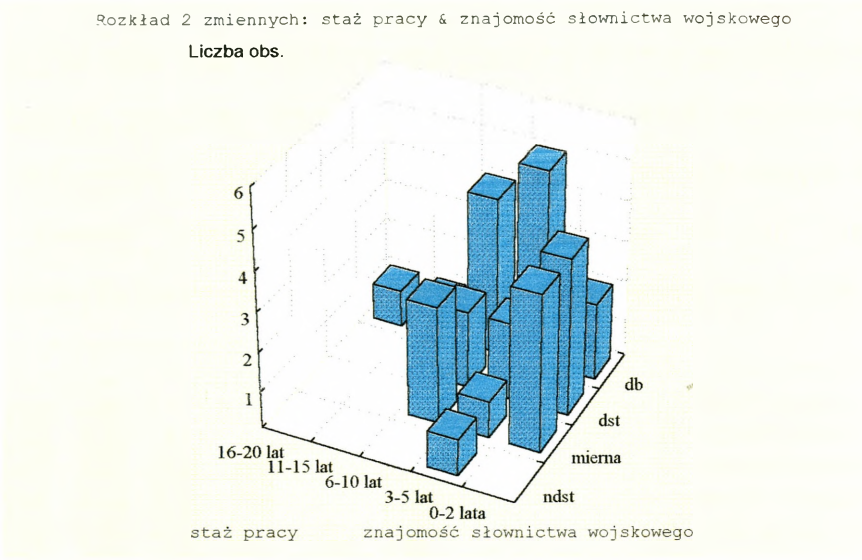

Rys. 4 - 34. ***Korelacja pomiędzy stażem pracy nauczycieli a samooceną znajomości wojskowego języka specjalistycznego.***
Źródło: Badania własne, ankieta dla nauczycieli K-3, pyt 3 i 15.

Istnieje przeciętny związek między stażem pracy nauczycieli a stopniem samooceny znajomości specjalistycznego słownictwa wojskowego, gdyż współczynnik Cramera wynosi 0,31.

Wyniki zaprezentowane na rys. 4 -31, 32, 33 oraz brak zintegrowanego systemu doskonalenia zawodowego nauczycieli wskazują na małe możliwości instytucjonalnego podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Dlatego też, 77 % ankietowanych nauczycieli stara się samodzielnie podnosić własną znajomość specjalistycznego języka wojskowego.

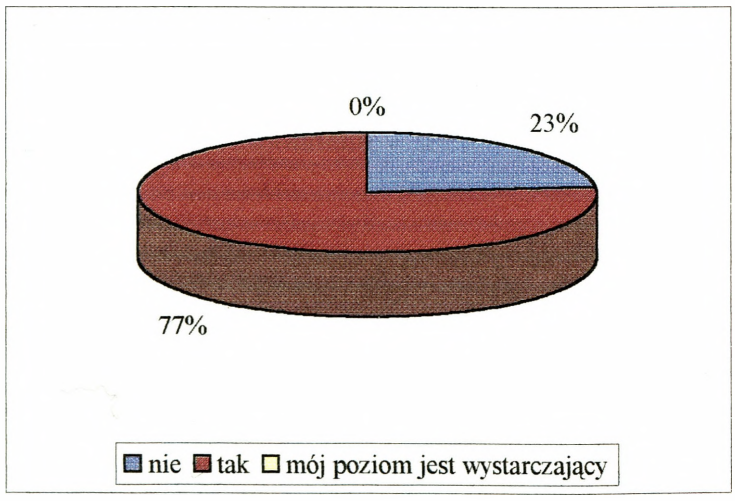

Rys. 4 - 35. ***Procent nauczycieli indywidualne doskonalących znajomość specjalistycznego słownictwa wojskowego.***
Źródło: Badania własne, ankieta dla nauczycieli K-3, pyt. 13.

Wykorzystują do tego celu wojskowe podręczniki i skrypty specjalistyczne, środki audio – wizualne, programy telewizyjne dotyczące tematyki wojskowej, Internet, oryginalne dokumenty wojskowe, programy komputerowe o tematyce wojskowej, doskonalą również własne umiejętności występując w roli tłumaczy na międzynarodowych ćwiczeniach i konferencjach wojskowych (rys.4 -36).

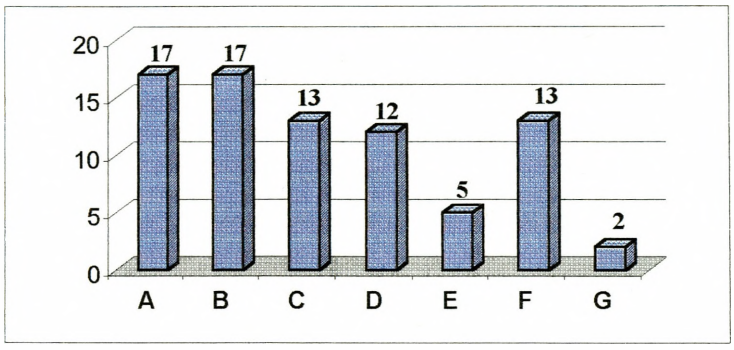

A – wojskowe podręczniki i skrypty specjalistyczne
B – środki audio - wizualne
C – programy telewizyjne dotyczące tematyki wojskowej
D - dokumenty oryginalne, zarządzenia, regulaminy itp.
E – dydaktyczne programy komputerowe
F - Internet
G - inne

Rys. 4 - 3106. ***Środki dydaktyczne wykorzystywane przez nauczycieli w procesie samodoskonalenia zawodowego z zakresu specjalistycznego słownictwa wojskowego.***
Źródło: Badania własne, ankieta dla nauczycieli K-3, pyt. 14.

Jak już stwierdzono w rozdziale 4. 3 ramowe programy nauczania języka angielskiego nie definiowały precyzyjnie zakresu słownictwa oraz tematyki nauczania języka wojskowego, tylko określiły ogólnikowo zakres tematyczny oraz jego ramy godzinowe (tab. 4-8). Dlatego też, zasadnym było postawienie pytania nauczycielom, czy nauczają specjalistycznego słownictwa wojskowego podczas kursów językowych. Na pierwszym stopniu nauczania 13% nauczycieli uwzględnia słownictwo wojskowe w stopniu średnim, 61% w stopniu nieznacznym, 13% w ogóle nie uczy słownictwa wojskowego. 13% respondentów nie uczyło na tym poziomie.

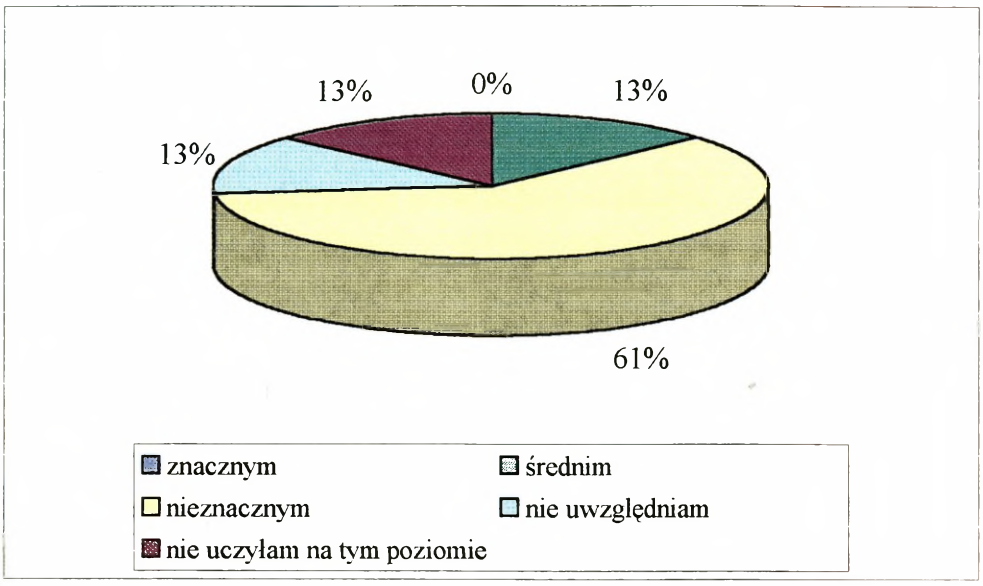

Rys. 4 - 37. ***Procent nauczycieli uwzględniający słownictwo wojskowe na 1 stopniu nauczania.***
Źródło: Badania własne, ankieta dla nauczycieli K-3, pyt. 11–1.

Na drugim stopniu nauczania wszyscy respondenci uwzględniają w zajęciach słownictwo wojskowe. 13 % przeznacza znaczną część czasu nauczania na terminologię wojskową, 33 % uwzględnia ten typ słownictwa w stopniu średnim, 41 % w nieznacznym stopniu naucza tego typu słownictwa. 13% respondentów nie uczyło na tym poziomie.

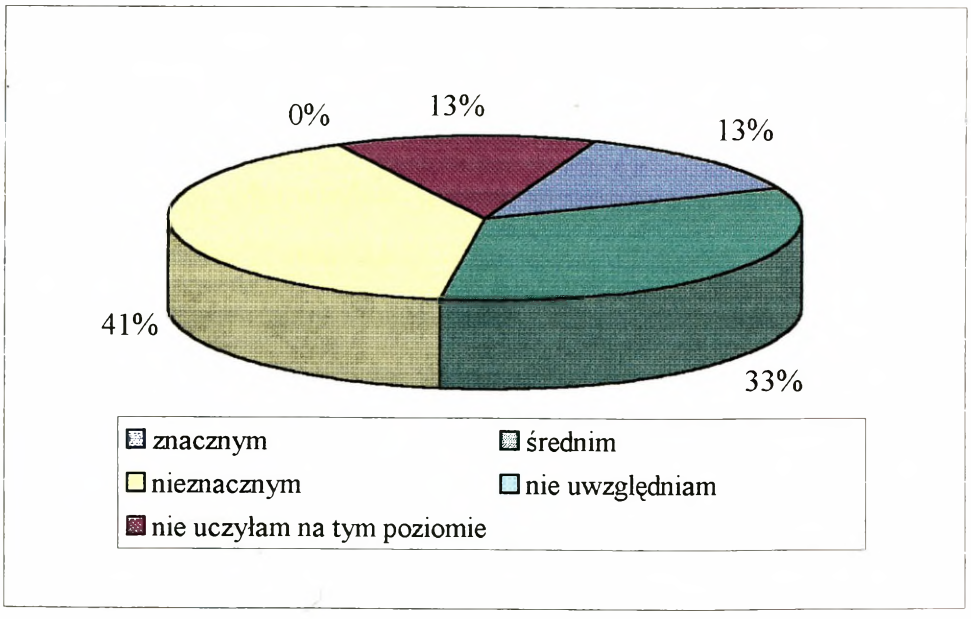

Rys. 4 - 38. ***Procent nauczycieli uwzględniający słownictwo wojskowe na 2 stopniu nauczania.***
Źródło: Badania własne, ankieta dla nauczycieli K-3, pyt. 11–2.

Sytuacja na trzecim stopniu nauczania kształtuje się następująco: 44% ankietowanych nauczycieli przywiązuje znaczną wagę do nauczania specjalistycznego słownictwa wojskowego, 10% średnią, jednakże 23% respondentów w nieznacznym stopniu uwzględnia specjalistyczne słownictwo wojskowe.

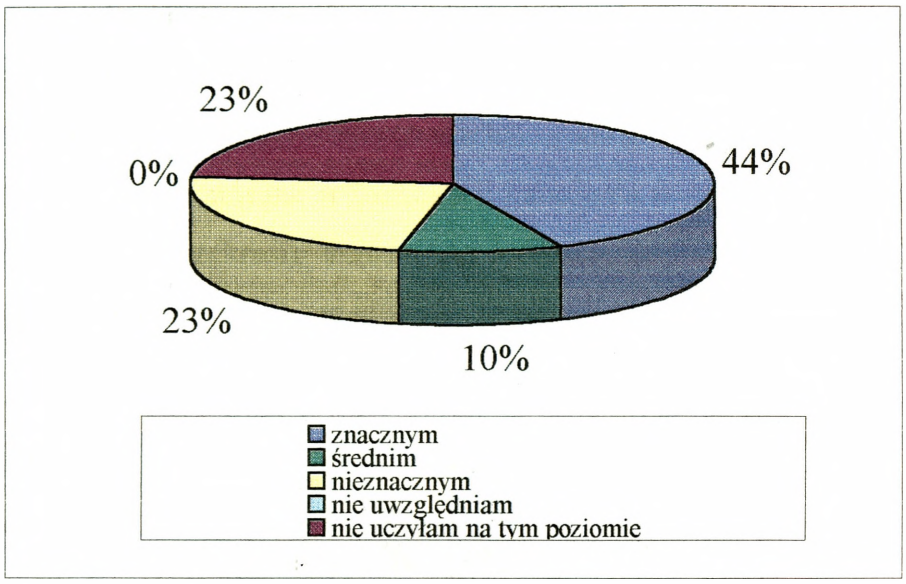

Rys. 4 - 39. ***Procent nauczycieli uwzględniający słownictwo wojskowe na 1 stopniu nauczania. Źródło: Badania własne, ankieta dla nauczycieli K-3, pyt. 11–1.***

O ile na pierwszym stopniu nauczania zakres wprowadzanego słownictwa wojskowego nie powinien być zbyt obszerny, lecz raczej uwzględniać tylko terminologię ogólnowojskową ze względu na niskie kompetencje językowe słuchaczy, to jednakże zgodnie z programami ramowymi powinien wynieść 5–10 % całości kursu. Jednakże 13 % respondentów w ogóle nie naucza tego słownictwa na stopniu pierwszym mimo że, odpowiednie tematy istnieją we wszystkich analizowanych programach nauczania. Z pewnością oficerowie, którzy w ogóle nie zetknęli się z tego typu słownictwem mają kłopoty z jego opanowaniem na wyższych stopniach nauczania i muszą „nadrabiać" zaległości. Brak jednolitego poziomu znajomości słownictwa wojskowego utrudnia nauczycielom wprowadzanie nowych tematów wojskowych. Wprawdzie na drugim poziomie nauczania wszyscy respondenci uwzględniają słownictwo wojskowe w nauczaniu, jednakże 41 % ankietowanych wprowadza je w stopniu nieznacznym mimo że, program nauczania przewiduje aby 10-20 % materiału było poświęconych terminologii wojskowej. Uwzględniając fakt, iż 23 % ankietowanych oficerów służy w wojskowych strukturach

międzynarodowych posiadając właśnie ten stopień przygotowania językowego można stwierdzić, że na stopniu drugim nauczyciele powinni zwrócić większą uwagę na nauczenie tego typu słownictwa. Zdziwienie mogą budzić wyniki badań uzyskane na trzecim stopniu nauczania, gdyż prawie 1/4 nauczycieli uwzględnia specjalistyczne słownictwo wojskowe w stopniu nieznacznym, a programy ramowe przewidują, aby na tego typu terminologię przeznaczyć 30-40 % całości kursu.
73 % ankietowanych oficerów – byłych słuchaczy kursów językowych potwierdziło pogląd, iż kursy organizowane w ośrodkach nauczania w niewystarczającym stopniu przygotowują w zakresie słownictwa operacyjno – taktycznego, 16 % nie potwierdziło tej opinii, a 10 % nie miało zdania na ten temat.

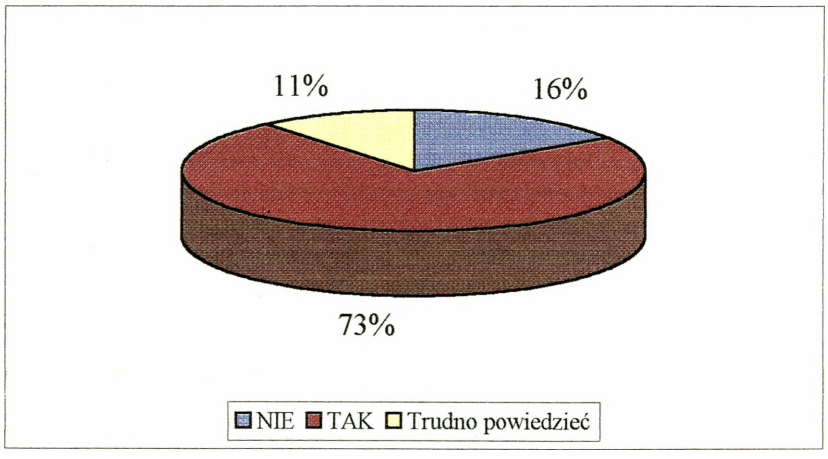

Rys. 4 - 40. ***Opinia oficerów czy pogląd, iż kursy językowe w niewystarczającym stopniu przygotowują kadrę w zakresie znajomości terminologii operacyjno – taktycznej.***
Źródło: Badania własne, pyt. 29.

Na tak niską ocenę kursów pod względem słownictwa specjalistycznego a w szczególności operacyjno – taktycznego wpłynął zapewne fakt, iż tylko 26% oficerów podczas służby nie rozwiązywało problemów operacyjno – taktycznych, 25% czyni to sporadycznie, 49 % często lub bardzo często realizuje zadania na tym szczeblu.

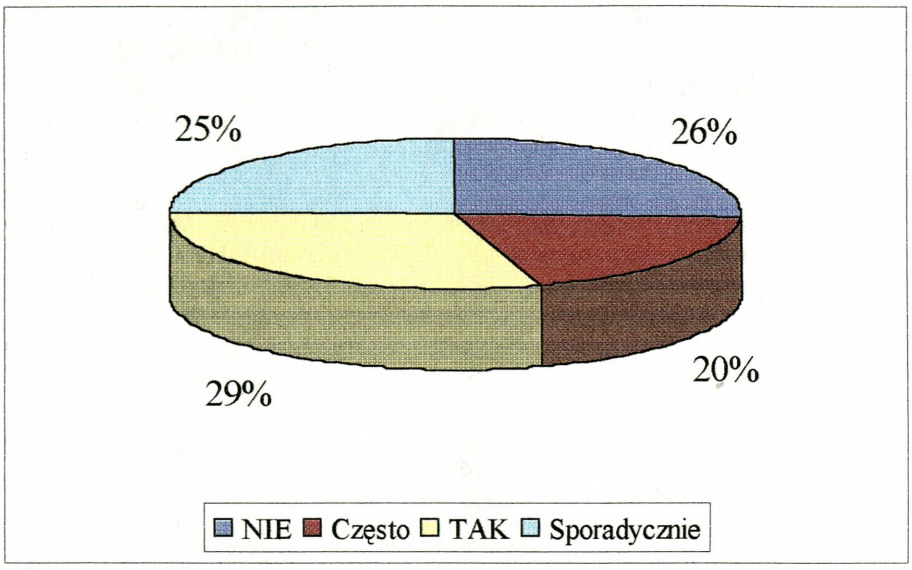

Rys. 4 - 41. ***Procent oficerów rozwiązujących problemy operacyjno – taktyczne, służących w strukturach międzynarodowych i jednostkach wielonarodowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 7.

Interesującym pytaniem jest, czy istnieje korelacja między stopniem wojskowym a koniecznością rozwiązywania problemów operacyjno – taktycznych.

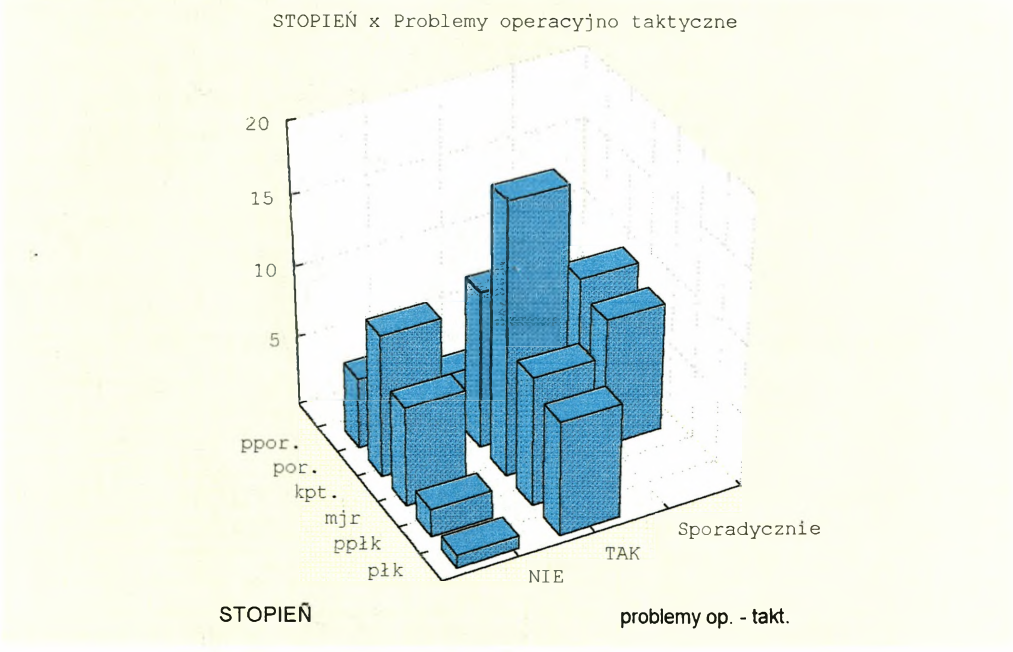

Rys. 4 - 42. ***Korelacja pomiędzy stopniem wojskowym a rozwiązywaniem problemów z zakresu operacyjno – taktycznego.***
Źródło: Badania własne, pyt. 1 i 7.

Na podstawie obliczeń należy stwierdzić, iż istnieje korelacja między stopniem wojskowym, a rozwiązywaniem problemów operacyjno – taktycznych. Jest ona przeciętna, gdyż współczynnik V Cramera wynosi 0,32.

27% respondentów negatywnie oceniło kompetencje merytoryczne nauczycieli w zakresie tematyki ogólnowojskowej, 20% raczej negatywnie, 13% raczej pozytywnie, a 7% pozytywnie. 33% nie umiało dokonać oceny.

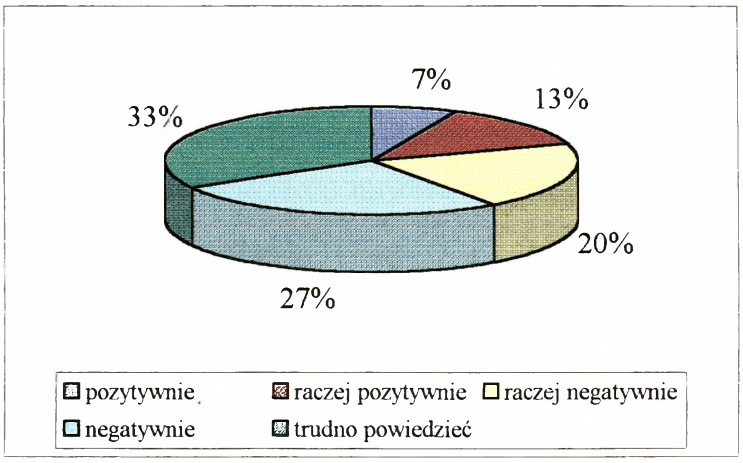

Rys. 4 - 43. ***Ocena kompetencji nauczycieli cywilnych w zakresie znajomości słownictwa ogólnowojskowego dokonana przez oficerów wojsk lądowych – słuchaczy kursów językowych. Źródło: Badania własne, pyt. 24-8.***

Gorzej wypadła ocena kompetencji merytorycznych nauczycieli w zakresie znajomości wojskowej tematyki specjalistycznej. 64% ankietowanych oceniło je raczej negatywnie i negatywnie, 23% oceniło je raczej jako pozytywne, 8% wyraziło się pozytywnie o ich kompetencjach, a 5% nie potrafiło udzielić odpowiedzi.

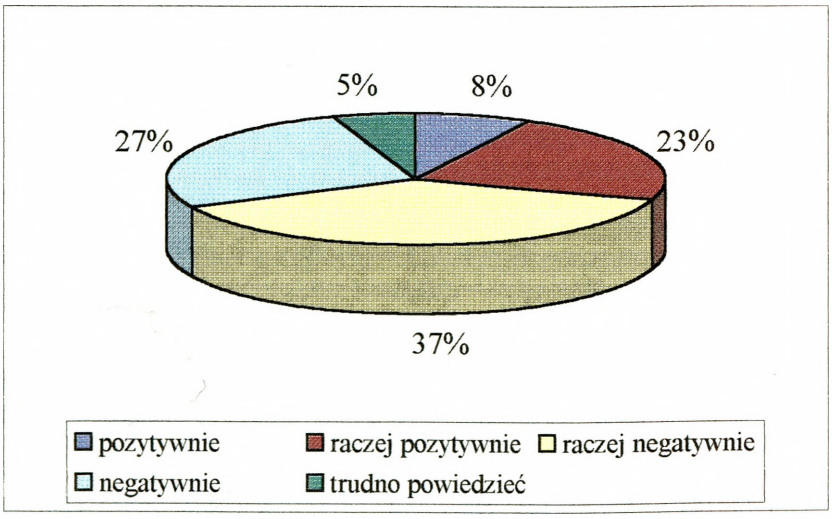

Rys. 4 - 44. ***Ocena kompetencji nauczycieli cywilnych w zakresie znajomości wojskowego słownictwa specjalistycznego dokonana przez oficerów wojsk lądowych – słuchaczy kursów językowych. Źródło: Badania własne, pyt. 24-9.***

Ankietowani oficerowie uzasadniali swoją negatywną opinię o nauczaniu specjalistycznego słownictwa wojskowego brakiem wiedzy i doświadczenia nauczycieli cywilnych w zakresie nauczania tego typu słownictwa (21% respondentów), czy też wręcz „niechęcią" nauczycieli do nauczania słownictwa wojskowego (4% respondentów). 4% stwierdziło, iż nauczyciele skupiali się bardziej na przygotowaniu słuchaczy do zdawania egzaminów resortowych i znajomość słownictwa wojskowego traktowali „po macoszemu", skupiając się na nauczaniu gramatyki i dostosowując program nauczania do własnej koncepcji nauczania. 4% respondentów wskazało na brak środków dydaktycznych, a 3% na brak podręczników specjalistycznych.

Należy zaznaczyć, iż respondenci oceniali nisko tylko zakres wiedzy wojskowej nauczycieli. Tylko 1% respondentów ocenił negatywnie kompetencje merytoryczne nauczycieli z zakresu wiedzy ogólnej, 8% raczej negatywnie, natomiast 37% ankietowanych oficerów oceniło tą wiedzę raczej pozytywnie, a aż 51% pozytywnie.

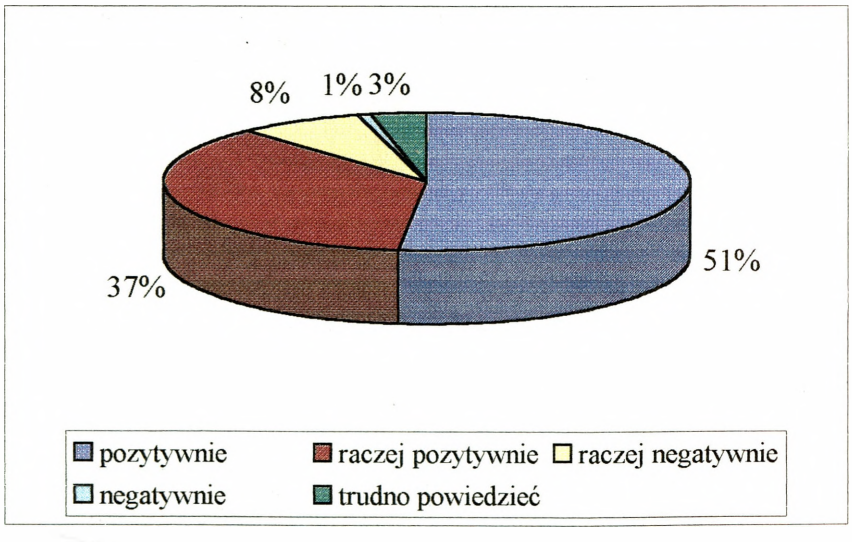

Rys. 4 - 45. ***Ocena kompetencji nauczycieli cywilnych w zakresie znajomości słownictwa ogólnego dokonana przez oficerów wojsk lądowych – słuchaczy kursów językowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 24-10.

Podobnie respondenci pozytywnie oceniają kwalifikacje pedagogiczne nauczycieli (rys. 4-46) oraz ich zaangażowanie w proces nauczania (rys.4-47).

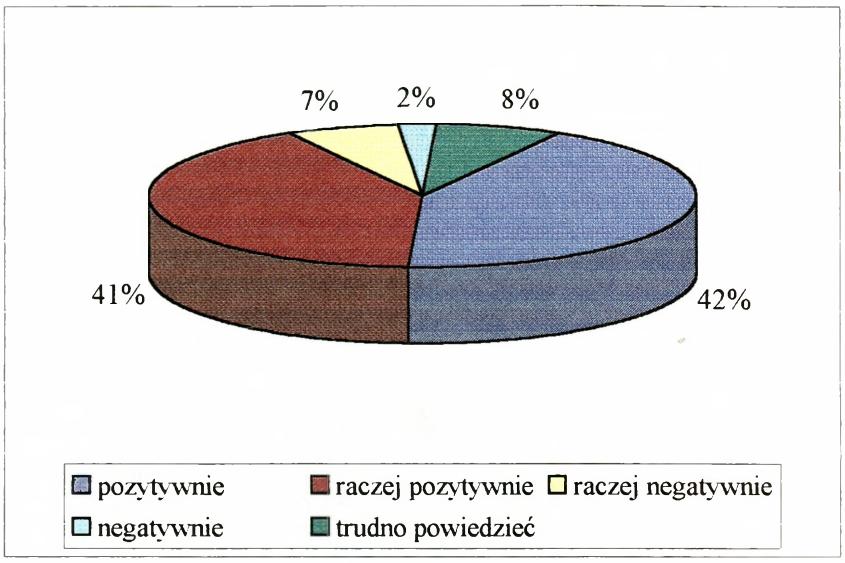

Rys. 4 - 46. ***Ocena kwalifikacji pedagogicznych nauczycieli cywilnych dokonana przez oficerów wojsk lądowych – słuchaczy kursów językowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 24-12.

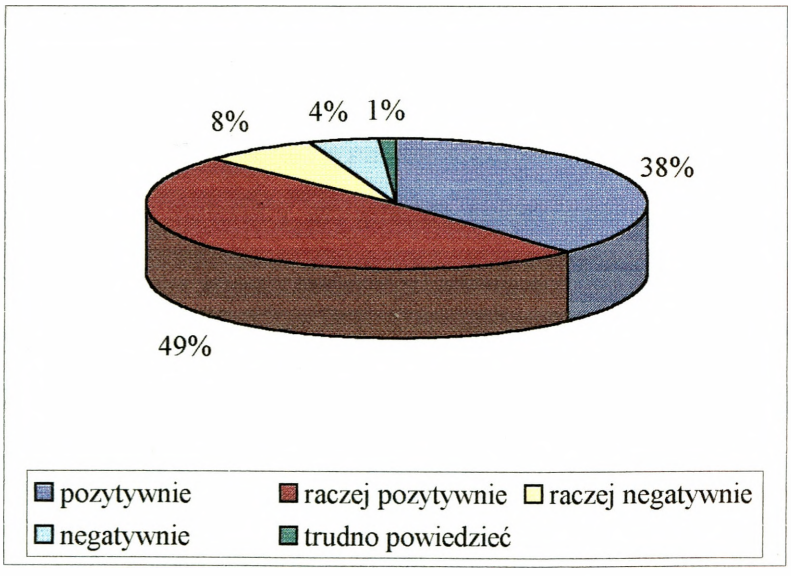

Rys. 4 - 47. ***Ocena zaangażowania nauczycieli cywilnych w proces nauczania dokonana przez oficerów wojsk lądowych – słuchaczy kursów językowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 24-12.

34 % ogólnej liczby respondentów stwierdziło, ze po rozpoczęciu służby w wojskowych strukturach międzynarodowych miało problemy ze zrozumieniem i posługiwaniem się specjalistycznym słownictwem wojskowym, 18 % miało problemy ze zrozumieniem akronimów i skrótów wojskowych, 4 % z redagowaniem dokumentów w standardach obowiązujących w NATO, 3 % brakowało pewności

językowej w wystąpieniach oficjalnych (odprawy, briefingi itp.). Dlatego też 89 % respondentów indywidualnie rozszerzało zasób specjalistycznego słownictwa wojskowego.

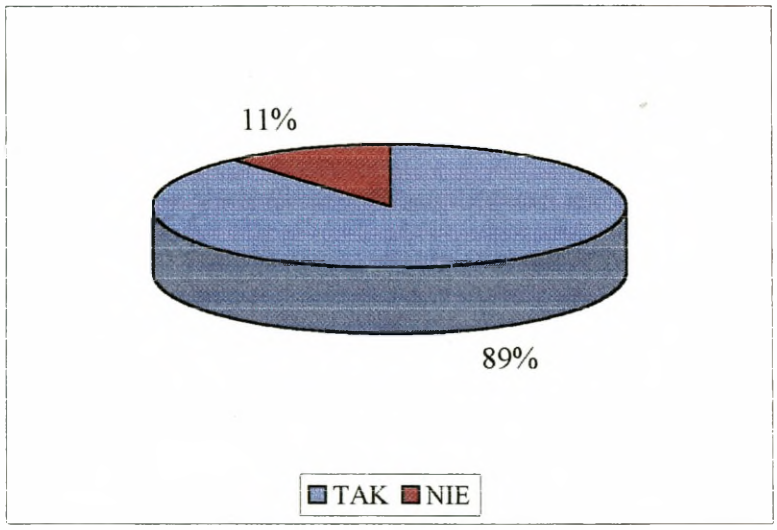

Rys. 4 - 48. ***Indywidualne doskonalenie wojskowego języka specjalistycznego przez ankietowanych oficerów.***
Źródło: Badania własne, pyt 26.

Najpopularniejszym źródłem tego typu słownictwa są anglojęzyczne czasopisma wojskowe (66%), oraz materiały oryginalne (instrukcje, regulaminy, zarządzenia itp.). Źródłem materiałów specjalistycznych może być Internet, którego używa 41% ankietowanych, stanowiący ogromny zasób materiałów oryginalnych. Ponadto respondenci wymieniają telewizję (programy o wojsku), materiały z ćwiczeń i konferencji międzynarodowych, bezpośrednie kontakty z oficerami NATO.

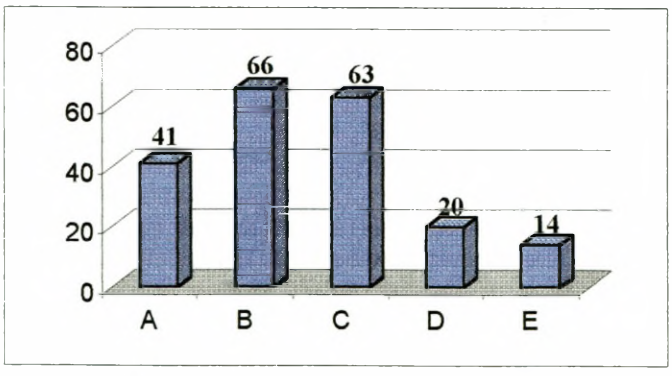

A – Internet
B – anglojęzyczne specjalistyczne czasopisma wojskowe
C – dokumenty oryginalne, zarządzenia, regulaminy itp.
D – podręczniki specjalistyczne
E - inne

Rys. 4 - 49. ***Środki dydaktyczne wykorzystywane przez respondentów do doskonalenia znajomości specjalistycznego słownictwa wojskowego.***
Źródło: Badania własne, pyt. 27.

Podsumowanie

Badania wykazały, że ankietowani oficerowie wojsk lądowych – absolwenci kursów językowych oceniają raczej pozytywnie takie elementy procesu nauczania jak treści, metody i techniki nauczania (Tab. 4-16), formy organizacji zajęć i efektywność zajęć. Nieco niższą ocenę uzyskały zastosowane środki dydaktyczne. O ile podręczniki o charakterze ogólnym są oceniane dość wysoko (średnia 1,7), to znacznie niżej ocenione zostały nieliczne dostępne w Polsce podręczniki wojskowe (2,2), a 22% respondentów stwierdziło, że ten element nie występował podczas kursów, co należy interpretować, iż nauczyciele nie korzystali podczas kursu z tych środków dydaktycznych.

zakres	pozytywnie (1)	raczej pozytywnie (2)	raczej negatywnie (3)	negatyw-nie (4)	trudno powiedzieć	element nie występował	średnia
Treści nauczania	19	50	14	0	7	1	1,9*
Metody i techniki nauczania	22	53	14	2	8	1	2,0
Formy organizacji zajęć	20	57	7	1	4	2	1,8
Programy nauczania	12	40	24	7	7	1	2,3
Efektywność zajęć	12	51	15	3	11	0	2,1
Środki dydaktyczne	16	32	32	4	11	2	2,3
Podręczniki o tematyce ogólnej	37	36	7	4	5	0	1,7
Podręczniki o tematyce wojskowej	8	17	28	7	10	22	2,2
ŚREDNIA							**2,0**

* obliczeń średniej dokonano na podstawie skali 4 punktowej: 1- pozytywnie, 2 – raczej pozytywnie, 3 – raczej negatywnie, 4 – negatywnie.

Tab. 4 - 16. ***Ocena wybranych elementów procesu nauczania przez oficerów – słuchaczy kursów językowych.***
Źródło: Badania własne, pyt. 21.

Nauczyciele oceniają nawet wyżej te elementy (Tab. 4-17) procesu dydaktycznego od oficerów- absolwentów kursów.

zakres	pozy-tywnie (1)	raczej pozytywnie (2)	raczej negatywnie (3)	negatyw -nie (4)	trudno powiedzieć	element nie występował	średnia
Treści nauczania	17	10	2	0	1	0	1,5
Metody i techniki nauczania	18	11	0	0	0	1	1,4
Formy organizacji zajęć	13	15	2		0	0	2,0
Programy nauczania	8	15	4	1	1	1	1,8
Środki dydaktyczne	8	15	6	0	1	0	1,9
ŚREDNIA							**1,72**

* obliczeń średniej dokonano na podstawie skali 4 punktowej: 1- pozytywnie, 2 – raczej pozytywnie, 3 – raczej negatywnie, 4 – negatywnie.

Tab. 4 - 17. ***Ocena wybranych elementów procesu nauczania przez cywilnych nauczycieli uczących w resorcie Obrony Narodowej.***
Źródło: Badania własne, ankieta dla nauczycieli K-3, pyt. 9.

Jednakże w świetle badań można zauważyć, iż do słabszych składników procesu nauczania, oprócz środków dydaktycznych, należy zaliczyć kompetencje językowe nauczycieli cywilnych w zakresie znajomości wojskowego słownictwa specjalistycznego, a można nawet zaryzykować stwierdzenie, że występuje brak znajomości takiego słownictwa a w szczególności słownictwa operacyjno – taktycznego. Niska ocena dokonana przez oficerów jest o tyle istotna, że głoszona jest przez doświadczonych oficerów, którzy dysponują znacznym doświadczeniem zawodowym (patrz: rozdz. 1.5 charakterystyka badanej populacji), oraz posługują się słownictwem operacyjno – taktycznym w swojej codziennej służbie.
Również sami nauczyciele stwierdzają (57 % - rys. 4-33), iż nie są odpowiednio przygotowani do nauczania tego typu terminologii. Dodatkowo sytuację komplikuje fakt, że w wyniku reorganizacji Wojska Polskiego zredukowano liczbę etatów wojskowych nauczycieli języków obcych w ośrodkach językowych. Implikuje to sytuację, w której nauczyciel cywilny nie ma do kogo zwrócić się z prośbą o poradę specjalistyczną.

Ponadto wyniki badań wskazują, że nauczyciele nie doceniają rangi jaką należy nadać nauczaniu specjalistycznego słownictwa wojskowego. Wszyscy oficerowie **muszą** znać tą terminologię, gdyż jest to niezbędne nie tylko dla oficerów aktualnie służących w wojskowych strukturach międzynarodowych czy też jednostkach wielonarodowych, lecz znajomość języka, a szczególnie wojskowego języka specjalistycznego jest jedną z przesłanek pełnej integracji naszej armii z Sojuszem Północnoatlantyckim. Można zastanawiać się nad koniecznością nauczania słownictwa operacyjno - taktycznego młodszej kadry oficerskiej. Jednakże już wśród grupy poruczników 20 % respondentów stwierdziło, iż w pracy zawodowej ma do czynienia z rozwiązywaniem tego typu problemów, 30% deklaruje sporadyczny kontakt z tego typu zagadnieniami. Uwzględniając fakt ograniczonego dostępu kadry zawodowej do kursów językowych, należy rozpocząć nauczanie wojskowego słownictwa specjalistycznego na wszelkiego typu kursach językowych.

Podsumowując wyniki badań należy stwierdzić, że koniecznym jest udoskonalenie systemu nauczania języków obcych, tak aby w znacznie większym stopniu uwzględnione zostało w tematyce nauczania wojskowe słownictwo specjalistyczne oraz należy położyć większy nacisk na słownictwo operacyjno – taktyczne. Należy również odpowiednio przygotować cywilną kadrę dydaktyczną do nauczania tego typu nomenklatury.

Rozdział 5
PROPOZYCJE ZMIAN W SYSTEMIE NAUCZANIA JĘZYKÓW OBCYCH W ASPEKCIE TERMINOLOGII OPERACYJNO – TAKTYCZNEJ

Przeprowadzone badania potwierdziły hipotezę roboczą o nieadekwatnym przygotowaniu oficerów wojsk lądowych w zakresie znajomości angielskiego wojskowego słownictwa specjalistycznego, a w szczególności terminologii operacyjno – taktycznej, wynikającym z niedoskonałości systemu nauczania języków obcych na kursach realizowanych w resorcie Obrony Narodowej.

Badania pozwoliły określić obszary procesu dydaktycznego, w których istnieje możliwość zmian pozwalających na podniesienie stopnia przygotowania językowego słuchaczy kursów do poziomu umożliwiającego sprawne realizowanie zadań służbowych w wojskowych strukturach narodowych oraz siłach wielonarodowych.

Analiza wyników badań przeprowadzonych wśród oficerów wojsk lądowych dysponujących wiedzą uzyskaną na kursach językowych oraz doświadczeniem nabytym podczas służby w operacjach pokojowych, dowództwach i sztabach NATO, jednostkach wielonarodowych, wśród cywilnych nauczycieli uczących w resorcie Obrony Narodowej oraz wyniki wywiadów przeprowadzonych ze specjalistami służącymi w Sztabie Generalnym Wojska Polskiego i Akademii Obrony Narodowej pozwoliła na wyciągnięcie następujących wniosków:

a) w sferze wymogów formalnych

System doboru, kwalifikacji, weryfikacji kandydatów jest skorelowany z wytycznymi i wymogami stawianymi przez NATO i pozwala wyłonić żołnierzy najlepiej przygotowanych do zajmowania stanowisk oferowanych Polsce przez Sojusz Północnoatlantycki.

Przepisy prawne obowiązujące w Polsce zostały sformułowane w taki sposób, aby umożliwiały żołnierzom skierowanym do służby poza granicami kraju sprawne i efektywne wykonywanie zadań służbowych oraz zagwarantowały odpowiednie warunki socjalno – bytowe.

Żołnierze polscy kierowani do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych posiadają wysoki poziom przygotowania fachowego, wymagany stopień znajomości języków obcych adekwatny do zajmowanych stanowisk, dysponują odpowiednimi cechami charakterologicznymi do służby oraz reprezentują odpowiednie postawy moralne, co gwarantuje Wojsku Polskiemu i naszemu krajowi uznanie w świecie oraz odpowiednie miejsce i rolę w strukturach NATO.

b) w sferze przygotowania specjalistycznego kandydatów

System przygotowania specjalistycznego kandydatów kierowanych do służby w strukturach międzynarodowych lub dowództwach i sztabach sił wielonarodowych (z pominięciem przygotowania językowego) realizowany w Wojsku Polskim dobrze przygotowuje kandydatów do tego typu służby. Podstawę przygotowania specjalistycznego w kraju stanowi 3-miesięczny Kurs Taktyczno – Operacyjny Integracji z NATO organizowany przez Akademię Obrony Narodowej. Program kursu uwzględnia zagadnienia strategii obronnej, działań połączonych, działań operacyjnych, dowodzenia, logistyki oraz metodyki szkolenia operacyjno – taktycznego.

Analiza programu kursu wykazuje jednak brak elementów praktycznych dotyczących realiów pracy sztabowej, znajomości dokumentów NATO, procedur sztabowych. Te zagadnienia należałoby uwzględnić w programie nauczania, gdyż respondenci wskazywali na brak wiedzy w tych dziedzinach. Postulowanym rozwiązaniem byłoby również prowadzenie zajęć w języku angielskim z wykorzystaniem oryginalnych dokumentów i materiałów. Uwzględniając fakt, iż wykładowcy prowadzący zajęcia na Kursie Taktyczno – Operacyjnym Integracji z NATO nie dysponują doświadczeniem praktycznym wyniesionym ze służby w strukturach Sojuszu, można byłoby wykorzystać do tego typu zajęć oficerów, którzy zakończyli służbę w strukturach międzynarodowych. Dysponują oni odpowiednim doświadczeniem praktycznym w służbie sztabowej, znają anglojęzyczną terminologię wojskową oraz „żargon" NATO (skróty, akronimy, zwroty itp.). Takie rozwiązanie pozwoliłoby wykorzystać doświadczenie praktyczne tych oficerów, utrzymywać ich w stałej „kondycji" merytorycznej

i językowej, a ich doświadczenia należałoby zebrać i opublikować w formie skryptów, które byłyby wykorzystane na kursach specjalistycznych, kursach językowych oraz stanowiłoby dla oficerów materiał do samodoskonalenia zawodowego.

Drugi element przygotowania żołnierzy do służby w strukturach międzynarodowych, stanowią krótkoterminowe praktyki w instytucjach i komórkach MON, odpowiedzialnych za współpracę z NATO oraz w sztabie Wielonarodowego Korpusu Północ -Wschód w Szczecinie. Oczywiście, na takie praktyki może zostać skierowany tylko nieznaczny odsetek przygotowywanych oficerów wojsk lądowych, ze względu na potrzeby i wielkość tych elementów (element polski stanowi ok. 30 oficerów). Plany utworzenia w Polsce innych instytucji strukturalnych NATO mogą poprawić sytuację i rozszerzyć ofertę edukacyjną w tym zakresie.

Innym elementem umożliwiającym zdobycie doświadczenia zawodowego w służbie i współpracy z ogniwami NATO, są liczne międzynarodowe ćwiczenia wojskowe organizowane na terenie naszego kraju. Utworzenie zintegrowanego systemu typowania kandydatów do służby w strukturach międzynarodowych umożliwiłoby stworzenie systemu dokształcania zawodowego i kierowania zainteresowanych na odpowiednie stanowiska podczas ćwiczeń. Udział w tego typu ćwiczeniach oprócz zgromadzenia doświadczeń w zakresie procedur, dokumentacji, komunikacji i współdziałania w środowiskach wielonarodowych itp. umożliwia również doskonalenie językowe w zakresie praktycznego opanowania specjalistycznej terminologii wojskowej. Na dzień dzisiejszy nie istnieje żaden system desygnowania, a w sytuacji ograniczonych możliwości zdobycia doświadczenia praktycznego w tym zakresie, co jest niepowetowaną stratą edukacyjną.

Należałoby też rozpatrzyć możliwość desygnowania kandydatów na stanowiska w strukturach międzynarodowych jako obserwatorów na ćwiczenia wojskowe, w których nasz kraj nie uczestniczy bezpośrednio. Umożliwiłoby to zwiększenie ilości oficerów, którzy dysponowaliby praktycznym poglądem na organizację tego typu ćwiczeń, organizację, zabezpieczenie materiałowo –

techniczne, procedury sztabowe. Wiedzę zdobytą w ten sposób można by było wykorzystać w trakcie organizacji szkolenia wojsk w kraju.

c) w sferze przygotowania językowego

Wbrew obiegowym opiniom nauczanie języków obcych stanowi ważny element przygotowania kandydatów do służby w strukturach międzynarodowych. Nieodpowiednie kompetencje językowe są jednym z niewielu powodów skutkujących odesłaniem żołnierza do kraju. Odpowiednia znajomość specjalistycznej terminologii wojskowej jest kluczowym elementem sprawnego wykonywania zadań i współpracy w obszarze zawodowym.

Wyniki badań wykazały, iż oficerowie przygotowywani na kursach językowych są dobrze przygotowani do funkcjonowania w strukturach międzynarodowej w sferach typowo „cywilnych": społecznych, kulturowych, towarzyskich. Z wywiadów przeprowadzonych z respondentami wynika, iż nie mają większych problemów z adaptacją w nowym środowisku w sferze socjalno – bytowej, nie przeżywają poszczególnych etapów tzw. „szoku kulturowego"[171] spowodowanego znalezieniem się w nowym środowisku społecznym.

Jednakże respondenci wskazywali na inny aspekt utrudniający adaptację w środowisku służbowym. Mianowicie, jest nim nieadekwatny poziom przygotowania do realizacji zadań służbowych wynikający z braku odpowiedniego przygotowania językowego w zakresie znajomości specjalistycznej terminologii wojskowej, a szczególnie słownictwa operacyjno – taktycznego. Brak tych umiejętności poważnie utrudnia prawidłową służbę szczególnie w chwili jej rozpoczęcia. Oficerowie są skazani na szukanie pomocy u bardziej doświadczonych kolegów z Polski, u współpracowników lub przełożonych, podwładnych z innych państw, co wpływa na obniżenie autorytetu żołnierza oraz rzutuje na obraz całego Wojska Polskiego.

Oficerowie próbują we własnym zakresie uzupełniać braki w znajomości terminologii wojskowej w procesie samokształcenia, jednakże odpowiedni poziom przygotowania w zakresie specjalistycznej terminologii wojskowej powinien zapewnić im system przygotowania kandydatów realizowany w kraju.

---

[171] Materials for BALIC Course part Culture, DLI, Lackland (TX) 2000, s. 21.

Analiza materiału faktograficznego, sugestie respondentów oraz własne doświadczenia autora pozwoliły zidentyfikować obszary procesu nauczania, w których można dokonać modyfikacji w celu podniesienia poziomu przygotowania językowego oficerów wojsk lądowych:

1) w treściach nauczania – modyfikacja istniejących programów obowiązujących w ośrodkach doskonalenia znajomości języków obcych podległych Dowództwu Wojsk Lądowych;

2) w formach organizacyjnych nauczania języków obcych;

3) w infrastrukturze i środkach dydaktycznych stosowanych w nauczaniu;

4) w doskonaleniu zawodowym grupy podmiotów kształcenia – cywilnych nauczycieli języków obcych uczących kadrę zawodową oraz podchorążych – kandydatów na żołnierzy zawodowych.

Ad. 1)

Ramowe programy nauczania języka angielskiego opracowane przez Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego ogólnikowo podają tematykę specjalistyczną, jako powinna być realizowana na kursach oraz definiują wolumen godzin, który powinien być przeznaczony na słownictwo wojskowe. Wprawdzie ośrodki językowe zaimplementowały tematy z wojskowego słownictwa specjalistycznego we własnych programach nauczania, uczyniły to jednak w sposób niespójny (Tab. 4 - 8) w odniesieniu do ilości godzin oraz nieskorelowany, co powoduje znaczne różnice w poziomie przygotowania słuchaczy po zakończeniu kursów. Ten brak koherencji powoduje dalsze implikacje, gdyż słuchacz podejmujący naukę na wyższym stopniu w innym ośrodku, znajduje się na poziomie nieadekwatnym (wyższym lub niższym) w stosunku do innych uczestników kursów. Sytuację komplikuje dodatkowo fakt, iż w poszukiwaniu oszczędności zezwolono jednostkom wojskowym na prowadzenie kursów językowych organizowanych przez cywilne szkoły językowe wyłaniane w drodze przetargów. Z własnego doświadczenia zawodowego autor musi z przykrością stwierdzić, iż instytucje te generalnie pomijają problem nauczania słownictwa wojskowego a zdawalność egzaminów kształtuje się w granicach 30- 40%. Wyniki rozmów z kadrą kierowniczą ośrodków

doskonalenia języków obcych oraz doświadczenia własne wykazują, że szkoły językowe nie zwracały się o udostępnienie materiałów dotyczących programu nauczania, tematyki kursów itp., aby tą tematykę zaimplementować we własnych programach lub też nauczanie prowadzone było bez jakichkolwiek programów lub przygotowanych w sposób niekompetentny[172]. Propozycje pomocy merytorycznej ze strony ośrodków w zakresie dokształcania kadry dydaktycznej tychże szkół, czy też korelacji programów nauczania spotykały się z brakiem odpowiedzi bądź też lekceważeniem. Brak wymagalności akceptacji programów nauczania przez instytucje wojskowe oraz możliwości wpływu na ich treść powodowały, iż słuchacze często nie mieli styczności z terminologią wojskową i mieli poważne problemy ze zdawaniem egzaminów.

Z powyższych powodów należałoby zatem stworzyć **jednolity program** nauczania języka angielskiego w zakresie słownictwa wojskowego, który uwzględniałby zarówno terminologię ogólnowojskową oraz specjalistyczną, zawierającą słownictwo poziomu operacyjno – taktycznego. Program ten realizowany byłby etapami na stopniach nauczania 1 – 3 i uwzględniałby kompetencje językowe nabyte przez słuchaczy. Program, po zatwierdzeniu przez Dowódcę Wojsk Lądowych, stałby się wykładnikiem poziomu przygotowania specjalistycznego na kursach językowych realizowanych zarówno w etatowych ośrodkach nauczania, jak również na kursach prowadzonych przez cywilne szkoły językowe, które musiałyby zaimplementować go do własnych programów nauczania i dysponować kadrą odpowiednio przeszkoloną do prowadzenia tego typu zajęć. Program pozwoliłby nauczycielom na zapoznanie się z tematyką specjalistyczną i ukierunkowałby ich działania w zakresie samodoskonalenia językowego. Ponadto, umożliwiłby szersze uwzględnienie zagadnień wojskowych w egzaminach resortowych, które obecnie w znikomym stopniu testują znajomość słownictwa specjalistycznego. Niekwestionowaną zaletą programu byłaby możliwość opracowania na jego bazie skryptów do nauczania specjalistycznego słownictwa wojskowego, które mogłyby być rozpowszechnione i wykorzystywane w nauczaniu zorganizowanym lub samokształceniu. Program posłużyłby też do

[172] Szkoły językowe nie były zobowiązane przedstawiania tego typu dokumentów do weryfikacji.

nauczania języków kandydatów na oficerów zawodowych – podchorążych WSOWLąd w zakresie uwzględniającym ich poziom językowy i zdobytą wiedzę merytoryczną.

Opracowana przez autora propozycja programu nauczania angielskiej terminologii wojskowej (zawarta na końcu niniejszego rozdziału) opiera się na parytetach godzinowych zawartych w „Ramowych programach nauczania języka angielskiego" opracowanych przez Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego, sugestiach respondentów, konsultacjach z wykładowcami taktyki Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych, Akademii Obrony Narodowej, doświadczeniach z uczestnictwa w kursach językowych krajowych i zagranicznych, nauczaniu języków obcych kadry zawodowej i podchorążych WSO oraz udziale w ćwiczeniach międzynarodowych.

Ad. 2)

Reorganizacja Wojska Polskiego spowodowała zmiany w systemie szkolnictwa wojskowego. W poszukiwaniu rezerw kadrowych podjęta została decyzja o likwidacji wielu etatów dydaktycznych zajmowanych przez nauczycieli wojskowych, w wyniku czego nastąpił brak kadry zawodowej uczącej języków obcych. Spowodowało to, iż w ośrodkach językowych brak jest w chwili obecnej doświadczonej kadry, która mogłaby zająć się nauczaniem specjalistycznego słownictwa wojskowego. Część z respondentów twierdzi, iż nauczyciele cywilni nie są w stanie uczyć specjalistycznej terminologii wojskowej, gdyż nie mają podstaw merytorycznych do tego celu. Respondenci postulowali, aby na wyższych poziomach nauczania zajęcia prowadzili native speakerzy dysponujący doświadczeniem wojskowym, oraz aby nauczanie prowadzili lektorzy wojskowi. Pozyskanie pierwszej grupy nauczycieli jest wręcz niemożliwe, gdyż ośrodki językowe nie dysponują takimi możliwościami finansowymi ani organizacyjnymi. W przypadku nauczycieli wojskowych, istnieje wspomniana już katastrofalna sytuacja kadrowa spowodowana brakiem etatów.

W tej sytuacji rozwiązaniem mogłoby być **oddzielenie ogólnego nauczania języków obcych od nauczania języka specjalistycznego**. Nauczanie specjalistycznego słownictwa wojskowego, a szczególnie operacyjno – taktycznego, można by

prowadzić w oparciu o ośrodki dysponujące odpowiednią bazą dydaktyczną do kursów stacjonarnych (AON, WSNJO, WSOWLąd) i organizować dwuetapowe kursy kształcące w zakresie specjalistycznego słownictwa wojskowego. Kursy mogliby prowadzić doświadczeni angliści – nauczyciele wojskowi oraz cywilni, dysponujący odpowiednim doświadczeniem i kwalifikacjami (specjalistyczne kursy zagraniczne) oraz oficerowie, którzy służyli w wojskowych strukturach międzynarodowych (10 % respondentów zajmowało stanowiska dydaktyczne przed skierowaniem do służby rys. 1-8). Do prowadzenia zajęć można by zaprosić brytyjskich ekspertów językowych z British Council zaangażowanych w projekt English Peacekeeping Project oraz pozyskać gościnnie anglojęzycznych oficerów służących w dowództwach i sztabach NATO. Nauczanie obejmowałoby dwa etapy. Pierwszy – po zakończeniu kursów drugiego stopnia skupiałby się na słownictwie ogólnowojskowym i taktycznym. Następny etap obejmowałby słuchaczy posiadających trzeci stopień znajomości i zajmowałby się zagadnieniami sfery operacyjnej.

Oddzielenie nauczania ogólnego od specjalistycznego miałoby tę zaletę, że nauczanie języków, mogłoby być realizowane przez instytucje cywilne, co znacznie poszerzyłoby dostępność do oferty szkoleniowej i podniosłoby poziom nauczania, gdyż ze wspomnianych wcześniej powodów, szkoły te nie są w stanie nauczać specjalistycznego słownictwa wojskowego. Ponadto wskazana byłaby organizacja krótkoterminowych (2 – 3 tygodniowych) kursów „odświeżających" kompetencje językowe absolwentów kursów językowych co 2 – 3 lata, które można by było organizować dla oficerów danego rodzaju wojsk i doskonalić zagadnienia i słownictwo typowo specjalistyczne.

Innym źródłem podniesienia kompetencji językowych oficerów wojsk lądowych kierowanych do służby w strukturach międzynarodowych może być modyfikacja Kursu Taktyczno – Operacyjnego Integracji z NATO, polegająca na tym, aby znaczna część zajęć (lub wszystkie) prowadzona była w języku angielskim. Wiąże się to oczywiście z doborem odpowiedniej kadry, jednakże we współpracy z instytucjami MON, można by było zapraszać na prelekcje, czy też krótkoterminowo oddelegować do prowadzenia zajęć wspomnianych już oficerów

dysponujących odpowiednim doświadczeniem w służbie w strukturach międzynarodowych.

Postulaty ankietowanych oficerów dotyczące kierowania na zagraniczne kursy językowe lub praktyki językowe (11 % ankietowanych), udział w operacjach pokojowych zaraz po kursach (5 %), lub na kursy specjalistyczne (6 %) są na pewno słuszne, jednakże nierealne ze względów finansowych i ograniczonej oferty szkoleniowej NATO.

Ad. 3)

Niskie nakłady budżetowe przeznaczone na wojsko znajdują odzwierciedlenie w infrastrukturze jaką dysponują ośrodki nauczania języków obcych podległe MON. Rozbudowa infrastruktury dydaktycznej, a szczególnie utworzenie laboratoriów komputerowych wyposażonych w interaktywne programy dydaktyczne (w tym do nauczania słownictwa wojskowego), rozwój sieci informatycznych i dostęp do Internetu znacznie ułatwiłoby zdobywanie wiedzy z zakresu terminologii operacyjno – taktycznej (rozdz. 4.3). Profesjonalne laboratoria językowe, sprzęt audio – wideo oraz materiały dydaktyczne w istotnym stopniu polepszyłyby warunki nauki i samokształcenia słuchaczy. Brak w ośrodkach językowych urządzeń technicznych jak np. kserokopiarek, materiałów eksploatacyjnych, czy też korzystanie z przestarzałych podręczników wpływa negatywnie i demotywująco zarówno na słuchaczy jak również nauczycieli.

O ile brak jest funduszy na drogi sprzęt techniczny, to istnieją możliwości zakupu „[...] podstawowych i najpowszechniej stosowanych środków dydaktycznych [...][173], czyli podręczników specjalistycznych oraz wojskowych czasopism specjalistycznych. Obecnie tego typu pozycje dostępne są na rynku zarówno polskim jak i zagranicą. Poza tym istnieje możliwość pozyskania oryginalnych materiałów i opracowań własnych od zagranicznych instytucji zajmujących się nauczaniem języków obcych. Wyposażenie ośrodków w komputery z dostępem do Internetu umożliwiłyby nauczycielom na pozyskiwanie i opracowywanie materiałów dostępnych w Sieci.

[173] Żegnałek K., Dydaktyka...., op.cit. s.216.

Należałoby również rozważyć utworzenie na bazie WSNJO etatowej grupy specjalistów, których zadaniem byłoby przygotowanie nowoczesnych podręczników dla rodzajów sił zbrojnych do nauczania specjalistycznej terminologii wojskowej oraz tworzenie materiałów dodatkowych, które wykorzystywane byłyby w procesie nauczania języków obcych w Wojsku Polskim.

Ad. 4)

Jak już wspomniano, część respondentów kwestionowała możliwość przygotowania nauczycieli cywilnych do nauczania wojskowego słownictwa specjalistycznego a w szczególności słownictwa operacyjno – taktycznego. Jednakże doświadczenia amerykańskie i niemieckie wykazują, iż w procesie doskonalenia zawodowego istnieje możliwość przygotowania kadry cywilnej, wspieranej odpowiednimi środkami dydaktycznymi, która może z powodzeniem wykładać tego typu terminologię. Wszakże w nauczaniu języków obcych nie chodzi o nauczanie **taktyki** po angielsku, lecz o przyswojenie zasobu pojęć, zwrotów, wyrażeń, które doświadczony i odpowiednio przygotowany oficer potrafi odpowiednio asocjować z posiadanym doświadczeniem zawodowym i wiedzą fachową. Oczywiście nauczyciele cywilni języków obcych nie nauczą słuchaczy rozwiązywania zadań operacyjno – taktycznych, gdyż nie jest to ich zadaniem, ale korzystając z odpowiednich podręczników, oryginalnych dokumentów bojowych, komputerowych programów wspierających nauczanie terminologii wojskowej mogą **ukierunkować** i **pomóc** słuchaczom w opanowaniu niezbędnej terminologii specjalistycznej. Wymaga to oczywiście doświadczenia zawodowego, którym w większości nie dysponują ankietowani nauczyciele zatrudnieni w resorcie Obrony Narodowej. Podobnie jak kadra zawodowa, nauczyciele cywilni również nie mają pewności stałości zatrudnienia, są często zatrudniani na umowę – zlecenie i szukając pewniejszej pracy nie wiążą swojej kariery zawodowej z wojskiem, dlatego też nie przykładają zbyt wielkiej wagi do poszerzania wąskiej specjalistycznej wiedzy z zakresu terminologii wojskowej[174].

[174] W wyniku reorganizacji WSO im. T. Kościuszki w Wyższą Szkołę Oficerską Wojsk Lądowych pracę straciło 22 nauczycieli akademickich legitymujących się stażem pracy od 4 do 26 lat.

Zagwarantowanie stałości pracy spowodowałoby większe zainteresowanie nauczycieli cywilnych rozwijaniem swoich kompetencji językowych w zakresie specjalistycznego słownictwa wojskowego, skutkowałoby nabieraniem doświadczenia zawodowego i umożliwiłoby zorganizowanie systemu doskonalenia zawodowego kadr cywilnych nauczających języków obcych w Wojsku Polskim.

W celu podniesienia kompetencji nauczycieli i odpowiednio przygotowaania ich do nauczania terminologii wojskowej należy stworzyć w Siłach Zbrojnych system doskonalenia zawodowego, który obejmowałby całość nauczycieli cywilnych (postulowało to również część ankietowanych oficerów). Kursy miałyby charakter trójstopniowy:

1. terminologia ogólnowojskowa
2. terminologia poziomu taktycznego
3. terminologia poziomu operacyjnego

Tego typu kursy terminologii wojskowej organizowane byłyby na bazie AON i WSOWLąd. i składałyby się z zajęć dwojakiego typu. Pierwszy etap prowadzony w języku polskim (o ile występowałby problem z pozyskaniem kadry, która mogłaby prowadzić zajęcia w języku angielskim) przez wykładowców taktyki ogólnej, specjalistów rodzajów wojsk itp. Stanowiłby ogólne zapoznanie z tematyką ogólnowojskową, tak aby przybliżyć nauczycielom cywilnym zagadnienia wojskowe związane z wyposażeniem i uzbrojeniem, strukturą organizacyjną, i zasadami prowadzenia działań bojowych na współczesnym polu walki. Drugi blok zajęć, obejmujący anglojęzyczną terminologię wojskową zajęć, prowadzony byłby przez nauczycieli wojskowych i kadrę zawodową znającą tego typu słownictwo oraz zaproszonych zagranicznych ekspertów wojskowych. Kursy dla nauczycieli można by było oprzeć na zaproponowanym programie nauczania terminologii wojskowej i wdrażać nauczycieli do korzystania z tego programu, pogłębiać wiedzę specjalistyczną dotyczącą zagadnień wojskowych oraz podnosić ich kompetencje z zakresu znajomości specjalistycznej terminologii wojskowej na poziomie operacyjno – taktycznym, tak aby mogli efektywnie kształcić i odpowiednio przygotować słuchaczy – oficerów wojsk lądowych – do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych i siłach wielonarodowych.

5.1 Propozycja programu angielskiej terminologii wojskowej dla oficerów wojsk lądowych

JĘZYK ANGIELSKI moduł specjalistycznej terminologii wojskowej dla oficerów wojsk lądowych

A. Przedmiotowe cele nauczania

W wyniku opanowania treści programowych przedmiotu słuchacz potrafi:

- posługiwać się słownictwem ogólnowojskowym i specjalistycznym dotyczącym rodzajów sił zbrojnych, rodzajów wojsk lądowych, ich struktur organizacyjnych, uzbrojenia i wyposażenia;
- znać słownictwo specjalistyczne z zakresu prowadzenia podstawowych rodzajów działań bojowych wojsk lądowych;
- znać terminologię związaną z operacjami pokojowymi;
- posługiwać się terminologią poziomu operacyjno – taktycznego;
- tłumaczyć i sporządzać podstawowe dokumenty bojowe w języku angielskim;
- rozumieć i wydawać rozkazy i polecenia przekazywane w normalnym tempie mowy;
- czytać ze zrozumieniem teksty ogólnowojskowe i specjalistyczne z wykorzystaniem słownika;
- zasięgać informacji dotyczących funkcjonowania życia jednostki wojskowej.

B. Rozliczenie godzin na tematy i zajęcia

Numer		Tytuły tematów (zajęć)	Liczba godzin		Uwagi
Tematu	Zajęć		razem	na zajęcia	
1	2	3	4	5	6
1		**Wprowadzenie do terminologii wojskowej**	**36**		Realizować na kursie pierwszego stopnia
	1	Stopnie wojskowe		6	
	2	Uzbrojenie i wyposażenie pojedynczego żołnierza		6	
	3	Struktura organizacyjna pododdziałów		6	
	4	Podstawowe skróty i znaki taktyczne		6	
	5	Dzień w koszarach		6	
	6	Kariera wojskowa		6	
2		**Rodzaje sił zbrojnych**	**18**		Realizować na kursie drugiego stopnia
	1	Wojska Lądowe		6	
	2	Wojska Lotnicze i Obrony Powietrznej		6	
	3	Marynarka Wojenna		6	

3		**Wojska Lądowe**	**60**		Realizować
	1	Rodzaje wojsk lądowych		6	na kursie
	2	Struktura organizacyjna		6	drugiego
	3	Wojska Zmechanizowane		6	stopnia
	4	Wojska Pancerne		6	
	5	Wojska Inżynieryjne		6	
	6	Wojska Rakietowe i Artylerii		6	
	7	Wojska Chemiczne		6	
	8	Wojska Łączności i Informatyki		6	
	9	Wojska Obrony Przeciwlotniczej		6	
	10	Logistyka		6	
4		**<u>Operacje pokojowe</u>**	**60**		Realizować
	1	Rola operacji pokojowych w budowaniu pokoju na świecie		6	na kursie drugiego
	2	Organizacja Narodów Zjednoczonych		6	stopnia
	3	Udział NATO w operacjach pokojowych		6	
	4	Rola organizacji rządowych i pozarządowych w operacjach pokojowych		6	
	5	Działania na rzecz wsparcia pokoju		6	
	6	Rodzaje działań na rzecz wsparcia pokoju cz. 1		6	
	7	Rodzaje działań na rzecz wsparcia pokoju cz. 2		6	
	8	Zasady działania w operacjach pokojowych		6	
	9	Udział Wojska Polskiego w operacjach pokojowych		6	
	10	Operacja pokojowe w prasie		6	
5		**<u>Wybrane rodzaje działań taktycznych</u>**	**102**		
	1	Ogólne zasady organizacji i prowadzenia obrony		6	
	2	Ugrupowanie i struktura obrony		6	
	3	Prowadzenie obrony		6	
	4	Dokumenty bojowe sporządzane w obronie		6	
	5	Sporządzenie rozkazu bojowego do obrony		6	
	6	Ogólne zasady prowadzenia natarcia		6	
	7	Ugrupowanie wojsk i zadania w natarciu		6	
	8	Prowadzenie natarcia		6	
	9	Dokumenty bojowe sporządzane w natarciu		6	
	10	Sporządzenie rozkazu bojowego do natarcia		6	
	11	Działania opóźniające		6	
	12	Przemieszczanie wojsk		6	
	13	Działania aeromobilne		6	
	14	Działania w specyficznych środowiskach walki		6	
	15	Zabezpieczenie bojowe cz. 1		6	
	16	Zabezpieczenie bojowe cz. 2		6	
	17	Koordynacja i współdziałanie w działaniach taktycznych		6	
6		**<u>Działania operacyjne</u>**	**54**		
	1	1. NATO cz. 1		6	
	2	2. NATO cz. 2		6	

	3	Ogólna charakterystyka operacji połączonych		6	
	4	Wojska lądowe w operacjach połączonych		6	
	5	Wojska powietrzne w operacjach połączonych		6	
	6	Marynarka wojenna w operacjach połączonych		6	
	7	Koncepcja Wielonarodowych Połączonych Sił Zadaniowych (CJTF)		6	
	8	Zarządzanie kryzysowe NATO		6	
	9	Charakterystyka współpracy cywilno – wojskowej (CIMIC)		6	
7		**Dokumenty sztabowe NATO**	**36**		
	1	Procedury sztabowo – biurowe w dowództwach i sztabach NATO.		6	
	2	Zasady sporządzania dokumentów NATO		6	
	3	Tłumaczenie dokumentów sztabowych NATO		6	
		Zadania i obowiązki komórek personalnych (S-1, G-1, CJ-1)		3	
	4	Zadania i obowiązki komórek rozpoznania i ochrony (S-2, G-2, CJ-2)		3	
	5	Zadania i obowiązki komórek operacyjnych (S-3, G-3, CJ-3) i planowania CJ-5		3	
	6	Zadania i obowiązki komórek logistycznych (G-4, CJ-4)		3	
	7	Zadania i obowiązki komórek współpracy cywilno – wojskowej (S-5, G-5, CJ-9)		3	
	8	Zadania i obowiązki komórek wsparcia dowodzenia i łączności (S-6, G-6)		3	

C. Szczegółowe treści tematu

TEMAT 1: WPROWADZENIE DO TERMINOLOGII WOJSKOWEJ - 36 godz.

Cele nauczania: w wyniku opanowania treści tematu słuchacz potrafi:

- rozpoznawać i nazywać stopnie wojskowe armii państw NATO;
- znać i posługiwać się terminologią związaną z wyposażeniem i uzbrojeniem pojedynczego żołnierza, znać nazwy podstawowego sprzętu bojowego wojsk lądowych;
- umieć scharakteryzować w języku angielskim strukturę organizacyjną podstawowych pododdziałów i oddziałów szczebla taktycznego oraz przedstawiać ją graficznie znakami taktycznymi.

1. Stopnie wojskowe

ćwiczenia – 6 godz.

Wprowadzenie do terminologii wojskowej. Nazwy stopni wojskowych, stopnie wojskowe państw NATO.

2. Uzbrojenie i wyposażenie pojedynczego żołnierza

ćwiczenia – 6 godz.

Terminologia związana z indywidualnym wyposażeniem żołnierza, nazwy sprzętu i uzbrojenia pojedynczego żołnierza wojsk lądowych.

3. Struktura organizacyjna pododdziałów

ćwiczenia – 6 godz.

Struktura organizacyjna drużyny, plutonu, kompanii (baterii), batalionu (dywizjonu) nazwy stanowisk służbowych.

4. Podstawowe skróty i znaki taktyczne

ćwiczenia – 6 godz.

Przedstawianie struktur organizacyjnych za pomocą znaków taktycznych w połączeniu z terminologią wojskową, skróty stosowane ze znakami taktycznymi.

5. Dzień w koszarach

ćwiczenia – 6 godz.

Nazewnictwo infrastruktury koszarowej, podstawowe czynności i obowiązki żołnierzy w koszarach, porządek dnia wojskowego.

6. Kariera wojskowa

ćwiczenia – 6 godz.

Przebieg służby wojskowej żołnierza, zajmowane stanowiska, szczeble kariery wojskowej, pisanie życiorysu.

TEMAT 2. RODZAJE SIŁ ZBROJNYCH

- 18 godz.

Cele nauczania: w wyniku opanowania treści tematu słuchacz potrafi:

- posługiwać się podstawową terminologią dotyczącą wojsk lądowych, wojsk lotniczych i obrony powietrznej oraz marynarki wojennej Rzeczpospolitej Polskiej;
- nazwać podstawowy sprzęt sił zbrojnych;
- znać i wykorzystywać nazewnictwo dotyczące struktury organizacyjnej;
- scharakteryzować podstawowe zadania rodzajów sił zbrojnych.

Zajęcia 1. Wojska Lądowe

ćwiczenia – 6 godz.

Ogólna charakterystyka wojsk lądowych, podstawowe nazewnictwo, rola, podstawowe zadania, wyposażenie i uzbrojenie.

Zajęcia 2. Wojska Lotnicze i Obrony Powietrznej

ćwiczenia – 6 godz.

Ogólna charakterystyka wojsk lotniczych i obrony powietrznej, struktura organizacyjna Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej RP, podstawowe zadania; słownictwo związane z podstawowym wyposażeniem i uzbrojeniem.

Zajęcia 3. Marynarka Wojenna

ćwiczenia – 6 godz.

Ogólna charakterystyka marynarki wojennej: struktura organizacyjna Marynarki Wojennej RP, podstawowe zadania; słownictwo związane z podstawowym wyposażeniem i uzbrojeniem.

TEMAT 3: WOJSKA LĄDOWE

- 60 godz.

Cele nauczania: w wyniku opanowania treści tematu słuchacz potrafi:

- umieć posługiwać się słownictwem dotyczącym rodzajów wojsk i służb;
- znać strukturę organizacyjną pododdziałów wojsk lądowych;
- scharakteryzować podstawowe zadania, wyposażenie i uzbrojenie rodzajów wojsk.

Zajęcia 1. Rodzaje wojsk lądowych

ćwiczenia – 6 godz.

Terminologia związana z rodzajami wojsk lądowych, ogólna struktura organizacyjna wojsk lądowych innych państw, zadania, ogólne zasady użycia w walce.

Zajęcia 2. Struktura organizacyjna Wojsk Lądowych RP

ćwiczenia – 6 godz.

Nazwy poszczególnych rodzajów wojsk i służb ich zadania. Skróty stosowane w poszczególnych rodzajach wojsk.

Zajęcia 3. Wojska Zmechanizowane

ćwiczenia – 6 godz.

Rola i znacznie wojsk zmechanizowanych. Podstawowa terminologia dotycząca struktury organizacyjnej pododdziałów zmechanizowanych, piechoty górskiej, rozpoznania i wojsk aeromobilnych. Podstawowe wyposażenie i uzbrojenie pododdziałów, ogólne zadania w działaniach bojowych.

Zajęcia 4. Wojska Pancerne

ćwiczenia – 6 godz.

Rola wojsk pancernych na współczesnym polu walki. Podstawowa terminologia dotycząca struktury organizacyjnej oddziałów pancernych i pododdziałów czołgów. Podstawowe wyposażenie i uzbrojenie, ogólne zadania w działaniach bojowych. Zasady walki broni połączonych.

Zajęcia 5. Wojska Inżynieryjne

ćwiczenia – 6 godz.

Rola, podstawowe zadania i zasady działania wojsk inżynieryjnych. Struktura organizacyjna. Słownictwo związane z podstawowym uzbrojeniem i wyposażeniem.

Zajęcia 6. Wojska Rakietowe i Artylerii

ćwiczenia – 6 godz.

Rola, miejsce oraz zasady działania wojsk rakietowych i artylerii. Podstawowe zadania w działaniach bojowych. Struktura organizacyjna. Słownictwo związane z podstawowym uzbrojeniem i wyposażeniem.

Zajęcia 7. Wojska Chemiczne

ćwiczenia – 6 godz.

Rola, zasady działania oraz podstawowe zadania wojsk chemicznych. Struktura organizacyjna, słownictwo związane z podstawowym uzbrojeniem i wyposażeniem pododdziałów, wyposażenie żołnierza. Indywidualne środki ochrony przed skażeniami.

Zajęcia 8. Wojska Łączności i Informatyki

ćwiczenia – 6 godz.

Rola i znaczenie łączności w działaniach bojowych podstawowe zadania wojsk łączności i informatyki. Struktura organizacyjna pododdziałów łączności, Słownictwo związane z podstawowym wyposażeniem, nazwy sprzętu, opisy na radiostacjach i środkach łączności. Terminologia dotycząca automatycznych systemów dowodzenia NATO. Procedury i zasady prowadzenia łączności radiowej według procedur NATO. Kod proceduralny NATO.

Zajęcia 9. Wojska Obrony Przeciwlotniczej

ćwiczenia – 6 godz.

Zasady działania oraz podstawowe zadania wojsk obrony przeciwlotniczej. Słownictwo związane z podstawowym uzbrojeniem i wyposażeniem.

Zajęcia 10. Logistyka

ćwiczenia – 6 godz.

Rola i podstawowe zadania pododdziałów logistycznych. Zasady wykorzystania w działaniach bojowych, elementy strukturalne tworzone w czasie działań bojowych. Słownictwo związane pododdziałów podstawowym wyposażeniem pododdziałów logistycznych.

TEMAT 4: OPERACJE POKOJOWE

- 60 godz.

Cele nauczania: w wyniku opanowania treści tematu słuchacz potrafi:

- omówić zadania organizacji międzynarodowych związanych z operacjami pokojowymi;
- posługiwać się słownictwem specjalistycznym stosowanym w operacjach pokojowych;
- znać podstawowe rodzaje działań taktycznych w operacjach pokojowych.

Zajęcia 1. Rola operacji pokojowych w budowaniu pokoju na świecie

ćwiczenia - 6 godz.

Rola i znaczenie operacji pokojowych w tworzeniu pokoju na świecie. Historia misji pokojowych.

Zajęcia 2. Organizacja Narodów Zjednoczonych

ćwiczenia - 6 godz.

Cele i zadania ONZ. Rola ONZ w utrzymaniu pokoju na świecie. Misje pokojowe prowadzone w ramach ONZ. Wkład Polski w utrzymaniu pokoju na świecie.

Zajęcia 3. Udział NATO w operacjach pokojowych

ćwiczenia - 6 godz.

Cele i zadania NATO, ogólna struktura organizacyjna. Instytucje wojskowe NATO. Rola NATO w utrzymaniu pokoju na świecie. Udział NATO w operacjach pokojowych.

Zajęcia 4. Rola organizacji rzędowych i pozarządowych w operacjach pokojowych.

ćwiczenia - 6 godz.

Rola i zadania organizacji rządowych w operacjach pokojowych. Główne organizacje pozarządowe uczestniczące w operacjach pokojowych. Elementy infrastruktury organizacyjnej organizowanej przez organizacje pozarządowe.

Zajęcia 5. Działania na rzecz wsparcia pokoju –zasady ogólne

ćwiczenia - 6 godz.

Działania wojsk na rzecz wsparcia pokoju organizowanych i prowadzonych pod egidą Organizacji Narodów Zjednoczonych i NATO, podstawy prawne podejmowania operacji pokojowych. Miejsca zapalne na świecie.

Zajęcia 6. Rodzaje działań na rzecz wsparcia pokoju cz. 1

ćwiczenia - 6 godz.

Charakterystyka operacji zapobiegania konfliktom, operacji ustanawiania (tworzenia) pokoju, operacje utrzymania pokoju.

Zajęcia 7. Rodzaje działań na rzecz wsparcia pokoju cz. 2

ćwiczenia - 6 godz.

Charakterystyka operacji wymuszania pokoju, operacji budowania pokoju, pomoc humanitarna.

Zajęcia 8. Zasady działania w operacjach pokojowych

ćwiczenia - 6 godz.

Ogólne zasady działania wojsk w operacjach pokojowych. Posterunki kontrolne (check point), procedury patrolowania, konwojowania, rozpoznania terenu. CIMIC.

Zajęcia 9. Udział Wojska Polskiego w operacjach pokojowych

ćwiczenia - 6 godz.

Wkład Polski w tworzenie pokoju na świecie, historia udziału żołnierzy polskich w operacjach pokojowych. Stan obecny.

Zajęcia 10. Operacje pokojowe w prasie światowej

ćwiczenia - 6 godz.

Analiza artykułów prasowych dotyczących operacji pokojowych

TEMAT 5: WYBRANE RODZAJE DZIAŁAŃ TAKTYCZNYCH

- 102 godz.

Cele nauczania: w wyniku opanowania treści tematu słuchacz potrafi:

- scharakteryzować podstawowe rodzaje działań taktycznych prowadzonych przez pododdziały wojsk lądowych;
- znać terminologię związaną z działaniami szczebla taktycznego;
- znać terminologię związaną z koordynacją współdziałania, skróty i akronimy stosowane na mapach na szczeblu taktycznym;
- sporządzić rozkaz bojowy do obrony i natarcia w języku angielskim.

Zajęcia 1. Ogólne zasady organizacji i prowadzenia obrony

ćwiczenia – 6 godz.

Podstawowe cele obrony, terminologia związana z działaniami prowadzonymi w obronie, podstawowe skróty i akronimy.

Zajęcia 2. Ugrupowanie i struktura obrony

ćwiczenia – 6 godz.

Słownictwo, skróty i akronimy związane ugrupowaniem i strukturą obrony. Rola i miejsce rodzajów wojsk w obronie.

Zajęcia 3. Prowadzenie obrony

ćwiczenia – 6 godz.

Słownictwo i skróty związane z prowadzeniem obrony. Fazy prowadzenia obrony. Podstawowe zadania rodzajów wojsk.

Zajęcia 4. Dokumenty bojowe sporządzane w obronie

ćwiczenia – 6 godz.

Podstawowe dokumenty bojowe sporządzane w obronie, rozkaz bojowy do obrony, układ, podstawowe akronimy i skróty.

Zajęcia 5. Sporządzenie rozkazu bojowego do obrony

ćwiczenia – 6 godz.

Praktyczne sporządzenie w języku angielskim rozkazu bojowego do obrony według standardów NATO.

Zajęcia 6. Ogólne zasady prowadzenia natarcia

ćwiczenia – 6 godz.

Ogólna charakterystyka natarcia, cele natarcia, podstawowa terminologia, wymagania stawiane natarciu, rodzaje i formy natarcia, podstawowe skróty i akronimy.

Zajęcia 7. Ugrupowanie wojsk i zadania w natarciu

ćwiczenia – 6 godz.

Podstawowe elementy ugrupowania w natarciu.

Zajęcia 8. Prowadzenie natarcia

ćwiczenia – 6 godz.

Fazy natarcia: podejście i rozwinięcie, atak i przełamanie obrony, walka w głębi obrony przeciwnika. Rola i miejsce rodzajów wojsk w natarciu.

Zajęcia 9. Dokumenty bojowe sporządzane w natarciu

ćwiczenia – 6 godz.

Podstawowe dokumenty bojowe sporządzane w natarciu. Rozkaz bojowy do natarcia, układ, podstawowe akronimy i skróty.

Zajęcia 10. Sporządzenie rozkazu bojowego do natarcia

ćwiczenia - 6 godz.

Praktyczne sporządzenie w języku angielskim rozkazu bojowego do natarcia według standardów NATO.

Zajęcia 11. Działania opóźniające

ćwiczenia - 6 godz.

Ogólne cele działań opóźniających, ugrupowanie i zadania, zasady prowadzenia, podstawowe akronimy i skróty.

Zajęcia 12. Przemieszczanie wojsk

ćwiczenia - 6 godz.

Ogólne zasady marszu, planowanie, organizacja i przebieg, ogólne cele przewozów wojsk, podstawowe akronimy i skróty.

Zajęcia 13. Działania aeromobilne

ćwiczenia - 6 godz.

Zasady ogólne, charakterystyka działań powietrznoszturmowych (desantowo-szturmowych), podstawowe akronimy i skróty.

Zajęcia 14. Działania w specyficznych środowiskach walki

ćwiczenia - 6 godz.

Działania w terenie lesistym, górzystym, zabudowanym, forsowanie. Podstawowa terminologia, akronimy i skróty.

Zajęcia 15. Zabezpieczenie bojowe cz. 1

ćwiczenia - 6 godz.

Podstawowe pojęcia i definicje związane z zabezpieczeniem bojowym, ubezpieczenie, maskowanie, powszechna obrona przeciwlotnicza, podstawowe akronimy i skróty.

Zajęcia 16. Zabezpieczenie bojowe cz. 2

ćwiczenia - 6 godz.

Podstawowe pojęcia i definicje związane z zabezpieczeniem inżynieryjnym, obroną przeciwchemiczną, podstawowe akronimy i skróty.

Zajęcia 17. Koordynacja i współdziałanie w działaniach taktycznych

ćwiczenia - 6 godz.

Podstawowa terminologia, akronimy stosowane w koordynacji działań bojowych. Opisy i skróty stosowane na mapach.

TEMAT 6: DZIAŁANIA OPERACYJNE

- 54 godz.

W wyniku opanowania treści tematu słuchacz:

- zna nazwy ważniejszych organów cywilno – wojskowych Sojuszu;
- zna terminologię i tematykę prowadzenia działań operacyjnych według standardów NATO, terminologię związaną z Koncepcją Wielonarodowych Połączonych Sił Zadaniowych (CJTF) rola i miejscem rodzajów sił zbrojnych w operacjach połączonych, zarządzaniem kryzysowym oraz współpracą cywilno – wojskową w działaniach wojsk NATO;
- potrafi tłumaczyć skróty i akronimy stosowanymi w dokumentach i publikacjach NATO.

Zajęcia 1. NATO cz. 1

ćwiczenia - 6 godz.

Historia powstania NATO, członkowie, ogólna charakterystyka, zasady funkcjonowania Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Zajęcia 2. NATO cz. 2

ćwiczenia - 6 godz.

Struktura organizacyjna, główne elementy struktury wojskowej, dowództwa i sztaby. Zasadnicza terminologia związana ze strukturą organizacyjną Sojuszu.

Zajęcia 3. Pojęcie działań operacyjnych według poglądów NATO

ćwiczenia - 6 godz.

Pojęcie działań operacyjnych według Publikacji Sojuszniczej AJP-01(A), charakterystyka poziomu operacyjnego, podstawowa terminologia akronimy i skróty.

Zajęcia 4. Ogólna charakterystyka operacji połączonych

ćwiczenia - 6 godz.

Doktryna sojuszniczych operacji połączonych. Ogólna charakterystyka operacji połączonych podstawowa terminologia, skróty i akronimy.

Zajęcia 5. Wojska lądowe w operacjach połączonych

ćwiczenia - 6 godz.

Rola, miejsce i zadania wojsk lądowych w operacjach połączonych, zasady użycia, podstawowa terminologia.

Zajęcia 6. Wojska powietrzne w operacjach połączonych

ćwiczenia - 6 godz.

Rola, miejsce i zadania wojsk powietrznych w operacjach połączonych, zasady użycia, podstawowa terminologia.

Zajęcia 7. Marynarka wojenna w operacjach połączonych

ćwiczenia - 6 godz.

Rola, miejsce i zadania marynarki wojennej w operacjach połączonych, zasady użycia, podstawowa terminologia.

Zajęcia 8. Koncepcja Wielonarodowych Połączonych Sił Zadaniowych (CJTF)

ćwiczenia - 6 godz.

Geneza Koncepcji Wielonarodowych Połączonych Sił Zadaniowych, zasady funkcjonowania, podstawowe definicje, terminologia, skróty i akronimy.

Zajęcia 9. Zarządzanie kryzysowe NATO

ćwiczenia - 6 godz.

Uwarunkowania prawne zarządzania kryzysowego NATO, nazewnictwo związane z typami kryzysów, proces decyzyjny, podstawowe pojęcia i zwroty.

Zajęcia 10. Charakterystyka współpracy cywilno – wojskowej (CIMIC)

ćwiczenia - 6 godz.

Ogólna definicja i zadania CIMIC, rola współpracy cywilno – wojskowej w prowadzeniu działań, podstawowa terminologia, akronimy i skróty.

TEMAT 7: PROCEDURY SZTABOWE NATO

- 36 godz.

Cele nauczania: w wyniku opanowania treści tematu słuchacz:

- potrafi tłumaczyć dokumenty znajdujące się w obiegu służbowym w sztabach NATO;
- zna terminologię związaną z nazewnictwem i zadaniami komórek organizacyjnych dowództw i sztabów NATO.

Zajęcia 1. Procedury sztabowo – biurowe w dowództwach i sztabach NATO.

ćwiczenia – 6 godz.

Zasady organizacji pracy sztabowej, sporządzania dokumentów, obiegu wewnętrznego dokumentów, korzystania z sieci teleinformatycznych.

Zajęcia 2. Zasady sporządzania dokumentów NATO

ćwiczenia – 6 godz.

Dokumenty sporządzane w pracy dowódczo – sztabowej, zasady i normy sporządzania dokumentów.

Zajęcia 3. Tłumaczenie dokumentów sztabowych NATO

ćwiczenia – 6 godz.

Praktyczne tłumaczenie dokumentów sztabowych NATO, zapoznanie z nomenklaturą sztabową, najczęściej stosowanymi skrótami i akronimami.

Zajęcia 4. Zadania i obowiązki komórek personalnych (S-1, G-1, CJ-1)

ćwiczenia – 3 godz.

Informacja dotycząca zasad pracy oraz zakresu odpowiedzialności struktur personalnych, sporządzane dokumenty, specyfika funkcjonowania.

Zajęcia 5. Zadania i obowiązki komórek rozpoznania i ochrony (S-2, G-2, CJ-2)

ćwiczenia – 3 godz.

Informacja dotycząca zasad pracy oraz zakresu odpowiedzialności struktur personalnych, sporządzane dokumenty, specyfika funkcjonowania.

Zajęcia 6. Zadania i obowiązki komórek operacyjnych (S-3, G-3, CJ-3) i planowania

ćwiczenia – 3 godz.

Informacja dotycząca zasad pracy oraz zakresu odpowiedzialności struktur operacyjnych, sporządzane dokumenty.

Zajęcia 7. Zadania i obowiązki komórek (G-4, CJ-4)

ćwiczenia – 3 godz.

Informacja dotycząca zasad pracy oraz zakresu odpowiedzialności struktur logistycznych, sporządzane dokumenty.

Zajęcia 8. Zadania i obowiązki komórek współpracy cywilno – wojskowej (S-5,G-5, CJ-9)

ćwiczenia – 3 godz.

Informacja dotycząca zasad pracy oraz zakresu odpowiedzialności struktur współpracy cywilno - wojskowej, sporządzane dokumenty, specyfika funkcjonowania.

Zajęcia 9. Zadania i obowiązki komórek wsparcia dowodzenia i łączności (S-6, G-6)

ćwiczenia – 3 godz.

Informacja dotycząca zasad pracy oraz zakresu odpowiedzialności struktur wsparcia dowodzenia i łączności, sporządzane dokumenty, specyfika funkcjonowania.

D. Wskazówki organizacyjno – metodyczne

Niniejszy program opracowany został na bazie wytycznych zawartych w „Ramowych programach nauczania języka angielskiego /poziomy 1,2,3 – wg STANAG 6001)" zatwierdzonych przez Dyrektora DKiSzW dn. 23.08.1999 r. dotyczących nauczania wojskowego słownictwa specjalistycznego oraz parytetów czasowych przeznaczonych na tego typu terminologię.

Program kursu obejmuje 366 godzin lekcyjnych. Tematyka może być realizowana w trzech etapach podczas kursów języka angielskiego poziomu 1 (temat 1 – 36 godz.), poziomu 2 (tematy 2 ÷ 4 –138 godz.) oraz poziomu 3 (tematy 5 ÷ 7 – 192 godz.), lub w ramach jednoetapowego kursu terminologii wojskowej.

Zajęcia na kursie powinni prowadzić wykładowcy wojskowi, nauczyciele cywilni odpowiednio przygotowani do prowadzenia tematyki wojskowej oraz w miarę możliwości native speakerzy dysponujący doświadczeniem w nauczaniu tematyki wojskowej. Do prowadzenia zajęć (szczególnie tematu 7) należy zapraszać na wykłady gościnne oficerów dysponujących doświadczeniem w służbie w wojskowych strukturach międzynarodowych i siłach wielonarodowych.

Program należy realizować w oparciu o nauczanie komunikacyjne, co oznacza, iż proces nauczania powinien kształcić umiejętności skutecznego porozumiewania się w zakresie terminologii wojskowej, która to sprawność jest ważniejsza od pełnej poprawności językowej, aczkolwiek nie powinno to oznaczać zbytniej tolerancji dla popełnianych błędów i zaniedbywania elementu poprawności językowej.

Realizacja programu powinna odbywać się w oparciu o dostępne wojskowe podręczniki specjalistyczne, oryginalne materiały wojskowe (regulaminy, instrukcje, dokumenty bojowe, publikacje sojusznicze NATO) oraz materiały dostępne w Internecie (strony WWW zawarte w spisie literatury uzupełniającej).

Tematyka programu powinna w znacznym stopniu podnieść poziom słuchaczy w zakresie znajomości terminologii wojskowej, a szczególnie operacyjno – taktycznej, oraz powinna znaleźć odzwierciedlenie w materiałach egzaminacyjnych na 1,2,3 stopień znajomości języka angielskiego.

Literatura

dostępna w Polsce

- Bowyer R., Dictionary of military terms, Peter Collin Publishing 1999.
- Bowyer R., Vocabulary for military English, Peter Collin Publishing 2001.
- James A. Socco R., Command English, Longman, London 1994.
- English skills for staff officers in multinational operations, DLI ELC, Lackland (Tx) USA 1997.
- Klotz B. (red.), Tactical English for Land Forces in peace support operations, UAB Laureta, Vilnius 1999.
- Matulka D., English thorough news. Kompendium najnowszej terminologii dotyczącej działań i operacji wojskowych we współczesnym świecie, wyd. REA, Warszawa 2001.
- Military Leadership, Sage Publications, 2001.
- MSL 402 Officership Textbook, McGraw-Hill Primis Custom Publishing 2002.
- Szymański M. Kniewel W., Z angielskim do NATO, wyd. REA, Warszawa 2001.
- Torrieri D. J., Principles of Military Communication Systems, Artech House 1981.

Publikacje wojskowe dostępne w Internecie

NATO

- NATO handbook, *http://www.nato.int/docu/handbook/2001/index.htm*
- APP – 6, *http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/aap6.htm*
- APP- 15, *http://www.nato.int/docu/stanag/aap015/aap15.htm*

US Army

http://www.adtdl.army.mil/cgi-bin/atdl.dll?authentic=y&type=fm

FM 1 The Army, 14 Jun 2001 , Ss Fm 100-1.

artyleria

FM 3-09.21 Tactics, Techniques, And Procedures For The Field Artillery Battalion, 22 Mar 2001.

FM 3-09.22. Tactics, Techniques, And Procedures For Corps Artillery, Division Artillery, And Field Artillery Brigade Operations, 02 Mar 2001.

wojska chemiczne

FM 3-5 NBC Decontamination, 28 Jul 2000.

FM 3-7 NBC Field Handbook, 29 Sep 1994.

FM 3-19 NBC Reconnaissance, 19 Nov 1993.

wojska inżynieryjne

FM 5-71-3 Brigade Engineer Combat Operations (Armored), 13 November 1997.

FM 5-71-100 Division Engineer Combat Operations, 22 Apr 1993.

FM 5-100 Engineer Operations, 27 Feb 1996.

wojska łączności

FM 6-0 Mission Command: Command And Control Of Army Forces, 11 Aug 2003.

FM 6-02.72 Tactical Radios Multiservice Communications Procedures For Tactical Radios in A Joint Environment, 14 Jun 2002.

FM 6-02.85 JTF Im Multi-Service Tactics, Techniques, And Procedures For Joint Task Force Information Management, 10 Sep 2003.

wojska zmechanizowane

FM 7-7 The Mechanized Infantry Platoon And Squad (Apc)1 March 2001.

FM 7-8 The Infantry Rifle Platoon And Squad, 1 March 2001.

FM 7-10 The Infantry Rifle Company, 31 October 2000.

FM 7-20 The Infantry Battalion, 29 December 2000.

FM 7-30 The Infantry Brigade, 31 October 2000.

FM 7-85 Ranger Unit Operations, 09 Jun 1987.

FM 7-92 The Infantry Reconnaissance Platoon And Squad (Airborne, Air Assault, Light Infantry), 13 December 2001

wojska pancerne

FM 3-20.12 Tank Gunnery (Abrams), 01 Oct 2001.

FM 3-20.15 Tank Platoon, 01 Nov 2001.

FM 3-20.96 Cavalry Squadron (Rsta), 23 Dec 2002.

Inne podręczniki wojskowe

http://www.adtdl.army.mil/cgi-bin/atdl.dll?authentic=n&type=tp

TRADOC Pam 525-5 Force XXI Operations, 01 Aug 1994.

TRADOC Pam 525-66 Operational Capability Requirements, 01 Dec 1995.

TRADOC Pam 525-70 Military Operations: Battlefield Visualization Concept, 01 Oct . 1995.

TRADOC PAM 600-4 IET Soldier's Handbook, 01 Apr 2001.

Strony internetowe zawierające tematykę wojskową

OFICJALNE STRONY NATO I ARMII ANGLOJĘZYCZNYCH

NATO
http://www.nato.int - oficjalna strona NATO
Kanada
http://www.army.dnd.ca
stopnie wojskowe
http://www.army.dnd.ca/lf/English/1_6_1.asp

USA
wojska lądowe USA *http://www.army.mil/*
marynarka wojenna USA *http://www.navy.mil/*
wojska powietrzne USA *http://www.af.mil/*
korpus piechoty morskiej (Marines) *http://www.usmc.mil*
stopnie wojskowe
podoficerskie
http://www.angelfire.com/mi2/angela764/military/unitedstatesenlisted.html
oficerskie
http://www.angelfire.com/mi2/angela764/military/USCO.html

Wielka Brytania
http://www.army.mod.uk/
stopnie wojskowe
http://www.army.mod.uk/presscentre/badges/index.htm

SŁOWNIKI WOJSKOWE:

Słownik Ministerstwa Obrony USA
http://www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp1_02.pdf

słownik on-line terminologii oraz skrótów wojskowych
http://www.fas.org/news/reference/lexicon/index.html

Słownik Jane'sa zawierający ponad 20,000 skrótów odnoszących się do obronności
(wymaga prostej rejestracji)
http://www.janes.com/defence/glossary/

Słownik pojęć i definicji stosowanych w NATO (AAP-6)
http://www.nato.int./docu/stanag/aap006/aap6.htm

Słownik skrótów używanych w dokumentach i publikacjach NATO (AAP-15)
http://www.nato.int./docu/stanag/aap015/aap15.htm

Słownik architektury wojskowej
http://www.angelfire.com/wy/svenskildbiter/madict.html

ANGLOJĘZYCZNE WOJSKOWE CZASOPISMA ON-LINE

Air Force Magazine
www.afa.org/magazine/magz.asp
Air Force Times
www.airforcetimes.com/
Armed Forces Journal International
http://www.afji.com/
Army Magazine
http://www.ausa.org/armymagazine
Army Times
http://www.armytimes.com/
Center of Defense Information
http://www.cdi.org/
Defense News
http://www.defensenews.com/
G2mil
http://www.g2mil.com
Navy NewsStand
http://www.news.navy.mil/
NATO Review
http://www.nato.int/docu/review.htm
Soldier
http://www.soldiermagazine.co.uk/
Soldiers
http://www.army.mil/soldiers/
Stars and Stripes
http://www.stripes.com/

STRONY ZAWIERAJĄCE ORYGINALNE MATERIAŁY WOJSKOWE

Instrukcje do szkolenia żołnierzy (US Army)
http://www.adtdl.army.mil/cgi-bin/atdl.dll?authentic=y&type=drill

Programy szkolenia (US Army)
http://www.adtdl.army.mil/cgi-bin/atdl.dll?authentic=y&type=tc

Graficzne pomoce dydaktyczne używane do szkolenia żołnierzy (US Army)
http://www.adtdl.army.mil/cgi-bin/atdl.dll?authentic=n&type=gta

Strona zawierająca dane taktyczno – techniczne systemów uzbrojenia (lądowych, powietrznych, morskich) armii świata
http://www.fas.org/man/

STRONY ZAWIERAJĄCE MATERIAŁY DYDAKTYCZNE DO NAUKI WOJSKOWEGO JĘZYKA ANGIELSKIEGO

http://www.learnenglish.org.uk/militaryenglish/

http://www.hirohurl.net/english/mileng1.html

ZAKOŃCZENIE

Przeobrażenia polityczne zachodzące na całym świecie wymusiły zmiany doktrynalne w zakresie koncepcji wykorzystania wojsk. Modyfikacji uległy zadania sił zbrojnych, poszerzony został zakres możliwości ich użycia, które jak stwierdza M. Huzarski wykorzystywane są również „[...] do wykonywania zadań niewojennych, nie związanych (bezpośrednio) z walką zbrojną [...]"[175]. Współczesne siły zbrojne zaczynają zatracać charakter narodowy, państwa łączą się w sojusze, w których żołnierze różnych nacji współdziałają i walczą ramię w ramię. Polska jako członek NATO odpowiedzialna jest za odpowiednie przygotowanie własnych sił zbrojnych aby osiągnęły jak najwyższy stopień interoperacyjności z NATO i mogły realizować stawiane im zadania. Jednym z ważniejszych elementów osiągnięcia interoperacyjności stanowi odpowiednie przygotowanie językowe kadry desygnowanej do współpracy.

W niniejszej dysertacji autor skupił się na problematyce przygotowania językowego, gdyż jego zdaniem ten aspekt stanowi ważny, aczkolwiek nie zawsze należycie doceniany element procesu przygotowania kadry zawodowej kierowanej do służby w wojskowych instytucjach międzynarodowych i siłach wielonarodowych.

Celem niniejszej rozprawy doktorskiej była diagnoza obecnego systemu przygotowania specjalistycznego oficerów wojsk lądowych planowanych do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych oraz opracowanie na tej podstawie propozycji rozwiązań w zakresie nauczania języków obcych, które uwzględniałyby zagadnienia związane z terminologią operacyjno – taktyczną. Właściwe przygotowanie kadr przewidzianych do służby i współpracy w tych strukturach jest problemem wieloaspektowym i złożonym. Różnorodność stanowisk, na jakie są kierowani oficerowie wojsk lądowych powoduje, iż przygotowania kadry muszą mieć charakter ogólny i obejmować całe spektrum służby, a nie koncentrować się na pojedynczych przypadkach. Jednakże przesłanka uniwersalności przygotowań

[175] Huzarski M. (kier.), Operacyjno – taktyczne działania wojsk lądowych na obszarze kraju w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia kryzysowego p.k „Kryzys", AON, Warszawa 2003, s. 14.

nie powinna tłumaczyć niedociągnięć występujących w systemie przygotowania, które wskazali ankietowani oficerowie.

Znajomość języków obcych ma istotny wpływ nie tylko na poziom i jakość wykonywanych zadań służbowych, efektywną współpracę w zespołach międzynarodowych, lecz również na całokształt pobytu żołnierza poza granicami kraju, jego samopoczucie i tempo adaptacji do nowych warunków społeczno - środowiskowych. Według słynnej hipotezy Sapira – Whorfa „[...] język jest środkiem służącym do wprowadzenia jednostki w rzeczywistość społeczną. Ludzie nie mogą żyć samotnie w świecie obiektywnym, ani też w świecie społecznym, jak się powszechnie uważa, lecz są na łasce danego języka, który stał się źródłem wyrazu dla tych społeczeństw. Iluzją jest pogląd, że jednostka może dostosować się do danej rzeczywistości bez używania języka i że język stanowi zaledwie błahy środek służący do rozwiązywania specyficznych problemów komunikacyjnych lub przekazywania idei. Faktem jest, że zasadniczo 'świat realny' jest w znacznej mierze podświadomie zbudowany na nawykach językowych danej grupy społecznej. Nie ma dwóch takich języków, aby były tak podobne, że można je uznać, iż identycznie odzwierciedlają to samą rzeczywistość społeczną. Światy, w których żyją różne społeczeństwa są różnymi światami, a nie tym samym światem określonym tylko innymi nazwami [...]"[176].

Przeprowadzone badania wskazały, iż system przygotowania językowego spełnia wymagania w zakresie przygotowania ogólnego, jednakże w obszarze nauczania specjalistycznego słownictwa wojskowego istnieją niedoskonałości, które bezpośrednio rzutują na poziom realizacji zadań oraz proces adaptacji żołnierzy do nowych warunków.

Mimo iż przeprowadzone badania empiryczne miały ograniczony zasięg ze względu na duże rozproszenie badanej populacji, to jednak ich wyniki pozwoliły nakreślić obszary procesu nauczania, których udoskonalenie pozwoli podnieść poziom przygotowania językowego oficerów wojsk lądowych w zakresie znajomości słownictwa wojskowego oraz terminologii operacyjno – taktycznej.

---

[176] Sapir E., The Status of Linguistics as a Science, [w:] E. Sapir Culture, Language and Personality (ed. D. G. Mandelbaum), University of California Press, Berkeley (CA) 1958, s. 69.

Autor zdaje sobie sprawę, iż niektóre postulaty jak np. rozbudowa infrastruktury dydaktycznej mają charakter zmian długofalowych oraz wiążą się ze znacznymi nakładami finansowymi, jednakże część propozycji jak np. program nauczania angielskiej terminologii wojskowej, czy też kursy doskonalące dla nauczycieli cywilnych, można wdrożyć beznakładowo lub przy stosunkowo niskich wydatkach finansowych.

Autor ma świadomość, iż niniejsza dysertacja oraz zaproponowane w niej wnioski i rozwiązania nie wyczerpują całego spektrum problemów związanych z przygotowaniem językowym oficerów wojsk lądowych kierowanych do służby poza granicami kraju. Dlatego też problematyka badań zaprezentowana w niniejszej rozprawie będzie kontynuowana przez autora i eksperymentalnie wdrażana do programów nauczania kursów językowych organizowanych w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych oraz znajdzie odzwierciedlenie w programach nauczania podchorążych tejże uczelni. Wyniki badań posłużą również do opracowania i wdrożenia pilotażowego programu doskonalenia zawodowego nauczycieli języków obcych WSOWLąd oraz opracowania skryptu przeznaczonego do nauczania specjalistycznej terminologii wojskowej.

Autor ma nadzieję, iż instytucje wojskowe wymienione w niniejszej dysertacji zainteresują się przedstawionymi propozycjami i będą otwarte na współpracę mającą na celu doskonalenie systemu nauczania kadry zawodowej – uczestników kursów językowych oraz kadry dydaktycznej odpowiedzialnej za nauczanie języków, co w efekcie końcowym przyczyni się do podniesienia jakości nauczania języków obcych w Wojsku Polskim.

BIBLIOGRAFIA

1. ACE Directive Nr 45-1 Allied Command Europe Military Personnel Management and Administration.
2. Aldag R., Stearns T., Management, South-Western Publishing Co. Cincinnati (OH) 1997.
3. Bogusz J., Dydaktyka wojskowa, wyd. MON, Warszawa 1983.
4. Booth Wayne C., Colomb Gregory G., Williams Joseph M., The Craft of Research, The University of Chicago Press, Chicago 1995.
5. Bortz J. Döring N., Forschungsmethoden und Evaluation, 2. Auflage, Springer Verlag, Berlin 1995.
6. Brown H. D., Teaching by Principles. An interactive approach to language pedagogy, Pearson Education Company, New York 1994.
7. Brzeziński J., Metodologia badań psychologicznych, PWN, Warszawa 2003.
8. Cel nr TG 0355 – Priorytet i Wymagania Językowe, Departament Kadr i Szkolnictwa Wojskowego, Warszawa 1998.
9. Cieślarczyk M.(red.), Metody, techniki i narzędzia badawcze oraz elementy statystyki stosowane w pracach magisterskich i doktorskich, AON, Warszawa 2003.
10. Decyzja nr 242/MON Ministra Obrony Narodowej z dn. 10 września 2002 r. w sprawie nauczania, doskonalenia i egzaminowania ze znajomości języków obcych w resorcie Obrony Narodowej
11. Decyzja nr 187/MON Ministra Obrony Narodowej z dn. 7.10.1997 r. w sprawie nauki i doskonalenia znajomości języków obcych w resorcie Obrony Narodowej.
12. Decyzja nr 7 Dyrektora Departamentu Kadr i Szkolnictwa Wojskowego z dn. 14 maja 1998 r. w sprawie Regulaminu Działania Centralnej Komisji Egzaminacyjnej Języków Obcych MON.
13. Dela P., Użytkowanie pakietu grafiki operacyjnej PGO 2000, AON, Warszawa 2002.
14. Dziennik Ustaw nr 10 poz. 55 1997 r. z późniejszymi zmianami.
15. Dziennik Ustaw nr 13 poz. 111 z 1999 r.
16. Dziennik Ustaw nr 162 poz. 1117 z 1998 r.
17. Dziennik Ustaw nr 4 poz. 16 z 1992 r. z późniejszymi zmianami.
18. Dziennik Ustaw nr 93 poz. 1063 z 1999 r.
19. Edukacja obywatelska. Słownik encyklopedyczny, wyd. Europa, Wrocław 1999.
20. Faliński M. A., Biuletyn Departamentu Integracji z NATO BBN, nr 2(11) / 1998.
21. Fisher F. Tees D.W., Poradnik szkoleniowy, Warszawa 1992.
22. Gambarelli G., Łucki Z., Jak przygotować pracę dyplomową lub doktorską, wyd. Universitas, Kraków 1995.
23. Horyń W. Maciejewski J. (red.), Nauczyciel andragog u progu XXI wieku, wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002.
24. Huzarski M. (kier.), Operacyjno – taktyczne działania wojsk lądowych na obszarze kraju w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia kryzysowego p.k „Kryzys", AON, Warszawa 2003.
25. Huzarski M. (kier.) Taktyka ogólna wojsk lądowych, AON, Warszawa 2001.
26. Hydzik B., Metodologiczne podstawy badań pedagogicznych w wojsku, MON, Warszawa 1972.
27. Jones S., Studying the Net: Intricacies and Issues [w:] S. Jones., Doing Internet Research. Critical Issues and Methods for Examining the Net, Sage Publications Inc, Thousand Oaks 1999.

28. Kamiński A., Metoda, technika, procedura badawcza w pedagogice empirycznej, [w:] Metodologia pedagogiki społecznej, praca zbiorowa pod red. R. Wroczyńskiego i T. Pilcha, Ossolineum PAN, Wrocław 1974.
29. Kolman R., Poradnik dla doktorantów i habilitantów, Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego, Bydgoszcz 1994.
30. Koncepcja doraźnego systemu kształcenia i doskonalenia językowego znajomości języka angielskiego w Wojskach Lądowych, Dowództwo Wojsk Lądowych, Warszawa 1998.
31. Kotarbiński T., Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk, PWN, Warszawa 1961.
32. Kotarbiński T., Traktat o dobrej robocie, Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wrocław 1982.
33. Krautscheid A., Auf dem Weg zu einer gemeinsamen Europäischen Sicherheits- und Verteidigungspolitik [w]: Przegląd Środkowoeuropejski 20-21 1998.
34. Krzysztofek K., Komunikowanie międzynarodowe, PWN, Warszawa 1983.
35. Kupisiewicz Cz., Podstawy dydaktyki ogólnej, BGK, Warszawa 1994.
36. Kupisiewicz Cz., Dydaktyka ogólna, Graf Punkt, Warszawa 2000.
37. Łobocki M., Metody i techniki badań pedagogicznych, Impuls, Kraków 2000.
38. Marshall C., Rossman G., Designing qualitative research, Sage, Thousand Oaks (CA) 1992.
39. Mc Luhan M., Understanding Media. The Extensions of Man, MIT Press, Cambridge (MA) 1994.
40. Materials for BALIC Course part Culture, DLI, Lackland (TX) 2000.
41. Mummendey H. D., Fragebogen- Methode, Hogrefe, Göttingen 1999.
42. Nowak S., Metody badań socjologicznych, PWN, Warszawa 1965.
43. Nowak S., Metodologia badań społecznych, PWN, Warszawa, 1985.
44. Nowacki T., Podstawy dydaktyki zawodowej, PWN, Warszawa 1973.
45. Okoń W., Proces nauczania, PZWS, Warszawa 1961.
46. Okoń W., Słownik pedagogiczny, PWN, Warszawa 1981.
47. Pieter J., Ogólna metodologia pracy naukowej, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1967.
48. Pilch T., Zasady badań pedagogicznych, wyd. „Żak", Warszawa 1995.
49. Porter P., Grant M., Communicating effectively in English, Heinle&Heinle Publishers, Wadsworth 2001.
50. Półturzycki J., Dydaktyka dla nauczycieli, Wydawnictwo Naukowe Novum, Płock 2002.
51. Program kursu taktyczno – operacyjnego integracji z NATO, AON, Warszawa 2001.
52. Program kursu języka angielskiego poziomy 1,2,3; WSOWLąd, Wrocław 2002.
53. Sapir E., The Status of Linguistics as a Science, [w:] E. Sapir Culture, Language and Personality (ed. D. G. Mandelbaum), University of California Press, Berkeley (CA) 1958.
54. Siciński A., Współczynniki zależności dla skal nominalnych, [w:] Metody statystyczne w socjologii, pod red.K. Szaniawkiego, PWN, Warszawa 1968.
55. Skorny Z., Prace magisterskie z psychologii i pedagogiki, Warszawa 1984.
56. Słownik języka polskiego, pod red. M. Szymczaka, PWN, Warszawa 1983.
57. Słownik Współczesnego Języka Polskiego, pod red. B. Dunaja, wyd. Wilga, Warszawa 1996.
58. Standard Language Profile Descriptors in Implification of NATO STANAG 6001, 2nd Draft, DSL 1995.
59. Stanisz A., Przystępny kurs statystyki w oparciu o program STATISTICA PL na przykładach z medycyny, StatSoft Polska, Kraków 1998.

60. Suchodolski B. (red), Pedagogika, PWN, Warszawa 1985.
61. Szczegółowy program kursu języka angielskiego poziomy 1-3, 2 KZ, Kraków 2002.
62. Szaniawski K. (red.), Metody statystyczne w socjologii, PWN, Warszawa 1968.
63. Szczepański K., Kowalewski J., Kiełkowski T., Ramowe programy nauczania języka angielskiego (poziomy 1,2,3 –wg STANAG 6001), DKiSZW, Warszawa 1999.
64. Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych, PWN, Warszawa 1984.
65. Szulc B. (red.), Misje pokojowe – Podstawy teoretyczne działań wspierających pokój pk. „Misje", AON, Warszawa 1998.
66. Szulc B., Andragogiczny kontekst kształcenia oficerów, [w:] Nauczyciel andragog u progu XXI wieku, pod red. W. Horynia i J. Maciejewskiego, wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002, s. 213.
67. Szumski H., Bilans Funkcjonowania Sił Zbrojnych RP w NATO oraz misji pokojowych, Myśl Wojskowa 6/2000.
68. Trochim W., The Research Methods Knowledge Base, 2nd Edition. Atomic Dog Publishing, Cincinnati (OH.) 2000.
69. Vademecum dla kandydatów do służby w strukturach międzynarodowych poza granicami państwa, MON, Warszawa 2000.
70. Weis H.-C. Steinmetz P., Marktforschung (3., überarb. u. erw. Aufl.) Kiehl, Ludwigshafen 1998.
71. Webster's Collegiate Dictionary, Merriam-Webster Incorporated, Springfield, Massachusetts 1993.
72. Wright Q., The Study of International Relations, Appleton Century Crafts, New York 1995.
73. Yanan J., Komunikacja międzykulturowa jako pole badań, [w]: Materiały Pomocnicze dla Polsko – Amerykańskiego Studium Komunikacji Społecznej w Organizacji i Zarządzaniu w Politechnice Wrocławskiej, Wrocław 1995.
74. Yin R., Case study research: Design and methods, Sage, Thousand Oaks (CA) 1994.
75. Zaborowski Z., Wstęp do metodologii badań pedagogicznych, Ossolineum 1973.
76. Zaczyński W., Praca badawcza nauczyciela, WSiP, Warszawa 1995.
77. Zieliński J., Zarys teorii sztuki operacyjnej wojsk lądowych Rzeczpospolitej Polskiej, wyd. Adam Marszałek, Toruń 1998.
78. Żegnałek K., (red.), Metodyka kształcenia w Akademii Obrony Narodowej, AON, Warszawa 1995.
79. Żegnałek K., Dydaktyka obronna, wyd. Ergos, Warszawa 2001.

Strony internetowe wykorzystane w pracy

1. *http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/eng/aap6-2002-eng-n.pdf z dn. 10.09.2003 r.*
2. *http://www.act.nato.int/organization/schools.html z. dn. 3.12.2003 r.*
3. *http://www.afnorth.nato.int z dn. 23.10.2003 r.*
4. *http://www.ankieter.pl z dn.22.12.2003 r.*
5. *http://www.wp.mil.pl z dn. 22.12.2003 r.*
6. *http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/eng/aap6-2002-eng-i.pdf z dn. 10.09.2003 r.*
7. *http://www.trochim.human.cornell.edu z dn. 1.08.2003 r.*
8. *http://www.dlielc.org/bilc/Sta_Edit2_Eng.doc z dn. 10.09.2003 r.*
9. *http://www.ndc.nato.int z dn. 12.11.2003 r.*
10. *http://www.natoschool-shape.de z dn. 12.11.2003r.*
11. *http://www.nato.int/docu/handbook/2001/hb141301.htm z dn. 12.11.2003 r.*
12. *http://www.akademiaeuropejska.edu.pl/akademia/index_main.phpsite=4 z dn.1.7.2003.r*

WYKAZ RYSUNKÓW

Rys.1-1. Schemat prowadzenia badań wg. W. C. Bootha, G.G. Colomba, J. M. Williamsa 12
Rys.1-2. Metoda dedukcyjna 14
Rys.1-3. Metoda indukcyjna 15
Rys.1-4. Miejsce służby oficerów wojsk lądowych uczestniczących w ankiecie. 25
Rys.1-5. Podział populacji ze względu na stopień wojskowy. 28
Rys.1-6. Doświadczenie zawodowe oficerów wojsk lądowych kierowanych do służby w strukturach międzynarodowych. 28
Rys.1-7. Korelacja pomiędzy stażem pracy a stopniem wojskowym badanej populacji.. 29
Rys.1-8. Wykształcenie respondentów. 29
Rys.1-9. Stanowiska jakie zajmowali oficerowie przed skierowaniem do służby w strukturach międzynarodowych. 30
Rys.1-10.Stanowiska jakie zajmowali oficerowie po skierowaniu do służby w strukturach międzynarodowych. 31
Rys.1-11.Zależność pomiędzy posiadanym stopniem wojskowym a zajmowanym stanowiskiem służbowym w strukturach międzynarodowych. 31
Rys.1-12.Zależność pomiędzy stażem służby a zajmowanym stanowiskiem służbowym w strukturach międzynarodowych. 32
Rys.1-13.Kwalifikacje zawodowe ankietowanych nauczycieli uczących w instytucjach resortu ON 33
Rys.1-14.Staż pracy ankietowanych nauczycieli języka angielskiego 33
Rys.2-1. Przykładowy udział elementu polskiego w strukturze Dowództwa Regionalnego AFNORTH, Brunssum (Holandia) 39
Rys.3-1. Procentowy podział materiału nauczania na przedmioty 52
Rys.3-2. Procentowy podział form kształcenia kursu taktyczno – operacyjnego integracji z NATO. 58
Rys.3-3. Ocena kursu operacyjno – taktycznego integracji z NATO w ocenie uczestników. 66
Rys.3-4. Ocena modułu językowego realizowanego podczas kursu operacyjno-taktycznego integracji z NATO. 67
Rys.3-5. Uczestnictwo w kursach specjalistycznych oficerów wojsk lądowych służących w dowództwach i sztabach NATO. 68
Rys.3-6. Uczestnictwo w kursach specjalistycznych oficerów wojsk lądowych służących w jednostkach wielonarodowych w kraju. 69
Rys.3-7. Uczestnictwo w kursach specjalistycznych oficerów wojsk lądowych biorących udział w operacjach pokojowych. 69
Rys.4-1. Schemat organizacji kształcenia językowego w Wojskach Lądowych 80
Rys.4-2. Udział oficerów wojsk lądowych w egzaminach resortowych z języka angielskiego organizowanych w ODZJO ŚOW we Wrocławiu. 83
Rys.4-3. Udział oficerów starszych i młodszych w egzaminach resortowych z języka angielskiego na 1 poziom znajomości (ODZJO Wrocław). 83
Rys.4-4. Udział oficerów starszych i młodszych w egzaminach resortowych z języka angielskiego na 2 poziom znajomości (ODZJO Wrocław). 83
Rys.4-5. Udział oficerów starszych i młodszych w egzaminach resortowych z języka angielskiego na 3 poziom znajomości (ODZJO Wrocław). 83
Rys.4-6. Wzrost liczby kadry oficerskiej WP posiadających świadectwa znajomości języka angielskiego według normy STANAG 6001. 84
Rys. 4-7. Struktura nauczania języków obcych – stan obecny 86

Rys.4-8. Projekt systemu nauczania języków obcych podchorążych studiów magisterskich WSOWLąd. ... 88
Rys.4-9. System nauczania języków obcych podchorążych – absolwentów szkół wyższych w ramach Studium Oficerskiego w WSOWLąd. ... 89
Rys.4-10. Środki dydaktyczne stosowane w nauczaniu specjalistycznego słownictwa wojskowego ... 103
Rys.4-11. Ocena środków dydaktycznych przeprowadzona przez oficerów uczestniczących w kursach językowych. ... 103
Rys.4-12. Ocena środków dydaktycznych przeprowadzona przez nauczycieli uczących na kursach językowych ... 104
Rys.4-13. Schemat prowadzenia badań ankietowych wg. Weisa i Stainmetza. ... 108
Rys.4-14. Znajomość języków obcych w badanej grupie oficerów wojsk lądowych. ... 110
Rys.4-15. Korelacja pomiędzy stopniem wojskowym a znajomością języka angielskiego. ... 110
Rys.4-16. Tryb kursów pierwszego stopnia, w których uczestniczyli oficerowie wojsk lądowych ... 112
Rys.4-17. Tryb kursów drugiego stopnia, w których uczestniczyli oficerowie wojsk lądowych ... 113
Rys.4-18. Tryb kursów drugiego stopnia, w których uczestniczyli oficerowie wojsk lądowych ... 113
Rys.4-19. Kadra dydaktyczna ucząca ankietowanych oficerów na kursach 1 stopnia. ... 114
Rys.4-20. Kadra dydaktyczna ucząca ankietowanych oficerów na kursach 2 stopnia. ... 115
Rys.4-21. Kadra dydaktyczna ucząca ankietowanych oficerów na kursach 1 stopnia. ... 115
Rys.4-22. Ocena kursów językowych w zakresie przygotowania słuchaczy do wypełniania funkcji społecznych. ... 116
Rys.4-23. Ocena kursów językowych w zakresie przygotowania słuchaczy do wypełniania funkcji społecznych. ... 117
Rys.4-24. Ocena kursów językowych w zakresie przygotowania słuchaczy do wypełniania funkcji zawodowej. ... 119
Rys.4-25. Ocena zakresu wojskowego słownictwa specjalistycznego na stopniu pierwszym ... 120
Rys.4-26. Ocena zakresu wojskowego słownictwa specjalistycznego na stopniu drugim. ... 120
Rys.4-27. Ocena zakresu wojskowego słownictwa specjalistycznego na stopniu trzecim. ... 121
Rys.4-28. Ocena kursów językowych w zakresie przygotowania słuchaczy do realizacji zadań zawodowych w wojskowych strukturach międzynarodowych. ... 121
Rys.4-29. Ocena zagranicznych kursów językowych w zakresie przygotowania słuchaczy do realizacji zadań zawodowych w wojskowych strukturach międzynarodowych ... 122
Rys.4-30. Udział nauczycieli zatrudnionych w resorcie ON w kursach instruktorsko - metodycznych organizowanych przez wojskowe instytucje dydaktyczne w Kanadzie, Stanach Zjednoczonych lub Wielkiej Brytanii. ... 124
Rys.4-31. Udział nauczycieli zatrudnionych w resorcie ON w kursach instruktorsko - metodycznych organizowanych przez armie innych państw NATO. ... 125
Rys.4-32. Udział nauczycieli zatrudnionych w resorcie ON w kursach instruktorsko - metodycznych organizowanych przez Wojsko Polskie.. ... 125
Rys.4-33. Samoocena znajomości wojskowego języka specjalistycznego dokonana przez nauczycieli cywilnych uczących w ośrodkach doskonalenia znajomości języków obcych. ... 126

Rys.4-34. Korelacja pomiędzy stażem pracy nauczycieli a samooceną znajomości wojskowego języka specjalistycznego. 127
Rys.4-35. Procent nauczycieli indywidualne doskonalących znajomość specjalistycznego słownictwa wojskowego..... 127
Rys.4-36. Środki dydaktyczne wykorzystywane przez nauczycieli w procesie samodoskonalenia zawodowego z zakresu specjalistycznego słownictwa wojskowego. 128
Rys.4-37. Procent nauczycieli uwzględniający słownictwo wojskowe na 1 stopniu nauczania. 129
Rys.4-38. Procent nauczycieli uwzględniający słownictwo wojskowe na 2 stopniu nauczania. 129
Rys.4-39. Procent nauczycieli uwzględniający słownictwo wojskowe na 1 stopniu nauczania. 130
Rys.4-40. Opinia oficerów czy pogląd, iż kursy językowe w niewystarczającym stopniu przygotowują kadrę w zakresie znajomości terminologii operacyjno – taktycznej. 131
Rys.4-41. Procent oficerów rozwiązujących problemy operacyjno – taktyczne służących w strukturach międzynarodowych i jednostkach wielonarodowych..... 132
Rys.4-42. Korelacja pomiędzy stopniem wojskowym a rozwiązywaniem problemów z zakresu operacyjno – taktycznego. 132
Rys.4-43. Ocena kompetencji nauczycieli cywilnych w zakresie znajomości słownictwa ogólnowojskowego dokonana przez oficerów wojsk lądowych – słuchaczy kursów językowych. 133
Rys.4-44. Ocena kompetencji nauczycieli cywilnych w zakresie znajomości wojskowego słownictwa specjalistycznego dokonana przez oficerów wojsk lądowych – słuchaczy kursów językowych. 133
Rys.4-45. Ocena kompetencji nauczycieli cywilnych w zakresie znajomości wojskowego słownictwa specjalistycznego dokonana przez oficerów wojsk lądowych – słuchaczy kursów językowych. 134
Rys.4-46. Ocena kwalifikacji pedagogicznych nauczycieli cywilnych dokonana przez oficerów wojsk lądowych – słuchaczy kursów językowych..... 135
Rys.4-47. Ocena zaangażowania nauczycieli cywilnych w proces nauczania dokonana przez oficerów wojsk lądowych – słuchaczy kursów językowych. 135
Rys.4-48. Indywidualne doskonalenie wojskowego języka specjalistycznego przez ankietowanych oficerów..... 136
Rys.4-49. Środki dydaktyczne wykorzystywane przez respondentów do doskonalenia znajomości specjalistycznego słownictwa wojskowego.....136

WYKAZ TABEL

Tab.1-1. Stopień korelacji pytań na podstawie wyliczenia współczynnika siły związku (V Cramera) ... 24
Tab.1-2. Stanowiska służbowe respondentów przed rozpoczęciem służby w strukturach międzynarodowych oraz podczas służby. ... 30
Tab.2-1. Opis wybranych stanowisk zajmowanych przez polskich oficerów w strukturach NATO. ... 43
Tab.2-2. Opis wybranych stanowisk Wielonarodowego Korpusu Północ – Wschód w Szczecinie ... 45
Tab.3-1. Udział polskich oficerów w szkoleniu poza granicami kraju w latach 1991- 1997. ... 50
Tab.3-2. Godzinowy podział materiału nauczania na przedmioty. ... 52
Tab.3-3. Formy rozliczenia przedmiotów. ... 56
Tab.3-4. Godzinowy podział form zajęć kursu taktyczno – operacyjnego integracji z NATO ... 58
Tab.3-5. Uczestnictwo oficerów wojsk lądowych w kursach specjalistycznych ... 68
Tab.4-1. Stan znajomości języka angielskiego przez oficerów wojsk lądowych służących w jednostkach wydzielonych do współpracy z NATO w 1998 r i potrzeby w zakresie nauczania języków obcych w wojskach lądowych do roku 2000-2001. ... 78
Tab.4-2. Obsada stanowisk przydzielonych Polsce w dowództwach NATO (stan: czerwiec 2000 r.) ... 79
Tab.4-3. Udział oficerów Wojsk Lądowych w egzaminach resortowych z języka angielskiego organizowanych przez ODZJO ŚOW w latach 1995-2001. ... 82
Tab.4-4. Kadra oficerska WP posiadająca świadectwa znajomości języka angielskiego według normy STANAG 6001 ... 90
Tab.4-5. Znajomość języków obcych przez kadrę zawodową Wojska Polskiego. ... 90
Tab.4-6. Znajomość języka angielskiego wśród oficerów wojsk lądowych. ... 91
Tab.4-7. Parytety czasowe dla tematyki ogólnej i specjalistycznej na danych stopniach nauczania ... 99
Tab.4-8. Czas nauki przeznaczony na poznanie słownictwa wojskowego. ... 99
Tab.4-9. Znajomość innych języków obcych przez ankietowanych oficerów wojsk lądowych. ... 111
Tab.4-10. Tryb uczestnictwa w kursach językowych. ... 112
Tab.4-11. Tryb zadawania egzaminów przez respondentów. ... 114
Tab.4-12. Ocena opanowania wybranych elementów języka ogólnego dokonana przez oficerów - uczestników kursów językowych. ... 117
Tab.4-13. Opanowanie przez słuchaczy kursów językowych wybranych zagadnień języka ogólnego w ocenie nauczycieli. ... 118
Tab.4-14. Opanowania wybranych zagadnień języka ogólnego dokonana przez oficerów - uczestników kursów językowych. ... 122
Tab.4-15. Opanowanie przez słuchaczy kursów językowych wybranych zagadnień w zakresie znajomości terminologii wojskowej w ocenie nauczycieli ... 122
Tab.4-16. Ocena wybranych elementów procesu nauczania przez oficerów – słuchaczy kursów językowych. ... 137
Tab.4-17. Ocena wybranych elementów procesu nauczania przez cywilnych nauczycieli uczących w resorcie Obrony Narodowej. ... 138

ZAŁĄCZNIKI

Zał. 1 Charakterystyka podstawowych pojęć występujących w pracy

- ***Porozumienie o Standaryzacji*** (ang. ***STAN***dardization ***AG***reement) STANAG to pisemne porozumienie pomiędzy kilkoma lub wszystkimi krajami członkowskimi NATO określające wspólne normy wyposażenia wojskowego, amunicji, zaopatrzenia, składowania materiałów, procedur operacyjnych, administracyjnych oraz zabezpieczenia logistycznego. Normy te opracowuje Wojskowa Agencja Standaryzacji (Military Agency for Standardization) a następnie ratyfikują je poszczególne kraje członkowskie.[177]
- ***STANAG 6001***[178] Opracowane i ratyfikowane w 1976 r. Porozumienie o Standaryzacji 6001 ustala stopnie znajomości języków oraz określa wymagania niezbędne do ich osiągnięcia. Porozumienie określiło 6 stopni znajomości języków: 1 – podstawowy, 2 – średnio zaawansowany (zdolność wykonywania pracy w ograniczonym zakresie), 3 – zaawansowany (minimum profesjonalne), 4 - biegły (znajomość profesjonalna), 5 - doskonały (język ojczysty lub dwujęzyczność). Kod „0" oznacza brak istotnego lub praktycznego opanowania danej sprawności.[179]
- ***Standardowy Profil Językowy*** (standardized language profile) STANAG 6001 wprowadził specjalny zapis stopnia znajomości języków. Poziom opanowania języków określany jest kodem składającym się z czterech cyfr oznaczających opanowanie poszczególnych sprawności językowych w następującej kolejności:[180]

Sprawność A	słuchanie
Sprawność B	mówienie
Sprawność C	czytanie
Sprawność D	pisanie

Cztery cyfry oznaczające stopnie znajomości języka poprzedzane są literami SPJ[181] i są skrótem wyrażenia: Standardowy Profil Językowy (ang. SLP - Standardized

---

[177] por. *http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/eng/aap6-2002-eng-n.pdf* z dn. 10.09.2003 r.
[178] Szczegółowe wymagania zawarte w normie STANAG 6001 przedstawione zostały w rozdziale 4.2.
[179] *http://www.dlielc.org/bilc/Sta_Edit2_Eng.doc* z dn. 10.09.2003 r.
[180] Standard Language Profile Descriptors in Implification of NATO STANAG 6001, 2nd Draft, DSL 1995.
[181] Przykładowo kod SPJ 3122 oznacza zaawansowany (3) poziom opanowania sprawności słuchania, podstawowy (1) sprawności mówienia, średnio zaawansowany (2) czytania i pisania.

Language Profile, fr. PLS – Profil Linguistique Normalisé). Kod SPJ pozwala ocenić stopień znajomości języka z poszczególnych sprawności.

- ***Przygotowanie specjalistyczne*** W niniejszej dysertacji termin ten rozumiany jest jako całokształt przedsięwzięć realizowanych w okresie przegotowywania kandydata do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych, obejmujących uczestnictwo w kursach specjalistycznych krajowych i zagranicznych, praktyki w dowództwach i sztabach jednostek wielonarodowych, krótkoterminowe wizyty w przyszłym miejscu służby itp.
- ***Wojskowe instytucje międzynarodowe*** Pojęcie *międzynarodowy* definiowane jest jako: „[...] istniejący, zachodzący między narodami; dotyczący wielu narodów; wspólny wielu narodom; zachodzący między narodami, odbywający się przy udziale różnych narodów (lub ich przedstawicieli), złożony z przedstawicieli różnych narodów [...]"[182]. Pod tym pojęciem autor rozumie wszystkie instytucje, agencje wojskowe Sojuszu Północnoatlantyckiego, Unii Europejskiej zajmujące się zagadnieniami obronności, w których pracuje wojskowo – cywilny personel z różnych krajów, w tym również polscy oficerowie wojsk lądowych.
- ***Siły lub jednostki wielonarodowe*** Przymiotnik wielonarodowy definiowany jest jako: „[...] odnoszący się do wielu, kilku narodów, złożony z wielu, kilku narodów; taki, w którym żyją znajdują się ludzie różnej narodowości [...]"[183]. Pod tym pojęciem rozumiane są jednostki wojskowe desygnowane przez poszczególne państwa do realizowania wspólnych zadań militarnych. Poszczególne elementy sił głównych stacjonują w miejscu stałej dyslokacji na terenie własnego kraju, odbywają periodycznie wspólne ćwiczenia zgrywające. Mogą posiadać wspólne stałe dowództwo i sztab, zlokalizowany permanentnie na terenie jednego z krajów - sygnatariuszy lub powoływany doraźnie na okres wspólnego działania.
- ***Słownictwo ogólnowojskowe*** Pod tym pojęciem rozumiana będzie terminologia wojskowa o znacznym zakresie ogólności, używana nie tylko przez środowisko wojskowe, lecz również osoby, które nie mają na co dzień do czynienia ze sprawami wojskowymi (np. środowisko cywilne, dziennikarze, korespondenci

[182] Słownik języka polskiego, pod red. M. Szymczaka, t. 2, PWN, Warszawa 1983, s. 165.
[183] Słownik Współczesnego Języka Polskiego, pod red. B. Dunaja, wyd. Wilga, Warszawa 1996, s. 1224.

itp.). Słownictwo to charakteryzuje się małą precyzją przekazu informacji specjalistycznej. Do tego typu słownictwa autor zalicza np. stopnie wojskowe, nazwy wojskowych elementów struktury organizacyjnej ogólne i potoczne nazwy wyposażenia i sprzętu bojowego.[184]

- ***Specjalistyczne słownictwo wojskowe*** Wyraz specjalistyczny oznacza: „[...] związany z pewną specjalnością, dotyczący specjalisty lub specjalizacji, specjalny, wyspecjalizowany[...]"[185]. Pod tym pojęciem autor rozumie typowy zawodowy (techniczny, sztabowy, proceduralny itp.) „żargon" wojskowy charakterystyczny dla danego rodzaju wojsk, zawierający dużą liczbę akronimów, skrótów, nazw własnych, slangu wojskowego, obejmujący słownictwo formalne jak i nieformalne, z reguły zrozumiały dla danej grupy zawodowej[186].
- ***Terminologia operacyjno – taktyczna*** Grupa słownictwa wyodrębniona przez autora ze specjalistycznego słownictwa wojskowego obejmująca terminologię z zakresu prowadzenia operacji połączonych, prowadzenia i zabezpieczenia działań bojowych, wojskowych operacji pokojowych, przygotowania i przegrupowania operacyjnego, działań taktycznych, procesu dowodzenia i kontroli jak również uwzględniająca nazewnictwo elementów ugrupowania wojsk. J. Zieliński proponuje, aby do związków operacyjnych zaliczyć korpusy,[187] a do związków taktycznych dywizje i brygady (w wariancie 3–stopniowym: dywizja-brygada-batalion), a w wariancie 2–stopniowym (brygada – batalion) – brygady[188]. Dlatego też słownictwo i pojęcia używane na poszczególnych szczeblach dowodzenia powinny być włączone w proces nauczania języków obcych oficerów wojsk lądowych kierowanych do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych.

---

[184] Przykłady terminologii ogólnowojskowej: działo (w odniesieniu do sprzętu artylerii lufowej), okręt (bez specyfikacji klasy jednostki pływającej), samolot wojskowy, czołg, transporter, rakieta, bomba, itp.
[185] Słownik języka polskiego, pod red. M. Szymczaka, t. 3, PWN, Warszawa 1983, s. 284.
[186] Przykłady: żargon formalny: ACOS (assistant chief of staff) – asystent szefa sztabu
żargon nieformalny: RATELO (radiotelephone operator) - radiotelegrafista
[187] Zieliński J., Zarys...op.cit., s. 89.
[188] Tamże, s. 92.

Zał. 2 Ankieta K-1 dla oficerów aktualnie pełniących służbę w strukturach międzynarodowych

WYŻSZA SZKOŁA OFICERSKA WOJSK LĄDOWYCH
STUDIUM JĘZYKÓW OBCYCH

Ankieta dla oficerów aktualnie pełniących służbę w strukturach międzynarodowych

KWESTIONARIUSZ K-1

Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych prowadzi badania naukowe dotyczące stopnia przygotowania oficerów Wojsk Lądowych do realizacji zadań operacyjno – taktycznych w wojskowych strukturach międzynarodowych w aspekcie znajomości języków obcych. Niniejsze badania mają na celu poznanie stopnia i procesu przygotowania językowego oficerów wykonujących zadania w dowództwach i sztabach NATO oraz jednostkach wielonarodowych.
W związku z powyższym uprzejmie prosimy o udzielenie szczerych i wnikliwych odpowiedzi w zakresie interesującego nas problemu.
Jednocześnie zapewniamy, iż niniejsza ankieta zostanie wykorzystana wyłącznie do celów naukowych. Gwarantujemy pełną dyskrecję udzielonych odpowiedzi.

Za okazaną pomoc i współpracę serdecznie dziękujemy

Wrocław 2003

1. Proszę podać aktualnie posiadany stopień wojskowy
(proszę wstawić znak X we właściwe pole).

płk	ppłk	mjr	kpt.	por.	ppor.

2. Jaką uczelnię Pan ukończył?
(proszę zaznaczyć wszystkie typy uczelni, w których Pan studiował wpisując znak **X** we właściwy prostokąt)

☐ Uczelnia cywilna (studia magisterskie)

☐ Uczelnia cywilna (studia podyplomowe)

☐ Wyższa Szkoła Oficerska

☐ Akademia Wojskowa (WAT, WAM)

☐ Akademia Obrony Narodowej

☐ Wojskowa uczelnia zagraniczna

☐ Inna (jaka).....

3. Od ilu lat służy Pan w wojsku? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole).

0-5	6-10	11-15	16-20	21-30	powyżej 30

4. Jakie stanowisko służbowe zajmował Pan przed skierowaniem do służby w strukturach międzynarodowych? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole).

☐ dowódcze

☐ sztabowe

☐ dydaktyczne

☐ naukowe

☐ logistyczne

☐ administracyjne

☐ przydział bezpośrednio po ukończeniu uczelni wojskowej

☐ inne (jakie?).....

5. Jakie stanowisko służbowe zajmuje Pan w wojskowych strukturach międzynarodowych ? (proszę podać typ stanowiska wstawiając znak X we właściwe pole)

☐ dowódcze

☐ sztabowe

☐ logistyczne

☐ administracyjne

☐ inne

(jakie?).....

6 W jakiej strukturze międzynarodowej służy Pan obecnie?
(proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

☐ Dowództwo lub sztab na terenie kraju – członka NATO (z wyłączeniem Polski)

☐ Jednostka lub dowództwo wielonarodowe (Korpus Północno – Wschodni, Brygada Czesko - Polsko - Słowacka, UKRPOLBAT, LITPOLBAT)

☐ KFOR lub SFOR

☐ Inne (jakie?).....

7. Czy podczas służby w wojskowych strukturach międzynarodowych rozwiązuje Pan problemy operacyjno – taktyczne?

☐ TAK – bardzo często

☐ TAK – często

☐ SPORADYCZNIE

☐ NIE ROZWIĄZUJĘ

8. Jaki poziom znajomości języka angielskiego posiada Pan aktualnie?
(SPJ – Standardowy Profil Językowy).

☐ powyżej SPJ 3

☐ SPJ 3333

☐ niepełny SPJ 3

☐ SPJ 2222

☐ niepełny SPJ 2

☐ SPJ 1111

☐ niepełny SPJ 1111

9. czy zna Pan inne języki obce (oprócz j. angielskiego)?

☐ TAK ☐ NIE

10. Jeżeli w poprzednim pytaniu udzielił Pan odpowiedzi TAK to jakie i na jakim poziomie (proszę zaznaczyć właściwe pole znakiem **X**. W przypadku znajomości innych języków niż wymienione proszę wpisać je w rubryce *język*. Jeżeli posiada Pan niepotwierdzoną znajomość języka, to rubryce *UWAGI* proszę wpisać poziom znajomości jaki Pana zdaniem Pan reprezentuje.)

poziom język	powyżej SPJ 3333	SPJ 3333	niepełny SPJ 3333	SPJ 2222	niepełny SPJ 2222	SPJ 1111	niepełny SPJ 1111	brak formalnie potwierdzonej znajomości	UWAGI
francuski									
niemiecki									
rosyjski									
.....									
.....									

11. Czy znajomość innego języka obcego jest wymogiem formalnym na zajmowanym przez Pana stanowisku w strukturach międzynarodowych ?
(zawartym w opisie stanowiska służbowego „job descripction")

☐ TAK ☐ NIE

12. W jaki sposób opanował Pan znajomość języka angielskiego? (proszę postawić znak **X** w odpowiednie pola)

☐ Znajomość języka ze szkoły średniej i uczelni cywilnej.

☐ Uczestnictwo w kursach organizowanych przez instytucje cywilne.

☐ Indywidualne doskonalenie języka (autodydaktyka).

☐ Uczestnictwo w kursach językowych organizowanych przez resort obrony na terenie kraju (proszę zaznaczyć znakiem **X** odpowiednie poziomy)

Poziom 1 Poziom 2 Poziom 3

☐ ☐ ☐

☐ Uczestnictwo w kursach językowych poza granicami kraju organizowanymi przez instytucje wojskowe.

Poziom 1 Poziom 2 Poziom 3

☐ ☐ ☐

☐ Studia wojskowe w uczelni, w której językiem wykładowym był język angielski.

☐ Studia cywilne w uczelni, w której językiem wykładowym był język angielski.

☐ Inny (jaki?).....

13. W jakim ośrodku językowym uczył się Pan języka angielskiego?
(Proszę wpisać nazwę ośrodka lub ewentualnie tylko miejscowość. Jeżeli nie uczestniczył Pan w zorganizowanych formach kształcenia prowadzonych przez MON proszę wpisać wyraz ***eksternistycznie***)

Poziom 1 .....

Poziom 2.....

Poziom 3.....

14. W jakim systemie odbywał się ten kurs? (Proszę wpisać znak **X** we właściwe pole)

typ kursu Poziom	stacjonarny	zaoczny	kształcenie indywidualne (również uczestnictwo w kursach organizowanych przez instytucje cywilne)
1			
2			
3			

15. Podczas kursu był Pan nauczany języka angielskiego przez nauczycieli
(proszę zaznaczyć właściwe pole):

nauczyciel Poziom	cywilny	wojskowy	native speaker
1			
2			
3			

16. W jakim okresie zdobywał Pan kolejne poziomy znajomości języka angielskiego?
(proszę wpisać cyfrą jak była rozpiętość czasowa między poszczególnymi poziomami)

A. 1 a 2 .....
B. 2 a 3 .....
C. 3 a 4 .....

17. W jaki sposób zdawał pan egzaminy resortowe z języka angielskiego? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

Poziom	zaraz po zakończeniu kursu	eksternistycznie
1	☐	☐
2	☐	☐
3	☐	☐

18. W jakim stopniu kursy językowe przygotowały Pana do wypełniania funkcji? (proszę wstawić znak **X** w odpowiednie pole)

stopień przygot. Funkcja	wysoki	średni	niski	minimalny	żaden
społeczna					
towarzyska					
zawodowa					
Inne.....					

19. Czy Pana zdaniem zakres specjalistycznego słownictwa wojskowego nauczany na kursach językowych w Polsce jest: : (proszę wstawić znak **X** w odpowiednie pole)

zakres Poziom	zbyt obszerny	zadowalający	zbyt wąski	wysoce nie zadawalający
1				
2				
3				

20. W jakim stopniu kursy językowe pomogły Panu w podniesieniu kompetencji językowych w wymienionych poniżej zakresach? (proszę do każdej kratki wpisać kod jednej z poniższych wypowiedzi)
1 – wysokim **2** - średnim **3** – niskim **4** – minimalnym **5** – żadnym

zakres	**kod oceny**
Komunikacja werbalna w sytuacjach wynikających w życiu codziennym (dom, sklep, podróże, zdrowie itp.)	
Komunikacja werbalna w sferze towarzyskiej (spotkania towarzyskie, przyjęcia, rauty itp.)	
Zrozumienie audycji radiowych i telewizyjnych o tematyce ogólnej	
Prowadzenie korespondencji pisemnej o charakterze ogólnym (prywatnej oraz urzędowej)	
Czytanie ze zrozumieniem tekstów o charakterze ogólnym (książki, gazety, czasopisma itp.)	
Komunikacja werbalna w sytuacjach zawodowych (narady, odprawy, realizacja wspólnych projektów itp.)	
Prowadzenie korespondencji wojskowej w formie pisemnej	
Pisemne przygotowanie wojskowych materiałów specjalistycznych (rozkazy, zarządzenia, wytyczne itp.)	
Czytanie ze zrozumieniem wojskowych materiałów specjalistycznych (instrukcje, regulaminy, prasa specjalistyczna)	
Prowadzenie korespondencji radiowej, telefonicznej zawierającej wojskowe słownictwo specjalistyczne	

Proszę o krótki komentarz.....

.....

.....

.....

.....

.....

21. Czy podczas kursu językowego uwzględniane były tematy związane ze słownictwem operacyjno – taktycznym:

TAK ☐ NIE ☐

22. Jeżeli TAK to jego zakres był: (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

zakres Poziom	zbyt obszerny	zadowalający	zbyt wąski	wysoce nie zadawalający
1				
2				
3				

23. W jakim stopniu kursy językowe przygotowały Pana do wykonywania zadań zawodowych realizowanych w pracy zawodowej w wojskowych strukturach międzynarodowych? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

Ocena Kurs	b. dobrze	dobrze	dostatecznie	niedostatecznie	nie potrafię ocenić
w kraju					
zagraniczny(jeżeli Pan uczestniczył)					

24. Jak ocenia Pan poniższe elementy procesu dydaktycznego realizowanego w ramach kursów językowych? (proszę do każdej kratki wpisać kod jednej z poniższych wypowiedzi)

1 – pozytywnie
2 - raczej pozytywnie
3 – raczej negatywnie
4 - negatywnie
5 – trudno powiedzieć
6 – dany element nie występował

ELEMENT	KOD	ELEMENT	KOD
Treści kształcenia		Kompetencje merytoryczne nauczycieli z zakresie wojskowej tematyki specjalistycznej	
Metody i techniki nauczania		Kompetencje merytoryczne nauczycieli z zakresie tematyki ogólnowojskowej	
Formy organizacji zajęć		Kompetencje merytoryczne nauczycieli z zakresie tematyki ogólnej	
Programy nauczania		Zaangażowanie nauczycieli w proces kształcenia	
Środki dydaktyczne		Kwalifikacje pedagogiczne nauczycieli	
Efektywność zajęć		Czas trwania kursów	
Podręczniki o tematyce ogólnej		Wojskowe podręczniki specjalistyczne	

25. Jakie pomoce dydaktyczne były wykorzystywane w czasie zajęć ze specjalistycznego języka wojskowego? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

☐ Wojskowe podręczniki i skrypty specjalistyczne

☐ Nagrania magnetofonowe

☐ Filmy wideo

☐ Dokumenty oryginalne (rozkazy bojowe, zarządzenia, regulaminy itp.)

☐ Tablice poglądowe

☐ Folie, slajdy

☐ Komputerowe programy dydaktyczne

☐ Internet

☐ Inny (jakie?).....

.....

26. Czy samodzielnie starał się Pan uzupełniać zakres specjalistycznego słownictwa wojskowego?

TAK ☐ NIE ☐

27. Jeżeli TAK, to do tego celu wykorzystywał Pan:

☐ Internet

☐ anglojęzyczne specjalistyczne czasopisma wojskowe

☐ anglojęzyczne instrukcje i regulaminy (np. field manuals, AAPs, AJPs itp.)

☐ podręczniki specjalistyczne (jakie?).....

.....

☐ inne (jakie?).....

.....

28. Czy Pana zdaniem nauczyciele cywilni byli odpowiednio przygotowani do nauczania słownictwa operacyjno – taktycznego? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

stopień Poziom	b. dobrze	dobrze	dostatecznie	niedostatecznie
1				
2				
3				

29. Czy zgadza się Pan z poglądem, że kursy językowe prowadzone w ośrodkach nauczania języków obcych w niewystarczającym stopniu przygotowują w zakresie znajomości słownictwa z zakresu operacyjno – taktycznego? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

zdecydowanie TAK ☐ TAK ☐ NIE ☐ zdecydowanie NIE ☐ trudno powiedzieć ☐

(proszę uzasadnić swoją opinię)

.....

.....

.....

30. Czy po rozpoczęciu służby w wojskowych strukturach międzynarodowych odczuwał Pan niedostatek znajomości wojskowego słownictwa specjalistycznego, a jeżeli TAK, to jakiego rodzaju?

.....

.....

31. Jakie ewentualne zmiany postulowałby Pan wprowadzić w systemie nauczania języków obcych prowadzonych w kraju (proszę podać co najmniej trzy)?

.....

.....

32. Czy uczestniczył Pan w kursach operacyjno – taktycznych mających na celu integrację z NATO? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

☐ TAK w kursie operacyjno – taktycznym integracji z NATO organizowanym w Akademii Obrony Narodowej

☐ TAK kursach zagranicznych organizowanych w krajach członkowskich NATO (proszę podać w jakich).....

☐ Uczestniczyłem w innych kursach (jakich?).....

☐ Nie uczestniczyłem w tego typu kursach

JEŻELI UCZESTNICZYŁ PAN W KURSIE OPERACYJNO – TAKTYCZNYM ORGANIZOWANYM ***PRZEZ AKADEMIĘ OBRONY NARODOWEJ*** *TO PROSZĘ O ODPOWIEDŹ NA PONIŻSZE PYTANIA:*

33. Czy kurs ten spełnił Pana oczekiwania w zakresie przygotowania pod względem operacyjno – taktycznym:

w zakresie merytorycznym

bardzo wysokim	wysokim	średnim	minimalnym	nie spełnił
☐	☐	☐	☐	☐

zakresie językowym

bardzo wysokim	wysokim	średnim	minimalnym	nie spełnił
☐	☐	☐	☐	☐

34. W jakim stopniu kurs ten (moduł językowy) poszerzył Pana kompetencje językowe w zakresie anglojęzycznego słownictwa operacyjno – taktycznego?

bardzo wysokim	wysokim	średnim	minimalnym	nie poszerzył
☐	☐	☐	☐	☐

Serdecznie dziękujemy za szczere i wyczerpujące odpowiedzi na powyższe pytania

Zał. 3 Ankieta K – 2 dla oficerów, którzy pełnili służbę w strukturach międzynarodowych i jednostkach wielonarodowych

WYŻSZA SZKOŁA OFICERSKA WOJSK LĄDOWYCH
STUDIUM JĘZYKÓW OBCYCH

Ankieta dla oficerów, którzy pełnili służbę w strukturach międzynarodowych i jednostkach wielonarodowych

KWESTIONARIUSZ K-2

Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych prowadzi badania naukowe dotyczące stopnia przygotowania oficerów Wojsk Lądowych do realizacji zadań operacyjno – taktycznych w wojskowych strukturach międzynarodowych w aspekcie znajomości języków obcych. Niniejsze badania mają na celu poznanie stopnia i procesu przygotowania językowego oficerów wykonujących zadania w dowództwach i sztabach NATO oraz jednostkach wielonarodowych.

W związku z powyższym uprzejmie prosimy o udzielenie szczerych i wnikliwych odpowiedzi w zakresie interesującego nas problemu.

Jednocześnie zapewniamy, iż niniejsza ankieta zostanie wykorzystana wyłącznie do celów naukowych. Gwarantujemy pełną dyskrecję udzielonych odpowiedzi.

Za okazaną pomoc i współpracę serdecznie dziękujemy.

Wrocław 2003

1. Proszę podać stopień wojskowy, jaki posiadał Pan podczas służby w strukturach międzynarodowych.
(proszę wstawić znak **X** we właściwe pole).

płk	ppłk	mjr	kpt.	por.	ppor.

2. Jaką uczelnię Pan ukończył przed rozpoczęciem służby w strukturach międzynarodowych?
(proszę zaznaczyć wszystkie typy uczelni, w których Pan studiował wpisując znak **X** we właściwy prostokąt)

☐ Uczelnia cywilna (studia magisterskie)

☐ Uczelnia cywilna (studia podyplomowe)

☐ Wyższa Szkoła Oficerska

☐ Akademia Wojskowa (WAT, WAM)

☐ Akademia Obrony Narodowej

☐ Wojskowa uczelnia zagraniczna

☐ Inna (jaka).....

3. Ile lat służył w wojsku przed rozpoczęciem pracy w strukturach międzynarodowych? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

0-5	6-10	11-15	16-20	21-30	powyżej 30

4. Jakie stanowisko służbowe zajmował Pan przed skierowaniem Pana do służby w strukturach międzynarodowych? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole).

☐ dowódcze

☐ sztabowe

☐ dydaktyczne

☐ naukowe

☐ logistyczne

☐ administracyjne

☐ przydział bezpośrednio po ukończeniu uczelni wojskowej

☐ inne (jakie?).....

5. Jakie stanowisko służbowe zajmował Pan w wojskowych strukturach międzynarodowych ? (proszę podać typ stanowiska wstawiając znak X we właściwe pole)

☐ dowódcze

☐ sztabowe

☐ logistyczne

☐ administracyjne

☐ inne(jakie?).....

6. W jakiej strukturze międzynarodowej służył Pan? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

☐ Dowództwo lub sztab na terenie kraju – członka NATO (z wyłączeniem Polski)

☐ Jednostka lub dowództwo wielonarodowe (Korpus Północno – Wschodni, Brygada Czesko - Polsko - Słowacka, UKRPOLBAT, LITPOLBAT)

☐ KFOR lub SFOR

☐ Inne (jakie?).....

7. Czy w swojej służbie w wojskowych strukturach międzynarodowych rozwiązywał Pan problemy operacyjno – taktyczne? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

☐ TAK – bardzo często

☐ TAK – często

☐ SPORADYCZNIE

☐ NIE ROZWIĄZUJĘ

8. Jaki poziom znajomości języka angielskiego posiadał Pan przed skierowaniem do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych ? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)
(SPJ – Standardowy Profil Językowy).

☐ powyżej SPJ 3

☐ SPJ 3333

☐ niepełny SPJ 3

☐ SPJ 2222

☐ niepełny SPJ 2

☐ SPJ 1111

9. Czy przed rozpoczęciem służby w wojskowych strukturach międzynarodowych znał Pan inne języki obce oprócz angielskiego? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

☐ TAK ☐ NIE

10. Jeżeli w poprzednim pytaniu udzielił Pan odpowiedzi TAK to jakie i na jakim poziomie (proszę zaznaczyć właściwe pole znakiem **X**. W przypadku znajomości innych języków niż wymienione proszę wpisać je w rubryce *język*. Jeżeli posiada Pan niepotwierdzoną znajomość języka, to rubryce *UWAGI* proszę wpisać poziom znajomości, jaki Pana zdaniem Pan reprezentuje.)

poziom język	powyżej SPJ 3333	SPJ 3333	niepełny SPJ 3333	SPJ 2222	niepełny SPJ 2222	SPJ 1111	niepełny SPJ 1111	brak formalnie potwierdzonej znajomości	UWAGI
francuski									
niemiecki									
rosyjski									
.....									
.....									

11. Czy znajomość innego języka obcego była wymogiem formalnym na zajmowanym przez Pana stanowisku w strukturach międzynarodowych ?
(zawartym w opisie stanowiska służbowego „job descripction")

☐ TAK ☐ NIE

12. W jaki sposób opanował Pan język angielski? (proszę postawić znak **X** w odpowiednie pola)

☐ Znajomość języka ze szkoły średniej i uczelni cywilnej.

☐ Uczestnictwo w kursach organizowanych przez instytucje cywilne.

☐ Indywidualne doskonalenie języka (autodydaktyka).

☐ Uczestnictwo w kursach językowych organizowanych przez resort obrony na terenie kraju
(proszę zaznaczyć znakiem **X** odpowiednie poziomy)

Poziom 1 Poziom 2 Poziom 3
☐ ☐ ☐

☐ Uczestnictwo w kursach językowych poza granicami kraju organizowanymi przez instytucje wojskowe.

Poziom 1 Poziom 2 Poziom 3
☐ ☐ ☐

☐ Studia wojskowe w uczelni, w której językiem wykładowym był język angielski.

☐ Studia cywilne w uczelni, w której językiem wykładowym był język angielski.

☐ Inny (jaki?).....

13. W jakim ośrodku językowym uczył się Pan języka angielskiego? (proszę wpisać nazwę ośrodka lub ewentualnie tylko miejscowość. Jeżeli nie uczestniczył Pan w zorganizowanych formach kształcenia prowadzonych przez MON (wpisać wyraz ***eksternistycznie***)

Poziom 1 .....

Poziom 2.....

Poziom 3.....

14. Jaki charakter miał ten kurs? (proszę wpisać znak **X** we właściwe pola)

typ kursu Poziom	stacjonarny	zaoczny	kształcenie indywidualne (również uczestnictwo w kursach organizowanych przez instytucje cywilne)
1			
2			
3			

15. Podczas kursu był Pan nauczany języka angielskiego przez nauczycieli:
(proszę zaznaczyć właściwe pola)

nauczyciel Poziom	cywilny	wojskowy	native speaker
1			
2			
3			

16. W jakim okresie zdobywał Pan kolejne poziomy znajomości języka angielskiego
(proszę wpisać cyfrą jaki był przedział czasowy między poszczególnymi poziomami)

A. pomiędzy poziomem 1 a 2 .....

B. pomiędzy poziomem 2 a 3 .....

C. pomiędzy poziomem 3 a 4 .....

17. W jaki sposób zdawał pan egzaminy resortowe z języka angielskiego? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

Poziom	zaraz po zakończeniu kursu	eksternistycznie
1	☐	☐
2	☐	☐
3	☐	☐

18. W jakim stopniu kursy językowe przygotowały Pana do wypełniania funkcji? (proszę wstawić znak **X** w odpowiednie pole)

stopień przygot. / Funkcja	wysoki	średni	niski	minimalny	żaden
społeczna					
towarzyska					
zawodowa					
Inne.....					

19. Czy Pana zdaniem zakres specjalistycznego słownictwa wojskowego nauczany na kursach językowych w Polsce jest: (proszę wstawić znak **X** w odpowiednie pole)

zakres / Poziom	zbyt obszerny	zadowalający	zbyt wąski	wysoce nie zadawalający
1				
2				
3				

20. W jakim stopniu kursy językowe pomogły Panu w podniesieniu kompetencji językowych w wymienionych poniżej zakresach? (proszę do każdej kratki wpisać kod jednej z poniższych wypowiedzi)

1 – wysokim **2** - średnim **3** – niskim **4** – minimalnym **5** - żadnym

zakres	**kod oceny**
Komunikacja werbalna w sytuacjach wynikających w życiu codziennym (dom, sklep, podróże, zdrowie itp.)	
Komunikacja werbalna w sferze towarzyskiej (spotkania towarzyskie, przyjęcia, rauty itp.)	
Zrozumienie audycji radiowych i telewizyjnych o tematyce ogólnej	
Prowadzenie korespondencji pisemnej o charakterze ogólnym (prywatnej oraz urzędowej)	
Czytanie ze zrozumieniem tekstów o charakterze ogólnym (książki, gazety, czasopisma itp.)	
Komunikacja werbalna w sytuacjach zawodowych (narady, odprawy, realizacja wspólnych projektów itp.)	
Prowadzenie korespondencji wojskowej w formie pisemnej	
Pisemne przygotowanie wojskowych materiałów specjalistycznych (rozkazy, zarządzenia, wytyczne itp.)	
Czytanie ze zrozumieniem wojskowych materiałów specjalistycznych (instrukcje, regulaminy, prasa specjalistyczna)	
Prowadzenie korespondencji radiowej, telefonicznej zawierającej wojskowe słownictwo specjalistyczne	

Proszę o krótki komentarz.....

.....

.....

.....

21. Czy podczas kursu językowego uwzględniane były tematy związane ze słownictwem operacyjno – taktycznym? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

TAK	NIE
☐	☐

22. Jeżeli TAK to jego zakres był: (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

zakres Poziom	zbyt obszerny	zadowalający	zbyt wąski	wysoce nie zadawalający
1				
2				
3				

23. W jakim stopniu kursy językowe przygotowały Pana do wykonywania zadań zawodowych realizowanych w służbie w wojskowych strukturach międzynarodowych? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

Ocena Kurs	b. dobrze	dobrze	dostatecznie	niedostatecznie	Nie umiem odpowiedzieć
w kraju					
zagraniczny(jeżeli Pan uczestniczył)					

24. Jak z Pana punktu widzenia ocenia Pan poniższe elementy procesu dydaktycznego realizowanego w ramach kursów językowych? (proszę do każdej kratki wpisać kod jednej z poniższych wypowiedzi)

1 – pozytywnie 2 - raczej pozytywnie
3 – raczej negatywnie 4 - negatywnie
5 – trudno powiedzieć 6 – dany element nie występował

ELEMENT	KOD	ELEMENT	KOD
Treści kształcenia		Kompetencje merytoryczne nauczycieli z zakresie wojskowej tematyki specjalistycznej	
Metody i techniki nauczania		Kompetencje merytoryczne nauczycieli z zakresie tematyki ogólnowojskowej	
Formy organizacji zajęć		Kompetencje merytoryczne nauczycieli z zakresie tematyki ogólnej	
Programy nauczania		Zaangażowanie nauczycieli w proces kształcenia	
Środki dydaktyczne		Kwalifikacje pedagogiczne nauczycieli	
Efektywność zajęć		Czas trwania kursów	
Podręczniki o tematyce ogólnej		Wojskowe podręczniki specjalistyczne	

25. Jakie pomoce dydaktyczne były wykorzystywane w czasie zajęć ze specjalistycznego języka wojskowego? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

☐ Wojskowe podręczniki i skrypty specjalistyczne

☐ Nagrania magnetofonowe

☐ Filmy wideo

☐ Dokumenty oryginalne (rozkazy bojowe, zarządzenia, regulaminy itp.)

☐ Tablice poglądowe

☐ Folie, slajdy

☐ Komputerowe programy dydaktyczne

☐ Internet

☐ Inny (jakie?).....

26. Czy samodzielnie starał się Pan uzupełniać zakres specjalistycznego słownictwa wojskowego? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

TAK NIE

☐ ☐

27. Jeżeli TAK, to do tego celu wykorzystywał Pan: (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

☐ Internet

☐ anglojęzyczne specjalistyczne czasopisma wojskowe

☐ anglojęzyczne instrukcje i regulaminy (np. field manuals, AAPs, AJPs itp.)

☐ podręczniki specjalistyczne (jakie?)

.....

☐ inne (jakie?).....

.....

28. Czy Pana zdaniem nauczyciele cywilni byli odpowiednio przygotowani do nauczania słownictwa operacyjno – taktycznego? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

stopień Poziom	b. dobrze	dobrze	dostatecznie	niedostatecznie
1				
2				
3				

29. Czy zgadza się Pan z poglądem, że kursy językowe prowadzone w ośrodkach nauczania języków obcych w niewystarczającym stopniu przygotowują w zakresie znajomości słownictwa z zakresu operacyjno – taktycznego? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

zdecydowanie TAK ☐ TAK ☐ NIE ☐ zdecydowanie NIE ☐ trudno powiedzieć ☐

(proszę uzasadnić swoją opinię)

.....

.....

30. Czy po rozpoczęciu służby w wojskowych strukturach międzynarodowych odczuwał Pan niedostatek znajomości wojskowego słownictwa specjalistycznego, a jeżeli TAK, to jakiego rodzaju?

.....

.....

.....

31. **Jakie ewentualne zmiany postulowałby w systemie nauczania języków obcych prowadzonych w kraju** (proszę podać co najmniej trzy)?

.....

.....

.....

32. **Czy uczestniczył Pan w kursach operacyjno – taktycznych mających na celu integrację z NATO?** (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

☐ TAK w kursie operacyjno – taktycznym integracji z NATO organizowanym w Akademii Obrony Narodowej

☐ TAK kursach zagranicznych organizowanych w krajach członkowskich NATO (proszę podać w jakich).....

.....

☐ Uczestniczyłem w innych kursach (jakich?).....

.....

☐ Nie uczestniczyłem w tego typu kursach

JEŻELI UCZESTNICZYŁ PAN W KURSIE OPERACYJNO – TAKTYCZNYM ORGANIZOWANYM PRZEZ ***AKADEMIĘ OBRONY NARODOWEJ*** *TO PROSZĘ O ODPOWIEDŹ NA PONIŻSZE PYTANIA:*

31. **Czy kurs ten spełnił Pana oczekiwania w zakresie przygotowania pod względem operacyjno – taktycznym:** (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

w zakresie merytorycznym

bardzo wysokim	wysokim	średnim	minimalnym	nie rozszerzył
☐	☐	☐	☐	☐

zakresie językowym

bardzo wysokim	wysokim	średnim	minimalnym	nie rozszerzył
☐	☐	☐	☐	☐

32. **W jakim stopniu kurs ten (moduł językowy) rozszerzył Pana kompetencje językowe w zakresie anglojęzycznego słownictwa operacyjno – taktycznego?** (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole)

bardzo wysokim	wysokim	średnim	minimalnym	nie rozszerzył
☐	☐	☐	☐	☐

Serdecznie dziękujemy za szczere i wyczerpujące odpowiedzi na powyższe pytania

Zał. 4 Ankieta K -3 dla nauczycieli języków obcych zatrudnionych w instytucjach resortu Obrony Narodowej

WYŻSZA SZKOŁA OFICERSKA WOJSK LĄDOWYCH
STUDIUM JĘZYKÓW OBCYCH

Ankieta dla nauczycieli języków obcych zatrudnionych w instytucjach resortu Obrony Narodowej

KWESTIONARIUSZ K-3

Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych prowadzi badania naukowe dotyczące stopnia przygotowania oficerów Wojsk Lądowych do realizacji zadań operacyjno – taktycznych w wojskowych strukturach międzynarodowych w aspekcie znajomości języków obcych. Niniejsze badania mają na celu poznanie stopnia i procesu przygotowania językowego oficerów wykonujących zadania w dowództwach i sztabach NATO oraz jednostkach wielonarodowych.
W związku z powyższym uprzejmie prosimy o udzielenie szczerych i wnikliwych odpowiedzi w zakresie interesującego nas problemu.
Jednocześnie zapewniamy, iż niniejsza ankieta zostanie wykorzystana wyłącznie do celów naukowych. Gwarantujemy pełną dyskrecję udzielonych odpowiedzi.

Za okazaną pomoc i współpracę serdecznie dziękujemy.

Wrocław 2003

1. Proszę podać Pani (Pana) wykształcenie
(proszę wpisać znak **X** we właściwy prostokąt)

- ☐ Wyższe filologiczne
- ☐ Wyższe zawodowe (licencjat z języka obcego)
- ☐ Wyższe pedagogiczne – po kursach przekwalifikowania na nauczyciela j. obcego
- ☐ Wyższe bez przygotowania pedagogicznego – po kursach przekwalifikowania na nauczyciela j. obcego
- ☐ Inne (jakie?).....

2. Jaki język Pan(i) wykłada?
(proszę zaznaczyć wykładany język wpisując znak **X** we właściwy prostokąt)

- ☐ angielski
- ☐ francuski
- ☐ niemiecki
- ☐ rosyjski
- ☐ inny (jaki?).....

3. Od ilu lat wykłada Pan(i) język obcy w resorcie Obrony Narodowej?
(proszę wstawić znak **X** we właściwe pole).

0-2	3-5	6-10	11-15	16-20	21-30	powyżej 30

4. Czy uczestniczył(a) Pan(i) w wojskowych kursach specjalistycznych organizowanych przez Kanadę, Stany Zjednoczone, Wielką Brytanię? (proszę wstawić znak **X** we właściwe pole).

- ☐ NIE DOTYCZY
- ☐ NIE
- ☐ TAK – English Language Instructor Training (Ottawa, Kanada)
- ☐ TAK - BALIC (Basic American English Language Instructor Course - Defense Language Institute Lackland, USA)
- ☐ TAK - AELIC (Advanced English Language Instructor Course - Defense Language Institute Lackland, USA)
- ☐ TAK – INTRO (Introduction to the American Language Course and Culture Seminar - Defense Language Institute Lackland, USA)
- ☐ TAK – ALPS (Advanced Language Proficiency Skills Course Language Institute Lackland, USA)

☐ TAK – British Council, Wielka Brytania Kursy instruktorskie związane z programem nauczania języka angielskiego w ramach programu Peacekeeping English Project

☐ Inne kursy dotyczące terminologii wojskowej
(jakie?).....

.....

5. Czy uczestniczył(a) Pan(i) w wojskowych kursach specjalistycznych organizowanych przez armie innych państw?

☐ NIE

☐ TAK

6. Jeżeli w poprzednim pytaniu zaznaczył(a) Pan(i) odpowiedź TAK to proszę podać:

Kraj – organizator kursu.....

Kraj – miejsce kursu.....

Nazwa kursu.....

Czas trwania.....

Tematyka kursu.....

.....

7. Czy uczestniczył(a) Pan(i) w kursach specjalistycznych dotyczących terminologii wojskowej organizowanych przez Siły zbrojne RP?

☐ NIE

☐ TAK

8. Jeżeli w poprzednim pytaniu zaznaczył(a) Pan(i) odpowiedź TAK to proszę podać:

Miejsce kursu.....

Nazwa kursu.....

Miejsce kursu.....

Czas trwania.....

Tematyka kursu.....

.....

9. Jak Pan(i) ocenia poniższe elementy procesu dydaktycznego realizowanego w ramach kursów językowych? (proszę do każdej kratki wpisać kod jednej z poniższych ocen)

1 – pozytywnie **2** - raczej pozytywnie
3 – raczej negatywnie **4** - negatywnie
5 – trudno powiedzieć **6** – dany element nie występował

ELEMENT	KOD	ELEMENT	KOD
Treści kształcenia		Kompetencje merytoryczne nauczycieli z zakresie wojskowej tematyki specjalistycznej	
Metody i techniki nauczania		Kompetencje merytoryczne nauczycieli z zakresie tematyki ogólnowojskowej	
Formy organizacji zajęć		Kompetencje merytoryczne nauczycieli z zakresie tematyki ogólnej	
Programy nauczania		Zaangażowanie nauczycieli w proces kształcenia	
Środki dydaktyczne		Kwalifikacje pedagogiczne nauczycieli	

10. W jakim stopniu kursy językowe przygotowują słuchaczy do podnoszenia kompetencji językowych w poniższych kategoriach (proszę do każdej kratki wpisać kod jednej z poniższych ocen)

1 – wysokim **2** - średnim **3** – niskim **4** – minimalnym **5** – żadnym

zakres	kod oceny
Komunikacja werbalna w sytuacjach wynikających w życiu codziennym (dom, sklep, podróże, zdrowie itp.)	
Komunikacja werbalna w sferze towarzyskiej (spotkania towarzyskie, przyjęcia, rauty itp.)	
Zrozumienie audycji radiowych i telewizyjnych o tematyce ogólnej	
Prowadzenie korespondencji pisemnej o charakterze ogólnym (prywatnej oraz urzędowej)	
Czytanie ze zrozumieniem tekstów o charakterze ogólnym (książki, gazety, czasopisma itp.)	
Komunikacja werbalna w sytuacjach zawodowych (narady, odprawy, realizacja wspólnych projektów itp.)	
Prowadzenie korespondencji wojskowej w formie pisemnej	
Pisemne przygotowanie wojskowych materiałów specjalistycznych (rozkazy, zarządzenia, wytyczne itp.)	
Czytanie ze zrozumieniem wojskowych materiałów specjalistycznych (instrukcje, regulaminy, prasa specjalistyczna)	
Prowadzenie korespondencji radiowej, telefonicznej zawierającej wojskowe słownictwo specjalistyczne	

11. W jakim stopniu uwzględnia Pan(i) specjalistyczne słownictwo wojskowe podczas kursów językowych? (proszę wpisać znak **X** we właściwy prostokąt)

zakres Poziom	znacznym	zadowalającym	nieznacznym	nie uwzględniam
1				
2				
3				

12. Czy podczas trwania kursów słuchacze przygotowywani są do: (Proszę zakreślić odpowiednie litery)

A. Wystąpień w języku obcym jako prelegenci na konferencjach, zjazdach itp.,

B. prowadzenia w języku obcym odpraw, instruktaży, briefingów itp.,

C. Uczestnictwa w dyskusjach panelowych, w małych grupach roboczych,

D. Wypełniania innych funkcji (jakich?).....

13. Czy samodzielnie poszerza Pan(i) własny zasób specjalistycznego słownictwa wojskowego?

☐ NIE

☐ TAK

☐ MÓJ POZIOM TEGO TYPU SŁOWNICTWA JEST WYSTARCZAJĄCY

14. Jeżeli w poprzednim pytaniu zaznaczył(a) Pan(i) odpowiedź TAK to proszę określić w jaki sposób poszerza Pan(i) znajomość specjalistycznego słownictwa wojskowego?

☐ Podręczniki wojskowe i skrypty specjalistyczne

☐ Środki audio-wizualne

☐ Programy telewizyjne dotyczące tematyki wojskowej

☐ Dokumenty oryginalne (rozkazy bojowe, zarządzenia, regulaminy itp.)

☐ Dydaktyczne programy komputerowe

☐ Internet

☐ Inny (jakie?).....

.....

15. Jak ocenia Pan(i) własną znajomość wojskowego słownictwa specjalistycznego?

bardzo dobra	dobra	dostateczna	mierna	niedostateczna
☐	☐	☐	☐	☐

16. Jakie metody nauczania stosuje Pan(i) w nauczaniu języków obcych?

.....

.....

.....

17. Jakie środki kształcenia i pomoce dydaktyczne stosuje Pan(i) w nauczaniu języków obcych?

.....

.....

18. Jakie zmiany postulowałby Pan(i) w nauczaniu języków obcych?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

19. Jakie zmiany postulowałby Pan(i) w nauczaniu specjalistycznego słownictwa wojskowego?

.....

.....

.....

.....

.....

Serdecznie dziękujemy za szczere i wyczerpujące odpowiedzi na powyższe pytania

Zał. 5 Ankieta internetowa dla oficerów wojsk lądowych

Szanowni Panowie Oficerowie prowadzimy badania naukowe dotyczące stopnia znajomości języków obcych wśród oficerów WL pełniących służbę w strukturach międzynarodowych. W związku z powyższym uprzejmie prosimy o udzielenie szczerych i wnikliwych odpowiedzi w zakresie interesującego nas problemu. Jednocześnie zapewniamy, iż niniejsza ankieta zostanie wykorzystana wyłącznie do celów naukowych. Gwarantujemy pełną dyskrecję udzielonych odpowiedzi. Za okazaną pomoc i współpracę serdecznie dziękujemy.

1. Proszę podać aktualnie posiadany stopień wojskowy.

- ○ płk
- ○ ppłk
- ○ mjr
- ○ kpt.
- ○ por.
- ○ ppor.

2. Jaką uczelnię Pan ukończył?

- ☐ Uczelnia cywilna (studia magisterskie)
- ☐ Uczelnia cywilna (studia podyplomowe)
- ☐ Wyższa Szkoła Oficerska
- ☐ Akademia Wojskowa (WAT, WAM)
- ☐ Akademia Obrony Narodowej
- ☐ Wojskowa uczelnia zagraniczna
- ☐ inna

3. Od ilu lat służy Pan w wojsku?

--- Wybierz ---

4. Jakie stanowisko służbowe zajmował Pan przed skierowaniem do służby w strukturach międzynarodowych?

- ☐ dowódcze
- ☐ sztabowe
- ☐ dydaktyczne
- ☐ naukowe
- ☐ logistyczne
- ☐ administracyjne
- ☐ bezpośrednio po uczelni
- ☐ inne

5. Jakie stanowisko służbowe zajmuje Pan w wojskowych strukturach międzynarodowych?

- ○ dowódcze
- ○ sztabowe
- ○ logistyczne
- ○ administracyjne

○ inne (jakie?)

6. W jakiej strukturze międzynarodowej służy Pan obecnie?

○ --- Wybierz --- ○ inne (jakie)

7. Czy podczas służby w wojskowych strukturach międzynarodowych rozwiązuje Pan problemy operacyjno – taktyczne?

○ TAK - bardzo często

○ TAK - często

○ SPORADYCZNIE

○ NIE ROZWIĄZUJĘ

8. Jaki poziom znajomości języka angielskiego posiada Pan aktualnie? (SPJ – Standardowy Profil Językowy)

--- Wybierz ---

9. Czy zna Pan inne języki obce?

○ Tak

○ Nie

10. Jeżeli tak to proszę wpisać język oraz poziom znajomości (proszę wpisać cyfrę "0" w przypadku braku oficjalnego potwierdzenia wg STANAG 6001)

11. Czy znajomość innego języka obcego jest wymogiem formalnym na zajmowanym przez Pana stanowisku w strukturach międzynarodowych ? (zawartym w opisie stanowiska służbowego „job descripction")

○ Tak

○ Nie

12. Czy uczestniczył Pan w kursach językowych organizowanych przez resort Obrony Narodowej lub przez zagraniczne instytucje wojskowe?

☐ NIE

☐ TAK

☐ W resorcie obrony Narodowej

☐ Poziom 1

☐ Poziom 2

☐ Poziom 3

☐ Poza granicami kraju (w instytucjach wojskowych)

☐ Poziom 1

☐ Poziom 2

☐ Poziom 3

14. W jakim systemie odbywał się ten kurs? (kod 1- stacjonarny, 2 – zaoczny, 3 – kształcenie indywidualne (również w cywilnych instytucjach językowych)

Poziom 1 ○ 1 ○ 2 ○ 3

Poziom 2	○ 1	○ 2	○ 3
Poziom 3	○ 1	○ 2	○ 3

15. Podczas kursu był Pan nauczany języka angielskiego przez nauczycieli:

- ☐ Cywilnych
- ☐ poziom 1
- ☐ poziom 2
- ☐ poziom 3
- ☐ Wojskowych
- ☐ poziom 1
- ☐ poziom 2
- ☐ poziom 3
- ☐ Native speakers
- ☐ poziom 1
- ☐ poziom 2
- ☐ poziom 3

16. W jaki sposób zdawał Pan egzaminy resortowe z języka angielskiego? (kod: 1 -zaraz po zakończeniu kursu 2 - eksternistycznie)

Poziom 1	○ 1	○ 2
Poziom 2	○ 1	○ 2
Poziom 3	○ 1	○ 2

17. W jakim stopniu kursy językowe przygotowały Pana do wypełniania funkcji? (kod: w żadnym - 1, minimalnym -2, dostatecznym - 3, dobrym - 4, bardzo dobrym - 5)

społeczna	○ 1	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5
towarzyska	○ 1	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5
zawodowa	○ 1	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5

18. Czy Pana zdaniem zakres specjalistycznego słownictwa wojskowego nauczany na kursach językowych w Polsce jest: (kod: 2- wysoce niezadowalający, 3 - zbyt wąski, 4 - zadowalający, 5 - zbyt obszerny)

Poziom 1	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5
poziom 2	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5
poziom 3	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5

19. W jakim stopniu kursy językowe pomogły Panu w podniesieniu kompetencji językowych w wymienionych poniżej zakresach? (1 – żadnym 2 - minimalnym 3 – niskim 4 – średnim 5 – wysokim)

Życia codziennego (dom, podróże, zdrowie, itp.	---
Towarzyskim (przyjęcia, spotkania, meetingi)	---

Zrozumienia audycji radiowych i TV	---
Prowadzenia korespondencji ogólnej	---
Czytania tekstów ogólnych (książki, prasa)	---
Komunikacji w sytuacjach zawodowych (odprawy, briefingi itp.)	---
Prowadzenia korespondencji wojskowej	---
Pisemnego przygotowania materiałów wojskowych	---
Czytania wojskowych materiałów specjalistycznych	---
Prowadzenia rozmów radiowych, telefonicznych (wojskowych)	---

20. Czy podczas kursu językowego uwzględniane były tematy związane ze słownictwem operacyjno – taktycznym:

○ Tak
○ Nie

21. Jeżeli TAK to jego zakres był: (kod: 2- wysoce niezadowalający, 3 - zbyt wąski, 4 - zadowalający, 5 - zbyt obszerny)

Poziom 1	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5
Poziom 2	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5
Poziom 3	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5

22. W jakim stopniu krajowe kursy językowe organizowane przez MON przygotowały Pana do wykonywania zadań zawodowych realizowanych w pracy zawodowej w wojskowych strukturach międzynarodowych? (kod: 0 - nie potrafię ocenić, 1- w ogóle nie przygotowały, 2 - niedostatecznie, dostatecznie, 4 - dobrze, 5 -bardzo dobrze)

Krajowe	○ 0	○ 1	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5

23. W jakim stopniu zagraniczne kursy językowe przygotowały Pana do wykonywania zadań zawodowych realizowanych w pracy zawodowej w wojskowych strukturach międzynarodowych? (kod: 0 - nie potrafię ocenić, 1- w ogóle nie przygotowały, 2 - niedostatecznie, dostatecznie, 4 - dobrze, 5 -bardzo dobrze)

kursy zagraniczne	○ 0	○ 1	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5

24. Jak ocenia Pan poniższe elementy procesu dydaktycznego realizowanego w ramach kursów językowych? (kod: 0- dany element nie występował, 1 - trudno powiedzieć, 2 - negatywnie, 3 - raczej negatywnie, 4 - raczej pozytywnie, 5 - pozytywnie)

Treści kształcenia	---
Metody i techniki nauczania	---
formy organizacji zajęć	---
Programy nauczania	---
Środki dydaktyczne	---

Efektywność zajęć	---
Podręczniki o tematyce ogólnej	---
Kompetencje nauczycieli w zakresie wojskowej tematyki specjalistycznej	---
Kompetencje nauczycieli w zakresie wojskowej tematyki ogólnowojskowej	---
Kompetencje nauczycieli w zakresie tematyki ogólnej	---
Zaangażowanie nauczycieli w proces kształcenia	---
Kwalifikacje pedagogiczne nauczycieli	---
Czas trwania kursów	---
Wojskowe podręczniki specjalistyczne	---

25. Jakie pomoce dydaktyczne były wykorzystywane w czasie zajęć ze specjalistycznego języka wojskowego?

- ☐ Wojskowe podręczniki specjalistyczne
- ☐ Nagrania magnetofonowe
- ☐ Filmy wideo
- ☐ Dokumenty oryginalne (regulaminy, zarządzenia, instrukcje itp.)
- ☐ Tablice poglądowe
- ☐ Folie slajdy
- ☐ Komputerowe programy dydaktyczne
- ☐ Internet
- ☐ Inne

26. Czy samodzielnie starał się Pan uzupełniać zakres specjalistycznego słownictwa wojskowego?

- ○ Tak
- ○ Nie

27. Jeżeli TAK, to do tego celu wykorzystywał Pan:

- ☐ Internet
- ☐ anglojęzyczne specjalistyczne czasopisma wojskowe
- ☐ anglojęzyczne instrukcje i regulaminy (filed manuals, AAPs itp.)
- ☐ podręczniki specjalistyczne
- ☐ inne

28. Czy Pana zdaniem nauczyciele cywilni byli odpowiednio przygotowani do nauczania słownictwa operacyjno – taktycznego? (2- niedostatecznie, 3 - dostatecznie, 4 - dobrze, 5 - bardzo dobrze)

Poziom 1	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5
Poziom 2	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5

Poziom 3 ○ 2 ○ 3 ○ 4 ○ 5

29. Czy zgadza się Pan z poglądem, że kursy językowe prowadzone w ośrodkach nauczania języków obcych w niewystarczającym stopniu przygotowują w zakresie znajomości słownictwa z zakresu operacyjno – taktycznego?

--- Wybierz ---

30. Czy uczestniczył Pan w kursach operacyjno – taktycznych mających na celu integrację z NATO?

☐ TAK w kursie operacyjno – taktycznym integracji z NATO organizowanym w AON

☐ kursach zagranicznych organizowanych w krajach członkowskich NATO

☐ Uczestniczyłem w innych kursach

☐ Nie uczestniczyłem w tego typu kursach

31. JEŻELI UCZESTNICZYŁ PAN W KURSIE OPERACYJNO – TAKTYCZNYM ORGANIZOWANYM PRZEZ AKADEMIĘ OBRONY NARODOWEJ to czy kurs ten spełnił Pana oczekiwania w zakresie przygotowania pod względem operacyjno – taktycznym: (kod: 1- nie spełnił, 2 - miernym, 3- dostatecznym, 4 - dobrym, 5 – wysokim.

w zakresie merytorycznym	○ 1	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5
w zakresie językowym	○ 1	○ 2	○ 3	○ 4	○ 5

32. W jakim stopniu kurs ten (moduł językowy) poszerzył Pana kompetencje językowe w zakresie anglojęzycznego słownictwa operacyjno – taktycznego?

--- Wybierz ---

33. Czy po rozpoczęciu służby w wojskowych strukturach międzynarodowych odczuwał Pan niedostatek znajomości wojskowego słownictwa specjalistycznego, a jeżeli TAK, to jakiego rodzaju?

34. Jakie ewentualne zmiany postulowałby Pan wprowadzić w systemie nauczania języków obcych prowadzonych w kraju? (proszę podać co najmniej trzy)

wyślij

Zał. 6 Wyniki pilotażowej ankiety internetowej

Przygotowanie językowe
Wyniki całościowe

Łączna ilość wypełnionych ankiet	**22**
Czas trwania ankiety	od **01.06.2003 do 01.08.2003**
Anonimowa	**Tak**

1. Proszę podać stopień wojskowy, jaki posiadał Pan podczas służby w strukturach międzynarodowych.
W sumie podano odpowiedzi: **22**. W tym:

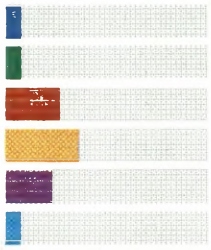

2. Jaką uczelnię Pan ukończył przed rozpoczęciem służby w strukturach międzynarodowych?
W sumie podano odpowiedzi: **21**. W tym:

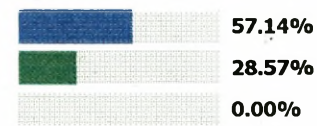

inne - **3 (14.29%)**

3. Ile lat służył w wojsku przed rozpoczęciem pracy w strukturach międzynarodowych?
W sumie podano odpowiedzi: **22**. W tym:

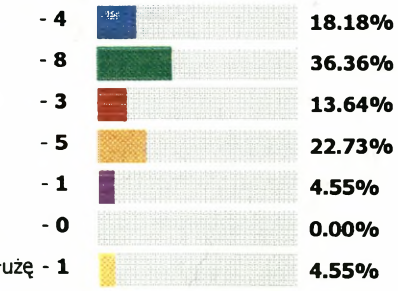

4. Jakie stanowisko służbowe zajmował Pan w wojskowych strukturach międzynarodowych?
W sumie podano odpowiedzi: **21**. W tym:

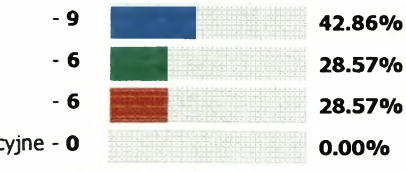

inne (jakie?) - **0 (0.00%)**

5. Proszę podać w jakich strukturach Pan służy(ł)
W sumie podano odpowiedzi: **21**. W tym:

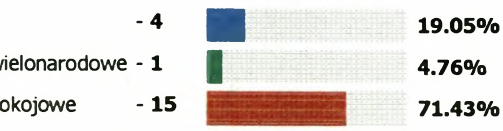

Inne: - **1 (4.76%)**

6. Jaki poziom znajomości języka angielskiego posiadał Pan przed skierowaniem do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych ?

W sumie podano odpowiedzi: **22**. W tym:

Powyżej SPJ 3	- **0**	**0.00%**
SPJ 3333	- **6**	**27.27%**
Niepełny SPJ 3	- **2**	**9.09%**
SPJ 2222	- **10**	**45.45%**
Niepełny SPJ 2	- **4**	**18.18%**
SPJ 1111	- **0**	**0.00%**

7. W jaki sposób opanował Pan język angielski?

W sumie podano odpowiedzi: **21**. W tym:

kursy w resorcie MON	- **14**	**66.67%**
kursy zagraniczne	- **0**	**0.00%**
Indywidualnie	- **2**	**9.52%**
Znajomość ze szkoły średniej	- **0**	**0.00%**
inne (jakie?)	- **5 (23.81%)**	

8. Czy Pana zdaniem zakres specjalistycznego słownictwa wojskowego nauczany na kursach językowych w Polsce jest:

W sumie podano odpowiedzi: **22**. W tym:

zbyt obszerny	- **2**	**9.09%**
zadowalający	- **6**	**27.27%**
zbyt wąski	- **14**	**63.64%**
wysoce niezadowalający	- **0**	**0.00%**

9. W jakim stopniu kursy językowe pomogły Panu w podniesieniu kompetencji językowych w wymienionych poniżej zakresach?

W sumie podano odpowiedzi: **22**. Skala ocen: **1-5**. W nawiasach znajdują się procentowe udziały ocen. Średnie ocen:

Komunikacja w życiu codziennym (dom,podróże itp.)	- **4.00 (17.89%)**	**4.00**
Zrozumienie audycji radiowych i telewizyjnych	- **3.27 (14.63%)**	**3.27**
Prowadzenie korespondencji ogólnej	- **3.64 (16.26%)**	**3.64**
Czytanie książek, gazet, czasopism itp.	- **4.05 (18.09%)**	**4.05**
Komunikacja w sytuacjach zawodowych	- **2.59 (11.59%)**	**2.59**
Prowadzenie korespondencji wojskowej	- **2.18 (9.76%)**	**2.18**
Czytanie materiałów wojskowych	- **2.64 (11.79%)**	**2.64**

10. Jak z Pana punktu widzenia ocenia Pan poniższe elementy procesu dydaktycznego realizowanego w ramach kursów językowych?

W sumie podano odpowiedzi: **22**. Skala ocen: **1-5**. W nawiasach znajdują się procentowe udziały ocen. Średnie ocen:

Treści kształcenia	- **3.32 (16.22%)**	**3.32**
Metody nauczania	- **3.91 (19.11%)**	**3.91**
formy organizacji zajęć	- **3.68 (18.00%)**	**3.68**
środki dydaktyczne	- **2.95 (14.44%)**	**2.95**
efektywność zajęć	- **3.64 (17.78%)**	**3.64**
Kompetencje nauczycieli	- **2.95 (14.44%)**	**2.95**

11. Proszę o ewentualne uwagi dotyczące kształcenia językowego w Wojsku Polskim
W sumie podano odpowiedzi: 22.

Powrót

11511	Nie mam
11446	Poziom podstawowy realizować w kraju pozostałe za granicą!
11407	Kursy w ogóle nie przygotowują językowo do służby za granicą
11394	Na wyższych poziomach powinni uczyć obcokrajowcy
11355	Absolwentów kursów wysyłać na praktykę w sztabach zagranicznych w celu doskonalenia umiejętności.
11336	Kierować na 3 za granicę kraju
11298	Praktyka to najważniejszy poziom doskonalenia umiejętności językowych
11228	Jest OK.
11193	Cywilni nauczyciele na kursie sami deklarowali brak znajomości tematyki wojsk...
11170	Brak
11121	Słownictwo na misjach różni się od nauczanego na kursach
11111	Jest Ok. Powodzenia z doktoratem!
11057	OK.
11049	Rozbudować moduł wojskowy
11016	Nauczyciele cywilni słabiutko znają język wojskowy. Słabiutko!
10998	brak uwag
10943	nie mam
10942	Za duży zakres materiału ogólnego, za mało lekcji przeznaczonych na część wojskową
10930	Zbyt mało słownictwa wojskowego na kursie, bo cywilni nauczyciele go nie znają
10919	zatrudniac native speakerów do nauki
10914	2 to za mało na wyjazd!
10903	Słownictwa wojskowego powinni uczyc doswiadczeni wojskowi

Zał. 7 Kwestionariusz wywiadu z ekspertem ze Sztabu Generalnego WP dotyczący kryteriów kierowania do służby w strukturach międzynarodowych

1. Jakie regulacje NATO definiują wymagania w stosunku do kandydatów kierowanych do służby w wojskowych strukturach międzynarodowych?

2. Jakie polskie przepisy regulują zasady naboru kandydatów do służby w strukturach międzynarodowych?

3. Na jakie stanowiska służbowe kierowani są oficerowie WL w strukturach międzynarodowych?

4. Czy dowództwo NATO może w jakiś inny sposób wpływać na dobór personelu poza charakterystykami zawartymi w „opisie stanowiska służbowego"?

5. Jak prowadzony jest nabór kandydatów do służby poza granicami kraju? Czy prowadzona jest baza danych kandydatów? Kto jest odpowiedzialne za tego typu nabór?

6. Jakie wymagania formalne stawiane są kandydatom to tego typu służby?

- wykształcenie
  - cywilne
  - wojskowe
- językowe
- inne

7. Jaki jest profil charakterologiczny kandydata?

8. Jak przebiega proces typowania kandydata na stanowisko służbowe?

9. Jak przebiega proces przygotowania kandydata przed skierowaniem go do służby?

- kursy specjalistyczne
  - krajowe
  - zagraniczne
- praktyki w strukturach międzynarodowych
- inne formy przygotowania

10. Na jaki czasookres oficerowie WL są kierowani do służby w instytucjach międzynarodowych?

11. Czy istnieje możliwość przedłużania kontraktów?

12. Co dzieje się z oficerami po powrocie z kontraktu, w jaki sposób wykorzystywane są ich umiejętności?

Zał. 8 Kwestionariusz wywiadu z ekspertem AON dotyczący Kursu Taktyczno – Operacyjnego Integracji z NATO

1. Jakie są główne założenia i cele Kursu Taktyczno – Operacyjnego Integracji z NATO?

2. Proszę określić charakter i podać ramy czasowe kursu.

3. Kto uczestniczy w kursie?

4. Jakie są kryteria doboru kandydatów na kurs?

5. Ile godzin obejmuje kurs i jakie przedmioty są wykładane.

6. Jakie ćwiczenia dowódczo – sztabowe są organizowane podczas kursu?

7. Jaka kadra prowadzi zajęcia na kursie?

- kadra dydaktyczna AON

- zapraszani goście

- żołnierze zagraniczni mający doświadczenie w strukturach międzynarodowych

- żołnierze polscy, którzy służyli w strukturach międzynarodowych

8. Jakie metody i formy nauczania stosują wykładowcy prowadzący zajęcia?

9. Jakie środki dydaktyczne wykorzystywane są w procesie kształcenia?

10. Jakie formy oceny słuchaczy stosowane są po zakończeniu bloku przedmiotowego oraz formy oceny końcowej?

11. Proszę scharakteryzować cele i zadania Kursu Terminologii Wojskowej dla Oficerów Sztabów.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 57149
Akademii Obrony Narodowej